617.
51
H65
R

T. 617.51

PETRI PAAW
Amſteldamenſis

SVCCENTVRIATVS ANATOMICVS.

continens

Commentaria in Hippocratem, de
CAPITIS VVLNERIBVS.

additæ

In aliquot Capita libri VIII. C. Celſi
Explicationes.

Ad Illuſtres, Nobiles, Præpotentes, ac verè Magnificos

HOLLANDIÆ WESTFRISIÆQVE
ORDINES.

VIRTVS
IPSA SIBI
PRETIVM.

LVGDVNI BATAVORVM,
Apud IODOCVM à COLSTER.
Ann. cIↄ Iↄ cXVI.

PETRUS PAAW MED. DOCT ANATOMICUS
ET BOTANICUS PROFESS. ACAD. LUGDUNOBAT.

Illuſtres ac Præpotentes

DOMINI

ALterum hoc ingenij artiſque meæ monumentum, publicò nunc damus, in ſcriptum conſecratumque inclyto nomini veſtro. merito ſane, quum ipſo titulo vobis reſpondeat. Spectate Authorem quem explico: is eſt Hippocrates Cous Princeps Facultatis noſtræ, & ut verbo dicam, naturæ magnum quid parturientis miraculum. Spectate argumentum; id vero eſt de Vulneribus ejus partis quæ in noſtro corpore prima eſt & princeps, quæque ſola pro ipſo homine uſurpatur. Hæc talia ad quos iuſtius quam ad vos irent, Principes & Capita Reip: noſtræ? quique domi militiæque, in toga pariter & ſago capitis malis periculiſque ſuccurritis. Nam ſi caſtra movenda ſint, prima hæc cura eſt, capiti ut bene ſiet. Si à Martio tumultu ad pacem vocamur (fruimur ea veſtris auſpicijs, & velis ô Pacis author, diu, fruamur) non minora ſunt vobis à capite oblæſo diſcrimina. quo fit ut in ipſa etiam quiete turbetur quies

publica. Videre eſt quotidianos conflictus capitonum quorundam belluinâ rabie ſeinvicem petentium. Quot ſe undique offerunt capite læſi? quot quibus capitis diminutione vel maxima, vel media, vel minima opus eſſet, ſi jure Romano viveretur. Quam multi (fas ſit dicere quod res eſt) lucem hanc aſpicerent, ſi debitè tractata fuiſſent capitis vulnera ab ijs qui ſibi hoc ſumunt? Materia igitur & argumentum ad vos ibant. Cur autem per me illud vobis non offerretur? Alexandrum illum verè magnum, initâ contra Perſas expeditione, priuſquam claſſem conſcenderet, ferunt amicis, huic quidem agros, alteri pagum, alijs vectigalia dilargitum; Perdiccæ verò interroganti, quidnam ſibi retineret, ſpem reſpondit. Mihi à vobis eandem vocem audire videor. quid non ab ijs ſperem Dominis, quos ſtudiorum novimus mæcenates? qui huic fini Academiæ noſtræ fundamina poſuiſtis. in quâ à nobiliſsimis Curatoribus tot jam annis (luſtra aliquot numero) ſtationem nactus, ita eam colui hactenus, mihi ipſi uti ſatisfecerim non ſolùm, verum inſuper quid illo annorum decurſu præſtiterim, nobiliſſimis Curatoribus primum, nunc etiam vobis, Potentes Domini, velut rerum mearum rationes offerre reddereq; auſim. Abſit confidentia, abſit

jactantia (ab hiſce vitijs immunem me norunt, qui me norunt) curſum meum abſolvi. Quidquid in Anatomicis, Botanicis (hæc duo mihi impoſita) addo & Chirurgicis, dici doceri poteſt, eorum nihil à me neglectum. quid ultra? redit quotannis labor actus in orbem. quibus ſatisfactum ſtudioſi abeunt, ſuccedunt alij, quibus eadem inſtillanda. Ea quotidianis litteris à varijs expoſcuntur. parere ſtatui, confidens, ſcholæ veſtræ inde emolumenti aliquid accedere poſſe. Inter primos, notis noſtris explicatius prodit hic Author: cujus ſi quis brevitatem conſideret; ſi obſcuritatem, Interprete indigere judicabitur. Preſſa illi dictio eſt, interdum etiam abrupta, alicubi verò ita obſcura Delio uti natatore indigeat. Mirari ſane non infrequenter ſoleo Scriptoris hujus ſtylum; qui ſi non aliter loquutus fuit quàm ſcripſit, quis virum loquentem intellexit? fugerint ante verba neceſſe eſt quàm fuerint percepta ab Auditoribus. qui ſi in ijs expendendis animum intenderint quæ adhæſerant, fieri non poteſt, quin prætermiſerint cætera. Vix hodie illius omnia exactè capimus, quin collectis animi copijs hæremus in ſingulis. & putamus volantia ipſius verba inter docendum in illâ orationis brevitate potuiſſe intelligi? ſed voluit vir graviſsimus, & non ſui

ſolum, ſed cujuſvis ævi princeps, lectoris ingenium brevitate illâ & obſcuritate excitare; quod jaceat langueatque oportet ubi omnia oggeruntur. Pungit ſuaviter mentem diſcentium ſcriptionis brevitas: irritat torpentem animum moderata obſcuritas. Etiam ab arcanis graviorum ſcientiarum excludit eos qui vel à naturæ imbecillitate, vel à propriâ ignaviâ hoc habent ut non poſſint nisi apertiſsimè dicta intelligere. Hunc itaque Authorem excutiendum ſumsi, ea tractantem, mihi quæ convenire videbantur. Quorſum namque traduntur Anatomica nulla ſi inde ſperetur utilitas? ſi quis oſtentationis tantum cauſa (& quî poſsint aliter, qui turgidis buccis Anatomica crepant; eaque ſe ſcripturos pollicentur, quum manum operi admoverint nunquam, me verò ſecantem niſi cum faſtidio non viderint) ea proferat quæ domi nata, apud alios lecta, ipſi intellecta nondum; hic per me licet, quod olim luſcinia audiat.

Vox es, præterea nihil.

Et tamen ejuſcemodi homuncionum ferax admodum hæc ætas. quæ non capiunt carpunt, imo quæ capiunt carpunt tamen; animi malitiâ, addo impotentiâ, ingenijq; livore in Authorem quàm ejus ſcripta (ut quorum mentem non aſſequuntur ſa-

tur ſatis) potius affecti. Contrà horum malevolentiam patrocinium à nominis veſtri celebritate, quin & auxilium à veſtro peto ſplendore. Potentes auditis, vereq́ue eſtis Domini, ne mihi quæſo denegetur potentiæ veſtræ clypeus. Ita animus mihi dabitur elaborandi porro quæ Reipublicæ uſui, Academiæ etiam honori futura ſpero. Deus opt. max. conſilia veſtra in Academiæ & Reipublicæ commodum dirigat ac fœliciter;

PETRI

Petri Scriverii Phalæcus,

In Theatrum Anatomicum, quod eſt Lugduni in Batavis,

ſecante & perorante

V. C. Petro Pavio, Med. Botanico & Anatomico præſtantiſsimo.

Quo tam denſa cohors Apollinaris
Hinc vulgum cubitis & inde trudens,
Quo frequentia tanta, quo virorum,
Quo manus juvenum, Viator hæres,
Mirariſque ſuum perire nomen
Lugdunenſibus inſolens plateis,
Calcem calce premente. Quid futurum
Ad Veſtæ (ſiquidem huc vocantur omnes)
Speras, mirio? Non tumore tanto,
Non tanto agmine pulvis eruditus,
Aut Arithmeticæ triumphus artis,
Ipſi denique non libri petuntur.
Turbam Bibliotheca quum recuſet,
Et Mathematicus procul repellat,
Credis forſitan hos, adire ludos,
Agyrtaſve ſequi crumenimulgos.
Fugit te ratio. nihil jocorum eſt.
Non Anglus ſale pruriente tinctus,
Non Philiſtio, non gelaſianus
Laceſsit Sybariticos cachinnos:
Non mollis cytharœdus, aut choraules:
Projecti neque ſannio pudoris:
Non hic geſticulator, hiſtriove
Laudari cupit a loquente dextra.

Non mechanicus exſilit petauro.
Non fracta vocat hos magiſter aure,
Non minax gladiator, aut laniſta.
Extenti neque funis ambulator
Tantos denique concitat tumultus.
Quo ſutor modo ſubula relicta,
Quo lecti dominus pediculoſi,
Quo vicinia tota, quoque treſsis
Textor confluit hinc & inde fullo.
Non hæc ſordida turba, fæxque vulgi
Ad PAVI ſtomachum facit: nec illos
Tum ſtultos populos rudeiſque quærit,
Illudat quibus auferatque mentem.
Cordatos amat, expetitque terſas
Aureis, non modo Barbaras avorum
Aut noſtrorum hominum ferociorum
Doctæ Pavius arbiter coronæ.
Quem pleno (puto) cernis in Theatro
Tot cheirurgica vulnerariorum
Ferramenta manu levi rotantem;
Siphoneis, cyathoſque, turbinata
Specilla, & dipyrena, forcipeiſque,
Volſellaſque, ſpathaſque, lingulaſque.
Dum ſpectas ſceletos, novaſque larvas
Mira arte ingenioque copulatas,
Aptis articuliſque vertebriſque,
Et ſymplegmate mobileis aëno,
Quid pedem retrahis, quid extimeſcis
Ceu Maneis videas, domumque Ditis?
Hæc reſpublica, ſed quieta, PAVI.
Hic regnat Batavi decus Lycei,
Regnandi vetus, & vetus docendi:
In cujus Charites ſedent labellis:
Dexter cheironomus, volante cultro

Quo non aptius exta diſſecaret
Aut ſciſſor Latiaris, aut Pelaſgus.
Hic hic diſce mori Viator, & te
Noſſe ante omnia, diſce: diſce, quid ſis.
Quam res lubrica vita tota noſtra eſt!
Quid ſperas homo vane, quidque ſpiras,
Quidve altum ſapis? ecce! qua Mephiti,
Et quo ſis barathro ex olente natus,
Hæc partu mulier necata multo,
Cujus Pavius intimos receſſus
Raro (Iupiter!) explicat lepôre,
Teſtis ſat locuples. Quid! anne neſcis
Te cæco latitaſſe ventris antro
Novem menſibus, abditum inter alvi
Vrinas foriaſque fæculentas?
Vt ut riſerit & tuæ parenti
Ilithya favens, deique NixI;
Vt te ſuſtulerit Levana terris,
Admoritque foventibus papillis;
Flebis quantus eris, miſelle flebis.
Fletus auſpicium, tenorque vitæ,
Fletus finis erit, graviſque ſomnus.
I nunc tolle animos, inanibuſque
Plenus ſpebus in ambitu ſeneſce:
Faſceis, prædia, regna concupiſce,
Ipſis regibus invide curuleis:
Poſt quam hæc omnia feceris, relinques
Faſceis, prædia, regna; nilque, præter
Vrnam & marmora pauca, te ſequetur.
Quod ſi diſſimulas, agiſque mimum,
Quod ſi a pyxide capſulæque pendes,
Et tinctis ſenium tegis capillis,
Ne te fallere poſſe crede mortem;
Per mendacia mille, mille fraudeis

Hæc te proſubiget, tuoque demet
Perſonam capiti, nihilque fies
Qui copmtis modo crinibus nitebas.
Hei! quam gaudia vana, quam caduca!
Hei! quam ſolſtitialis herba, vita eſt!
Quid multis moror? aſside Viator.
Priſca & pluria doctus ille Varro
Noſter Scaliger hic ſedendo diſcit.
Diſcit Douſiadeſque, Lipſiuſque.
Quos hic ad podium vides. Sed illis
Conjunctos alijs vides Viator:
Heroës, puta, gentium minorum
Permixtos populis. nec exprobratur,
Aut res invidiæ eſt calumniæve,
Si fors hic aquilaſque noctuaſque
Iungat linea. namque diſputare
De loco, aut trepidare, inuſitatum eſt.
Nempe his delicijs ineptijſque
Se viles animæ in ſcholis fatigant.
PavI (credite poſteri) Theatrum
AEqualeis facit accipitve cunctos.
Tu quem perculit iſta vox Theatri,
Et frontem caperas, trahiſque vultum,
An me priſca loqui Theatra cenſes?
Non hæc cura tuum coquit poëtam.
Non in ſupplicijs mihi voluptas.
Non in ſanguine cædibuſque vivo.
O Vrbs grata, mihique amata multum,
Et ſeptemgemino ſuperba colle,
Non iſtam tibi noxiam remitto.
Nec laudem pietatis hinc feretis
Vos, o Iuniadæ, quod edidiſtis
Primi munera civibus Latinis:
Et quamquam inferias patri dediſtis,

Deteſtor

Deteſtor ſcelus exſecroque tantum.
Quid Bruto Stygia palude merſo,
Et pallentibus addito catervis
Prodeſt hæc laniena funeralis?
Quæ ſolatia manibus ſepultis
Fuſo e ſanguine, quæ (pudor!) voluptas?
Annum lugeat Vrbs ſuum parentem,
In pulla ſedeat toga ſenatus,
Matronæque puellulæque caſtæ
Leſsis pectora næniiſque rumpant,
Vitent omnia læta, publicoque
Vacent iuſtitio: focum perennem
Ne curet populus: ſatis ſuperque eſt.
Quid ſicas gladioſque ventilatis?
Veſtrum hoc, Iuniadæ, probare factum
Vix Scythæ poterunt, vagique Moſchi.
Ne me hæc munera cruda, ne cruenta
Arenæ, caveæque ſævientis,
Ne diras ſine miſsione pugnas,
Ne Threces proprio cruore merſos,
Aut ſpectacula buſtuariorum,
Saturno (puta) ſacra, ſacra Marti,
Vnco & ignibus expianda multis,
(Quæ Cæſar vetuit, bonuſque cenſor
Cum damno pietatis eſſe dixit)
Hic laudare putes. Silete nattæ,
Non ſpectacula fructuoſiora
Promiſit populo diditve quiſquam.
Non Neptunus in his Venuſve ſacris
Quicquam vindicat, Herculeſve: nullus
Summano locus eſt. Hygeia Pallas
Hæc uni ſibi tota conſecravit.
Quid theatrica, Roma, vis videri?
Albis gratia nulla nunc lacernis,

 Nativo,

Nativo, puta, flore deſtitutis:
Veſteis ſanguine Roma decoloreis,
Et rubentia munerariorum
(Saturno licet invidente) pone
Pone pallia: coccinata non ſunt,
Non e murice lætiore fulgent.
Pone lurida, pone barbararum
Certa hæc ſymbola viſcerationum.
Illa illa edita pluribus theatris
Sunt ſpectacula mortis, hæc ſalutis.

In librum Hippocratis
DE VVLNERIBVS CAPITIS
a CL. Medico D. Petro Pavio
explicatum & emendatius editum.

Hippocrates Capitis dum tantum vulnera monſtrat,
Haud ullis ante prodita temporibus,
Rettulit inſignem medico de munere laudem,
Et volitat latè docta per ora virûm.
Pavius Hippocratis *Coï dum vulnera ſanat,*
Et facit integrum ſervet ut ille Caput,
Quid referet? ſaltem grates perſolve, tuum qui
Et caput, & magnum diligis Hippocratem.

P. Bertius.

Ad

Ad Petrvm Paaw,

Virum & arte & facundiâ inſignem,

publicantem
Commentarios Anatomicos
De Vvlneribvs Capitis.
Apud Hippocratem & Celſum, Medd.

Omnia qui nobis Naturæ arcana recludis,
Cui Medicina triplex, totaque Flora patet.
Quid Pavi! crediſne ſatis, ſic Oſſa dediſſe?
Et menſæ ſceletos impoſuiſſe tuos?
Ecce, aliam poſcit conviva famelicus offam.
Crede mihi, non eſt oſſibus ille ſatur.
Non hic, quod medici ſuadent, tua mellea Peitho
Præſidium in longa dixerit eſſe fame.
Non ſatis eſt, epulas dives ſi prodat elenchus.
Ne torquere mora, nos titulíſque velis.
Non tu pollicitis felix, celeberrime Pavi;
Re præſtare potes. Hoc age, pande fores.
Pande ſinus, foruloſque omnes; age, ſcrinia pande:
Nullaque divitias ſtrangulet arca tuas.
Non bene promittis mox eruptura ſub auras,
Si tibi ſtat, longa nos cruciare mora.
Hoc age. latranti ſtomacho tua fercula mitte:
Sitque, quod a guſtu lauta palata juvet.
Primitiæ placuere tuæ: menſaſque ſecundas
(Ne dubita) grato quilibet ore leget.

Quid

Quid premis ulterius jam nonum preſſa per annum?
Non bene te Flacci iudicet urna reum.
Quid quod quum ſummâ ſint rupta ſilentia laude,
Fractaque lex triſtis, propoſitumque tuum:
Gloriaque illuſtri te tollat in æthera curru,
Dedecus eſt, cœptam deſeruiſſe viam.
Sed quid ego hic prenſo? ruit ipſe citatior Euro
Pavius, admiſſo non ſuperandus equo.
Non opus, ut ſubdas hic calcar, Muſa; quieſce,
Teque ſupervacuis ſubtrahe Diva choris.
Ore fave potius. ſilet ipſe intonſus Apollo,
Nec quatit Aoniam (quod ſolet ante) chelyn.
Ad meliora venit: Coos audire lepôres
Eſt operæpretium, diaque verba ſenis:
Paviaque ut virtus obſcuris fœneret umbris
Lumina ſidereo ſplendidiora Deo:
Hippocratemque ſuum, Celſo prope celſior ipſo,
Romano jubeat terſius ore loqui.
Vulnera quis capitis ſanabit doctius illo?
Prodijt auſpicio quis meliore liber?
Pavius hic mendas quas longa affuderat ætas,
Aut ſciolas poſſent quæ decuiſſe manus,
(Namque ea barbaries vulgaria pectora cepit,
Vt noceant tactu commaculentque ſuo)
Delet; & a medicis quæcunque inflicta fuerunt
Vulnera, Pæoniâ ſingula tollit ope.

Sic

Sic fuit auxilio tibi Telephe Pelias haſta:
Vna manus vulnus fecit, opemque tulit.
Nempe * *Virago potens, cerebro quæ nata Tonantis,*
O Pavi ſtudijs ſemper amica tuis.
Felix ſorte tua, cui tanti Numinis uſus
Contigit, & tota mente fovere Deam!
Non ſecus ad Troiam Diomedi profuit olim,
Et nebulas celeri juſsit abire fuga.
Sic Dominus glaucæ comitatu fiſus Athenæ
Flavius, Auſonio magnus in orbe fuit.
Ipſa manu fovit lethalia vulnera Pallas,
Natalem nequiens dememiniſſe locum.
E capite orta caput ſi noxâ liberat omni,
Ingratam, Lector, parce vocare Deam

P. SCRIVERIVS ἐσχεδίαζε
Anno cIɔ Iɔ CXVI.

ALTERVM.

Ἄλλοις τ' ἄλλα μέμηλε, σοὶ ἡ κεφαλὴ παρὰ πάντα·
Ἰητρῶν πάντων ἐστὶ γὰρ ἡ κεφαλή.

* Minervæ inter alia cognomen ὑγιείας adhæſit. cujus ara apud Acharnenſes Atticæ populos. *Auctor Pauſanias in Atticis.*

*** IN

IN
SVCCENTVRIATVM ANATOMICVM
Clariſſimi Viri
D. D. PETRI PAAWII Anatomes, Botanices & Medicinæ in Acad: Lugd: Batava Profeſſoris celeberrimi.

HIppocratis ratio recta & genuina medendi
Vulneribus capitis, quũ fœdè oppreſſa jaceret,
Atque illam in nullis ægris tentare ſolerent
Chirurgi, ac caſu multis ex millibus uni
(Ipſa ſalus quem forte ſuo complexa favore eſt)
Interdum adferrent ægro non arte medelam;
PAAWIVS *intrepide chirurgos tendere contrà*
Auſus erat, certamque viam quam inſiſtere debent,
Et quam naturæ genius calcaverat olim
Hippocrates, pauciſque exceptis, tota vetuſtas,
Monſtrabat digito, quæ nunc vt clarior exſtet,
Hippocratis Celſique locos qui hæc vulnera tractant,
In lucem profert atque illis lampada præfert:
Et ſimul è tenebris in dias luminis oras
Sanandi quæ ſit ratio, quæ ſit via promit
Vel deploratos vulgus quos cenſuit ægros.
Macte hac arte tuâ PAAWI, *quæ ſi modo cunctis*
Obvia chirurgis paſſim mediciſque fuiſſet,
Non paucos quos terra tegit (proh Iupiter) æquus
Aſpiceret Phœbus, vitæque hæc paſceret aura.

Nec

Nec dubium prorſus, quin quiſquis legerit hæcce,
Cui meliore luto finxit præcordia Titan,
Lector, utroque tuum laudabit pollice ſcriptum.
At fortaſſe aliquis ſi terræ filius illud
Arrodat, mentemque gerens linguamque malignam;
Ne moveare, ſolet magnis virtutibus eſſe
Excelſiſque comes livor, ſublimia quærit;
Non humiles habitare caſas conſuevit & antra.
Tu chirurge autem, capitis cui vulnera curæ,
Diſce viam monitus, ne decipiaris eadem
Decepti qua non pauci ratione fuerunt.

Henricus Florentius,
MED. DOCTOR.

ODE

In Commentaria
Clariſsimi Viri
D. D. PETRI PAAWI Anatomici & Botanici celeberrimi, MED. Profeſſoris in Acad: Lugd: Bat: primarij
IN
HIPPOCRATIS *librum de Vulneribus Capitis & priora* IV. *lib:* VIII. CELSI *capita.*

QVod Caſtor aut Pollux dubiâ viâ
Eſt naviganti per rabidum mare,

Quod Phœbus eſt cæcutienti,
In tenebris, pede turbulento
In ſaxa, terram, quælibet obvia,
Dum neſcit in quodnam potius latus
Inclinet, huc illucve tutò,
Per loca lubrica procidenti,
Quod ſidus eſt errantibus exteris
Ductor viarum, qui varias eis
Præmonſtrat ambages, docetque
Difficiles ſuperare tractus,
Tanti colendus numinis inſtar eſt
Nulli ſecundus PAAWIVS, optimo
Quem jure quiſquam noſtra dicat
Sydera Tyndaridum gemella;
Quem jure Phœbum Batavicæ Scholæ,
Aſtrumve ſplendens, luciferum vocet,
Et quem quis optet per ſalebras
Præcipites comitem æviternum.
Tam perſpicaci mentis acumine
Tamque expetitis diu rationibus
Et tam diſertâ ac eloquenti
Mellifluâ, nitidaque linguâ,
Oraculorum, quæ venerabile
Illud Deorum fallere neſcium
Fallique, par, nobis reliquit,
Congeriem nimis involutam.

Planè reſolvit, diſcutit, explicat,
Denſaſque pellens, per radios ſui
Splendoris, umbras, veritatem
Eruit è tenebris opacis.
Vt ſi quid impurus Pheneus tulit
Serâ dolorum nocte bibentibus
Hoc omne pellat noſter ille
PAAWIVS exoriens Apollo.
At quos honores, qualia præmia
Excogitabit poſteritas tuæ
Condignæ virtuti? petiſne
Marmoreas ſtatuas, coronas,
Faſtigiatas pyramides, tibi
Aras dicatas, templaque? Nil minus
Hæc cuncta ſpernis, nempe VIRTVS
IPSA SIBI PRETIVM TIBIQVE EST.

GVLIELMVS STRATENVS
Med. Doctor.

PROSOPOPOEIA
Libri Hippocratici
De Vulneribus Capitis.

reſtaurati ac renovati

A

Celeberrimi nominis
& graviſſimæ Autoritatis medico

D. D. Petro Paawio

in percelebri Academia Lugdunenſi
Med: Doctorum primario.

HActenus Hippocratis liber atro vulnere fœdus
Vlcera mẽbrorum ſcabie putrefacta trahebã,
Diverſiſque locis caries mea roſerat oſſa.
Hinc eſt quòd varius varijs in tractibus errans
Vix quoque notus eram medicis, clamantibus immo
Multis, hic niger eſt, hunc tu chirurge caveto.
Aſt alij contrà, tanquam præcepta tenentem
Multa, quibus poteram chirurgis utilis eſſe
Me ſunt complexi, quamvis crudeliter ora
Dilacerum, medicaſque manus adhibere conati
Sunt, ut dilapſas vires in priſtina ferrent.
Sed fruſtrà. Fruſtrà miſer heu medicabar, eramque
Enſe recidendus, ne pars ſyncera periret.
Ni tandem batavas eſſem delatus in oras,
Alter ubi noſtri tandem eſt miſeratus Apollo
Paawius, *inventum cujus ſublime theatrum*
Antomicum eſt, Hortique opifex o Leyda per orbem

Dicitur eſſe tui famâ ſuper æthera noti.
Hunc itaque inveni dudum quem quæro. vel hic eſt,
Vel nemo, qui me poſſet relevare, meaſque
Vires, nam PAWIO *ſeris venit uſus ab annis,*
Scitque poteſtates herbarum uſumque medendi.
Hic eſt qui ſanat mea vulnera, fœdaque curat
Vlcera, & impurâ ſcabie putrefacta medetur
Membra, ac egregiè nunc oſſibus oſſa reponit.
Ipſemet ut poſthac ægri mala vulnera curem
Chirurgi dextrâ, lethaliaque ulcera ſanem,
Et male poſta ſuis nunc oſſibus oſſa reponam.
Ergo vos docti Medici pariterque periti
Chirurgi, integrum me conſulitote, manuque
Nocturnâ verſate, manu verſate diurnâ.
Vos etiam imberbes pueri, juveneſque ſeneſque
Vulnere fœdati, ne deſperate medelam.
Sed petite inſtructum medicum imbutumve mea arte
Chirurgum, qui vos duce me relevare valebunt.
Interea dignas PAWIO *perſolvite grates*
Et non immemori de pectore promite laudes.
Quamvis ipſius nunquam par fama labori
Reſponſura ſiet, nec inani laude feratur.

Præceptori ſuo de ſe ſtudiiſque ſuis quàm optimè merenti

L. M. Q. P.

IOANNES FOSSIVS

Leovardienſis Friſius.

Er-

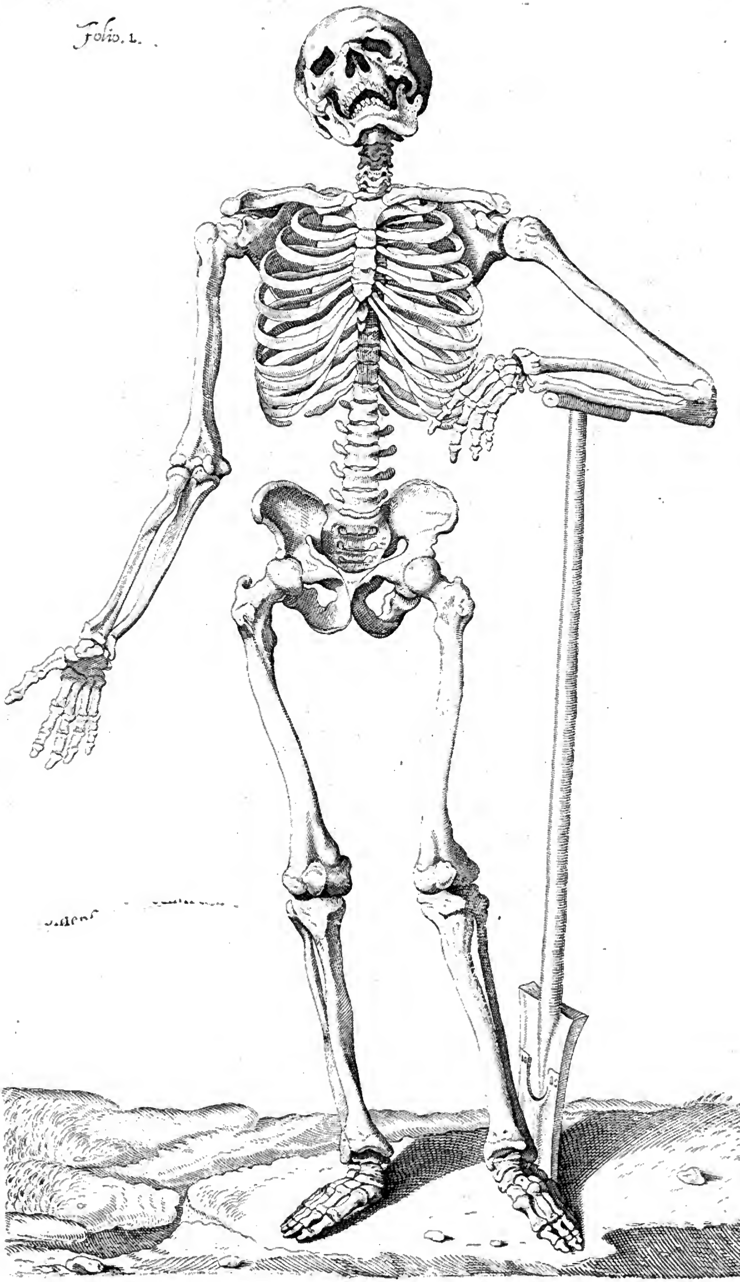
Errata typographica corrigenda.

Pag 7 lin 5 ὄυδεν. lege ὀυδὲν ibid 16 ὤυδε, lege ὀυδὲ ibid ῥάφαι lege ῥαφαί. pag 8 23 quæ lege quæ. p 19 l 25 ἤδε lege ἤδη p 21 l 18 ἀποβολῆ lege ἀποβολή. ibid l 19 ϛρογγύλλον lege ϛρογγύλον. ibid l ultim: μῆκος lege μῆκος. p 26 l 4 γραμμῶν. lege γραμμῶν ibid. in margine γραμμῆσι lege γραμμῆσι. P 30 l 22 μεσὴν lege μέσην p 31. l 12 Iecoris. lege Iecoris. p 32 l 4 διπλόον. leg. δίπλοον. p 33 ad figuram; Tabulæ, lege Tabulis. p 37. l 11 σπογγῶδες lege σπογγώδες. ibid. lin 20 fancturis. lege fracturis ibid l 21 διπονη lege, διπλόη. p 38 l penultim: ὁμοιος lege ὅμοιον p 43 pluribus locis aut omiſſa aut tranſpoſita ſunt commata. p 44 l 9 cauſa lege cauſa p 57 l 1 poſt, videre, addatur eſt p 64 l 7 infælici. lege infœlici. p 70 l 3 Dedoloriatione. lege, Dedolatione. p 74 l 14. ſit lege ſit. ibidem lin. 21. ὅ, πκεϛ lege ὅτι. p 75 in punctis & commatis pluries erratum. p 76 l 6. poſt, vocat; punctum,. ibid quamvis lege Quamvis. p 78 l 8 rimorum lege rimarum. p 82 l 6. Vnum lege unum. præmitte comma. p 90 l 19 impediat lege impediet. ibid dele, neceſſe eſt. P. 94 l antepenultima V repone A. P. 100 l 23 illo lege illa P 107 l antepenultim: ex lege ea. p. 109 l 18 illi lege illa. p 110 l 13 infarciatur lege infarciatur. p 111 l 4 ἐαγμος lege ἐαγμῆς. P 113 l 10 dele punctum poſt, ſaneſcit, P 119 l 11 & 13 erratum in vocula, durius. P 122 l 20 tentandæ leg, tenanda. P 125 l antepenultim: quæ lege quam. P 127 l 10 eandem lege eam rem. P 128 l 3 νεῖναι lege εἶναι. ibid l penultim difficius lege difficilius. P 129 l 17 poſt ψιλον punctum. P 130 l 5 Eieri lege Fieri. ibid l penultim emiſſo lege immiſſo. P 131 l 3 Nno lege Non. P 132 l penultim: poſt ποιεισθαι, comma. P: 133 l 18 obſecratio lege per æ, P 134 l 11 ſimilibusq;. ib. l 20 ὑπὸ lege ὑπὸ, P 136 l vltim: σκληρόταλον lege σκληρόταλον. P 138 l 8 poſt πόσον adde καὶ. ibid l ſequent: dele καὶ. P 143 l 4 σμικρολογίαν lege μακρολογίαν. P 144 l 18 anguloſa lege anguloſa, P 146 l 11 poſt locum, duo puncta. P 148 l 15 poſt corpore, adde ac, P 169 l 11 ὤϛε lege ὤϛε, p 170 l 18 poſſint lege poſſit. P 179 l 5 poſt, cogitavit nota interrogationis ? ibid l 14 quam quam. p 181 l 18 ἕνεκα lege ἕνεκα P 189 l 6 alloqui lege alioqui l eadem, apperentia, apparentia. P 192 l 4 μελάνθατον μελανταῖον. P 194 l 9 inſinuar inſinuat. p 196 l 1 & 2 characteres locum mutarunt. P 199 l 17 σφογγον lege σφογγον adde ὁ P 236 l 4. 5 tranſpoſiti ſunt characteres. P 240 l 3 dele tum. ibid l 12 cycliſco lege cyliſco. ibid l. 17 ἑτερῶ lege ἑτέρω. ibid ſeq: l poſt ἔργον, comma ibid l 21 καὶ. P 245 l 18 poſt γινώσκειν, punctum. l 19 ἀρχὰς ib. & l 20 & ſequentibus quoties vox μηνίγγα occurrit, lege μήνιγγα. P 246 l 2 ἠδὴ ἤδη l 3 ἐαν, ἐὰν. P 249 in margine: uti inepte nonnulli. ibid l 9 ipſo lege ipſe. P 262 l 5 poſt redditur, punctum. P 264 l 12 πεπλότερον lege λεπτότερον.

Ad celſum.

PAg. 10 l 4 ſæminis lege fœminis. P 16 l 3 continenter continentur. p 17 l 5 hi lege, ibi. ibid l 7 cerebrum. p 20 l antepen, tendenibus tendinibus. p 22 l 4 madendo mandendo. p 25 l 15 dicarorum dicatorum. p 27 l 9 ntroque vtroque. P 28 l 7 poſt molares comma dele poſt, aſt. P 31 l vltim: lege tereres. P 32 l 4 dedicuntur, deducuntur. P 33 l vltim: deſinentes, lege, deſidentes. P 40 lin. vltim delineabat delineabit. P 45 l 9. 10 lege: ſcaphulas namque non, P 48 l 6 vero Vero. P 51 l 19 leviter lege leniter. p 65. l 18 χειμέτλον lege χειμέτλον. P 74 l 16 uſu lege vſum. P 103 l 17 alia lege altera. P 104 poſt voculam inibi, intereſſe quidem. P 119 l. 1. quia lege qua.

Folio. 1.

IN HIPPOCRATEM

De Vulneribus Capitis.

ANatomicis ſcriptis fundamentum ab ipſo corporis poſui fundamento, edito de oſsibus Tractatu. Is quot, & quæ ſint humani corporis oſſa, explicuit, quam acceperint figuram, quem poſitum, quamque ad ſeinvicem connexionem; quem denique præſtent homini uſum. SVCCENTVRIATVM nunc ſubjungo, nonnaturales oſsium adfectiones proſequentem, ac quænam ipſis debeatur medela. Adfectionum illarum aliæ ſunt, ſubſtantiam oſsium quæ infeſtant; ut ſunt Caries, Fractura. Aliæ ſitum, ut Luxationes, Laxationes, Diſiunctiones, Contorſiones. Aliæ figuram, unde Gibbi fiunt, Vari, Valgi, Vatij, Loripedes, Silicernij, Macrocephali, Oxycephali. Initium facio ab affectubus, capitis oſſa affligentibus, utpote qui frequenter incidunt, quique niſi dextrè manus adhibeatur, difficultatis non parum ſecum trahere ſolent, tracto in conſenſum cerebro, parte principe, ipſis

 affini-

affinitate iuncto. Nullo non mali genere illa corripi poſſunt: Diſlocata etenim iure dixeris, in illa fracturæ Cranij ſpecie quæ ἔσλφασις Hippocrati dicitur; Latini Introceſsionem vocant: in Figura vitium pati, quum θλάσι corripiuntur, Depreſsionem dixeris, apparente exterius in cranio lacuna. At verò potiſsimum ac ex inſtituto, de ijs ſubſtantiam oſsium Cranij qui petunt agetur affectubus; ejuſcemodi præcipuè ab externâ eaque violentâ qui originem ſumunt causâ. Fit namque ſubinde, Carie uti ſubſtantia oſsium corripiatur, idque vel ab ambiente aëre, aut etiam pinguium ſimiliumque topicorum, quibus cum oſsibus inimicitia, uſu. De his per occaſionem etiam agetur; verum datâ operâ de Cranij Fracturis, affectubus ſummam difficultatem ſecum trahentibus; quique non paucas ſecum trahunt indicationes quas alia non habent vulnera. Vt non fruſtra à Veteribus dictum ſit, *nullum capitis vulnus parviſaciendum, aut leviter perfunctorieve tractandum.* quid enim? non infrequenter, dum maximè arrident, tum inſidias vel maximè ſtruunt; apoplexias, convulſiones, phrenitides nihil minus cogitante medico.

medico excitant. Præter alia oſſa id peculiare cranio, facillimè quod imflammetur, ob medullæ, credo, copiam. ut non dicam quantum juris ambienti aëri, ſit in Cranium. ut alias taceam cauſas, quarum cenſum ſequentia dabunt. In capitis Fracturis nobis præibit Hippocrates, magnus ille naturæ Genius, multorum bonorum Parens, uno verbo, vir divinus. vel eò magis, non pauca quod in quotidianâ vulnerum capitis curatione irrepſiſſe animadvertam, quæ hoc ipſius ſcriptum redarguit, quæque idcirco non corriguntur, quia divinum hunc ſenem multi non legunt, idq́ue quia non intelligunt. nos ei lucem dare conabimur, excuſſuri quidquid ab eo traditur; idipſum firmis ſtabilituri rationibus, difficultates (quæ ſane occurrent non paucæ) ipſo duce conciliare adnitemur, ſicq; Hippocratem per ipſum conabimur explicare Hippocratem. Quem hujus libri eſſe Authorem à nonnullis dubitari miror: quum ſpurij, quodq; genium Hippocratis non referat, contineat nihil. Hunc Galenus pro genuino ubique agnoſcit, uti cap. 6. lib. 6. meth. med. & comm. 2. in 3. Epid Aph. 1. Etiam proëmio

Comment. 4. in Hipp. de Vict. rat. in morb. acut. è quo non pauca Celſus citat, & quidem verbotenus in ſua ſcripta transfert; uti volenti videre eſt cap. 4. lib. 8. Etiam Erotianus, recenſens Hippocratis libros, inter χειρουργούμενα hunc refert; titulum tamen ei tribuens non Ionica dialecto περὶ τρωμάτων, verùm περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων.

Ἱπποκράτους

περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων.

Per τῆς κεφαλῆς vocem non hic caput univerſum omneſq; tam externas quàm internas ſive continentes contentaſq; intelligit partes, ſed ſolummodo Solutiones continui Cranij, ſive capitis oſſei. Quod notatu non indignum, vel ob eos qui ab Hippocrate hoc loco requirunt explicationem vulnerum Pericranij, Perioſtij, Muſculorum frontis, Temporum, Menyngum, imò & ipſiùs Cerebri. Mens ipſi ſolummodo eſt, caput oſſeum proſequi, quamvis hac occaſione de vulnere Pericranij, tum & duræ menyngis mentionem injiciat. facit id Tractatus ratio, rerumq; affinitas; uti ſuo loco videbimus. Hac de cauſâ Celſus eandem hanc rem

perſe-

perſequuturus cap. 4. lib. 8. capiti titulum facit, *De Calvariæ Curatione.* Vbi ſciendum, Calvariæ vocem ſignificare Oſteologis, tam univerſum caput oſſeum, quod κράνιον à figurâ uſuq́ue Græci; quàm convexam ſolummodo Cranij partem, quâ primum calveſcere homo conſpicitur. Poſtremâ hac ſignificatione κεφαλῆς vocem propriè hic ſumit Hippocrates; expoſiturus modum rationemq́ue quâ tractari debeant oſsis frontis, occipitis, oſsiumq́ue ſyncipitis vulnera, nam illa quatuor calvam conſtituunt. Mentio tamen etiam hoc fiet libro vulnerum Temporalium ſeu Petroſorum oſsium; quum vix fieri poſsit, ut lædantur ſyncipitis oſſa ijs, illæſis. ut non dicam, in Reſonitu ſeu Contrafiſſurâ, eadem oſſa interdum offendi.

περὶ τρωμάτων. Per τρῶμα non intelligit quamcunque continui ſolutionem quam incurrere cranium poteſt, verùm eam ſolummodò quam externa cauſa eaq́ue violenta excitavit. non enim de Carie ſe acturum pollicetur. ipſam inſpice Græcam voculam τραῦμα namque & Ionicè τρῶμα, à τιτρώσκειν deducitur; quod ſignificat divellere, violenterq́; diſtrahere; cum contrà τερηδὼν, Caries, continuum

 oſsis

oſsis ſolvat non violenter, ſed paulatim, obſcure; agnoſcatque ut plurimum internam cauſam. Non me latet Gal. Comm. 2. in lib. de Artic. notare Græcos per τρώματος vocem intelligere generaliter quaſcunque læſiones, etiam citra vulnus incidentes. Ita τρωθεῖσα, læſa, malè affecta; & τρώειν, lædere, offendere exponit Gal. in exegeſi Vocum Hippocraticarum. Sed alio ſignificatu vox illa ab Hippocrate hic ſumitur, nimirum pro ſolutione continui quam violentia excitavit. Ita hoc libro, vult medicum certiorem fieri ex vulnerati relatu; ἐκ τῶν λόγων τοῦ τρωματίου. Etiam lib. περὶ παθῶν; τοὺς τραυματίας λιμοκτονέειν, Vulneratos fame macerare jubet.

Porrò vulnus ſecundum Hippocratis ſententiam vocarim, *Solutionem continui evidētem, factam à cauſâ violentâ, in cranio.* Solutio continui neceſſe eſt ſit, ut vulneris mereatur nomen. Evidens, ut ab ulcere diſtingui poſsit, à quo etiam causa diſtinguitur, quæ ſemper violenta; quum ut plurimum latens cauſa, eaque interna, ulcus producat. In cranio, ut, quod jam dictum, pericranij, perioſtij, menyngum, ipſiuſq; cerebri læſiones excludat. Illud quinque fit modis Hippocrati, Fiſsione,

Colli-

Colliſione, Introceſsione, Teli ſede & Contrafiſſura. Nobis, Perforatione, Dedolatione, Fiſsura, Fractura, Contuſione. De quibus ſequentibus plenius.

Τῶν ἀνθρώπων αἱ κεφαλαὶ οὐδὲν ὁμοίως σφίσιν αὐταῖς, οὔδε αἱ ῥάφαι τῆς κεφαλῆς πάντων κατὰ ταῦτα πεφύκασιν.

Humana capita neque eodem ſe habent modo; neque cranij ſuturæ omnibus ſimilem oſtendunt ſitum.

Hiſce verbis initium huic dant libro probatiora exemplaria; alia, nonnulla quædam præmittunt, quæ tamen pro ſpurijs habentur; idemque ego iudico. Movent me duo. Primum, quòd ſpurio hoc proœmio inter alia dicatur, Hippocratem alibi eorundem feciſſe mentionem. ubi autem? Excute omnia ejus opera, nullibi hæc reperies. Deindè, quòd optimi manuſcripti codices horum nullam faciant mentionem. inter quos primas facile tenet, imo excellit, quem Regis Galliæ habet Bibliotheca. Opus eſt majore regio conſcriptum charactere, donoq; datum Franciſco I. Galliarum regi à Cardinale Florentino. Illa itaq; pro ſuppoſititijs habebuntur; nec tamen meo judicio omnino indigna quorum extet memoria. Sic ſe habent.

Nullum

Nullum capitis vulnus contemni debet. Sæpè enim cutis ſola contuſa ferro aut alia aliqua re, ſi non diligenter & cum quadam cautione curetur; Veluti ſi ſanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur, ulcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet, imò interdum febrem inducit: Et medico quidem moleſtiam, ægro verò periculum creat. Verum hoc multo magis contingit, ſi cum calvariæ etiam cerebri membranę rumpantur. quamobrem ſi hæc ſingula medicus non diligenter animadverterit, ſæpe mortis fient cauſa. Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus. ſed & nunc dicendum eſt. Primum igitur capite vulnerato, interrogare oportet, per quod vulneratum ſit. deinde, quid homo fecerit quum vulneraretur. poſtea, qua parte vulnus inflictum ſit.

Nullum capitis vulnus contemni debet. Imo nullum vulnus, cujuſcunque demum partis, leviter haberi aut contemni debet. Vidi læſâ ſuperficiariâ tantum cute digiti manus, ſuperveniſſe febrem, quæ læſum ſuſtulit. Celſus hanc ad rem eleganter cap. 26. lib. 5. „ *In vulneribus ante omnia ſcire medicus debet, quæ in-* „ *ſanabilia ſint, quæ difficilem curationem habeant, quæ* „ *promptiorem. Eſt enim prudentis hominis, primum* „ *eum qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire* „ *ſpeciem ejus, ut occiſi, quem quem ſors ipſius peremit.*

Deinde

I. Gheyn inu.
Andr. Stoc. Scul.

Deinde ubi gravis metus, ſine certâ tamen deſperatione eſt, indicare neceßariјs periclitantis in difficili rem eße, ne ſi victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel feſelliſſe videatur. Sed ut hæc prudenti viro conveniunt, ſic rurſus hiſtrionis eſt, parvam rem attollere, quo plus præſtitiſſe videatur. Obligarique æquum eſt confeſſione promptæ rei, quo curioſius etiam circumſpiciat, ne quod per ſe exiguum eſt malum, majus curantis negligentiâ fiat. Egregiè Celſus, quum non raro affectus per ſe exigui nulliuſque momenti, aut chirurgi negligentiâ imperitiave, aut ægri ipſius peccato, aut denique inopinato aliquo caſu, difficillima adferant ſymptomata, nec raro exitium.

Sæpe enim cutis ſola contuſa ferro aut aliâ aliquâ re, ſi non diligenter & cum quadam cautione curetur. Hoc eſt, ſi non diducatur aperiaturque locus contuſus, ut exitus patere poſsit intus contentis. Eundem Celſum audi cap. 4. lib. 8. *Quacunque autem de cauſâ curatio hæc neceſſaria eſt, ſi non ſatis cutis patefacta eſt, latius aperienda eſt. neque enim id ullum metum, niſi inter muſculos qui tempora continent, adfert.* Text.

Veluti ſi ſanguis concretus non expurgetur. Vides eum hic agere de contuſione. quamvis & in ipſis cranij vulneribus locum habere Text.

 poſ-

poſsit; uti os capillari rimâ fiſſum, niſi fiſſura ſcalpris deleatur, accidit non raro ut ichor fiſſurâ contentus, acquirens acrimoniam os exedat, ſtilletque in ſubjectam membranam.

Text. Ipſe ſubjungit dicens: *aut aliud quiddam negligatur, ulcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet.* nimirum corrupta illa materia quæ aliquamdiu ſub cute oſsi inhæret perioſtium corrumpit, neque rarò ipſum ſubjectum os carie tangit.

Text. *Et aliquando etiam febrem inducit*. quatenus ratione doloris, ſubjectæ menynges in conſenſum trahuntur.

Text. *Et Medico quidem moleſtiam, ægro verò periculum creat.* Ægro periculum febris, aut phrenitidis; medico moleſtiam ſcalpturæ, raſuræ. imò etiam ignominiam.

Text. *Verum hoc multo magis contingit, ſi calvariæ & cerebri membranæ rumpantur.* tum enim in præſentaneo verſatur vulneratus vitæ diſcrimine.

Text. *Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus.* ubi autem?

Text. *Sed & nunc dicendum. Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet, per quid vulneratum ſit.* an nimirum acuto an verò obtuſo telo. an

lo. an gravis fuerit ictus, an levior. an punctim inflictum vulnus nec ne. Deinde quid homo fecerit quum vulneraretur; num præviderit ictum. num potu obrutus. num vehementer inter confligendum incanduerit.

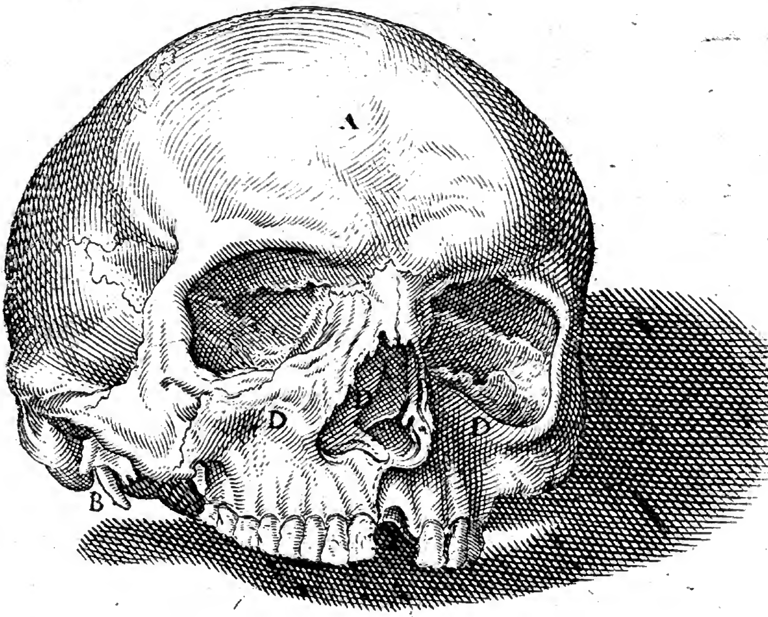
Poſtea quâ parte vulnus inflictum ſit. Hac in re maxima difficultas, illaque occupatur majore hujus Tractatus parte Author. Text.

Τῶν ἀνθρώπων αἱ κεφαλαὶ.

Humana capita neque eodem ſe habent modo. Text.
Priuſquam rem ipſam aggrediatur Author, quædam præmittit monita, ſerio conſideranda chirurgo; quorum primum hoc eſt, non parum mutari curandi rationem ob capitum diverſitatem. Nam pro materiæ, è qua caput natura format diverſitate, diverſimodè finguntur humana capita. Diverſitas eſt in cranij circumſcriptione ſive univerſali figurâ; ejuſdem craſsitie; ſuturis. Circumſcriptione ſive figurâ; quàm paucos enim reperias quibus cranium contigit figurâ præditum omnibus numeris ac abſolutè naturali. Talis eſt quæ ad oblongæ ſphęræ accedit ſimilitudinem. haud aliter inquit Galenus ac ſi globum cereum ambabus ſumtum

manibus in lateribus tum & in ſummitate parum premas, videbis anterius poſteriuſque leviter prominere, ſuperius paulum deprimi. ita naturalem finxeris cranij figuram.

Figura Cranij naturalis.

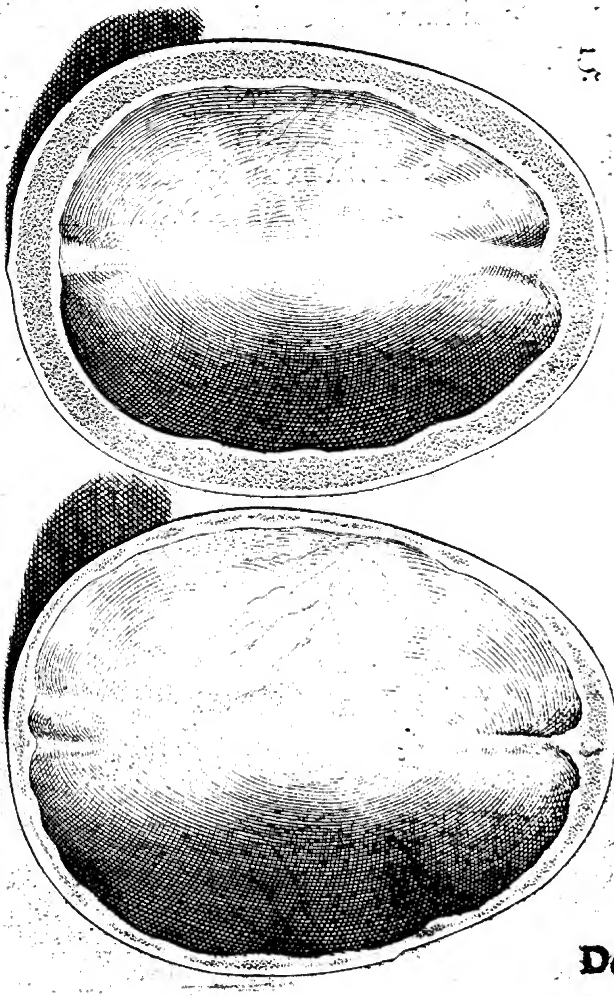
At quotuſquiſque reperitur hanc qui ſit na-ctus? alijs rotunda contigere capita; oblonga, acuminata alijs, quale Therſiti Homerico. Huic frons plana ac depreſſa, alteri in acumen prominens. idem de occipite, vertice, alijſque dicendum. Turcis, Groenlandis, Abiſsinis, rotunda, plana ac velut compreſſa ſunt capita; nobis communiter productiora oblongioraque. facit id mos collocandi in cunis infantes; diverſa faſciarum quæ capitibus infantum circumponuntur ratio. facit efficaciſsimè ipſum hæreditarium parentum jus, uti de Macrocephalis Indiæ populis ſcribit Hippocrat. lib. de aer. aqu: & loc. Locus lectu dignus ita habet: *Ac eas quidem gentes quæ parum inter ſe differunt, prætermittam, quæ verò plurimum aut naturâ, aut inſtitutis inter ſe diſcrepant, de his quemadmodum ſe habeant mihi dicendum eſt, imprimiſque de macrocephalis, cum ex his nulla alia gens capita ſimilia habeat. Ac initio quidem hominum inſtitutum longitudinis capitis cauſa fuiſſe videtur, nunc verò natura etiam ad inſtitutum accedit. Longiſſima enim habentes capita generoſiſſimos exiſtimant. Hujuſmodi autem eſt inſtitutum; cum primum editus eſt infans, caput ejus adhuc tenellum & molle manibus effingunt, & in longitu-*

„ *dinem adoleſcere cogunt, vinculis & idoneis artibus*
„ *adhibitis, quibus capitis rotunditas vitietur & lon-*
„ *gitudo augeatur. Hoc inſtitutum primum bujuſmodi*
„ *naturæ dedit initium. Succeſſu verò temporis in na-*
„ *turam abijt, ut proinde inſtituto nil amplius opus*
„ *eſſet. ſemen enim genitale, ex omnibus corporis par-*
„ *tibus provenit, ex ſanis quidem ſanum, & ex mor-*
„ *boſis, morboſum. Si igitur ex calvis calvi gignun-*
„ *tur, ex cæſijs cæſij, ex diſtortis ut plurimum diſtorti,*
„ *eademque in cæteris formis valet ratio, quid probi-*
„ *bet cur non etiam ex macrocephalo macrocephalus*
„ *gignatur?*

Iam quoad craſsitiem, quanta hac in re varietas. Perſarum capita leviore lapilli ictu pertundebantur, ſecus ac Ægyptiorum teſte Herodoto lib: 3. Æthiopes quàm craſſa duraque habent capita. bone Deus, non os ſed militarem te tangere dicas galeam. Norunt Hiſpani qui (Aloiſio Cadamuſto teſte) ducturi novum in inſulam D. Thomæ, Angolam, vicinaque Æquatori loca militem, illud imprimis ipſis inculcant, ne cum incolis conflicturi unquam caput ipſis petant, experientiâ docti protenus diſsilire enſem. Magnus mihi craniorum numerus in quibus incredibilem quoad craſsitiem te-

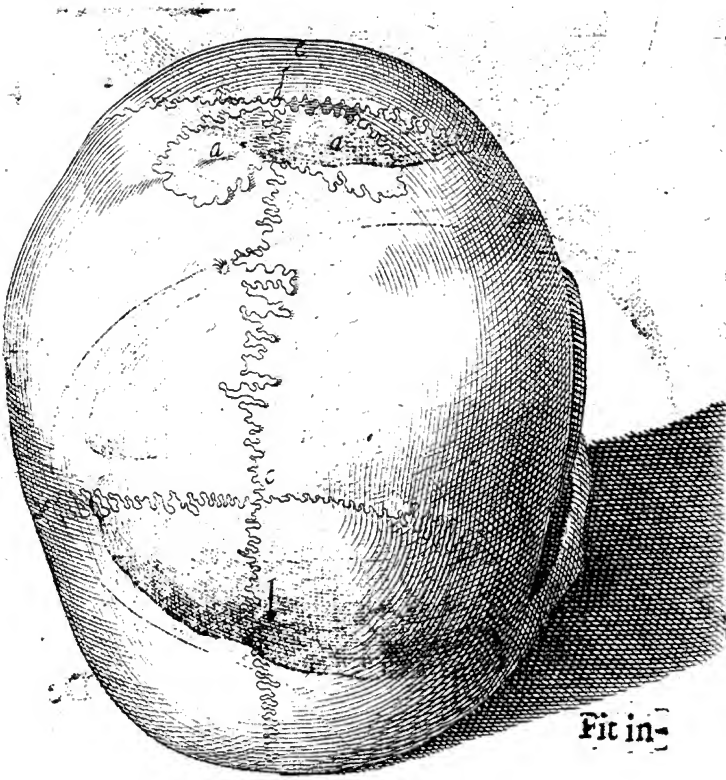
unita-

nuitatemq́ue cernere eſt diverſitatem.

De

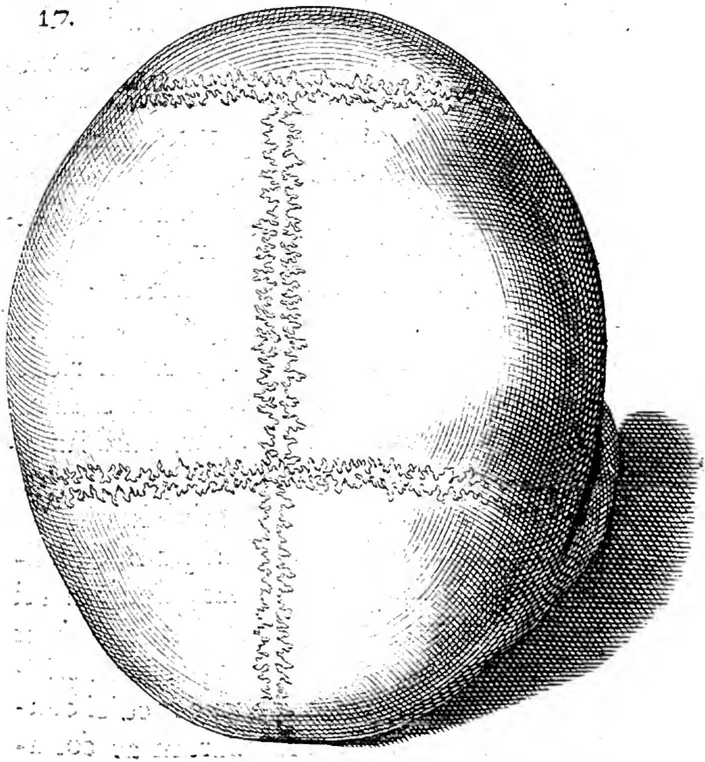
De ſuturis etiam dixi. Capita reperias ne quidem ſuturarum exhibentia veſtigium. Alia, quibus ſtationem ſuam mutant ſuturæ. in ſagittali quàm id notum, quæ licet communiter terminum ſuum in bregmate habeat, ſubinde tamen excurrit ulterius ad narium uſque initium, frontem reddens bifidam.

Fit in-

Ab eadem etiam occiput ſectum vidiſſe ſe aſſerit Veſalius. Sylvius geminatas ſe ſuturas obſervaſſe(rarum id admodum)ſcribit. idem Euſtatius aſſeverat. illud hac figura expreſſum.

17.

Fit interdum, nonnulla uti crania peculiares acceperint ſuturas, quale mihi non unum. Vidi bregmatis oſsiculum (illud dico quo natura locum illum in infantibus apertum poſtmodum replet) peculiari circumſcriptum ſuturula, aſpectu certe jucundo. Quod majus dico, obſervavi, in interna cranij tabula, loco inter os petroſum dextrum & verticem medio, duas exactè ſphæricas ſuturas. Vidi, neque mirari ſatis potui. Ita eſt, non facit medicinam homini medicus in genere, ſpeciem requirit. in qua tanta naturæ eſt varietas, veriſsimè uti Poëta dixerit

Ludit in humanis divina potentia rebus.

Nimirum hac ratione magnum illud Numen curioſitatem ac philautiam noſtram ridet, qui dum ſatagimus inquirendo quid ſupra cœlos, infra terram quid geratur, quid Iunoni in aurem Iupiter, miſelli quid ipſi ſimus ignoramus. Anne utilitatis aliquid hæc res adfert, dicat quis? ſane plurimum. Gal. illud ſæpè ſuis ſcriptis inculcat, figuram uti partis laborantis perſpectam bene habeat medicus, cum ab ea pendeant partium actiones, circa quas univerſa verſatur medici contemplatio. Ita, qualis ſcapularum ac coſta-

rum

rum ratio eſt, talis figura & conſequenter actio pulmonis. Ita minor quibus obtigit uterus, grandeſcente fœtu, abortiunt. quibus in figuræ defectu peccat veſica, hi ſingulis pene momentis, urinam reddere coguntur. Sic & qualis cranij, talis etiam contenti cerebri figura, taleſque divini illius viſceris actiones. Accedens itaque ad ægrum medicus vitioſâ præditum capitis figurâ, delirij, phrenitidis, ſimiliſve affectionis metum ſibi ipſi incutiet, indeque majori talem ægrum eſſe in diſcrimine judicabit. Videat quem craſſo præter modum præditum cranio (fragmenta vulneris hac de re certiorem eum reddent) de tali protinus melius ſperandum ſciet, craſſitie ictuum vehementiæ efficacius reſiſtente. Iam verò, quantum ad vulnerati captis curationem poſſit ſuturarum diverſitas, vel inde patet, quod cum non liceat chirurgo ſcalpris uti ipſo ſuturarum loco, ſi quem offendat inuſitatas habentem ſuturas, hoc ipſum annon moram curationi injiciet?

οὐδὲ αἱ ῥαφαὶ τῆς κεφαλῆς πάντων κατὰ ταὐτὰ πεφύκασιν.

Neque cranij ſuturæ omnibus ſimilem oſtendunt ſitum.

Idipſum prægreſſo jam explicatum paragrapho. Quem habet uſum? maximum ſane: ipſis namque ſuturarum locis quum ob filamenta membranoſa, nec ſcalpris radere, nec trepano uti liceat, ſummè circumſpectum eſſe chirurgum oportet, an non in illo ipſo ad quod curandum vocatur cranio, ſuturæ
„ varient. Celſum audi cap. 4. lib. 8. *Ergò quà*
„ *plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis te-*
„ *nue neque acutum, quod ubi ad os venerit, ſi nihil niſi*
„ *læve & lubricrum occurrit, integrum id videri po-*
„ *teſt. Si quid aſperi eſt, utique qua ſuturæ non ſunt,*
„ *fractum os eſſe teſtatur. A ſuturis ſe deceptum eſſe*
„ *Hippocrates memoriæ prodidit: more ſcilicet magno-*
„ *rum virorum, & fiduciam magnarum rerum haben-*
„ *tium. nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi*
„ *detrahunt: magno ingenio multaque nihilominus ha-*
„ *bituro, convenit etiam ſimplex veri confeſſio, præci-*
„ *pueque in eo miniſterio quod utilitatis cauſa poſte-*
„ *ris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione quâ*
„ *quis ante deceptus eſt.* Vides? ipſi Hippocrati ſuturæ impoſuere, neque id abſque proximi internecione. Verumne, dicat quis? miror neotericorum nonnullos hac in parte velle Hippocratis manibus blandiri, quum ipſe id fateatur imò teſtetur apertiſsime ac

inge-

ingenue 5. Epidem. hiſtor: XXVII. his verbis: *Autonomus in Omilo ex capitis vulnere mortuus eſt die XVI. media æſtate, lapide ex manu ictus in ſuturas in medio ſyncipite. quare non animadverti ipſum ſecari opus habere: deceperunt enim me ſuturæ, habentes in ſeipſis jaculi læſionem: poſtea enim id conſpicuum fiebat.* Anne ingenua hæc veritatis confeſsio vitio verti debeat viro magno? honori. ita judicat Celſus loco citato; ita Plutarchus de Pulchrit. Virtut. ita Fabius lib 3. cap. 8. *nam Hippocrates clarus arte medicinæ, videtur honeſtiſſimè feciſſe, quod quoſdam errores ſuos, ne poſteri errarent, confeſſus eſt.*

Nunc Author exempla aliquot capitum in figura laborantium, indeque vitioſarum ſuturarum dabit.

ἀλλ' ὅστις μὲν ἔχει ἐν τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς προβολὴν (ἡ δὲ προβολή ἐστι τὸ τοῦ ὀστέου ἐξέχον στρογγύλον παρὰ τὸ ἄλλο) τούτου εἰσὶν ῥαφαὶ πεφύκασι ἐν τῇ κεφαλῇ ὡς γράμμα τὸ ταῦ, Τ γράφεται. τὴν μὲν γὰρ βραχυτέρην γραμμὴν ἔχει πρὸ τῆς προβολῆς ἐπικαρσίην πεφυκυῖαν Τὴν δὲ ἑτέρην γραμμὴν ἔχει διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς κατὰ μῆκος ἐς τὸν τράχηλον αἰεί.

Verum priore capitis parte prominentiam habens (eſt prominentia, id oſsis quod ſecus ac alia rotundè exſtat) huic capitis ſuturæ litteram T *referunt. Habet namque productam lineam breviorem tranſverſam à naturâ ad prominentiam, altera per mediam calvam ſemper ad cervicem pergente.*

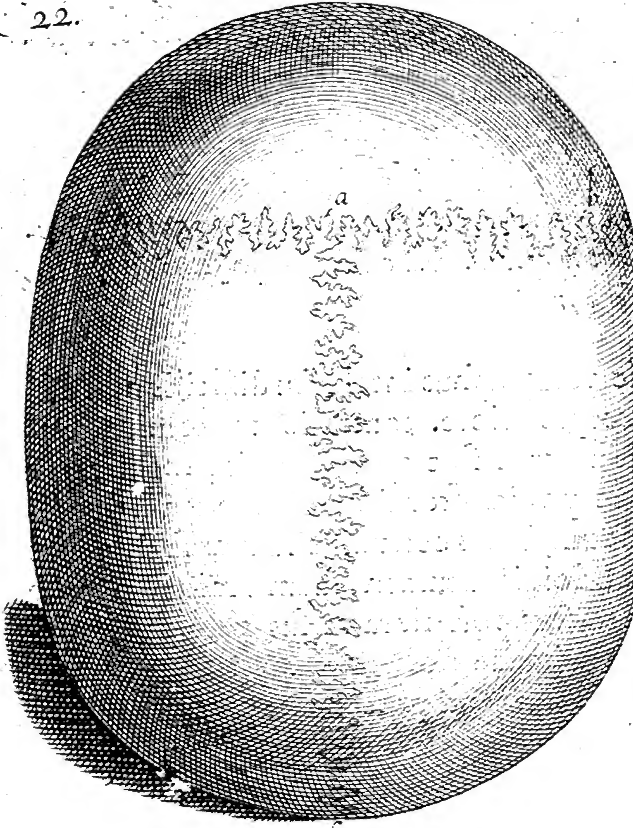
Proponit vitioſi cranij exemplum primum, cujus frons protenſa, in acumen veluti deſinit. quo enim magis centrum frontis (illud voco, locum contactus ſagittalis & coronariæ ſuturæ) anteriora verſus producitur, eò arcuatam ſuam, & unde nomen habet coronariam figuram, magis amittat ſutura coronaria neceſſe eſt; perit enim frons. quæ res ſuturam illam non corniculatam ac incurvam amplius, ſed planam reddat neceſſe eſt; manente interim eodem modo ſuturâ ſagittali, quæ ſe habet in modum perpendiculi ad jam dictam. quod ipſum T majus græcum referat neceſſe eſt.

a *Locus concurſus ſuturæ ſagittalis cum coronaria, extenſus anteriora verſus.*

bb *Corniculata coronariæ ſuturæ latera, nunc obliterata planaq́ reddita, ob extenſum, anterioraq́ verſus protractum locum.*

c *Contactus lambdoïdis ſuturæ & ſagittalis.*

22.

ὅστις δὲ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς τὴν προβολὴν ἔχει,
αἱ ῥαφαὶ τούτου πεφύκασιν τὰ ναντία ἢ τῷ προτέ-
ρῳ.

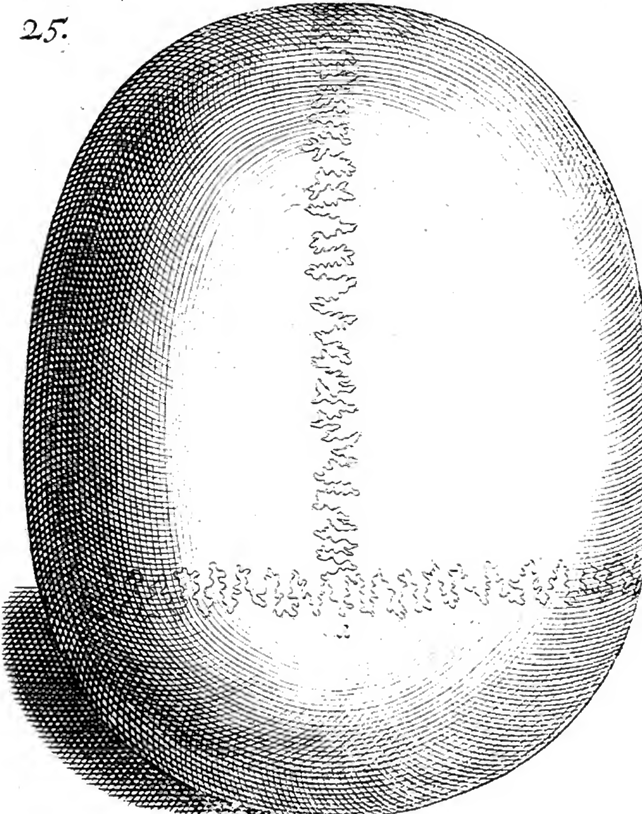
ρω. ἡ μὲν γὰρ βραχυτέρη γραμμὴ, περὶ τῆς προβολῆς πέφυκεν ἐπικαρσίη. ἡ δὲ μακροτέρη, διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς πέφυκεν κατὰ μῆκος ἐς τὸ μέτωπον αἰεί.

At cui poſtica capitis pars prominet, huic ſuturæ contrario modo ac in priore ſe oſtendunt. Etenim tranſverſa linea brevior fertur ſuper prominentiam, longior verò per mediam calvariam perpetuo ad frontem exſeritur.

Hic paragraphus intellectu difficilis non eſt, percepto priore. contrariorum etenim contraria quum ſint conſequentia, ſi cui caput parte poſticâ fronti objectâ extendatur admodum, locus concurſus ſuturæ ſagittalis & lambdoidis acumen ſuum amittat neceſſe eſt, tractus poſteriora verſus, perditoque occipite. itaque poſteriora capitis T litteram exhibebunt, uti præcedente paragrapho anteriora.

a, Con-

25.

a *Concurſus ſuturæ ſagittalis & lambdoidis; cujus incurvæ partes laterales jam deperditæ, quia locus acuminatus. a. retractus poſteriora verſus planum efficit occiput. itaque una cum ſagittali conſideratus ſutura, etiam hic* T *exhibebit.*

ὅσις δὲ καὶ ἀμφοτέρωθεν τῆς κεφαλῆς προβολὴν ἔχει, ἔκ τε τοῦ ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ὄπισθεν, τούτῳ αἱ ῥαφαὶ εἰσὶν ὁμοίως πεφυκυῖαι ὡς γράμμα τὸ ἦτα Ⲏ γράφεται. πεφύκασι δὲ τῶν γραμμῶν αἱ μὲν μακραὶ, πρὸς τῆς προβολῆς ἑκατέρης ἐπικάρσιοι πεφυκυῖαι, ἡ δὲ βραχεῖη διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς κατὰ μῆκος πρὸς ἑκατέρην τελευτῶσαι * τὴν μακρὴν γραμμήν.

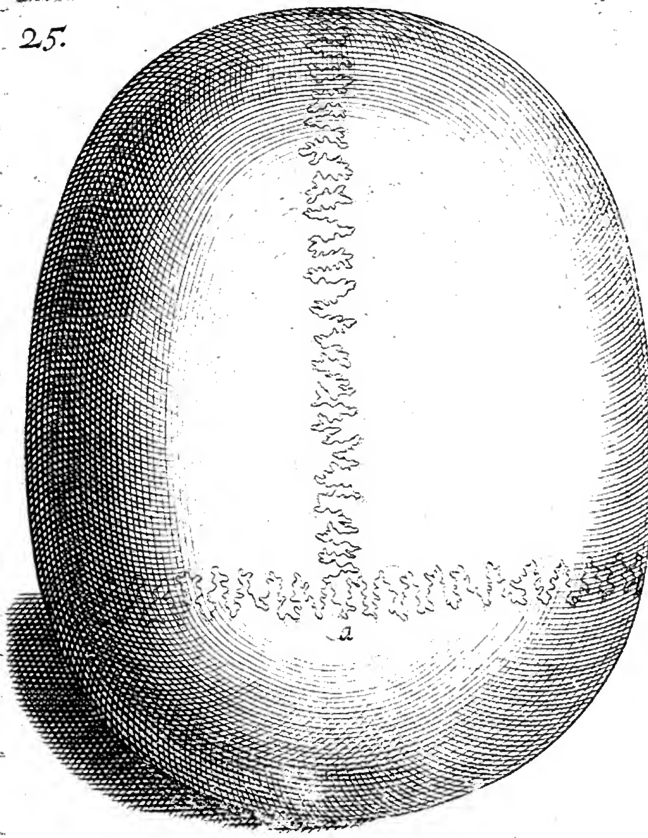
* ἴῃσι μακρῇσι γραμμῇσι alij.

Cui verò caput utrimque tam anterius quàm poſterius prominet. huic ſuturæ Ⲏ litteræ ſimilitudinem habebunt. longiores verò lineæ tranſverſæ ſuper utramque feruntur prominentiam, cum brevis per medium caput in utramque deſinat longam.

Tertium exemplum cranij ita vitioſi, tam uti frons quàm occiput producta, obliterent acumina & coronariæ & lambdoidis ſuturæ. tali caſu ſagittalis velut rectâ lineâ utrimque in planitiem deſinens H græcorum referat neceſſe eſt, uti hæc exhibet figura.

a. & b.

25.

a. & b. loca quibus ſagittalis c. tangit tam

coronariam quàm lambdoidem ſuturas. utraque namque producta & anteriora poſterioraq́; verſus tracta, parte acuminata coronariæ lambdoidiſque, utramque curvaturas ſuas amittere neceſſe eſt, ac relinqui lineas rectas, deletis cornicularibus. quas utrimque tangens ſagittalis, ἦτα majus græcorum H exhibet.

ὅτις μήδ᾽ ἑτέρωθι μηδεμίαν προβολὴν ἔχει, οὗτος ἔχει τὰς ῥαφὰς τῆς κεφαλῆς ὡς γράμμα τὸ χῖ χ γράφεται. πεφύκασι δὲ αἱ γραμμαὶ, ἡ μὲν ἑτέρη, ἐπικαρσίη πρὸς τὸν κρόταφον ἀφίκουσα, ἡ δὲ ἑτέρη κατὰ μῆκος διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς.

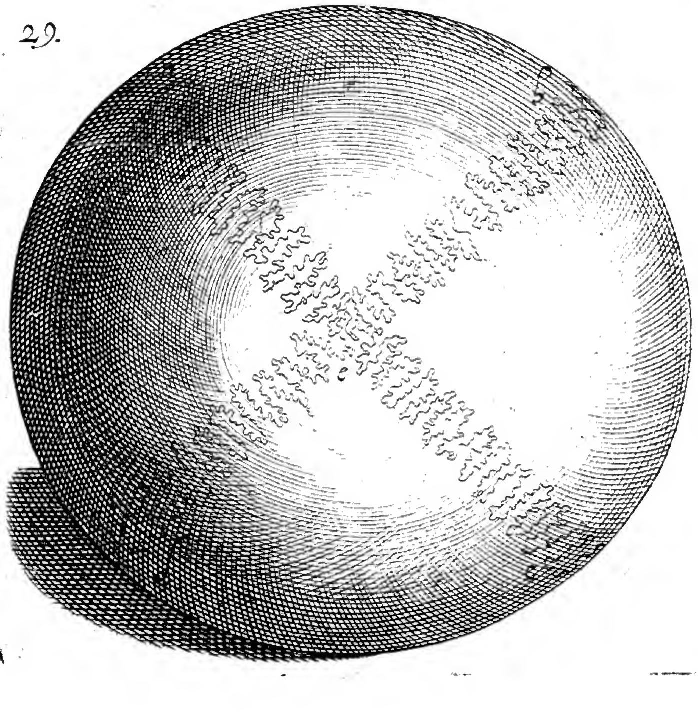
At caput neutra ſui parte prominens, ſuturas oſtendit inſtar litteræ χ. ita namque ductæ apparent lineæ, earum altera uti tranſverſim ad tempus tendente, altera per capitis medium in longum ſe efferat.

Quartum cranij in figurâ vitium habentis exemplum, χιασμὸν efficiens. Cum etenim tam frons quàm occiput velut præciſa ac in totum obliterata ſint, adeo in ſe contrahantur neceſſe eſt loca acuminata tam coronariæ quàm lambdoidis ſuturæ, deleta uti

ſagit-

ſagittali, in modum χ græcorum ſeinvicem interſecent.

29.

a. b. c. d. denotant partes incurvas laterales tam coronariæ quàm lambdoidis ſuturarum. contracta namque tam frontis quâm occipitis prominentiâ adeo, acutos angulos neceſſe eſt faciant ſutura lambdoides & coronaria, ut acuminatis partibus ſibi invicem occurrant ac ſeinvicem, tangant in vertice, loco hic notato. e. Ita ut acuti ambo anguli juncti tranſverſis ſuis lineis lateralibus (quæ tunc rectæ neceſſe eſt ſint, quum curvæ apparerent ante) in modum χ græcorum ſeinvicem ad angulos rectos ſecent. Verum hic caſus imaginatione potius quàm revera excogitari exiſtereve poteſt. nam naturalis quæ cranio contigit longitudo, jam in latitudinem aut rotunditatem converſa eſſet. monſtrum te videre dixeris, eiuſcemodi ſi occurrat caput, quid? quod ne vivere quidem videatur poſſe talis homo, homo ſi dicendus, quum tantum utrimque ab ipſo cerebro decedat neceſſe ſit. Videatur hanc ad rem Gal. 9. uſ. part. cap. 17.

Δίπλοον δὲ ἐστι τὸ ὀστέον κατὰ μέσην τὴν κεφαλὴν

Eſt autem cranium duplicatum in capitis medio.

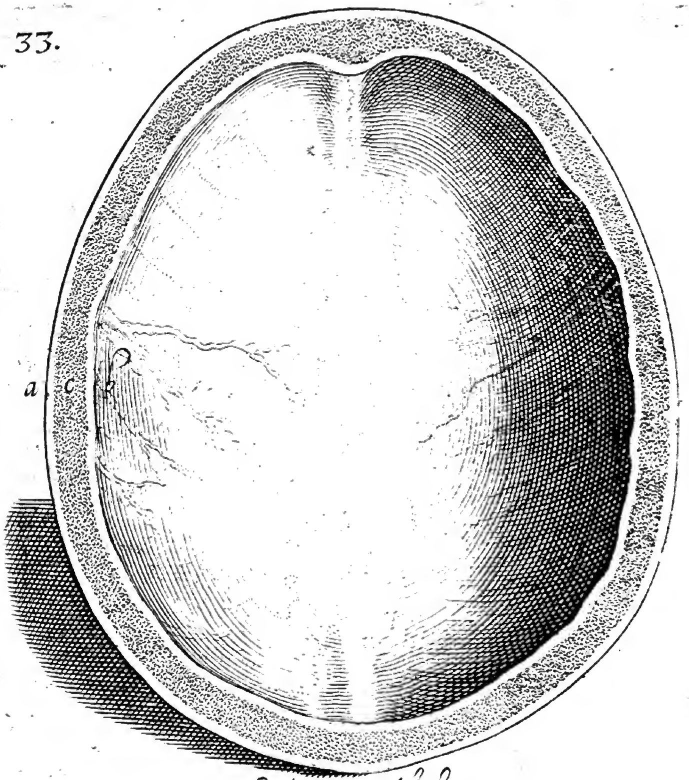
Quum propoſitum ſit Hippocrati hoc libello proſe-

proſequi Capitis vulnera, præmittit nonnulnulla naturam conditionemque partis affectæ explicantia; cum abſque partis affectæ probâ cognitione, impoſsibile ſit nonnaturales ejuſdem affectiones methodicè curare. Si namque ſimilares fuerint partes, remedia ſibi analoga requirunt. illa quo pacto adhibebuntur ab eo, cui partis natura minus fuerit perſpecta? ſi diſsimilares, ſciat medicus neceſſe eſt, diverſimodam eas requirere curam, pro ut non omnes eas conſtituentes partes ſimilares ſimili ſe habent modo. Iecoris gibba, aliter quàm cava tractanda, quia exterior membrana, quàm interna exquiſitius ſentit. Pulmonis non niſi parenchyma tactum, aliam exigit curationis methodum, quàm ejuſdem bronchia ſi quoque læſa ſint. Idem in cerebro, prout ejus aut membrana, aut ipſa medulloſitas in vitio eſt, locum habet. Idem omnino iu cranio obſervandum, quum ſe non eodem habeant modo omnes ac ſingulæ à quibus conſtituitur partes. patet ſuturarum exemplo, quum non eodem debeat modo tractari cranium loco ſuturarum, quàm ubi nullas habet. neque omnibus partibus eadem ratione ſe habere quoad craſsitiem;

tiem, duritiem, mollitiem, nimis notum eſt. Hac de cauſa ſecundum monitum præmittit Hippocr: *Curaturus cranium cum iudicio, monendus eſt,* διπλόον *exiſtere.* Conſtat hæc cautela duabus partibus. 1. ait duplicatum eſſe cranium. 2. Duplicitatem illam, ſe oſtendere circà calvæ medium. Ad prius quod attinet, notum illud, duabus tabulis ſive laminis (uti vulgo loquuntur Chirurgi) per intermediam junctis medullam, conſtare capitis os. Nonne eodem modo alia ſe habent oſſa? minimè verò. Fiſtuloſa non poſſunt dici diploa; quum potius quatuor conſtent lateribus, quæ cavernoſa. diploa illa cuncta dixeris merito, quamvis medulla non æquè luxuriet in omnibus. reperias adeo tenuia nonnulla, imaginatione uti potius quàm ad ſenſum tabularum duplicitatem oſtendere queas. Petroſa oſſa exemplo ſunto; occipitis oſsis non contemnenda portio; adde ſcapulas. In frontis oſſe, ſincipitis, ſpinæ vertebris, coſtis, coxis, contrà ſe res habet. At annon ipſa ſubſtantia oſſea fiſtulas brachiorum ac crurum cingens duplicata? Vix ac ne vix quidem apparet. & quorſum? duplicitatis in oſsibus latis laminoſis illa cauſa, nu-

triri

33.

a. Externa Tabula.
b. Interna Tabulis.
c. Meditullium Tabula interiectum.

teriri uti poſſent. Interpoſuit namque duabus

tabulis natura provida medullam, proximum oſsium nutrimentum. at verò illam abundè fiſtulis ſibi reconditam habent rotunda ac oblonga. Ita ipſa interior ventriculi, veſicæ, uteri capacitas; interna venarum ac arteriarum fiſtuloſitas, nullos neque oſtendit neque habet ſanguineos ramos; quum ſpatium membranarum intermedium habeat. inde namque eſt, dyſenteriæ quòd præbeatur anſa, ſi membranarum exterior exedatur in inteſtinis. quid? non eadem de cauſâ epidermis cuti impoſita, eaque ablatà protinus ſanguine madere extimam ejus ſuperficiem cernimus? eadem hic naturæ cauſa. Nullum autem in capite reperire eſt os, adeo liberaliter medullâ donatum, uti cranium, calva potiſsimum. quod evidenter oſtendit trepani uſus; ſimul ac namque trajecta inſtruſtrumento exterior tabula, obruit te ſanguinolenta medulla. Cauſam porrò luxuriantis hic medullæ reor, ut calore cranij oſſa largiter perfunderentur. Sunt namque non ſolum frigida reliquorum oſsium in modum, aërique ſecus ac reliqua expoſita, verum inſuper tegumento exiſtunt viſcerum nobiliſsimo, exſangui, ac frigido; cui tegmen algidum parum

rum

rum præſtaret opis: Moneatur itaque chirurgus, facillimè cranio læſo inflammationem ſupervenire, impedientem non parum vulnerum capitis curationem. Documento ſit trepani uſus; quod ferramentum nî dum circumagis aliquoties exemtum lacti, aquæ, aut roſaceo immergis, ſicque æſtum ejus temperas, ſciſſum cranium imflammari cernes. Quid trepanum dico? idem non ſemel in ſcalpturæ uſu obſervavi, incaluiſſe præ multijugâ raſurâ ſcalprum, oſsiqúe igneum communicaſſe calorem. Hæc itaque utilitas moniti hujus ſecundi. Habebitque hæc res in ſequentibus locum, ubi ad inſtrumentorum cephalicorum uſum ventum fuerit. Docebitur etiam tum, aliter tractandum cranium, cujus non niſi una, ac cujus utraque tabula fiſſa fractave.

Illud porrò in hac cranij duplicitate notatu dignum, fieri ſubinde (exemplum non unum mihi notum) præ ictu valido, à telo obtuſo in caput incidente, fieri inquam, ut medullofitas quam tabulis interpoſitam cernimus, è ſuis excuſſa expreſſaque cavernulis, inflammata ac putrilagine tacta, in eandem inflammationem imò & putredinem ipſum

os traxerit; cranio dico integro, neque ullam oſtendente fiſſuram, multo minus fracturam. Anne hic caſus ſub Infortunio, poſtremâ ſpecie læſionis, cranij quam Hipp. ſtatuit referri debet? Verè enim infelices tales ægri. quum namq; inſenſile ſit os, ſenſu ſaltem præditum obtuſo valde, paulatim ejus ſubſtantia contaminatur, exeſaque interna tabulâ, ſtillans in ſubjectum cerebrum putrida ſanies, vixdum querulos abripit ægros. Altera hujus moniti pars dicit, diploon eſſe cranium, κατὰ μέσην τὴν κεφαλήν. Quæ verba diverſimodè interpretari video; alius *ad medium caput*; alius, *calvaria media duplex eſt*. Mens authoris eſt, medulloſitatem potiſsimum apparere loco ſive ſpatio tabularum oſſearum medio; Meditullium non inconvenienter dixeris. Quamvis & illa interpretatio aliquando non diſplicuit, omnium manifeſtiſsimam eſſe medullam in capitis medio. quodnam illud? quod lateribus opponitur. ut hæc ſit mens; memor ſit chirurgus, ſi frangatur os aliquod ſincipitis, aut os frontis, hiſce locis magis luxuriare medullam, quàm ſi petroſa oſſa aut faciei laborent. Hæc autem loca reſpectu laterum quibus opponuntur, capitis medium conſti-

conſtituunt. Prior interpretatio placet magis, quòd hoc eodem paragrapho Hipp: pluribus mentionem faciat medulloſitatis hujus, quam ſpatium tabularum medium continet; dicens, hac de cauſâ, eas quà ſeinvicem reſpiciunt tabulæ cranij ſuperficies, externis molliores exiſtere; nam ob medullam molleſcunt. Eſſe ibi oſſa ſpongiæ ſimilia, quæ ſi digitis premantur, ſanguinolentam erumpere medullam: ἡ δὲ διπλόη κοιλότατον καὶ μαλθακώτατον, καὶ μάλιστα, σηραγγῶδές ἐστιν, inquit. Ita hoc eodem de vulneribus Capit. libro locus eſt, ubi de carne & excreſcentiâ vulneribus non rarò ſuperveniente agens, inquit: ὑποφύεται δὲ ἐκ τῆς διπλόης τοῦ ὀστέου *ſuccreſſit autem ex oſſis diploe*. Huc accedit, quòd Gal. 6. meth. cap. 6. ipſam ſecundam ſive internam tabulam διπλόην vocari ſcribat; quod ipſum à nullo veterum notatum memini. Verba ejus ſunt: *Ergo de calvariæ fauſturis quædam uſque ad ſecundam laminam,* “
quam græcè διπλόην vocant, perveniunt. Porrò & “
illud ſciendum, Græcos hanc vocem etiam alijs ſubinde accommodare. Gal. 6. meth. cap.5. Cerebrum vocat διπλόον. ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου, inquit, ἐστὶ διπλόος, *Cerebrum humanum duplicatum eſt.* Ita Hippocrates de geminata

reſpiratione agens lib: de morbo ſacro, inquit: *διπλόον ἐπαναπνεῖν*, *geminatâ reſpiratione reſpirare.*

Etiam illud addo, neotericorum nonnullos, neque eos gregarios, cranium ſtatuere triplicatum, habentes ipſam medulloſitatem tabulis interjectam pro lamina tertia. Neque revera omnino de nihilo eſt quod dicunt, ſicuti diligenter ipſam medulloſitatem intuenti, in cranijs potiſsimum craſsioribus, patere poterit. Verùm hac de re paulo poſt plura.

Σκληρότατον δὲ καὶ πυκνότατον αὐτοῦ πέφυκεν τὸ ἀνώτατον, ᾗ ὁμοχροίη τοῦ ὀστέου ὑπὸ τῇ σαρκί. καὶ τὸ κατώτατον τὸ πρὸς τῇ μηνύγγι, ᾗ ὁμοχροίη τοῦ ὀστέου ἡ κάτω. ἀποχωρέον δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ὀστέου καὶ τοῦ κατωτάτου. ἀπὸ τῶν σκληροτάτων καὶ πυκνοτάτων ἐπὶ τὸ μαλθακώτερον καὶ ἧσσον πυκνὸν καὶ ἐπὶ κοινώτερον ἐς τὴν διπλόην. ἡ δὲ διπλόη κοιλότατον καὶ μαλθακώτατον, καὶ μάλιστα *σπογγῶδές ἐστιν. ἔστι δὲ καὶ πᾶν τὸ ὀστέον τῆς κεφαλῆς, πλὴν κάρτα ὀλίγου τοῦ τε ἀνωτάτου, καὶ κατωτάτου, σπόγγῳ ὁμοῖος. καὶ ἔχει τὸ ὀστέον ἐν ἑωυτῷ * ὅμοια σαρκία πολλὰ καὶ ὑγρὰ καὶ εἴ τις αὐτὰ διατρίβοι

* Alij συριγγῶδες.

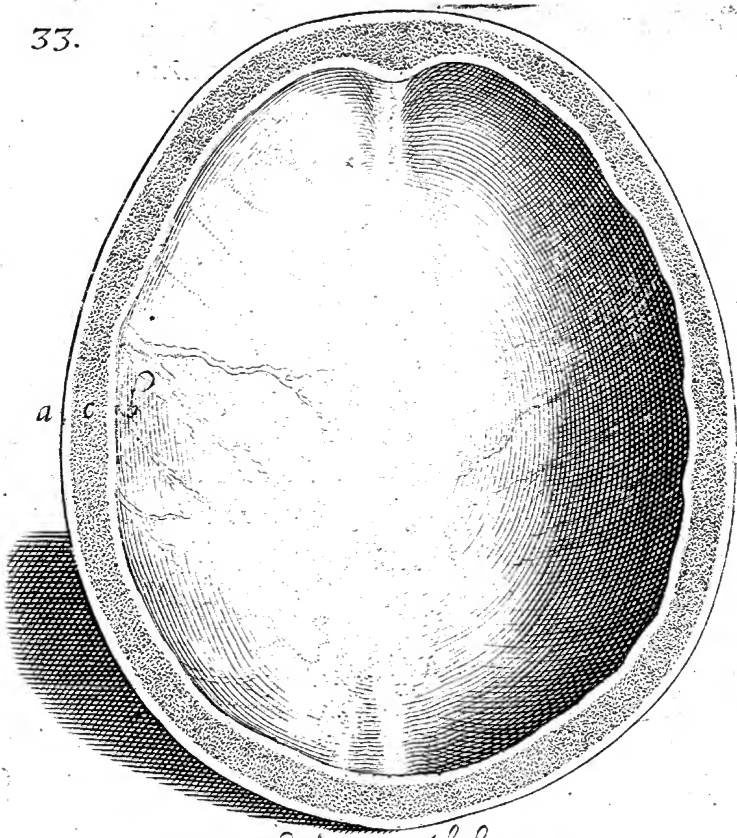
* ὁκοῖα alijs.

τοῖσι δακτύλοισιν, αἷμα ἂν διαγίνοιτο ἐξ αὐτῶν, ἔνι δὲ ἐν τῷ ὀστέῳ καὶ φλέβια λεπτότερα καὶ κοιλότερα, αἵματος πλέα. σκληρότητα μὲν νυν καὶ μαλακότητα καὶ κοιλότητα, ὧδε ἔχει. παχύτητα δὲ καὶ λεπτότητι, οὕτως.

Cranij oſſa & à parte ſummâ quà carnem habet, & ima quà membranam tegit, duriſſima apparent, denſiſſimaque. Verum diſcedenti tibi à ſummo & imo, loco duritieï & denſitatis, mollitiem majoremq́; offendes cavitatem, idq́; pergendo verſus meditullium, ibi ſibi invicem nectuntur. ibi cava, manifeſtè mollia, imo ſpongiæ ſimilia deprehendes. Imò univerſum caput, parte exiguâ exceptâ, ſpongiam refert, plenam carunculis humidis, quas digito ſi premas, ſanguinem prodire cernes. Etiam tenues venulas diſcurrentes videbis, ſanguine abundantes. Quod itaque ad duritiem, mollitiem, ac cavitatem cranij attinet, res uti dixi ſic ſe habet; Quod verò ad craſſitiem ac tenuitatem, hoc modo.

Moni-

33.

a. Externa Tabula.
b. Interna Tabulis.
c. Meditullium Tabula interiectum.

Monitum prodromum tertium, Cui tamen

aliqua cum ſecundo affinitas. Duabus quum conſtet tabulis cranium, certum eſt, extimam externæ tabulæ ſuperficiem reſpicere perioſtion, uti extimam internæ tabulæ ſuperficiem, duram menyngem: contrà, internæ tabularum ſuperficies illæ ſunt, meditullium quæ reſpiciunt. Sciendum itaque eſt, exteriores ſuperficies interioribus & duriores & ſolidiores longè eſſe, quum non molleſcant ab humiditate medullæ. Quo fine hæc moneantur, dicat quis? eo, ſciat uti chirurgus, in purgando oſſe, delendis raſurâ fiſſuris, eximendis modioli uſu fragmentis, liberius confidentiuſq; tractari poſſe ſuperficies cranij exteriores, interioribus. Celſum audi cap. 3. lib. 8. *Sed tum majore curâ agendum eſt, cum jam aut ſimplex os dimidium perforatum eſt, aut in duplici ſuperius. Illud, ſpatium ipſum, hoc ſanguis ſignificat. Ergo tum lentius ducenda habena* (modioli nimirum) *ſuſpendaque magis ſiniſtra manus eſt, & ſæpius attollenda, & foraminis altitudo conſideranda.*

Hæc itaque eſt hujus moniti utilitas. ad quod duo noto. 1. Exteriorem tabulam multò eſſe interiore craſsiorem. 2. interiorem exteriore eſſe & tenuiorem & multò duriorem,

E magiſ-

magiſque fragilem. Oſtendit id Reſonitus ſeu Contrafiſſura, quà videmus præ ictu in externam incidente tabulam, findi internam, integrâ manente externâ. Ita hac de cauſâ, Temporum oſſa Petroſa dicta fuere, quod tenuia licet, dura tamen ſint, & ſaxi inſtar fragilia.

ἡ ὁμοχροίη τοῦ ὀστέου ἀπὸ τῇ σαρκί. in ὁμοχροίας voce nonnulli admodum ſe torquent. puto bene eos judicare, qui per hanc, lævitatem glabritiemve intelligunt. ita namque Celſus, fideliſsimus Hippocratis interpres, cap. 1. lib. 8. *Cal-*
»» *varia ex interiore parte concava, extrinſecus gibba:*
»» *utrimque lævis, & qua cerebri membranam conte-*
»» *git, & qua cute capillum gignente contegitur.* Per *læve* Celſus glabrum, nitidum, æquale, quod nullam exhibet aſperitatem, intelligit. talem oportuit eſſe externam internæ tabulæ ſuperficiem, ne ejus inæqualitate ſcabritieve, attollente ſe cerebro, dura menynx offenderetur; debuit & exterior nitida eſſe, ad evitandam deformitatem.

ἔνι δ' ἐν τῷ ὀστέῳ καὶ φλεβία λεπτότερα καὶ κοιλότερα.

xxxi. *Sunt etiam in oſſe exiles venulæ, cauæ.*

Dili-

Diligenter ſi quis excutiat quod meditullio continetur, non ſolum humidam fluxilemque inveniet medullam, verum inſuper ſubſtantiam longè duriorem, quæ medullam continet; quæ manibus tractari poteſt, quæ circumſcriptionem nacta eſt ſatis ſolidam; quam, in modum mollis ſpongiæ, ſi premas, exſudantem, haud aliter ac è ſpongiâ aquam, cernes medullam fluxilem. Haud pene aliter ac in alvearijs favum videre eſt, qui loculamenti vicem præſtat melli ac ceræ, & quâ compreſsâ, mel ſe effundit. Tuberculis multis exilibus hæc ſubſtantia prædita, medullâ plenis, cavernoſis. illa vocat σαρκία ὑγρὰ, comparativè nimirum. Sicuti namque in ulceribus quotidie animadvertimus, lacunâ ſiccatâ ac purgatâ, regigni novam carunculam guttatim & per certa quædam punctula quarum plura juncta integram partem cõſtituunt carneam; eodem, inquam, omninò modo hoc loco ſe habent tubercula iſta medullam continentia. Subſtantia eſt telis aranearum ſimilis, mollis; & tamen certis intervallis diſcreta. hanc venis comparat. Non enim dicit hoc meditullio venas ſenſui conſpicuas reperiri, verum particulas haud aliter protuberantes,

 ac ſi

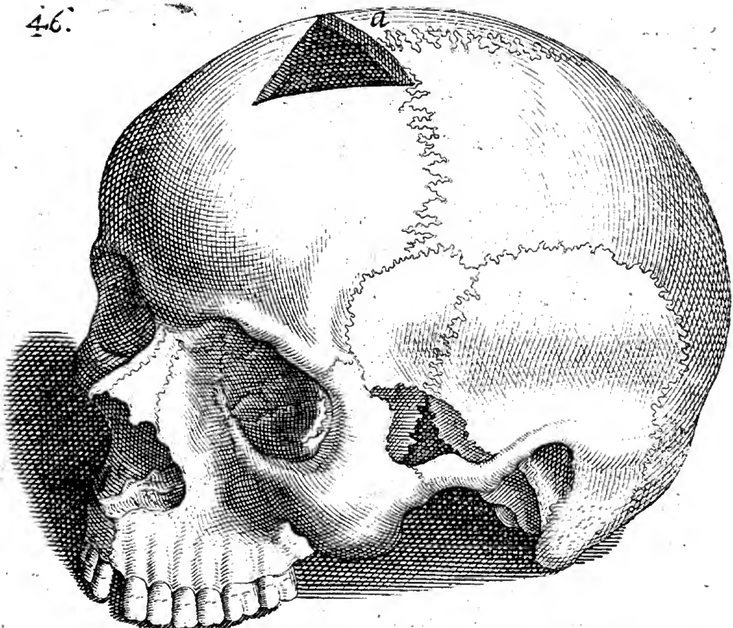
ac ſi venarum extrema ſeu oſcula videas. Ita, neque aſſerit hic eſſe caruncul as ſive particulas carneas, ſed ὁμοίȣ utitur voce; καὶ ἔχει τὸ ὀςέον ἐν ἑωυτῷ ὅμοια σαρκία πολλά. Reſpectu hujus ſolidiori; ſubſtantiæ quam ſpongiæ comparat Author, neotericorum nonnulli tres ſtatuunt tabulas cranij, externam, internam, & hanc mediam è qua tertiam faciunt. Niſi religio mihi eſſet, abſque magnâ cauſâ, quid in Veterum ſcriptis receptaque tot ſæculorum ſententiâ mutare, ſubſcribendum huic opinioni dicerem. vel eò magis, ab Arantio, maximo Anatomico, eam quod foueri videam. Vidi & illud, nec ſemel vidi, in vulneribus capitis quibus fragmentum ab externâ ablatum tabulâ meditullium detexit, quoties reficerentur vulnera, hæſitaſſe inſtrumenta quibus chirurgus utebatur, præſertim annoſa ſi eſſent capita. ita ut puram putam medullam liquidam quis immerito vocarit. Servavi aliquamdiu domi fruſtrum oſsis cranij fracti, cui adhærebat media hæc tabula: in illo, ſiccatâ abſumtáque ipſâ medullâ liquidâ, evidenter apparebant cellulæ ſexangulæ, quadrangulæ, triangulæ, referentes omni ex parte apum operis fundamentum.

Συμπά-

Συμπάσης τ̃ κεφαλῆς τὸ ὀστέον λεπτότατόν ἐστι καὶ ἀσθενέστατον τὸ κατὰ βρέγμα, καὶ σάρκα ὀλιγίστην, καὶ λεπτοτάτην ἔχει ἐφ' ἑωυτῷ ταύτῃ τ̃ κεφαλῆς τὸ ὀστέον. καὶ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τοῦτο τῆς κεφαλῆς πλεῖστος ὕπεστι.

Vniverſi capitis id os tenuiſſimum & maximè infirmum eſt, ubi bregma apparet, idemque carne tegitur pauciſſimâ. Hoc item loco, plurimum ſubjectum eſt cerebri.

Continent hæc quartam cautelam prodromam. Non ſunt (inquit) æquè periculoſa capitis vulnera; ſive non eſt indifferens (ipſius oſsis reſpectu) quo loco ſeu qua parte capitis quis vulneretur. Quis locus maximè periculoſus? plærique omnes, Tempora reſpondebunt: æquum illud, non tam ipſius oſsis, quam temporalis muſculi, oſsi petroſo impoſiti, fiat reſpectu. Ipſius oſsis læſi ratione, nullibi periculoſiores incidere ictus aſſerit Hipp:, quàm in ipſum Bregma. Βρέγμα is dicitur locus Oſteologis, ubi concurſus fit ſuturarum ſagittalis, & coronariæ.

a. Locus Bregmatis, Apertus In Primum Natis, Palpitantem Oſtendens Verticem.

Vbi inquam ſagittalis perpendiculariter tangit coronariam. Locus ſic dictus græcis, ἀπὸ τοῦ βρέχειν, à mollitie ac humiditate. nam illum locum aliquamdiu poſt partum, in infantibus, apertum manere, docet ſenſus quotidianus, oſtendens palpitans cerebrum. Qui ob id, Fons capitis, obſtetricibus dicitur; quòd per hunc ſuperflua in utero tot coacer-

vata

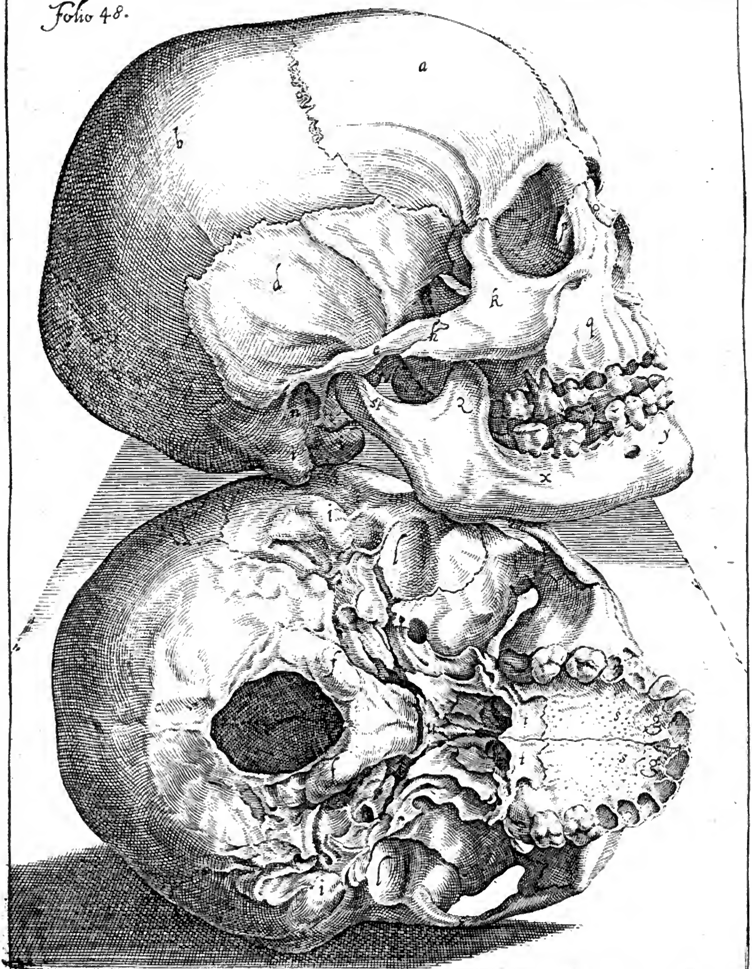
vata menſibus, eructare ſoleat natura provida. Nec in primum natis tantum, in adultis etiam quandoque; uti nobilis illa apud Clariſs. Hildanum hiſtoria obſervat. Chirurg. Cent. 2. obſervatione 8. ſatis oſtendit: *Magiſter, inquit, Petrus Faber Ferrarius, Vicinus meus Hildenæ, in patriâ, anno 1593, ad conjunctionem ſuturæ ſagittalis cum coronali, ſecuri percuſſus, cum inſigni cranij fractione, mox in terram ſemianimis decidit, & cibum indigeſtum evomuit. Ego vocatus, vulnus ſatis hians cum maxima, & ad duram menyngem uſque, cranij fractione, offendi. Multa, graviſſimaq; ſymptomata ſupervenerunt, inprimis verò dolor & inflammatio, quæ multum negotij mihi faceſſére. Tandem ſummâ adhibitâ diligentia, multiſque extractis oſſium fragmentis, cerebro item ſatis expurgato, divino favore, ſymptomata paulatim remiſerunt, ita ut convaluerit. ulcus verò in fiſtulam degeneratum, nullâ diligentiâ, nullaque arte adhibitâ, cicatrice obducere potui. Sed quod exitioſum atque mortale ſibi fore videbatur, in maximum commodum ceſſit. Cum enim antea continuo cephaleâ vexaretur, poſtea ſanus, & ab omni dolore capitis liber, per multos annos vixit, & forſan adhuc vivit. Hiſtoriam verò hanc non ideo recenſui, ut terebrationem ſuturarum probem; quin potiùs tyrones, ut*

ab eâ

" *de ad abſtineant, adhorter, & quidem propter gra-*
" *viſſima, quæ inde ſequuntur ſymptomata. Sin autem*
" *contuſiones maximæ ad ſuturas occurrant, præſtat*
" *ex unâ atque alterâ parte ſuturæ potius, quàm in*
" *ipſâ ſuturâ os ſecare.*

Hiaturam illam, in pueris paulatim induĉto oſsiculo, claudit natura; quod ipſum peculiari dote Epilepſiæ convenire, non deſunt qui aſſeverent. Hunc locum dicit Hipp: etiam in adultis eſſe λεπτότατον, tenuiſsimum: docet id ſenſus, quo videmus bregmate lumini objecto, tranſparentem eſſe hunc locum; & quia tenuiſsimus, idcirco etiam ἀσθενέστατον maxime debilem, quique levi de cauſâ pertundi poteſt. Hæc res peritos movit medicos, qui topica convenientia alterato cerebro (irrigationes, perfuſiones, inunctiones, ſacculos, cauteria) huic loco adhiberi præcipiunt, certi eorum efficaciam facilius per os hoc tenue, quàm craſſum ſe trajecturam. Catarrhum ferinum, maximo impetu è capite in ſubjectum pulmonem ruentem, eumque exulcerantem, cauterio hic admoto ita compeſcere ſolemus. Num hac oſsis hujus loci tenuitate motum credemus maximum Fernelium, cur exiſtimet, materiam

Arthri-

Arthritidis omnem hoc coäcervari loco, indeq́; in ſubjectas fluere partes? Ex his facile eſt elicere hujus moniti rationes. Sunt eæ plures & notatu dignæ, omnesq́; quarũ nonnullas adfert ipſe Hippocrates, reliquas nos adjiciemus. 1. *συμπάσης τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον λεπτότατόν ἐστι καὶ ἀσθενέστατον. quoniam in univerſo cranio nullum reperire eſt locum, tenuiore infirmioreque oſſe præditum.* Quo autem tenuius imbecilliusq́; os exiſtit, eo minus reſiſtere ictuum poteſt vehementiæ. 2. hunc locum, *minimum habere carnis.* quid mirum, quum namque eo magis luxuriet caro, quò plus habet nutrimenti, os autem hoc ob tenuitatem parum contineat medullæ, quid mirum, inquam, minus hic luxuriare carnem? 3. *plurimum cerebri huic ſubjectum eſt loco.* an hoc ita eſt? non abundat hoc loco magis quàm alio cerebrum, ſed cerebrum hic quum arcuetur attollaturque maximè, ut convexam cranij partem repleat, vicinius etiam eſt, propiuſque calvæ adhæret; hinc fit præ externâ violentiâ uti efficacius patiatur, quam ſi in alium aliquem incidat ictus locum. Tribus hiſce adductis rationibus jam concludit.

καὶ διότι οὕτω ταῦτα ἔχει, τῶν τε τρωσίων καὶ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων κατὰ μέγεθος, καὶ ἐλασσόνων, καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἧσσον, τὸ ὀστέον ταύτῃ τῆς κεφαλῆς φλᾶταί τε μᾶλλον, καὶ ῥήγνυται, καὶ ἔσω ἐσφλᾶται. καὶ θανασιμώτερά ἐστι καὶ χαλεπώτερα ἰητρεύεσθαί τε καὶ ἐκφυγγάνειν τὸν θάνατον ταύτῃ, ἤπου ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς. ἐξ ἴσων τε ἐόντων τῶν τρωμάτων, καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἧσσον, ἀποθνήσκει ἄνθρωπος, ὅταν καὶ ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ ὁ ταύτῃ ἔχων τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς, ἤπου ἄλλοθι. ὁ γὰρ ἐγκέφαλος τάχιστά τε καὶ μάλιστα κατὰ τὸ βρέγμα αἰσθάνεται τῶν κακῶν, τῶν γινομένων ἔν τε τῇ σαρκὶ καὶ τῷ ὀστέῳ. ὑπὸ λεπτοτάτῳ γὰρ ὀστέῳ ἐστὶ ταύτῃ ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὀλίγῃ σαρκί. καὶ ὁ πλεῖστος ἐγκέφαλος ὑπὸ τῷ βρέγματι κεῖται. Τῶν δὲ ἄλλων τὸ κατὰ τοὺς κροτάφους ἀσθενέστατόν ἐστι. συμβολή τε γὰρ τῆς κάτω γνάθου πρὸς τὸ κρανίον· καὶ κίνησίς ἐστιν ἐν τῷ κροτάφῳ ἄνω καὶ κάτω ὥσπερ ἄρθρου. καὶ ἡ ἀκοὴ πλησίον γίνεται αὐτέου, καὶ φλὲψ διὰ τοῦ κροτάφου τέταται κοίλη τε καὶ ἰσχυρή.

Hæcque quum ita ſe habeant, ubi tela percuſſioneſque fuerint æquè magnæ aut etiam minores, tum & æquè

validè

validè vulneratus, os hoc capitis loco magis collidi-tur, frangitur, aut deprimitur; ſicque magis inte-reunt ægri, difficiliuſque ſanantur, mortemque effu-giunt, quàm alia aliqua capitis parte idem ſi eveniat. Imò ex pari vulneratione, parique ictu (cum alio-quin lethalis eſt plaga) citius ſuccumbet æger hac cra-nij parte percuſſus cum fuerit, quàm aliâ quavis. nam cerebrum citiſſimè efficaciſſimeque percipit labem, lo-co inter frontem & verticem medio. Ex ceteris, in-firmiſſimum poſt bregma eſt Temporum os: nam mandibula calvæ articulatur in temporibus, ibidem-que ſurſum deorſum articuli in modum motitatur. Tum & meatus auditorius huic vicinus eſt loco. Inſuperque cava vena, eaque inſignis, per tempora fertur.

Hæc verba quartam continent cauſam, quur admodum periculoſa bregmatis ſint vulnera. nam hic locus perpendicularis ac rectilineus quum ſit ſubjecto cerebro, ictus hic evenientes, in ſe recurrunt, ac velut du-plicati, tremulo motu quatiunt concu-tiuntq; quæcunque intrà cranium ſunt; ip-ſum dico cerebrum, ventriculos, plexum choroidem, nervorum initia, ipſos animales ſpiritus. unde non raró mentis perverſio, apoplexia, venarum cerebri diſruptio, alia-

que periculoſiſsima mala. Et ſicut ſolares radij, quo perpendiculares magis ſubjectis locis, eò efficacius agunt; Pilam quoque rectâ lineâ terræ ſi allidas, altius reſilire videbis, quam obliquus ſi fuerit jactus; Eodem hic fit modo; hocque hiſce ingeminatis verbis tacitè vult Author. Qui ea quæ in ſequentibus tradit fracti cranij ſymptomata, hunc potiſsimum reſpexit perpendicularem ſubjecto cerebro locum; nimirum ſi læſus inſtar dormientis, expers ſenſus, deprehendatur: ſi obcæcati fuerint oculi: ſi obmutuerit: bilem vomuerit; ſi ἀθρόος inſtar animalis malleo icti, conciderit. Hæc enim omnia maxumam ac ſubitaneam ſignificant cerebri commotionem, perturbationem, ac concuſsionem; quæ non raro etiam integro manente, nec ulla ex parte rupto cranio, mortem percuſſo adferunt. Talem concuſsionem peculiari voculâ σεῖσιν alibi vocat Hipp. uti Coac. ſect. 12. aph. 2. ὁκόσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος (σεισθῇ καὶ πονέσῃ πληγεῖσιν, ἢ ἄλλως πεσοῦσι; παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται), καὶ οὔτε ὁρῶσιν, οὔτε ἀκούουσι, καὶ τὰ πολλὰ θνήσκουσι. *Quibus*
" *cerebrum concuſſum doluitque percuſſis aut lapſis;*
" *continuo non vident, nec audiunt, ac fère moriuntur*
" Sic & cap. de Cephalalgia aph. 4. τὰ ἀποσείοντα,

κεφαλ-

κεφαλῆς, ὀλέθρια *Caput concutientia, mortifera.* Exemplum concuſsi præ tremulo motu cerebri eſt in ſternutatione. Etiam Rigor, concuſsionis totius corporis præbet exemplum. Ita & in tuſsi concuſsionis eſt idea; locuſque ad eam rem Hipp. Coac. ſect. 16. aph. 47. ὅσοισιν ἐν σεισμοῖσιν, πύον βορβορῶδες ἔρχεται, καὶ δυσῶδες, ἀπόλλυνται ὡς τὰ πολλά. *Quibus concutiendo pus editur cœnoſum ac male olens, ut plurimum intereunt.* σεισμοῖσιν inquit. Tremulo hoc motu vehementer concutiatur cerebrum, omniaque capite contenta neceſſe eſt, quoties in ipſum incidit bregma ictus; tumque potiſsimum quum telo obtuſo plaga infertur, aut quis è loco ſublimi præceps in caput cadit, idque in ſubjectum corpus durum aut ſolidum, in ſaxum puta.

His quintam, ſi lubeat, adde cauſam; quòd in bregma quoties incidit vulnus, metus ſit ne in ſubjectam cerebri diviſuram inſtillans ſanies, certam adferat mortis cauſam. Hiſce itaque rationibus motus Hipp. chirurgum monet, magis uti ſollicitus ſit de vulneribus in bregma, quam in alium aliquem incidentibus locum. Et certe ita eſt, præter ea quæ paulo ante de perfuſionibus,

 caute-

cauterijs, ſimilibuſque diximus localibus huic loco adhiberi ſolitis, etiam illud efficaciter oſtendit, non leviter offendi cerebrum ab externis in hunc locum incidentibus cauſis, quod notante Michaële Epheſio, Veteres non fuerint ſoliti infantibus nomina ante octavum imponere diem; experientiâ edocti, perfuſionem bregmatis aquâ frigidâ, non parum offendere cerebrum ſubjectum, facereque ut pueruli conuulſionibus, Epilepſiæ (quam hæc mala infantibus apud nos familiaria?) alijſque periculoſis affectibus corripiantur. Credo hoc motos Libyes, qui Herodoto teſte, lib 4. infantum bregma oeſypo ovillo accenſo inurere ſolebant, ut ea ratione ipſis ſiccius redditum, firmaretur magis cerebrum. Aſſeritque ibidem idem Author, ſana admodum corporis frui conſtitutione Lybies.

ὁ γὰρ ἐγκέφαλος αἰσθανέται &c. *Cerebrum enim citiſſime percipit, &c.* Licet Hippocr. hoc loco conceptis dicat verbis cerebrum ſentire, nihil tamen aliud intelligit, quam percipere, non vero judicare: uti ex Fallopij ſententia hæc verba bene interpretatur Mercurialis, ſuis in hunc librum notis. Qui ibidem plenius videatur

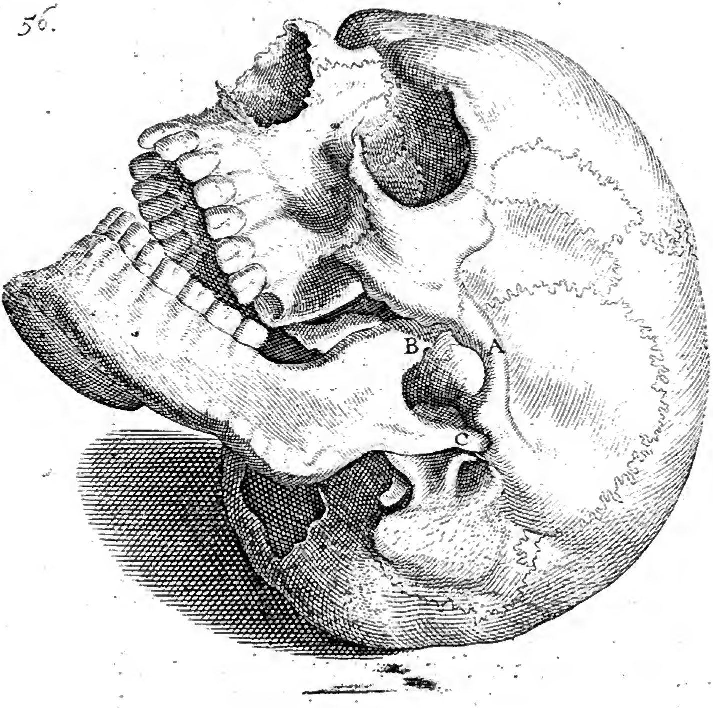
Ex cæteris, infirmiſſimum poſt bregma eſt Temporum os, nam, &c. Tem.

Eſt hæc pars moniti quarti, dicentis non quemcumque cranij locum indifferenter aut æquè periculosè lædi. Omnium periculoſiſsimè in bregmate dixit; addit nunc, poſt bregmâ cum difficultate ac diſcrimine ægri, vulnerari os petroſum, ejuſque cauſas adducit tres. I. quod oſſe hoc læſo, metus ſit, ne motui inferioris maxillæ, detrimentum inferatur. Inde non contemnenda incommoda, non enim comedere, nec loqui æger poſſet. at quo pacto? lædi non poteſt petroſum os, illæſo temporali muſculo; at is maxillæ motui addictus. præterquam, oſsi petroſo quòd articuletur arctè immediateque maxilla, rotundos ſuos proceſſus immittens ſinubus temporum prope auditorium meatum; unde & illud oritur incommodum, difficulter quòd ſolideſcat vulnus, ob perpetuum maxillæ motum.

II. Etiam auditui creatur periculum oſſe hoc læſo, ut cui univerſum auditus organum inſculptum.

III. Lædantur neceſſe eſt inſignia illa temporali muſculo conceſſa vaſa, vena, inquam,

56.

A. Os Iugale; quod ſubit acutus maxillæ proceſſus, cui tendo tempo-poralis adnaſcitur muſculi; notatus B. Ad radicem vero Iugalis, C. videre.

C. videre articulationem proceſſus maxillæ rotundi, in ſinum, petroſo oſſi ad Jugalis radicem inſculptum, ſe immittentem.

inſignis arteria; adde etiam nervi, unde hæmorrhagia, ſpaſmus cynicus, convulſio, febris, imo & tracto in conſenſum cerebro, (cui maxuma cum temporali muſculo ſymphateia) delirium, aliaque incommoda, vulneribus capitis periculi non parum minitantia. Notavit id non uno loco idem Author. 2. de Articul: ſect. 20: “*Temporalis muſculus ſi læſâ inferiore maxillâ diſtendatur, aut loco moveatur, torporem ac delirium excitat. Ejuſdem lib. ſect. 4: Vulnera in temporalem incidentia muſculum, lethalia ſunt, vomitum ac convulſionem facientia. Coac: ſect. 6. aph. 1. Quibuſcunque tempora præciduntur, convulſionem è diverſo partis præciſæ incurrunt.*” Vide hanc ad rem prolixam apud præſtantiſſimum Chirurgum Guil. Fabricium Hildanum, hiſtoriam Centur: Obſervat. Chirurgic. 2. obſervat. 8.

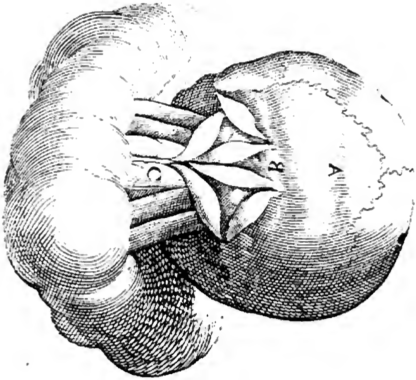
ἰσχυρότερον δ' ἐστὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὀστέου παντὸς τὸ ὀστέον τῆς κορυφῆς καὶ τῶν οὐάτων, ἢ πᾶν τὸ πρόσθεν, καὶ σάρκα πλέονα καὶ βαθυτέρην ἐφ' ἑωυτῷ ἔχει τοῦτο τὸ ὀστέον. Καὶ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων ὑπό τε τῶν τρωσίων καὶ τῶν βελέων ἴσων ἀπαί-

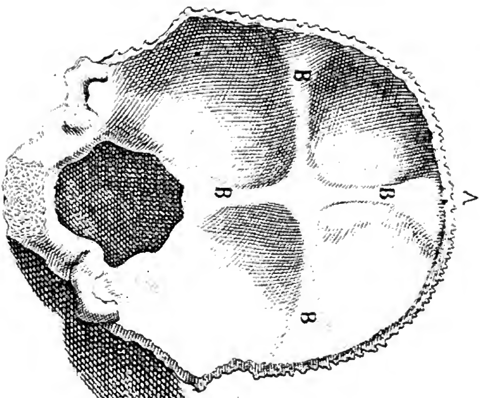
ἁπάντων καὶ ὁμοίων, καὶ μειζόνων καὶ μειόνων ὁμοίως τιτρωσκόμενον, ἐς μᾶλλον ταύτῃ τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον ἧσσον ῥήγνυται καὶ φλᾶται.

Ex univerſo cranio, id quod poſt aurem & verticem eſt robuſtius exiſtit, quàm id anteriore quod parte apparet, habetque carnem copioſiorem & altiorem. Et ubi læſiones ac tela ſunt æqualia, os hac capitis parte minus frangitur, tum & colliditur.

Et hæc pars eſt moniti quarti. Quum enim expoſuiſſet, quibus locis cranium periculoſius lædatur, ſubjungit nunc ubinam minus periculosè offendatur. Dixit de capitis parte mediâ & lateralibus, nunc comparationem inſtituit partis anterioris & poſterioris: dicitque, ceteris paribus, periculoſiora eſſe vulnera anteriore quàm poſteriore capitis parte incidentia. Cauſas ibidem duas adducit. 1. quod oſſa poſteriora anterioribus craſsiora ſint, hinc & ictus minore noxâ ſuſtineant; & quoque ſi findantur, ſordes fiſſurâ collectæ, non ita citò in ſubjectum deſtilleat cerebrum. Anne craſsius oſſe frontis occiput? non verò, ſed firmius dicere voluit Author. Firmatur à limbis ac exſtantibus lineis quas ſuperficie oſtendit internâ.

2. Quod

A. Os occipitis à reliquo cranio ſeparatum.
B. Prominentes limbi, ſuperficie oſſis internâ.

2. quod occiput carne tegatur craſsiore. ita

eſt, pericranium in occipite craſsius eſt. Accedit, quòd pericranium in fronte muſculum conſtituat, cujus læſiones magna ſecum trahunt incommoda. Notari tamen hic debet, occiput omnino periculo non vacare, cum & ibi muſculi ſint, motubus capitis dicati. Verùm in infima ij apparent occipitis parte, neque facile lædi queunt

Vide ad hoſce muſculos præcedentem figuram, in quâ,

A *Os indicat occipitis.*

B *Muſculos parvos vocatos, capitis motui dicatos.*

C *Portionem muſculorum qui caput extendunt.*

καὶ ἣν μέλλῃ ἄνθρωπος ἀποθνήσκειν καὶ ἄλλως ἐκ τοῦ τρώματος, ἐν τῷ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρῶμα, ἐν πλέονι χρόνῳ ἀποθανεῖται. ἐν πλέονι γὰρ χρόνῳ τὸ ὀστέον ἐμπυΐσκεταί τε καὶ διαπυΐσκεται κάτω ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, διὰ τὴν παχύτητα τοῦ ὀστέου. καὶ ἐλάσσων ταύτῃ τῆς κεφαλῆς ὁ ἐγκέφαλος ὕπεστι. καὶ πλέονες ἐκφυγγάνουσιν τὸν θάνατον τῶν ὄπισθεν τιτρωσκομένων τῆς κεφαλῆς ὡς ἐπιτοπολὺ, ἢ τῶν ἔμπροσθεν.

Et ſi vulnus homini lethale fuerit, diutius tamen ſupervivet poſteriore capitis parte plagam qui accepit. nam tardius ibi os, utpote craſſius pus colligit, ipſumque ad cerebrum tranſmittit. minus etiam cerebri hac capitis parte ſubeſt. fereque fit ut plures evadant poſteriore quam anteriore capitis parte qui vulnerati.

Con-

Concluſio eſt prægreſsi paragraphi, ponens caſus læſi cranij, idq; lethaliter, in fronte & occipite. Ictus vehementia, circumſtantiæ, ceteraque paria ſunto, aſſerit tamen diutius tracturum vitam qui poſterius, quàm anterius qui vulnus accepit. cauſæ hæ. 1. quod robuſtius ſit occipitis os, frontis oſſe, uti jam dictum. 2. quòd univerſa frontis cutis muſculoſa ſit, ſecus ac occipitis. 3. quod frontis os inſignem illam contineat cavitatem, quâ præparatur cerebro aër. nihil autem tale in occipite. 4. quod ſub fronte cerebrum ſit bifidum, hinc metus ſit ne deſtillans ichor diviſuræ ſe infundat, unde educi nequeat. at hac de re, in occipite non eſt metus. 5. Quod cerebrum in occipite non adeo uti in fronte caleat, ideoque non ita facile ac frequenter inflammetur. Calet magis frons duabus de cauſis; ob copiam calidorum vaporum, quos ſubjectum corpus affatim affundit bregmati, utpote loco ſubjecto corpori qui perpendicularis, & per quem conſuevit ſuperflua eructare natura. Accedit, quod ſinus membranæ duræ falci comparatus, continens ſanguinem fervidum, deſinat in frontem. *Frons* inquit in Coac.* Hipp. *ſola continetur non continet.*

**Tum ex eodem hoc libello, paulo poſt.*

Pag: 62.

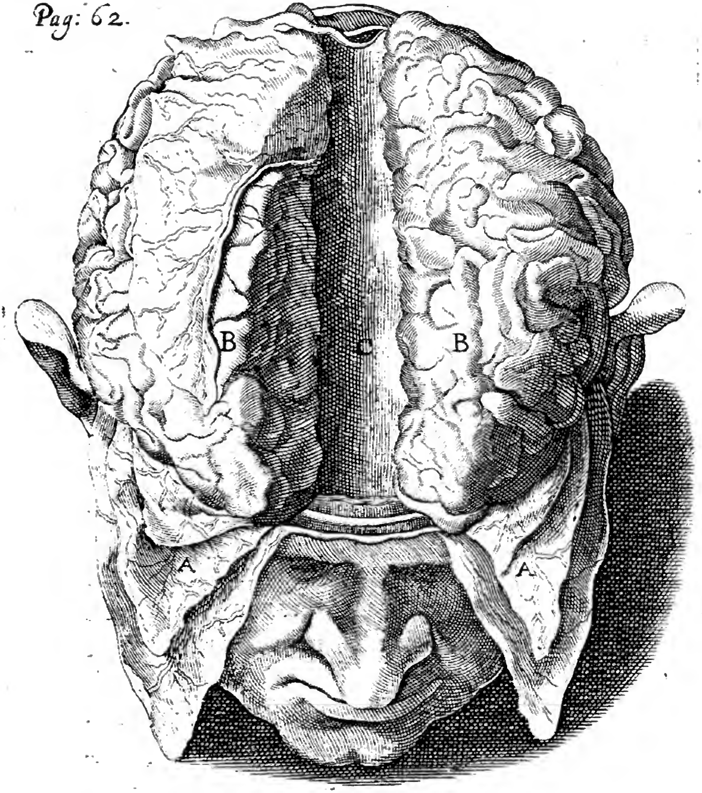

Figura oſtendens quo pacto cerebrum anterius bifidum ſit.

AA *Membranæ cerebri ſeparatæ ac reflexæ.*
BB *Cerebrum ipſum paulum aïductum, ut conſpicua magis ſit divi- ſura*
C *Cerebri diviſura ab occipite ad nares uſque.*

tinet.

tinet. Frons ſola inflammationem incurrit à catarrho concitato, cætera loca à catarrho conſiſtente, vide Hipp. Coac. ſect. 2. aph. 12. *Cephalagicis ex calvariæ poſticæ fracturâ, ſi craſſior è nare ſanguis copiosè fluat, grave malum denuntiat.*

6. Quòd frons oculos habeat, partes nobiliſsimas, quæ hac læsâ in conſenſum facile traherentur:

καὶ ἐν χειμῶνι πλέονα χρόνον ζῇ ἄνθρωπος ἢ ἐν θέρει, ὅστις δὲ ἄλλως μέλλει ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ὁπουοῦν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρῶμα.

Hyeme autem vulneratus diutius vivit, quàm æſtate, quacunque demum capitis parte vulnus accepit, ubi alioqui interiturus eſt.

Eſt hoc monitum prodromum quintum ac poſtremum. Statue duos æquè periculosè vulneratos, æſtate alterum, alterum hyeme. qui æſtate percuſſus eſt, ſuccumbet citius, quàm qui hyeme. quæ hujus rei cauſa? non una. 1. quod innatus calor omnia regens & in ſua conſervans integritate, alacrior fit, & plus poſsit hyeme quàm æſtate. vide aph. 12. 1. 2. æſtivi aëris nos ambientis æſtus evocat diſsipatque nativum cranij calorem, hinc medulloſitas ejus facile putredinem incurrit. putredo autem quæ invaſit cuncta, humida, flacci-

flaccida, ac inertia reddere ſolet. Ita videmus feminas, pueros, capite læſos, frequentius mori, aut magis periclitari ſaltem, quàm viros aut adultos; quòd humidiora putrediniq́ue magis obnoxia illorum ſint corpora. Notum eſt, inſaluberrimum eſſe aërem circà æquinoctialem lineam. teſtes noſtri, infælici illâ Ann. 1599. in illa loca expeditione. Teſtãtur, Orientalem adnavigantes Indiam, quum ad æquatorem perveniunt. 3. minus periculi eſt hyeme à calamitoſis, quæ vulneribus ſupervenire eo aſſolent tempore ſymptomatis, febre dico, &c. obſervavi febrem capitis vulneri æſtate frequenter die. 7. hyeme tardius accidere. 4. hibernus aër familiarior eſt, habetq́ue plus cum temperamento oſsis ſimilitudinis, æſtivo. At, dicit aph. 34 2. minus nos affici ab ijs quæ nobiſcum ſimilitudine familiaria. Dicat quis, Hippocratem aph. 18. 5 monere, frigus oſsibus eſſe inimicum. Reſp. Eum ibi de oſsibus in genere loqui, non de cranij oſsibus, nam illa calidiora reliquis ſunt oſsibus, ſicuti ante probatum. Etiam de urente intenſoq; ibi loquitur frigore Hippocrates, cui temperies addi hyeme poteſt, extructo foco, alteratoq́ue

que decubitus loco. Accedat huic paragrapho locus Celſi cap. 1. lib. 2. *Ex anni partibus ſaluberrimum ver eſt: proxima dein ab hoc hyems: periculoſior æſtas: autumnus longè periculoſiſſimus.*

αἱ δὲ ἕδραι τῶν βελέων τῶν ὀξέων καὶ κουφολέων, αὐταὶ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν γινόμεναι ἐν τῷ ὀστέῳ ἄνευ ῥωγμῆς τε, καὶ φλάσιος, ἢ ἔσω ἐσφλάσιος. αὗται δὲ γίνονται ὁμοίως ἔν τε τῷ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐν τῷ ὄπισθεν. ἐκ τούτων θάνατος οὐ γίνεται κατάγε δίκην, οὐδ' ἢν γένηται. ῥαφὴ δὲ ἐν ἕλκει φανεῖσα, ὀστέου ψιλωθέντος, πανταχοῦ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἕλκεος γενομένου, ἀσθενέστατον γίνεται τῇ τρώσει καὶ τῷ βέλει ἀντέχειν, εἰ τύχῃ τὸ βέλος ἐς αὐτὴν τὴν ῥαφὴν στηριχθέν. πάντων δὲ μάλιστα ἢν τὸ βέλος ἐν τῷ βρέγματι γινόμενον κατὰ τὸ ἀσθενέστατον τῆς κεφαλῆς, καὶ αἱ ῥαφαὶ εἰ τύχοιεν οὖσαι περὶ τὸ ἕλκος, καὶ τὸ βέλος αὐτέων τύχοι τῶν ῥαφῶν.

Poſtquam acutum & læve telum oſſi impreſſum in id veſtigium fecerit, idque ut neque findatur, neque collidatur, neque deſidat, (quod tam anticâ quàm poſticâ capitis parte evenire poteſt) ex his quamvis mors ſequatur, non tamen ſimiliter neque eodem modo id

do id ſit. Verum ubi oſſe detecto ſutura in vulnere conſpicitur, quocunque id conſpiciatur loco, omnium minimè vulneri ac telo reſiſtit, ſi forte in ipſam inciderit telum ſuturam: potiſſimum tamen ſi bregma, (locus capitis maxumè debilis) telum ſenſerit, ſuturæq; in ulcus incurrant, & telum ipſas attingit ſuturas.

Præmiſsis monitis ac cautelis nonnullis, velut prolegomenis, ipſam rem jam aggreditur Author; ante omnia exponens, quot modis lædi cranium poſsit. Eos quinque refert. Hoc paragrapho quatuor; ἕδρην; ῥωγμὴν; φλάσιν; ἔσφλασιν; paulo poſt, ξυμφορὴν adjiciens. Singulas ordine explicabimus.

Traditas priores quatuor vulnerum cranij differentias, priuſquam explicet, id præmittit; ab hiſce modis non æquè periculoſè lædi caput. neque id mirum: quid enim? ubi leviter impreſſum cranio teli fuerit veſtigium, illa res non poteſt tantum adferre periculi, ac ſi fiſſum fractumve cranium foret. neque ſi leviter ac ſuperficietenus capillari rimâ fiſſa ſit externa tabula, tantæ molis res eſt, ac ſi inſignis rima utramque tabulam penetret; aut internam (quæ major difficultas) integrâ externâ. Si fractura cum Depreſsione coin-

coincidat, ita ut fragmentum ab unâ avulſum parte ſub oppoſiti oſsis latitet limbo, ſubjectum premens cerebrum; quis non videt, majorem longè hic eſſe difficultatem, quam ſi punctum aut dedolatum tantum fuerit cranium? Hæc tantum eſt mens hujus paragraphi. Quo viam ad ipſam parat rem. Addit tamen duos caſus per ſe ſemper periculoſos. Primus, quoties ictus in locum incidit ſuturæ. nam filamenta membranoſa per ſuturarum ſe trajicientia locum, prohibent impediuntque quo minus aut fiſſura ſcalpris deleri queat, aut ſordes loco fiſſo collectæ educi. ejuſcemodi itaque æger non poteſt non ſummè periclitari. Alter, ſi in ipſum bregma inciderit vulnus. cujus cauſæ jam ante plenè fuere datæ.

Τιτρώσκεται δὲ ὀστέον τὸ ἐν κεφαλῇ, τοσούς δὲ τρόπους. Τῶν δὲ τρόπων ἑκάστου πλέονες ἰδέαι γίνονται τοῦ κατήγματος ἐν τῇ τρώσει.

Tot modis vulneratur capitis os; agnoſcitq́; quiſque modus plures fracturæ ſpecies.

τοσούς δὲ τρόπους. *Tot modis.* quot? relatis præcedente paragrapho, Rimâ ſive Fiſſura; Colliſione; Depreſsione; Teli ſede; jungitque Text.

ſtatim Infortunium. Addit, ſingulos hoſce modos agnoſcere πλέονας ἰδέας. Certè plurimæ ſunt ſingularum læſionum ideę. Exemplo ſint Rimæ ſive Fiſſuræ; quarum alia longa, brevis alia; alia incurva, alia recta; profunda, aut ſuperficiaria; fracturam conjunctam habens, aut non; cum depreſsione concurrens, aut ſecus; internam ſolvens tabulam, illæsâ externâ; Frontem ſolvens, cum occiput ictum, aut contra. aliæque plurimæ differentiæ. Idem in Colliſione ſeu Contuſione evenit; aut cranium tantum deprimens, aut ſimul findens, imò & frangens, tales namque Colliſionis modi eveniunt quotidie. Iam Veſtigium ſeu Teli ſedes quantam parit indies diverſitatem: fit, ex ipsâ veſtigij forma ſolo intuitu uti conjicere poſsis, quonam teli genere datus ictus: eſt, quum portio ſuperficiaria cranij deperdita eſt; accidit, fragmentum teli uti etiam oſtendat locus læſus. Hæc exactè in ſingularum ſpecierum examine proſequemur. Illud nunc pręmitto: Hippocrates quinque modis lædi poſſe cranium ſtatuit, vocat autem ἕδρην, ῥωγμὴν, φλάσιν, ἔσφλασιν, ξυμφορήν. Veſtigium, Fiſſuram, Contuſionem, Depreſsionem, Infortunium, quæ hodie contrafiſſura. Veſtigium eſt, cũ teli ſedes in oſſe læſo etiam-

num apparet. Fiſſura ſive Rima, quum ſimpliciter oſsis continuum ſolutum eſt, non tamen vacillant oſſa. Contuſio, cum intus depreſſum fuerit cranium. Depreſsio, compoſita ex fiſſurâ & Contuſione eſt ſpecies, ubi & fiſſum os, & ſimul introrſum depreſſum. Infortunium, quum oſsis continuum alio ſolvitur loco, quam in quem incidit plaga. Galenus 6. Meth. cap. 6. totidem habet genera, verum alijs expreſſa vocibus, appellans, ῥαγμὴν, ἢ ῥῆξιν, ἐγκοπὴν, διακοπὴν, ἕδρην, θλάσμα ἢ καὶ θλάσιν, καὶ ἔνθλασιν. Ægineta multò plures habet læſionum Capitis differentias lib. 6. cap. 90. ſed quæ ad has quinque ab Hippoc: traditas referri poſſe videntur. Celſus Cap. 2. lib. 8. hæc latinis verbis ita proſequitur: *Omne autem os ubi injuria acceſſit, aut Vitiatur, aut Finditur, aut Frangitur, aut Foratur, aut loco movetur.* qui Celſi locus eam mihi aliquandò peperit difficultatem, quod Author is (gravis profectò, quemque maxumi facio) inter Fiſſuram & Fracturam diſtinguat; quum Fracturæ vocem non habeat Hippocrates, & tamen evidenter à fiſſurâ differat fractura. Satisfacere mihiipſi ſoleo, ſi fracturam ſub fiſſurâ comprehendi poſſe dicam. Quod ut intelligatur, is meam

audiat vulnerum capitis diſtributionem. Dico cranium lædi, Perforatione ſive Punctura; Dedolotiane; Fiſſurâ; Fracturâ; Contuſione.

Puncturâ, cum quis ſtylo, pugione, cultro, acutove aliquo feritur telo. hæc duplex, alia extimam ſolummodo pervadens tabulam; quam Puncturam propriè voco; aut utramque, quæ Perforatio dicetur. Dedolatio vulnus cranij eſt, cum ſubſtantiæ abolitione. uti, glans à ſclopeto emiſſa, ſuperficiemque cranij tangens, portiunculam ab externâ tabulâ ſecum ſi auferat. aut machærâ latioreve gladio idem ſi fiat. Hoc enim caſu, nec punctum, perforatum, fiſſum, nec fractum erit os; & tamen ejus continuum violenter ſolutum. Sub hac ſpecie, ἕδρην Hipp. comprehenderim. Fiſſura dicitur quum cranium per longitudinem dividitur, ita ut ſitum, naturalemque ſuam figuram, nihilominus ſervet integram; hoc eſt, partes ejus loco non moventur, uti in Fracturâ accidit. hujus magna diverſitas; eſt namque aut conſpicua, aut cæca, aut media. Sub cæcâ, Contrafiſſuram Hippoc: comprehendo. Fiſſuræ varias differentias prolixè hoc libello paulo poſt proſequitur Hippocratis. Fractura, con-

tinuum oſsis ita ſolvit, loco ſuo uti oſſa moveantur. Exempli gratiâ, ictus adeo vehemens ſi ſit, duobus uti locis cranium findat, ita ut fiſſuræ intermediam oſsis partem ſolutam, ac fluctuantem comprehendant; dixerim os eſſe fractum. ſicuti etiam, quum in fragmenta aliquot comminutum os eſt. aut ſi avulſa à cranio oſsis pars ſub oppoſitâ parte lateat; quod ἔσφλασιν Hipp: vocat; ἔνθλασιν Galenus. Contuſio, Hippocrati θλάσις, vulnus propriè non eſt. Fit enim quoties à telo obtuſo, violentiâ quadam, introrſum compulſum cranium incurvatum apparet, exhibens ſenſui exterius cōſpicuam lacunam, ſeu locum cavum, integris licet partibus cranij cunctis, eodem uti in ſtanneis plumbeiſve quotidie uſu venire cernimus vaſis.

Tot igitur modis lædi caput poteſt. Qui ſinguli ſuas admittunt differentias ac ſubdiviſiones, quemadmodum in ſingulorum pleniore expoſitione dicetur; quod jam proſequetur Author. Quem priuſquam excutiamus, operæpretium erit audire Æginetam enumerantem diſtinctè & curiosè admodum vulnerum Capitis differentias cap. 90. lib: 6. Sic ergo ille,

ἰδίως δὲ τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ κάταγμα, διαίρεσίς ἐστιν τοῦ κρανίου ποτὲ μὲν ἁπλῆ, ποτὲ δὲ πολυσχιδὴς, ὑπό τινος ἔξωθεν βίας γινομένη. τοῦ δὲ κατάγματος τῆς κεφαλῆς αἱ διαφοραί εἰσιν αὗται. ῥωγμὴ, ἐκκοπὴ, ἐκπίεσμα, ἐγγίσωμα, καμάρωσις. ἐπὶ δὲ τῶν νηπίων καὶ θλάσις. ῥωγμὴ μὲν οὖν ἐστιν, διαίρεσις τοῦ κρανίου ἐπιπολαῖος ἢ βαθεῖα, μηδαμῶς ἕως ἔξω μετακινηθέντος τοῦ πεπονθότος ὀστέου. ἐκκοπὴ δέ, ἐστι διαίρεσις τοῦ κρανίου μετὰ ἀνακλασμοῦ τοῦ πεπονθότος. εἰ δὲ καὶ ἀποθραυσθείη τὸ πεπονθὸς, ἀποσκεπαρνισμόν τινες τὸ πάθος προσηγόρευσαν. ἐκπίεσμα δέ, ἐστιν πολυμερὴς τοῦ ὀστέου διαίρεσις μετὰ τοῦ κατεαγότα ὀστάρια ὑποκεχωρηκέναι κάτω πρὸς τὴν μήνιγγα. ἐγγίσωμα δέ, ἐστι τοῦ ὀστέου διαίρεσις μετὰ τοῦ τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν, ὑπεληλυθέναι τοῦ κατὰ φύσιν κάτω πρὸς τὴν μήνιγγα. καμάρωσις δέ, ἐστιν διαίρεσις τοῦ κρανίου μεθ' ὑψώσεως τῶν πεπονθότων, ὥς φησιν ὁ Γαληνὸς, ἐπὶ τὰ ἔξω ὑποχώρησις καὶ κοίλανσις, παραπλησίως τοῖς ἐκπιέσμασι. οὕτω γὰρ ἐκεῖνος οἴεται. τινὲς δὲ καὶ τειχισμὸν τούτοις προσηρίθμησαν. ἀλλ' ἐστιν ὁ τειχισμὸς στενωτάτη ῥωγμὴ, καὶ τὴν αἴσθησιν διαλανθάνουσα. διὸ πολλάκις λεληθυῖα διὰ τὸ μὴ ἀκριβῆ γενέσθαι τὴν σημείωσιν, θανάτου γέγονεν αἰτία. ἡ δὲ θλάσις, οὐκ ἔστι διαίρεσις τοῦ ὀστέου, καὶ ταύτῃ ἄν τις εὐλόγως οὐ δὲ κάταγμα φαίη τὴν τοιαύτην διάθεσιν. ἀλλ' ἔστιν ὦσις καὶ οἷον κάμψις ἐπὶ τὰ ἔνδον τοῦ κρανίου, κοιλαίνουσα χωρὶς τοῦ λυθῆναι τὴν συνέχειαν, καθάπερ ἐπὶ τῶν χαλκῶν τε καὶ ὠμοβυρσίνων ἀγγείων ἔξωθεν πληττομένων γίνεται. εἰσὶν δὲ τῆς θλάσεως δύο διαφοραί. ἢ γὰρ δι' ὅλου τοῦ πάχους ἑαυτοῦ θλᾶται τὸ ὀστέον. ὥστε πολλάκις καὶ ἀποστῆναι τὴν μήνιγγα, ἢ πάντως γε θλίβεσθαι πρὸς τοῦ κρανίου δι' ὅλου. ἢ οὐ δι' ὅλου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτὸς μόνον πυγὴν ἐπιφάνειαν ἄχρι τῆς διπλόης. τινὲς δὲ ταύταις ταῖς διαφοραῖς καὶ τὸ ἀπήχημα προστεθείκασιν. ὅπερ ἐστι κατ' αὐτὸ ῥῆξις κρανίου κατὰ τὰ ἀντικείμενα τῶν πεπληγμένων γινομένη μερῶν. πλανῶνται δὲ ἔνιοι. οὐ δὲ γὰρ ὥσπερ ἐπί τινων ὑαλίνων ἀγγείων, ὡς αὐτοί φασι, κἀνταῦθα γίνεται. ἐκεῖνα μὲν γὰρ διὰ τὸ εἶναι κενὰ τοῦτο πάσχουσιν. τὸ δὲ κρανίον πλῆρές ἐστι, καὶ ἄλλως ἰσχυρόν. Ea La-

Ea Latine ſic reddi poſſunt.

Fractura in capite peculiariter calvariæ eſt diviſio, nunc ſimplex, nunc multifida; à vi quadam exteriore facta. Porrò differentiæ capitis fracturarum hæ numerantur: Rhogme, Eccope, Ecpieſma, Ecgiſoma, Camaroſis, in infantibus etiam Thlaſis. Rhogme, Calvariæ perſumma eſt diviſio, aut rima profundior, in qua nequaquam os vitiatum foras emovetur. Eccope, calvariæ fiſſura eſt, cum oſſis offenſi rupturâ. At ſi à reliquo oſſe pars offenſa diſceſſerit, Apoſceparniſmon nonnulli vitium appellant. Ecpieſma in multas parteis calvariæ effractio eſt, in qua profundius oſſa deſcenderint, & cerebri membranam contactu ſuo præmant. Ecgiſoma, calvæ ictus eſt, in quo os vitiatum ad interiorem cerebri membranam deſcenderit. Camaroſis, diviſio calvariæ eſt, in quâ pars affecta cameræ modo exaltata relinquitur, ut Galenus tradit, ac intro à ſanis fracturæ partibus oſſa magis recedunt, membranæque innituntur, quemadmodum in ecpieſmate. ſic enim ille exeſtimat. Alij etiam Trichiſmon, quaſi dicas Capillationem his adnumerarunt. Eſt autem Trichiſmus, arctiſſima rhogme, ſenſum plerumque fallens, eoque latens: quæ quia non facilè ſe oſtendit, mortis cauſam ſæpe adfert. Thlaſis calvariæ diviſio non eſt, eoque nec fracturam rectè dixeris ejuſmodi affectionem; verùm eſt oſſis calvæ

in interiorem partem impulſio, aut inflexio, concavitatem integra calvæ continuitate efficiens tantùm; ut licet in plumbeis, ex crudove corio confectis vaſculis, ſi foris percutiantur illidanturve, conſpicari. Porrò Contuſionis hujus duæ exiſtunt differentiæ; vel enim calva per totam ipſius craſſitiem contunditur, ut frequenter etiam cerebri membrana abſceſſu occupetur; vel omninò à calvariâ, hæc per totum, aut non per totum premitur, ſed juxtà exteriorem duntaxat ſuperficiem uſque ad laminam ſecundam deprimitur. Sunt qui his differentijs Apechema, quaſi dicas ab Echo reſponſionem, addiderint. Ea eſt, à contrariâ ictus parte facta calvariæ fractura. At falluntur hi; quoniam non fit in hominis calvâ quemadmodum in vitreis quibuſdam vaſculis fieri, illi docent. Illa ſiquidem vacua ſunt, ideoque id patiuntur: calva autem hominis undique plena & alioquin ſolida eſt.

Ὀστέον ῥήγνυται τιτρωσκόμενον, καὶ τῷ περιέχοντι ὀστέῳ τὴν ῥωγμὴν, ἀνάγκη φλάσιν προσγενέσθαι, ἥνπερ ῥαγῇ. Τῶν γὰρ βελέων ὅ, τιπερ ῥήγνυσι τὸ ὀστέον, τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ φλᾷ τὸ ὀστέον ἢ μᾶλλον, ἢ ἧσσον. αὐτό τε ἐν ᾧπερ καὶ ῥήγνυσι τὴν ῥωγμήν. εἷς οὗτος τρόπος. * ἰδέαι δὲ ῥωγμέων τοῖαι γί-

* *placet hoc loco acumen Mercurialis, qui ſic legit:* ἰδέαι δὲ τῶν ῥωγμέων παντοῖαι γίνονται· καὶ γὰρ λεπτότεραι, καὶ πάνυ λεπταί, ὥστε οὐ καταφανέες γίνονται οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν

τὴν τρῶσιν, οὔτε ἐν τῇσιν ἢ ἡμέρῃσιν ἐν ᾗσιν ἂν καὶ πόνων ὄφελος γένοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ. ſpecies fiſſurarum diverſæ ſunt. nam & tenuiores, & multum tenues, adeo ut minime conſpicuæ fiant, neq; ſtatim poſt vulnerationem neq; in diebus, in quibus, & laborum neceſſitas mortis hominis contingat.

νονται. καὶ γὰρ λεπτότεραί τε καὶ λεπταὶ πανὺ ὀστέου καταφανέες γίνονται. ἔστι δὲ αἴτιον ῥωγμέων, οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν τρῶσιν, οὔτ᾽ ἐν τῇσιν ἡμέρῃσιν ἐν ᾗσιν ἂν καὶ πόνων ἂν * ὄφελος γένοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ. αἱ δ᾽ αὖ παχύτεραί τε καὶ εὐρύτεραι γίνονται τῶν ῥωγμέων. ἔνιαι δὲ καὶ πάνυ εὐρέαι. καὶ αἱ μὲν ἐπὶ μακρότερον ῥήγνυνται. αἱ δὲ, ἐπὶ βραχύτερον. καὶ αἱ μὲν ἰθύτεραι. αἱ δὲ ἰθεῖαι τὲ καὶ πανύ. αἱ δὲ καμπυλώτεραί τε καὶ καμπύλαι καὶ βαθύτεραι. αἱ δέ, εἰς τὸ κάτω, καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου.

** magnus Scaliger hic τέλος legit. Quē meo judicio Mercurialis immeritò carpit. nam ſubjungit ipſe Hipp. hanc rem finem ſive mortem homini adferre.*

Os vulnere finditur. Cum autem finditur collidi neceſſe eſt quod fiſſum fuerit. quoties namque os à telo finditur, ab eodem plus minuſve colliditur, idque ubi rimam fecit, Hic eſt unus modus. Variæ porrò ſunt rimarum ſpecies; tenuiores namque aliæ; aliæ tenuiſſimæ, adeo ne quidem oculis uti pateant, neque ſtatim poſt ictum, neque quo tempore dolores intendi ſolent: hocque vulneratum abripit. Aliæ rurſus craſſiores latioreſque; quædam latiſſimæ; nonnullæ breviores, longiores aliæ; aliæ rectæ, rectiſſimæ quæ-

dam; nonnullæ magis minuſve curvæ; ſuperficiariæ nonnullæ, aliæ totum os ad imum uſque pervadunt.

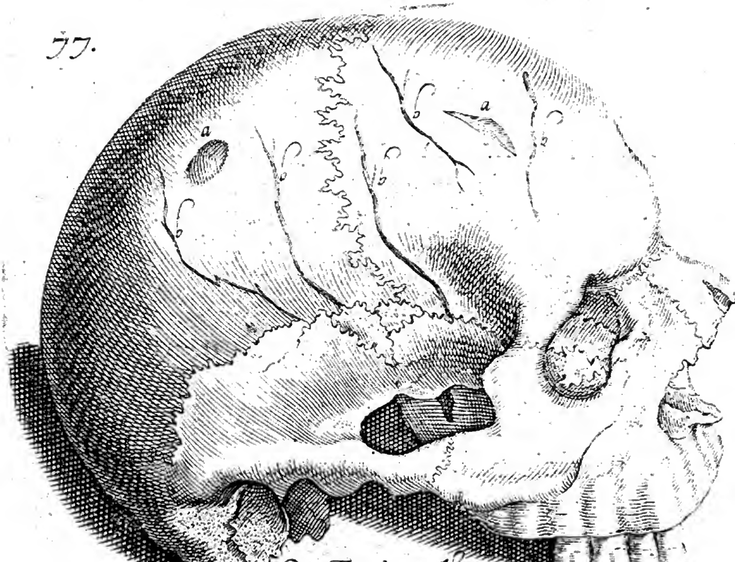
A Fiſſurâ, tanquam primâ Vulneris capitis ſpecie, quæque fræquenter admodum incidit, initium facit Hippo:; vocatque ῥῆγμα & ῥωγμὴν. Gal. 6. Meth. ῥῆξιν vocat, quamvis ῥῆγμα propriè Hipp. ſit Fiſſura; ῥωγμὴ verò Rima. ita ut Fiſſura ei, nil niſi major ſit rima.

Text. ὀστέον ῥήγνυται ὑπὸ τρώσκομένον. *os vulnere finditur:* hoc eſt, cauſa vulnerans violenter in caput incidens, frequenter cauſa eſt, ut cranium findatur, ſive rimam agat.

Text. καὶ τῷ περιέχοντι ὀστέῳ &c. *quum autem finditur, collidi neceſſe eſt quod fiſſum fuerit* Hic locus nonnullos interpretes torquet, exiſtimantes Hippocratem velle, quod nunquam poſsit findi os niſi ſimul intus ſidat, ſive comprimatur. Ego non ita cenſeo, ſed Hipp. velle puto, nullam poſſe fieri in cranio rimam ſive fiſſuram niſi à telo obtuſo. Audi eundem Coac. ſect. de
„ Tromatis Capitis aph. 5. *Rumpuntur autem po-*
„ *tiſſimum* (capitis nempe oſſa) *obtuſis telis.* obtuſum autem corpus incidens in pericranium, in eò contuſionem faciat neceſſe eſt. ut per contuſionis vocem Hipp. hic intelli-

gat.

77.

a. Veſtigium Teli.
b. Anguſtæ, Capillares. Obliquæ Fiſſuræ.

gat contuſionem cutis capitis, non cranij.

Verum, quid ſi acuto gladio findatur os, dicat quis, nonne erit fiſſura abſque contuſione? illa, licet rimam referat, non tamen ita vocat; verum ἐγκοπὴν Diſſectionem; quam ego ſub Dedolatione aut Perforatione comprehenderim.

Text. *ἰδέαι δὲ ῥωγμέων πολλαὶ γίνονται. Variæ porrò ſunt rimorum ſpecies*, quas hoc paragrapho enumerat. Eſt rima alia evidens, cæca alia, alia media. Evidens, quæ diducta cute oculis conſpici ſpecilloque, citrà omne dubium, tangi poteſt. Hæc autem unicam ſolummodo, aut ambas cranij tabulas pervadit, Quòd quî ſcire poſsit chirurgus, poſtmodum exponemus. Media, quæ levior ſolummodo, aut ad ſummum extimam pervadens laminam, aut ejus ſuperficiem ſolum infeſtans. hanc Capillarem vocant chirurgi, græcorum imitatione, Ægineta namque τριχισμὸν aut τριχοειδῆ ῥωγμὴν appellat. definiens lib. 6. cap. 90. Trichiſmum
„ τριχισμὸς, στενοτάτη ῥωγμὴ καὶ τὴν αἴσθησιν διαλαν-
„ θάνουσα διὸ πολλάκις λεληθυῖα διὰ τὸ μὴ ἀκριβῆ γενέσθαι τὴν
„ σημείωσιν, θανάτου γέγονεν αἰτία. *Trichiſmus eſt arctiſſi-*
„ *ma Rhogme, ſenſum plerumque fallens, eoque latens,*
„ *quæ quia non facile ſe oſtendit, mortis cauſam ſæpe*
„ *adfert.* Cujus inſignis loci authoritate fretus:

Græ-

græcum hunc Hipp. textum doctiſsimè corrigit, magnus ille Anutius Foëſius, legens; καὶ γὰρ λεπτότεραί τε, καὶ λεπταὶ πάνυ οὐκ ἐοῦσαι καταφανέες γίνονται ἔνιαι τῶν ῥωγμέων, οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν τρῶσιν, οὔτε ἐν τῇσιν ἡμέρῃσιν, ἐν ᾗσιν ἂν καὶ πόνων ὄφελος αἴτιον γένοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀντρώπῳ.

Cæcam porrò Rimam (quæ tertia erat) voco) quoties non in quem ictus incidit locus, ſed alius aliquis in capite finditur, ſeu rimam accipit. Hæc ἀπήχημα dicitur Græcis. Hanc Soranus antiquus medicus primum notavit; Vidit Celſus. Fruſtraque eam aliquando contingere, cum Paulo nonnulli ex neotericis negant. De hac plenius paulo poſt, in poſtrema vulneris ſpecie cum Hippocrate.

καὶ γὰρ λεπτότεραί τε καὶ λεπταί. *Tenuiores enim aliæ, aliæ tenuiſſimæ.* Fiſſuras alias alijs latiores, anguſtiores, alias profundiores ſuperficiariaſve eſſe jam dictum. Illud verò monitum, ſcitu neceſſarium chirurgo; quò anguſtiores ſunt rimæ ſi profundæ ſunt, eò plus adferre periculi; patentiores ac hiantes minus. Cujus rei cauſæ, primò, quòd amplæ rimæ Chirurgi viſum non effigiant, uti contrà anguſtæ aut cæcæ faciunt non raròꝫ eoque ſecuro, nec de ſcalpturâ, raſurâ alijſve, cogitante remedijs, Tex.

80.

dijs, invaleſcens malum ægrum obruit. Accedit,

cedit, quòd patentiores rimæ, naturæ ad expellenda noxia præbeant ſpatium, hincq́ue ad periculoſum modioli uſum confugere opus non ſit. Ipſe hanc ad rem ita loquitur Hipp. Coac. ſect: 12. aph. 7. *oſſium rima occulta interdum non ante ſeptimum diem, decimumquartum interdum, interdum ſerius ſe oſtendit. Nam caro ab oſſe abſcedit, tumque os lividum apparet. dolores item ichorum diffluentium excitantur. Atque hæc talia remedijs difficulter cedunt.* Occultam hic vocat rimam, quæ non conſpicitur, idq́; aut ipſius fiſſuræ ratione; aut chirurgi negligentiâ. Fiſſuræ ipſius, ſi capillaris ſit; ſi in ſuturas incidat. Negligentiâ chirurgi non pauci moriuntur. In occultâ rimâ, aut ſubtili admodum, id maxumam difficultatem adfert, quòd carunculæ illæ quæ in tabularum viſuntur meditullio, præ concuſsione (nam rimas ut plurimum obtuſum facit telum) compreſſæ, ſanguinis aliquid effundant. is dicto putreſcens loco, os in inflammationem rapit. Obſervatum non ſemel, inflammatione tactum fuiſſe locum inter duas tabulas medium. Hincq́ue fit, aliquot interdum ſeptimanis, addo & menſibus poſt acceptum ictum, ut percuſſus nihil mali ſuſpi-

cetur, ſicq; præter expectationem ſuccumbat. Vide de morte ſubſequuta, ex neglectâ capitis rimâ, apud Schenck. Obſerv: tom: 1. 34. Et exemplum valde nobile. apud Valeriol: cap. 5. Appendicis loc. comm. Præter plurima à me obſervata. Vnum admodum eſt nobile; Quidam Anno 1603 poculo ſtanneo à compotore in bregmatis os dextrum, non procul à muſculo temporali, percuſſus fuit. Aperto pericranio, nihil fiſsi ſe deprehendiſſe aſſerebat Chirurgus. (qui medicum non acciverat) conſolidato itaque quod in pericranio erat vulnere, æger obambulans, rerumq; ſuarum ſatagens, pancraticè ſe valere quotidie aſſerebat. Poſt decimum menſem inter ambulandum vertigine correptus concidit, neque diu poſt obijt; aperto cranio, deprehenſum, os loco ictus planè computruiſſe; Nigricans enim non abſq; inſigni fœtore, ipſam menyngem in conſenſum traxerat. Notent itaque chirurgi, majores patentioreſque fiſſuras, anguſtis minus eſſe debere ſuſpectas; audiantque Celſi conſilium *Omnia ſuſpicari.*

Text. καὶ βαθύτεραι. rectè à nonnullis animadverſum, Voculam hic deſiderari, legendumque

que: αἱ μὲν ἐπιπολαιότεραι, αἱ δὲ βαθύτεραι. Vult enim, (quod jam à nobis explicatum) fiſſuram aut ſuperficiariam, aut profundiorem eſſe.

φλασθείη δ' ἂν τὸ ὀστέον ἐν τῇ ἑωυτοῦ φύσει, καὶ ῥωγμὴ τῇ φλάσει οὐκ ἂν προσγένοιτο τοῦ ὀστέου οὐδεμία. δεύτερος οὗτος. ἰδέαι δὲ τῆς φλάσιος πλείους γίνονται. καὶ γὰρ μᾶλλόν τε καὶ ἧσσον φλᾶται, καὶ ἐς βαθύτερόν τε καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου, καὶ ἧσσον ἐς βαθὺ, καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου. καὶ ἐπὶ πλέον τε καὶ ἔλασσον, μήκεός τε καὶ πλατύτητος. ἀλλὰ τουτέων τῶν ἰδεῶν, οὐδεμία ἐστὶν ἰδόντα τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν γνῶναι, ὁποίη τίς ἐστι τὴν ἰδέην, καὶ ὁπόση τὸ μέγεθος. οὐδὲ γὰρ εἰ πέφλασται, ἐόντων πεφλασμένων καὶ τοῦ κακοῦ γεγενημένου, γίνεται τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καταφανὲς ἰδεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν τρῶσιν. ὥσπερ οὐδὲ τῶν ῥωγμέων ἔνιαι ἑκὰς ἐοῦσαι καὶ ἐρρωγότος τοῦ ὀστέου

Contundi quoque os poteſt, quamvis in ſuo ſtatu maneat, & nulla oſſi colliſo ſe jungat rima. Atque ſecundus hic eſt modus. Sunt verò contuſionis ſpecies plures; etenim aut plus aut minus contunditur; etiam, aut contuſio pervadit totum os, aut in ſummo magis hæret, non in toto. Etiam longitudinem latitu-

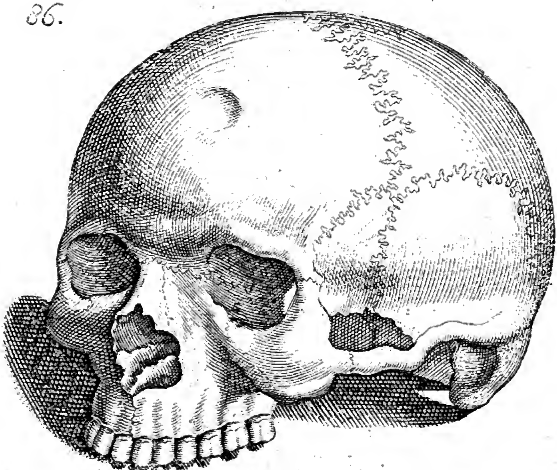
dinemque nunc majorem, nunc minorem oſtendit. Nulla autem harum contuſionum áſpectu dignoſci poteſt, qualis nempe quantave ſit. nam poſtquam quid contuſum eſt, non protinus ab ictu malum ſe videndum præbet; ſicuti etiam oſſe fiſſo nonnullæ ex rimis quæ longius tendunt.

Deſcriptâ Rimâ ſive Fiſſurâ, læſionis cranij ſpecie primâ, Secundam nunc proponit; quam φλάσιν vocat, θλάσιν Galenus ac Paulus. Vertunt interpretes Contuſionem, & Colliſionem. Quamvis inter eos qualiſnam hæc ſit ſpecies, ſeu quonam modo cranium in hoc læſum ſit, non conveniat. Non deſunt, qui ſolutæ in oſſe continuitatis velint eſſe ſpeciem, cum ſub irruente extrinſecus aliquo violento, valido & duro corpore, os ita contunditur, ut externa facies integra permaneat, at in profundo ſint parvæ & multæ diviſiones. quod in puerorum oſsibus maxumè contingere volunt. Alij (quibus nos accedimus) φλάσιν cranij affectum dicunt, quo oſsis continuum non ſolutum, forinſecus ſaltem ac ad ſenſum. ita conceptis verbis hic ait Hipp. *Contundi quoque os poteſt, quamvis in ſuo ſtatu maneat, & nulla colliſo oſſi ſe jungat rima.* Quid poteſt dici manifeſtius? niſi dicere ve-

limus

limus, nullam accedere oſsi ſenſualem continui ſolutionem. Eodem modo, ut in convulſione medici dicunt, eſſe continui ſolutionem, ſed ſenſibus incompertam, quia adeſt dolor. at verò, nunquam credo vocaverint vulnus. Idem ſi hic dicant, jam non eſt magna difficultas. quis enim non videt, quum præ contuſione intus deprimitur os, in ſe cogi, atque eâ ratione aliquam ſed obſcuram ſenſibuſque non perceptibilem dare continui ſolutionem? origo namque voci Græcæ eſt à φλάω & θλάω, quod eſt conquaſſo, premo, collido. at verò id citrà rimam, fracturam, aut fragmentorum poteſt fieri avulſionem, quæ in verâ ſive manifeſtâ requiruntur continui ſolutione. quid? quòd priorem ſi amplectamur ſententiam, jam inter ſecundam & tertiam læſi cranij ſpeciem, diſcriminis fuerit nihil. Statuimus itaque, φλάσιν ſeu θλάζιν, Contuſionem, Colliſionem, eſſe cranij ad interiora depreſsionem, ita ut tangentibus ac intuentibus exterius lacuna ſive fovea appareat. Eodem modo, uti indies in ſtanneis, plumbeis, cupreis, aut etiam figulinis nondum coctis accidere cernimus vaſis. Quodipſum pueris, fœminis,

86.

iiſque quibus molle ductile ſive depreſsile,
non

non tamen fragile contigit cranium, evenire ſolet. Hi namque ſi à corpore obtuſo validè in caput feriantur, cedit ac deſidit, non tamen rumpitur cranium. Etiam in adultis interdum accidit. Habet exempla hujus caſus plura Clariſsimus Hildanus, obſervat. Chirurgic: Centur. 2. eaque lectu digniſsima. Accidit tamen ſubinde, ut cum fractura hæc incidat ſpecies. Exemplum videre eſt eſt apud Pareum lib. 9. Cap. 8. de nobili quodam equite turmæ ducis Stempani. Is dum in disjecta murorum caſtri Heſdini parte propugnaret, glande tormento manuario miſſa ictus eſt in bregmate, alioqui caſside armato. Caſsidem quidem glans impulſa depreſsit, non fidit: imò nec cutem muſculorum, nec cranium, quod ſaltem cerni poſſet. nihilominus ſexto die Apoplecticus interijt. aperto cranio, viſum, laminam internam fractam, fragmentaq; ex ſe emittentem, quæ tanquam aculei cerebro inhærebant, integrâ interim tabulâ cranij externâ. Verum hic caſus proponit verum cranij vulnus, pertinetque ad ſequentem modum ſeu ἔσφλασιν. In hoc, non niſi depreſsio eſt cranij, citra ullam continui diviſionem. nam retra-

ctum

ctum cranium inque ſuum locum reſtitutum nihil amplius mali habet. Huic negotio non unus inventus eſt modus, prout diverſa fuerit capitum varietas. Craſſo namque duroq; cranio alia debetur ratio quàm puerili, fœmineo, molli ac flaccido. Hiſce, cucurbita denudato depreſſoque admota loco, ſi naribus oreque clauſo validè expirare nitatur æger, idonea. Doctiſsimus ingenioſiſsimuſque hujus ævi chirurgus Guilielmus Hildanus, eidem fini corneam excogitavit cucurbitam, parte faſtigiatâ paulum incurvam, ibidemque foramine non amplo apertam, quam lacunæ appoſitam, ægro nares ac os claudente, ore apprehendit miniſter, cui latera firma, validâque præditus inſpiratione, ut forti illâ ſuctione in ſuum redeat locum depulſum os. Idem ſequentem miſcellam emplaſtri formâ loco læſo admovet, & poſtquam topicum ſiccatum firmiter cranio glutinatum hæſerit, illud ſurſum trahendo ac avellere conando (funiculi eo fine emplaſtro extus additi) eâ ratione thlaſin ſuæ reſtituit integritati.

℞ *Farinæ triticeæ ℥ j. Ichthyocollæ aqua betonicæ & ſalviæ diſſolutæ ʒ ß pulve: maſtichis, thuris*

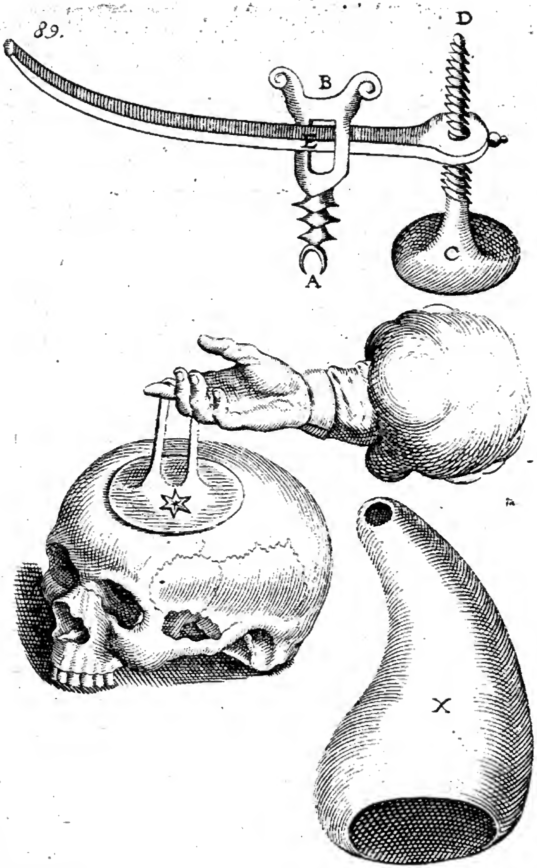

Fig. prima. D *Torcular.* E *Vectis, tranſiens per terebram notatam.* B. C *Suffulcrum, aut latior torcularis pars, capiti imponenda.* A *Bifida terebræ pars, depreſſo infigēda loco.*

Fig. ſecunda * *Emplaſtrum, cui additi funiculi, quibꝰ ſurſum trahi poſſit.*

Fig. tertia. X *Cornea cucurbita, incurva, habēs altero extremo foramen.*

thuris, farinæ volatilis, ſanguinis draconis,

gipſi ana q. ſ. miſce. coque in aqu: betonicæ & ſalviæ ad debitam conſiſtentiam. applicetur calidè

Firmioribus cranijs major debetur conatus. ijs itaque in centro depreſsi loci apprimitur elevatorium manubriatum, habens altero extremo forantem terebram, quò infixo conandum retrahere in ſuum locum depreſſum os. Aut inſtrumentum, cujus jam dedimus figuram, depreſſo affigitur loco, eáque ratione reducitur.

Cum autem hic læſionis cranij modus vulnus dici nequeat, anne incommodi aliquid ſecum adfert? maxumum certe. Quò namque depreſsio validior, eò extus lacuna apparet major; eóque intus magis protuberet cranium neceſſe eſt; locus ille protuberans premens menyngem, imo cerebrum, impediat ejus liberum motum neceſſe eſt; inde apoplexiæ periculum. haud aliter namque hic fit, ac in pleuritide, in quâ diſtentâ tumidáque thoracis capacitatem verſus pleura, motum pulmonis impediri videmus; inde namque reſpiratio intercepta. Vt non dicam, ictus vehementiâ non poſſe non validè cerebrum concuti, indéque lacerari aut medulloſitatem

ſitatem cranij, aut rumpi exilia illa quæ inter duram ac tenuem membranam ſunt vaſcula; unde maxumus mortis metus.

καὶ ἧσσον ἐς βάθυ, καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου. Nonnulli hic ex Ægineta reſtituunt, *καὶ οὐ διὰ παντός.* retineri malim priorem lectionem, utpote affirmativam. Mens enim Authoris eſt, Colliſionem interdum adeò eſſe validam, ut ſubjecta membrana inſigniter prematur; leviorem interdum, ita ut non niſi externa tabula depreſſa ſit, ad meditullium uſque. qua in re minus difficultatis. Quamvis juvenem viderim 26. annorum, cui licet levis appareret in externâ tabulâ lacuna, nihilque æger inde ſe incommodi percipere diceret, eoque ſecurus nihil moliretur chirurgus; tamen trimeſtre poſt ſuccubuiſſe vulneratum, laceratis meditullij carunculis, indeque in putredinem imo ſphacelum tractâ non ſolum internâ tabulâ, verum ipſa inſuper ſubjectâ membranâ. Text.

ἐσφλᾶται τὸ ὀστέον ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ ἔσω σὺν ῥωγμῇσι. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἐσφλαθείη. τὸ γὰρ ἐσφλώμενον, ἀπορρηγνύμενόν τε καὶ καταγνύμενον, ἐσφλᾶται ἔσω ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου μένον-

τ῀ ἐν τῇ φύσει τῇ ἑωυτῆ. καὶ δὴ οὕτω ἐρωγμὴ ἂν προσείη τῇ ἐσφλάσει. τρίτος οὗτος τρόπος. ἔσφλασαι δὲ τὸ ὀστέον πολλὰς ἰδέας. καὶ γὰρ ἐπὶ πλέον τοῦ ὀστέου καὶ ἐπ' ἔλασσον. καὶ μᾶλλον τε καὶ ἐς βαθύτερον κάτω, καὶ ἧσσον τε καὶ ἐπιπολαιότερον.

Deprimitur verò os, & fiſſum a ſuo ſtatu in interiorem partem deſidit. niſi enim fiſſum eſſet, medium deſidere nequiret. Etenim ab integro abruptum oſſe, quod in ſuâ integritate permanet, intrò cedit. ut neceſſe ſit ita depreſſum os findi. Tertius hic eſt modus. Deprimitur autem os diverſimodè; aut enim majus minuſve eſt oſſis quod deſidit fragmentum; aut idem multum ſub alio ſe effert oſſe, aut parum.

Tertium nunc proponit vulnerati cranij modum, quem ἔσφλασιν à φλάω deprimo, impello, vocat. Galenus ſub θλάσεως nomine comprehendit. Ita Hipp. Prorrhet. 2. ἐμπεφλασμένον ὀστέον habet: quod hic vocat ἐσφλώμενον ἔσω. Eſt hoc verum capitis vulnus; continui ſolutionem non ſolùm ſecum trahens, ſed veram fracturam. Latini Depreſsionem, Deſeſsionem, Introceſsionem, Contruſionem dicunt. Vitium magnum, & ſi quod aliud, ſummo conjunctum cum periculo; Ægi-

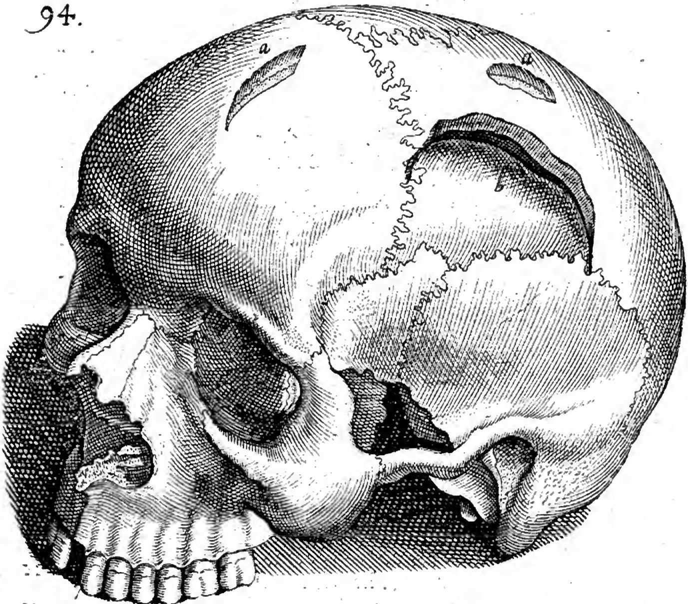
neta

neta ἀποσκεπαρνισμὸν dicit, credo à dolabra (σκέπαρνον Græci vocant) fabrili inſtrumento; in quo ſicuti ferramentum quo ligna dedolantur ſemper exſtat ac prominet, ita hoc caſu ſemper pars oſsis abrupta viſitur. Eſt vitium compoſitum ex duobus jam explicatis, & à paucis bene intellectũ. Accidit enim quoties præ ictus vehementiâ os non ſolùm finditur ac intro truditur, verum inſuper frangitur; fragmentumq; fracturâ ſecedens, ſub orâ ſive limbo oſsis vicini integri truditur. Hic valida neceſse eſt adſit contuſio ſive colliſio; nam pars oſsis ſub oſſe truſa non poteſt non comprimere menyngem, ejuſq; impedire motum. Ita ἐσφλάσθαι ὀστέον, intro cedere os dicitur, quum medium deſidit & intro deprimitur. Modum hunc Celſus probè novit, utpote nulla vulnerum cranij ſpecie tantum uti hac occupatus; quum revera à nullo vulnere tantum periculi. quod ita deſcribit: Cap: 4. lib: 8.
Duo verò ſub ictu calvariæ pericula ſunt, ne vel findatur, vel medium deſidat. ſi fiſſum eſt, poſſunt oræ eſſe compreſſæ, vel quia altera ſuper alteram exceſſit, vel etiam quia vehementer rurſus ſe commiſerint. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem deſcendat, exitum verò non habeat, ac ſic eam irri-

 tet &

„ tet & graves inflammationes moveat. Vbi medium
„ deſedit, eandem cerebri membranam os urget; inter-

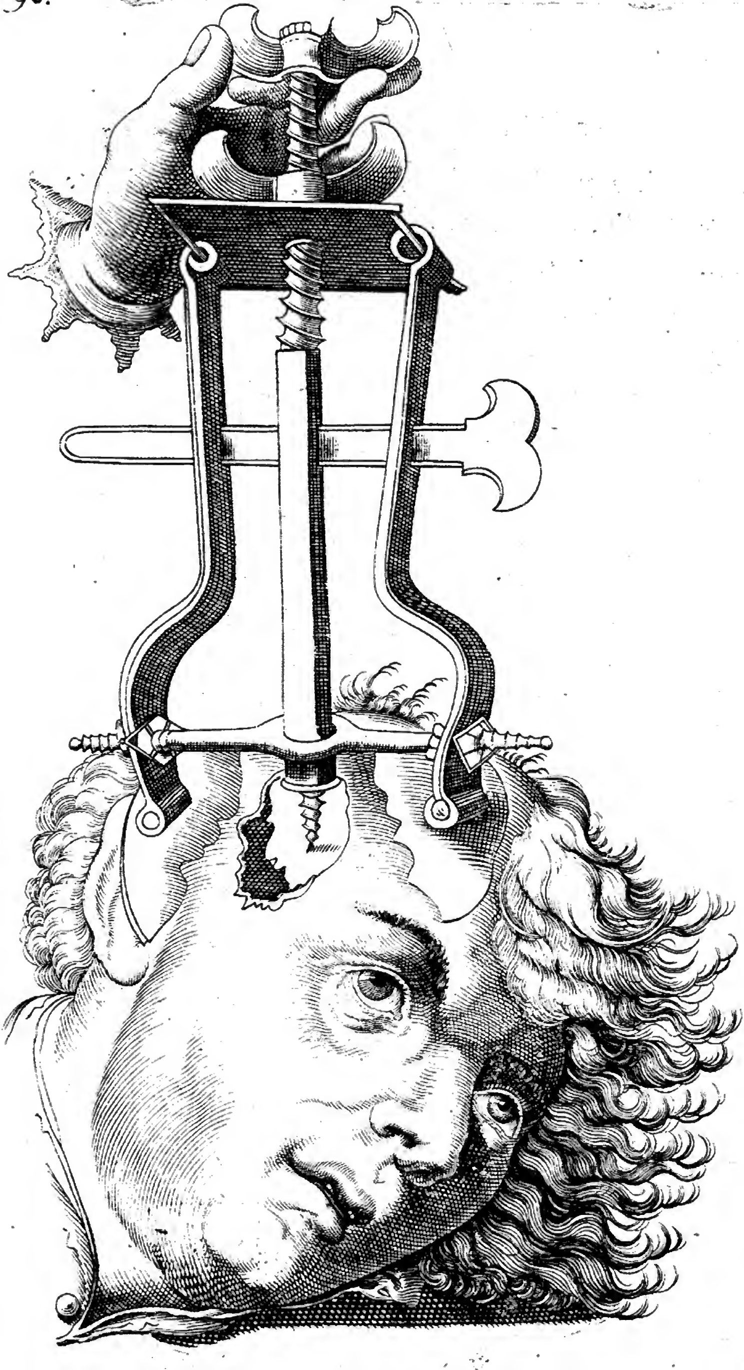
94.

V. loca exhibentia Teli ſedem ſive veſtigium.
B. vera Eſphlaſis; in qua fractum depeſſumq; os ſub oppoſiti integri limbo ſe ingerit.

dum

dum etiam ex fracturâ quibuſdam, velut aculeis ‘‘
pungentibus. Quid poſſet elegantius Celſus? ‘‘
qui ibidem prolixum ſubjungit modum, quo ſuccurri huic debeat malo. quem paulo poſt in curatione ab Hippocrate allata examinabimus. Hæc porrò vulneris ſpecies pluribus poteſt fieri modis. 1. ſi ſolummodo portio oſsis, etiamnum integro adhærens, ex parte lateat ſub oppoſiti oſsis limbo. 2. ſi fracturâ, portio oſsis ab integro avulſa, & fragmentum univerſum ſub oſſe integro aut vicino ſe receperit, ita ut nec conſpici queat, nec inſtrumentis chirurgicis apprehendi extrahive. 3. ſi in aliquot fragmenta diviſum os, eorum nonnulla menyngi infixa hęreant, imò eam pervadentes ipſi cerebro. 4. ſi ipſo fiſſuræ fracturævè loco utraque ora ita ſit depreſſa ac introrſum truſa, neutrius uti limbus orave forfice ut retrahantur, apprehendi poſsit. quo caſu, raſis prius ſcalpro fracturæ ac depreſsionis labijs, commodus erit uſus inſtrumentorum quorum deſcriptiones ac picturas in præcedentis ſpeciei explicatione dedimus. quæ ſi educendis non ſufficiant fractis depeſsiſque oſsis fragmentis, trahatur in uſum ſequens inſtrumentum.

σὺν ῥωγμῆσιν, *Fiſſum*. His verbis Hipp. manifeſtè requirit in Eſphlaſi, ut os fiſſum ſit. ut mirandum ſit Gal. lib. de Cauſ. morb ſufficere in hac ſpecie, tantummodo oſsis in interiora receſſum abſque continui ſolutione; nam hoc fit in Phlaſi, præcedente ſpecie. Neque minus miror, eundem Galenum ita à præceptoris ſui, Hippocratis, quem tanti ubique facit, ſententiâ abire, ut eodem lib. non niſi duas ἐνθλάσεως ſpecies faciat; unam, cũ cavitas feriente remoto ſervatur; alteram, ubi mollia corpora poſt ictum ad priorem habitum redire ſolent, neque cavitatem retinent. nam prior ab ipſo relata ſpecies vera Contuſio eſt; altera ne quidem cranij læſio. ubi enim nihil neque fiſſum neque fractum neque colliſum eſt, ſed oſſa depreſſa poſt ictum ſponte in ſuum redeunt locum, quænam quæſo hic læſio? Cum verò Hipp. hic ait ἔσφλασαι δὲ τὸ ὀστέον πολλὰς ἰδέας, *Deprimitur os diverſis modis*, non adſtringit ſe ad duos illos loco jam citato à Gal. relatos, nam eos ne novit quidem, ſaltem ſub Eſphlaſi non comprehendit; ſed intelligit illas ἐσφλάσεως ſpecies quas paulo ante dedimus, ijſque ſimiles.

Text.

καὶ ἕδρης γενομένης ἐν τῷ ὀστέῳ βέλεος, προσγένοιτο ἂν ῥωγμὴ τῇ ἕδρῃ, τῇ τε ῥωγμῇ καὶ φλάσιν προσγενέσθαι ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧσσον, ἤπερ καὶ ῥωγμὴ προσγίνεται ἔνθαπερ καὶ ἕδρη ἐγένετο. καὶ ἡ ῥωγμὴ ἐν τῷ ὀστέῳ τῷ περιέχοντι τήν τε ἕδρην καὶ τὴν φλάσιν. τέταρτος οὗτος τρόπος. καὶ ἕδρη δὲ τοῦ βέλεος γίνεται ἐν τῷ ὀστέῳ. ἕδρη δὲ καλέεται, ὅταν μένον τὸ ὀστέον ἐν τῇ ἑωυτοῦ φύσει, τὸ βέλος στηρίξαν ἐς τὸ ὀστέον δῆλον ποιήσῃ ὅπῃ ἐστήριξεν. ἐν δὲ τῷ τρόπῳ ἑκάστῳ πλέονες ἰδέαι γίνονται. καὶ περὶ μὲν φλάσιος καὶ ῥωγμῆς, ἢν ἄμφω ταῦτα προσγίνηται τῇ ἕδρῃ, καὶ ἢν φλάσις μόνη γένηται, ἤδη πέφρασται, ὅτι πολλαὶ ἰδέαι γίνονται καὶ τῆς φλάσιος καὶ τῆς ῥωγμῆς. ἡ δὲ ἄυτη, ἐφ᾽ ἑωυτῆς γίνεται μακροτέρη καὶ βραχυτέρη ἐοῦσα, καὶ καμπυλωτέρη, καὶ ἰθυτέρη, καὶ κυκλοτερής. καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἰδέαι τοῦ τοιούτου τρόπου, ὁποῖον ἄν τι καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βέλεος ᾖ. καὶ δ᾽ αὗται καὶ βαθύτεραί τε κάτω καὶ μᾶλλον καὶ ἧσσον. καὶ στενότεραι. καὶ εὐρύτεραι, καὶ πάνυ εὐρέαι, ἢ διακεκόφαται. διακοπὴ δ᾽ ὁπόση τις οὖν γινομένη μήκεός τε καὶ εὐρύτητος ἐν τῷ ὀστέῳ ἕδρη ἐστίν. ἢν τ᾽ ἄλλ᾽ ὀστέα, τὰ περιέχοντα τὴν διακο-

πτὴν

πλέω μένει ἐν τῇ φύσει τῇ ἑωυτῶν, καὶ μὴ συνεσφλᾶται τῇ διακοπῇ ἔσω τοῦ ἐκ φύσιος τοῦ ἑωυτῶν, οὗτο δ' ἔσφλασις δ' ἂν εἴη καὶ οὐκ ἐπ' ἕδρῃ.

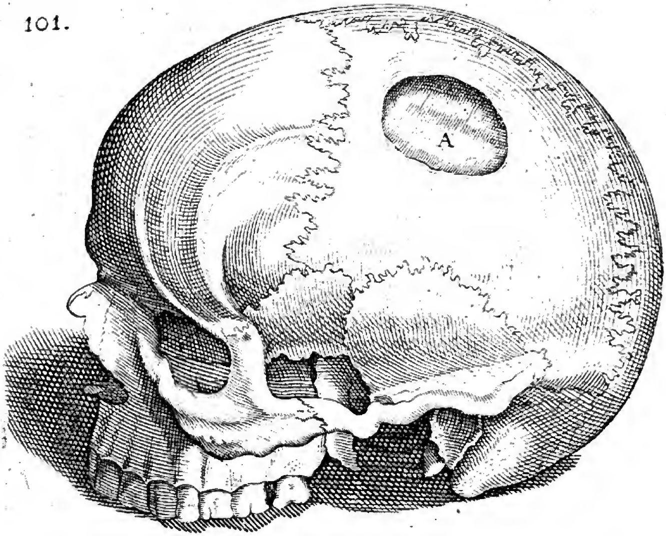
Vbi verò telum ſedem ſive veſtigium in oſſe reliquit, poteſt etiam adeſſe rima; & cum rima adeſt, neceſſe eſt plus minuſve collidatur os, quum qua parte rima oſſi inciſo accedit, eadem veſtigium teli ſe oſtendit. Modus hic quartus eſt; cum nimirum veſtigium teli in oſſe remanet. Vocatur namque ſedes ſive veſtigium, cum oſſe alias in ſuâ integritate manente, videre tamen licet quâ parte telum fuerit. Sunt ſingulorum modorum plures ſpecies. quod namque ad fiſſum & colliſum attinet, ſive ambo hæc ſedi adſint, ſive tantum colliſio, plures emergere tum fiſſi tum colliſi ſpecies jam dictum. Sedes porrò per ſe longior breviorve eſt, recta magis aut curva rotundave; multæque aliæ ſunt differentiæ, pro teli diverſitate. Num aut profundius aut minus ſe immittit: eſtque aut anguſtius, latius, aut latiſſimum veſtigium, ſi adſit Præciſio. *Præciſio autem quantum oſſis in longitudine latitudineve occupaverit, refertur ad veſtigium, modo alia oſſa quæ ſic inciſa ſunt in ſuâ maneant integritate, neque præciſa à ſuo ſtatu in interiora compellantur. id namque ſi fieret, jam ſedes ſive veſtigium non amplius eſſet, nam os medium depreſſum eſſet.*

 Tres

Tres deſcripſit violati cranij differentias; quartam nunc adjicit. hanc ἕδρlω peculari vocat voce. Interpretum alij Sedem, alij Veſtigium vertunt. Derivatur Græca vocula ab ἕω quod eſt colloco. ἕδρα enim ipſis ſella, ac ſedes. ita Hipp. ἕδρα, ipſas quibus inſidemus, nates ſignificat Epid. 5. Aurelianus Seſsionem vocat. Explicaturus hanc vocem Erotianus, διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη ταὐτόν ἐστι, inquit; Præciſio & teli veſtigium idem ſunt. quod cum Galeni ſententiâ convenit, qui 6. Meth, ἐγκοπlὼ, διακοπὴν, καὶ ἕδρlω, unum idemque eſſe aſſerit. Ita hic τοῦ βέλεος ἕδρη dicit Hippocrates. Quæ evidenter oſtendunt. non parum eos errare, qui ἕδρlω tantum putant eſſe quum teli veſtigium in cranio apparet; nam tum ἐγκοπὴ dici poteſt, διακοπὴ non poteſt. Auferatur alicui latâ acutaque machærâ portio ſuperficiaria ab externâ tabulâ, intacto meditullio, nonne ex veſtigio quod machæra reliquit quivis facile iudicabit id lato telo factum eſſe? eſt ibi in oſſe continui ſolutio. quam tamen nullus ἐγκοπlὼ dixerit, cum illo acuto gladio rectâ lineâ in caput incidente fiat neceſſe eſt; ſed διακοπlὼ Præciſionem, nam pars oſsis præciſa ac ablata eſt.

Exem-

101.

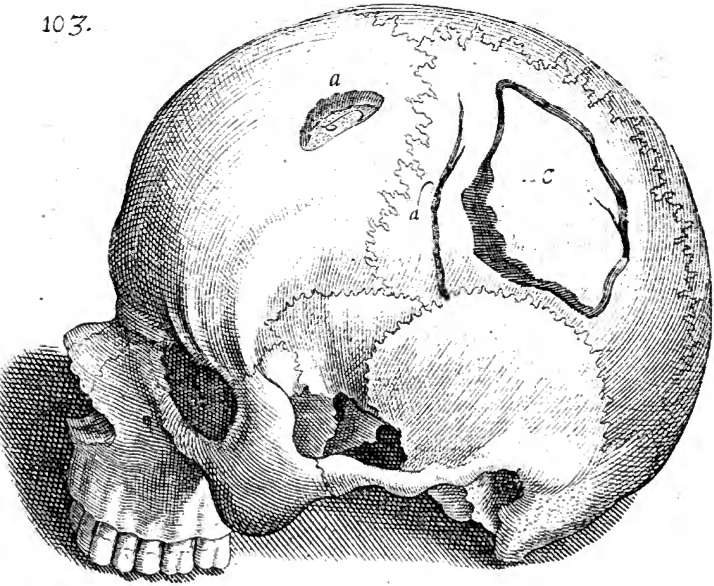

A. Exemplum Veſtigij, exhibens partem cranij ſuperficiariam, machæra ablatam.

Vt res intelligatur, poteſt ἕδρη ſive quarta hæc vulneris capitis ſpecies quatuor contingere modis. 1. quum quis pugione ita feritur, veſtigium ictus uti in oſſe appareat; aut cum machærâ, aut glande è tormento emiſſa portio ſuperficiei cranij aufertur.

Hic caſus omnium minimè periculoſus; nam ejuſcemodi ictus obliqui ſint omnes neceſſe eſt, qui tantam capitis concuſsionem aut tremorem excitare nequeunt, uti ictus rectilinei, ut qui in ſe recurrentes, ictuum vim duplicant: 2. quum acumine gladij aut pugionis ita læſum cranium, teli uti veſtigium in exteriore ſe oſtendat cranij ſuperficie, ſimulque quod reliquum eſt cranij fiſſum ſit. nam facilè videbit chirurgus quouſque os tetigerit telum; apparente ſenſim rimâ. 3 Quum cranium colliſum ſeu intus depreſſum, ſimul fiſſum eſt. nam depreſsio ab acuto telo difficulter fieri poteſt. uti ſi quis ex alto in declive rectà in caput cadat. Si quis lapide, fuſte, globo cathenæ nexo, vulneretur. Talis erat ejus quem vidimus caſus quem adverſarius, pugionem manu tenens, ferierat globo quem habet pugionis ſummitas. is compoſito ex rimâ & colliſione laborabat vulnere.

A. *Teli*

103.

A. *Teli veſtigium, ſive ſedes in cujus medio.* B. *apparet ſimul rima.*
C. *Exhibens veram Fracturæ ideam; utpote in qua rima neceſſe eſt omni ex parte fractum, fluctuanſq; fragmentum, cingat.*
D. *Fiſſura, citra fracturam.*

Nam rotunditas manubrij ita ſui veſtigium

in oſſe

in oſſe reliquerat, evidenter cognoſci uti poſſet; unaque rimam inſignem utramque pervadentem tabulam oſtendebat cranium.

4. Quoties cranium finditur, frangitur, deorſum deprimitur, & ſimul introtruditur, hoc eſt, quum ῥῆξις, θλάσις, ἔσφλασις cum ἕδρα coincidunt.

Sed anne hæc ex mente Hipp., dicat quis? planè. textum inſpice: *Vbi telum ſedem ſive veſtigium in oſſe reliquerit*, primus hic modus. *poteſt etiam adeſſe rima*, ſecundus. *Et cum rima adeſt, neceſſe eſt plus minuſve collidatur os*, tertius. *quin quâ parte rima oſſi inſciſſo accedit*, modus quartus, quæ ipſa citato jam paragrapho plenius adhuc proſequitur.

Illud porrò notandum, tam ἔσφλασιν quam ἕδραν plures admittere Hipp. differentias, quæ tamen nonniſi ſpecies exiſtunt ſingulorum generum; at quæ Hipp. ſpecies ſunt, ex illis Ægineta alijque genera facere conati ſunt. Hæc cauſa longè plura læſionum cranij genera, apud nonnullos, quàm Hipp. quòd reperiantur. Hippocrates namque, ne res in infinitum aut incertum excreſceret, omnia ad quinque univerſalia ſumma genera redegit. Laudanda certe in eo eſt antiquitas, compendiosè

dioſè omnia quod tractarit nobiſque reliquerit; quum nihil magis diſcentium ingenia turbet, diſtrahatque, quàm multijugæ illæ ſubdiviſiones. Cujus rei luculentiſsimum nobis præbet teſtimonium, botanicum ſtudium. Ita Hippocrates, duas ſolummodo ſtatuit medicinæ partes, Adjectionem, & Ablationem; poſteriores multo plures. Veteres, pathognomonicum morbi ſignum eſſe dicunt, actionum læſionem, illudque tribus apparere modis, diminutè, depravatè, abolitè; Neotericorum nonnulli, impeditam, pro quartâ; nimiam, pro quintâ; dubiam, pro ſextâ adjiciunt. Veteres tria ſtatuunt ſumma morborum genera, Intemperiei, Conformationis, Vnionis; Neotericorum nonnulli alia adhuc duo adjici volunt. Paracelſus plura quàm duodecim nova excogitavit. Et tamē, dicunt, qui bene diſtinguit bene docet; Verè dicis, ſed aliud eſt bene, aliud nimium diſtinguere. Verius illud, nimium ſubdiſtinguendo amittitur veritas. nam dimidium plus toto, uti prudenter Heſiodus. Senecam hanc ad rem audi Epiſtola 89. *Faciam ergo quod* " *exigis, & Philoſophiam in partes, non in fruſta, di-* " *vidam. Dividi enim illam, non concidi, utile eſt.* "

,, *Deſcribitur in tribus populus, in centurias exercitus.*
,, *Quidquid in maius crevit, facilius agnoſcitur, ſi diſ-*
,, *ceſſit in partes: quas (ut dixi) innumerabiles eſſe &*
,, *paucas, non oportet. Idem enim vitij habet nimia,*
,, *quod nulla diviſio: ſimile confuſo eſt, quidquid uſ-*
,, *que in pulverem ſectum eſt.*

ὀστέον τιτρώσκεται ἄλλῃ τῆς κεφαλῆς ἢ τὸ ἕλκος ἔχει ἄνθρωπος, καὶ τὸ ὀστέον ἐψιλώθη τῆς σαρκός. πέμπτος οὗτος τρόπος. καὶ ταύτην τὴν ξυμφορὴν ὅταν γένηται, οὐκ ἂν ἔχοις ὠφελῆσαι οὐδέν. οὐδὲ γὰρ εἰ πέπονθε τὸ κακὸν τοῦτο οὐκ ἔστιν ὅπως χρὴ αὐτὸν ἐξελέγξαντα εἰδέναι εἰ πέπονθεν τὸ κακὸν τοῦτο ἄνθρωπος, οὐδ᾽ ὅπῃ τῆς κεφαλῆς.

Os ſub vulnere frangitur loco alio, quàm qua vulnus eſt oſque nudatum fuit. Hic modus quintus. Quod infortunium ubi accidit, nullis ei remedijs ſuccurras. Non enim ſcire potes ubinam malum hæreat; imo num æger vulneratus ſit, aut quanam capitis parte etiamſi maxumè quæras certior fieri potes.

Hic proponit quintum poſtremumq; vulnerati cranij modum; quem peculiari voce ξυμφορὴν Hipp. appellat; Vertunt Interpretes, Infortunium. Et certè verè infelices ac infortunati ejuſcemodi exiſtunt ægri, qui nec ipſi

ipſi ſciunt, an & quo loco læſi ſint, nec quoque medicus aut chirurgus hac de re certior fieri poteſt, niſi cum jam conclamatum eſt. Multis autem fieri poteſt modis. Fronte icta integra, finditur occiput; aut contrà. Vulneratur tempus dextrum; ibi omnia illæſa, niſi quod fiſſum tempus oppoſitum; aut viceverſa. Aut etiam ſi non locus rectà oppoſitus, vicinus læditur, illæſo eo qui ictum accepit. Vidi ictum bregmatis os ſiniſtrum quà lamb doidi jungitur, fiſſo ſincipitis oſse dextro, idque prope bregma, loco ita vicino coronariæ ſuturæ, in ipſam uti rimæ pars ſe extenderet. Iam ſubinde accidit (hic omnium miſerrimus caſus) in externam uti tabulam incidens ictus, illâ illæsâ manente rimam agat ſubjecta: neque ſolum rimam agat, ſed & interdum fragmenta de ſe emittat, menyngem, imò ipſum quæ pungant cerebrum.

Hæc vulneris cranij ſpecies Celſo fuit nota, qui eam ita adumbrat Cap. 4. lib. 8. *Solet* " *etiam evenire, ut alterâ parte fuerit ictus, & os al-* " *terâ fiderit. Itaque ſi graviter aliquis percuſſus eſt,* " *ſi mala indicia ſubſequuta ſint, neque ex parte qua* " *cutis diſſciſſa eſt, rima reperitur, non incommodum* " *eſt parte alterâ conſiderare, num quis locus mollior* "

 ſit, &

" *ſit, & tumeat, eumq; aperire.* Quid ſi nihil molſ-
" litiei illic oſtendat locus? Quid ſi oppoſitâ parte non fuerit fiſſura, ſed aut viciná aut aliâ? quid ſi interna tabula fiſſa ſit? certe ſi quis non niſi merâ fretus ſuſpicione hanc illamvè capitis partem ſecet, nihil inibi detrimenti inveniat, & æger poſtmodum moriatur, non poterit crudelis medici evitare nomen, verum notam tam ſibi quàm arti inuret non eluendam. Miſerum ac infortunatum hunc caſum, Reſonitum alij, alij Contrafiſſuram vocant, ejuſque non unum videre eſt exemplum apud Pareum, Fallopium alioſque. Miſerrimum mihi viſum in pago vicino. Iuvenis quidam currui inſidens metuenſque ne vacillans concideret, è curru dum proſilere conatur, capite pronus in terram concidit. Sublatus pro mortuo, aphonus, vix reſpirans. ad ſe paulum ubi redijſſet, vomuit. obijt tertio poſt caſum die. Diſſciſſo poſt obitum pericranio, in externâ cranij ſuperficie apparuit nihil, ne læſionis quidem veſtigium; calvâ ablatâ, conſpectum, eo in quem ceciderat, loco ab internâ parte, ingens avulſum fragmentum, quod per utramque cerebri partem perque intermediam diviſu-

ram

ram ſe trajecerat, unde motus ejus viſceris dubio procul impeditus, indeque mors. Ad quem caſum notandum, multis de cauſis fieri apoplexiam; quas ad duas referri poſſe putem. Fit namque, aut ab externâ, aut internâ cauſâ. Externâ, uti præ valido in caput incidente ictu, cerebri concuſsionem, mentiſq; perculſionem adferente. præ ſubito tremore, mentiſque perturbatione. præ fulgure, fulmine. A cauſâ internâ, quatenus animali ſpiritui exitus; aut aditus prohibetur. aditus, uti ſubito ſi obſtruantur iugulares venæ, carotideſve arteriæ. Exhauſtis namque animalibus ſpiritibus, reſtauratio nulla fit, interclufo ſpiritibus vitalibus aditu. apoplexiam ab hac cauſâ notat Hipp. aph. 43. 44. 2. tum & aph. 6.6. exemplo eorum qui potu obruti, nam illi eſt vera ἀπόληψις, arteriarum nimirum venarumque interceptio. Huic curationem præſcribit Epid. 2. *aphoniam febris expertem, ſanguinis miſſio ſolvit.* Et ibidem paulo poſt: *quod quis repente obmutuerit in cauſa eſt, venarum interceptio, ſi bene valenti accidat; oportet itaque venam cubiti interiorem ſecare.* Hanc eâ quà animalitati exitus prohibetur ideo minus periculoſam iudicarim, quoniam hic nimia illa ma-

teriæ copia intra vaſa quum hæreat, educi poteſt, inſtitutâ tempeſtivè liberali evacuatione. Exemplo ſit eclipſis Solis & Lunæ, quarum illa cum mora eſt nunquam, hæc ſæpiſsimè. Quam cauſat denegatus ſpirituum animalium exitus, plures agnoſcit cauſas. Cum nimia nonnaturalis humoris copiâ, capacitas ventriculorum cerebri repletur, ſimulque ventriculis contentus choroidis plexus. Si tantum arteriolæ dictum plexum conſtituentes nimis repleantur, ventriculis liberis manentibus. Vniverſum cerebri corpus alienâ ſi inferciatur materiâ, pori dico illi quos habet dicti viſceris poroſa foraminulentaque ſubſtantia, ut quæ ſpongiæ in modum ſe habet. Quod ſi ventriculi, plexus choroides, ipſaque cerebri poroſitas, omnia hæc inquam ſimul repleantur, maxuma orietur apoplexia. uti & ſi concidens calloſum corpus, ventriculis inſtar Athlantis impoſitum, eos obturet. Si fragmentum à cranio avulſum cerebro ſe inſigens motum ei adimat, uti hoc caſu factum.

τέτων τῶν τρόπων τῆς κατήξιος ἐς πρῖσιν ἀφήκει, ἤτε φλάσις ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν, καὶ ἢν πως τύχῃ φανερὴ

γινο-

γενομένην. καὶ ῥωγμὴ ἢν ἀφανὴς ἰδεῖν, καὶ ἢν φανερὴ ᾖ. καὶ ἢν ἕδρης γενομένης τοῦ βέλεος ἐν τῷ ὀστέῳ προσγένηται ῥωγμὴ καὶ φλάσις τῇ ἕδρῃ. καὶ ἢν φλάσις μοῦνον προσγένηται ἄνευ ῥωγμῆς τῇ ἕδρῃ, καὶ αὕτη ἐς πρίσιν ἀφήκει. τὸ δ' ἔσω ἐσφλώμενον ὀστέον ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ, ὀλίγα τῶν πολλῶν πρίσιος προσδεῖται, καὶ τὰ μάλιστα ἐσφλασθέντα καὶ μάλιστα καταρραγέντα. ταῦτα πρίσιος ἥκιστα κέχρηται. οὐδὲ ἕδρη αὐτὴ ἐφ' ἑωυτῆς γενομένη ἄτερ ῥωγμῆς καὶ φλάσιος, οὐδὲ αὕτη πρίσιος δεῖται. οὐδ' ἡ διακοπὴ ἢν μεγάλη καὶ εὐρέη· οὐδ' αὕτη· διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη τὠυτό ἐστιν.

Hiſce fracturæ modis de ſectione cogitandum, ſive colliſum ſit os, idque aut evidenter aut obſcure; ſive fiſſum manifeſtè ſit, aut non. Præterea quum os ita inciditur teli uti veſtigium in oſſe appareat, ſive ſimul abſque colliſione fiſſum ſit, ſive colliſum abſque fiſſurâ; nam & tum ad ſectionem accedendum. At verò id quod à ſuo abiens ſtatu deſidit, raro ſecandum. Vti & illa minus ſectionem expoſcunt, quæ maxumè inſederunt, admodumque fracta fuerint. Vti neque ſectione eſt opus, ubi teli veſtigium abſque rimâ aut colliſione per ſe remanet; veluti neque, ſi lata magnaque fuerit præciſio. Nam præciſio & teli ſedes idem ſunt.

Expo-

Expoſuit diſtinctè Hippocrates, quot modis capitis os lædi poſsit, Fiſsione nimirum, Colliſione, Introtruſione, Teli ſede, & Contrafiſſurâ. Pergit nunc, explicaturus qua ratione hiſce incommodis medelam adferre poſſit debeatque chirurgus. Primum ac ante omnia, iubet ſectionem oſsis inſtitui, dicens: τούτων τῶν τρόπων τῆς κατήξιος, ἐς πρίσιν ἀφήκει. Per πρίσιν autem, ipſius intelligit oſsis ſectionem, non cutis capitis ſeu pericranij. Eſt namque origo voculæ à πρίω. πρίων ſerram ſignificat. inde πριόω & πρίζω, ſerro, ſerrâ ſeco vel divido; indeque πρίσις, ſectio ſeu diviſio quæ ſerrâ ſeu ferreo fit inſtrumento in corpore duro. Et tamen aliter, quotquot ſunt exercitati chirurgi, priuſquam in capitis ictubus ad ſectionem ipſius deveniant cranij, de pericranij apertione, diductione, ſeu dilatatione agunt omnes. Reſpondeo, Hippocratem idipſum paulò poſt monere ac præſcribere, hoc eodem libello. Præterquam, quòd exiſtimet, perito chirurgo monitore hic non eſſe opus. Sicque reverâ eſt, in omni capitis vulnere illud veterum monitum animo circumferre oportet, *omnia ſuſpicari.* Itaque ſi vel minima fuerit læſi cranij ſuſpicio, quamprimùm

primùm diſſcindendum pericranium; illud namque ſi negligatur, fueritque vel minima in oſſe rimula, præcipitabit ſe in ſubjectum cerebrum ſaburra fiſſurâ collecta, corruptaq;, mortemq; vulnerato adferet certam. Celſus hanc ad rem audiatur cap. 4. lib. 8. *Quacunque autem de causâ curatio hæc neceſſaria eſt, ſi nondum ſatis patefacta cutis eſt, latius aperienda eſt, donec quidquid læſum eſt in conſpectu ſit. Nec enim magno negotio cutis ſaneſcit. etiamſi* * fruſtrà *deſecta eſt. In quo ipſo videndum eſt, ne quid ex ipsâ membranulâ, quæ ſub cute calvariam cingit, ſuper os relinquatur. Siquidem hæc ſcalpro terebriſve lacerata, vehementes febres cum inflammationibus excitat. Itaque eam commodius eſt ex toto ab oſſe diduci. Plagam, ſi ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus, qualem acceperimus. Si manu facienda eſt, ea fere commodiſſima eſt, quæ duabus tranſverſis lineis litteræ X figuram accepit, ut deinde ſingulis procedentibus* † angulis *cutis ſubſequatur*. Locus inſignis, metum ſectionis pericranij chirurgo adimens, cum dicit; capitis cutem facilè ſolideſcere. Ita namque eſt, ſubſtantia ei data mollis, ſucculenta, pinguis, eoque facile ſolidabilis. niſi autem ſeparetur, non poteſt nec purgari, multo minus deleri ſi quæ ſubſit ri-

* Vulgaris hæc lectio placet, non vero quòd nõnulli. *in fruſta.*

† Ita legendum cenſeo.

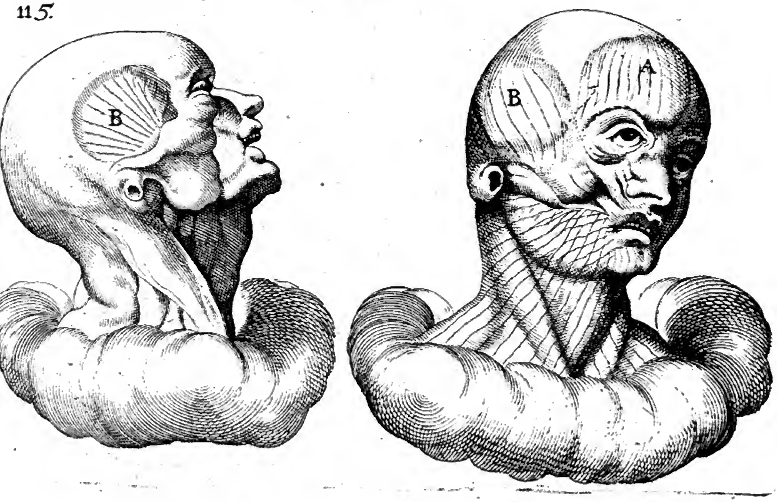
ma. Addit Celſus obſervationes chirurgo in pericranij diſſectione obſervandas. 1. ut unicâ ſectione non ſolùm cutis, verùm & ſubjectum perioſteon diſſecetur, ſimulque ab oſſe ſeparetur. nam illa acutè quum ſentiat, nî removeatur, doloribus excarnificabit ægrum, quoties vulnus reficitur, indeq; febris ac inflammationis metus. 2. quâ inciſionis figurâ uti chirurgus debeat; nimirum quæ decuſſatim chiaſmum faciat. nam illa quatuor ſuppeditat angulos, quibus in diverſa diductis, ſatis ſuperque denudabitur cranium.

Sciat tamen chirurgus, non indiſcriminatim quemcunque capitis locum incidi debere; vitanda etenim, aut ſaltem admodum circumſpectè & cum judicio diſſecanda frontis cutis, ne palpebris detrimentum inferatur. Etiam abſtinebit à læſione muſculorum capitis motui dicatorum, ſi in occiput inciderit vulnus. Omnino verò idque admodum religioſè, abſtinebit à temporalibus muſculis. Idem Celſus monet loco citato: *neque id*
" *vitium ullum metum, niſi inter muſculos, qui tem-*
" *pora continent adfert* *, *nam ibi nihil tuto fit.*

* Ita lego, nullus alias ſenſus erit.

A *Muſ-*

115.

A. *Muſculi frontis, ſuperiori palpebræ addicti, fibraſque ſuas rectas eò efferentes.*

B. *Muſculus temporalis, maxillam verſus fibras extendens.*

* *ad muſculos occipitis, quorum hac pagina fit mentio, vide figuram pag. 59.*

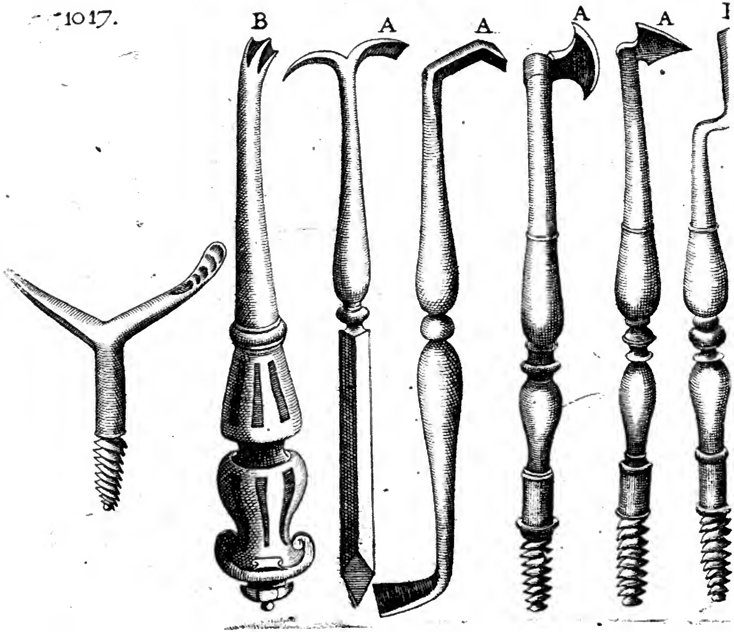
Norit & illud chirurgus; quum in omni ca-

pitis vulnere iubemus abſque morâ diſſcindi pericranium, duabus tamen cum cautelis idipſum fieri debere. 1. tum quum aliqua eſt ſuſpicio læſi cranij: aut cum inſignis eſt contuſio continens ſanguinem concretum, hanc inſtituendam. non enim debet ſine cauſâ doloribus inſteſtari æger. 2. non temere ad hanc ſectionem in pueris veniendum, nam in illis minus id tutum. ideo potius convenientibus topicis conandum reſolvere diſcutereque tumoris contuſionisque materiam, quàm ſanguinis profuſione, vires in illâ ætate minus firmas, magis dejicere. ut non dicam præ clamore ac eiulatu puerorum, diſtendi capitis vaſa, unde facile ſupervenit inflammatio, aliaque ſymptomata.

Hiſce itaque, ſi per ſe vulnus capax ſatis non fuerit, protinus tum πρίων præſcribit Hip. quâ non id vult, ſemper ad modiolum recurrendum, eoque partem oſsis excidendam. nullo modo. periculoſæ plena aleæ illa res. Diſtinguendum itaque hic: Si namque ſuperficiaria fuerit Fiſſura, primam non tranſcendens tabulam, conandum ſcalprorum uſu eam delere. Sunt variæ figuræ ſcalpra.

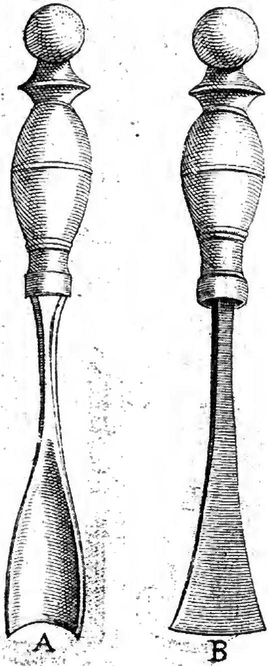
A. *Scal.*

1017.

A. *Scalpra raſoria.*
B. *Scalpri quos μηλιωτὲς vocat Paulus.*

118.

A. *κοιλίσκος, ſive ſcalper exciſorius cavus, qui malleo impelli ſolet.*
B. *Planus ſcalper.*

Erant

Erant veteribus ſcalpræ exciſoriæ & cavæ (quos κυκλίσκους Galenus, Paulus κυκλισκωτοὺς vocat) tum raſoria, quæ ξυστῆρας vocabant. Erant & ſcalpri lenticulares, φακωτοὶ dicti, quibus ad membranæ tutelam in calvariâ ſecandâ utebantur. Paulus etiam μηλωτοὺς ſcalpros ſpecilli formam habentes in excidendis eminentibus oſsibus celebrat, quam ad rem planos ſcalpros Celſus adhibet: Erant & χοινικίδες ſeu χοινίκια Celſo, non longè abſimiles.

Ex his hoc illove utendum, prout durius molliuſve tractandum fuerit cranium, tum & profundiores aut ſuperficiariæ rimæ. Nam id seriò obſervare chirurgus debet, quam minimum uti oſsis capitis auferat. nativum namque cerebri tegmen calvæ os eſt. innuunt id hujus paragraphi verba: *oſſa quæ admodum fracta fuerint, ſectione opus non habent*. Tali namque caſu, ſatis à ſeinvicem diſſident fragmenta, naturæq; ad ſuperfluorum expulſionem, ſatis ſuperque datur ſpatij.

Alia adhuc quò ad priſin ſubeſt difficultas, an nimirum ad ferramentorum uſum protinus, & ſimul ac inflictum fuerit vulnus aut diſſectum pericranium, accedendum ſit. Fuerunt inter Veteres, ſuntque etiam hodie chirur-

chirurgi periti id qui negent, iubentes negotium naturæ relinqui; uſu namq́ue emplaſtrorum cephalicorum aſſerunt proventurum callum, quo ferruminari poſsit non rima ſolum, verum inſuper fracturæ, eaque ratione diviſa oſſa glutinari. Celſus controverſiam tangit, imò ſatis plenè tractat, Cap. 4. lib. 8. aiens: *In omni verò fiſſo fractove oſſe protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius eſt emplaſtra experiri quæ calvariæ causâ componuntur. Eorumq́ue aliquod oportet ex aceto mollitum per ſe ſuper fiſſum fractumve os imponere, deinde ſuper id aliquanto latius quàm vulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea ſuccidam lanam aceto tinctam. Tunc vulnus deligare, & quotidie ſolvere, ſimiliterq́ue curare uſque ad diem quintum. A ſexto die etiam vapore aquæ calidæ per ſpongiam fovere. cætera eadem facere. Quod ſi caruncula increſcere cœperit, & febricula aut ſoluta erit aut levior, & cupiditas cibi reverterit, ſatiſq́ue ſomni accedet, in eodem medicamento erit perſeverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplaſtrum, adjecto cerato ex roſâ facto, quo facilius carnem producat. nam per ſe reprimendi vim habet. Hac ratione ſæpè rimæ callo quodam implentur, eſtq́;*

ea oſſis

ea oſſis velut cicatrix; & latius fracta oſſa ſi qua inter ſe non cohærebant, eodem callo glutinantur, eſtq́; aliquanto melius velamentum cerebro, quàm caro quæ exciſo oſſe increſcit. Si verò ſub primâ curatione febris intenditur, breveſq́ue ſomni & iidem per ſomnia tumultuoſi ſunt, ulcus madet, neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibique ſuper hæc faſtidium increſcit, tum demum ad manum ſcalprumq́ue veniendum eſt. Vides Celſum aliquot diebus periculum facere cephalicis emplaſtris, ſpemq́ue dare ſpontè coalitura oſſa fracta. Quam ſententiam omnino explodendam puto, ſtandumq́ue Hippocrati, iubenti ut ſtatim ſectio raſurave inſtituatur. Statim dico, ita namque paulo poſt hoc libro: τῇ δὲ ὑςεραίῃ ἡμέρῃ ἀποξῦσαι χρὴ τῷ ξυςῆρι κατὰ βάθος καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ἀνθρώπου ὡς πέφυκεν. *Poſtridie ſcalpro radendum eſt os, in altitudinem & longitudinem, prout hominis natura fuerit.* En, non vult differri rem, aut tempus teri emplaſtrorum uſu, ſed jubet ut ad priſin veniamus *poſtridie*. Nimis enim periculoſum in capitis vulneribus negotium naturę relinqui. Subeſt enim pars princeps quæ facile in conſenſum trahitur. Quotidianus id oſtendit uſus, nimis periculosè chirurgiam in hiſce differri affe-

Q ctubus

ſtubus quum licet poſtmodum ad priſin venias, nihilominus ſuccumbat æger, qui in tempore ſi purgatum os fuiſſet, ſervari po-
„ tuiſſet. *os enim fractum niſi protinus ſuccurratur,*
„ *gravibus inflammationibus afficit, difficiliuſque poſtea tractatur*, uti bene idem Celſus. Fidamus rationi, quotidianæ experientiæ, conſilio magni noſtri Ducis; idque ijs quas hic proponit conditionibus.

Text. ἐς πρίζιν ἀφίκῃ. *de ſectione cogitandum*, id eſt ad uſum inſtrumentorum chirurgicorum convenientium accedendum. dictum etenim jam, non ſemper per priſin exſectionem quæ trepano fit, intelligendam. Tentandum delere fiſſuram; planandæ oſsis fracti oræ; ſi anguſtæ valde ſint rimæ, dilatandæ, ut ſuperfluis exitus detur, idque accommodatorum ſcalprorum uſu. abradentes ſcalpri ſi non ſuffecerint, etiam ad cycliſcum accedendum. Breviter, omnia tentanda, priuſquam modiolus in uſum trahatur, periculo enim non vacat, unde non niſi ſummâ urgente neceſsitate eo utendum.

Text. ἤτε φλάσις *ſive os colliſum ſit*. Vides eum per priſin non ſemper exſectionem oſsis quæ trepano fit, intelligere. nam hic in colliſione priſin

priſin præſcribit, quæ curatur infigendo in locum depreſſum, terebram. Vide hanc ad rem figuram pag. 43.

καὶ ἣν ἕδρη γένηται. *Præterea quum ita inciditur os.* Si rima patens ſatiſque conſpicua ſit, ſufficit exaſperatas inæqualeſque fiſſi oſsis oras ſcalpendo delere, ut ſaniei ac ſordibus pateat exitus. ſi rima capillaris, illa in totum radendo deleatur. Text.

τὸ δὲ ἔσω ἐσφλώμενον ὀστέον. *At verò id quod à ſuo abiens ſtatu deſidit os, raro ſecandum.* Non vult priſi utendum in Eſphlaſi ſive Introtruſione; nam membrana ſatis premitur à depreſſo oſſe aut ejus abrupto fragmento, ita ut majorem quam ſcalptura eſſet allatura preſſuram, ferre nequiret. Quid itaque tali caſu? inſtituatur uſus modioli, iſque applicetur à latere introtruſi oſsis; hoc eſt oſsi integro. Text.

οὐδὲ ἕδρη αὐτὴ ἐφ' ἑωυτῆς γενομένη. *Vti neque priſi opus ubi teli veſtigium abſque rimâ ac colliſione per ſe remanet.* Nam ſufficit ſola ſcalptura. Modo enim aſperitas quam tum oſtendit os, deleatur id ſatis eſt, ne nativo ſuo tegmine privetur cerebrum Text.

οὐδ' ἡ διακοπὴ ἣν μεγάλη. *Veluti neque ſi lata magnaque fuerit præciſio.* nam quum ſatis oſsis te- Text.

 lo ab-

lo ablatum eſt, quid opus amplius auferrè modiolo? nam de hoc agit.

Text. *διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη τ' αὐτό ἐστιν. nam præciſio & teli ſedes idem ſunt.* Hoc eſt, utriuſque eadem eſt ratio, poteſt namque utrique ſcalpturâ ſatisfieri.

Ad intelligendum porrò hunc paragraphum inſpiciendus Celſus lib. 4. cap. 8. nam ibi modos habet auferendi & excidendi os, ſcalpris exciſorijs, aut terebratione, abſque tamen modioli uſu. nimirum in eo caſu ubi fragmentum oſsis à reliquo avulſum ſe recepit ſub oſſe oppoſito aut vicino, membranamque urget; ſimiliter etiam ubi colliſum ſive introrſum depreſſum fuit os, ſimulque in centro depreſsionis rimam habet, fit ita anguſtum præ oſsibus ſeinvicem prementibus, nullo uti pacto detur exitus ſuperfluis. Quid in hiſce caſibus? ſimplex raſura ſive ſcalptura hic non ſuffecerit. Celſus itaque hanc rationem init; *Duo verò, inquit, ſub ictu*
„ *calvariæ pericula ſunt, ne vel findatur, vel medium*
„ *deſidat. Si fiſſura eſt, poſſunt oræ eſſe compreſſæ, vel*
„ *quia altera ſuper alteram exceſſit, vel etiam quia*
„ *vehementer rurſus ſe commiſerunt. Ex quo evenit,*
„ *ut humor ad membranam quidem deſcendat, exitum*

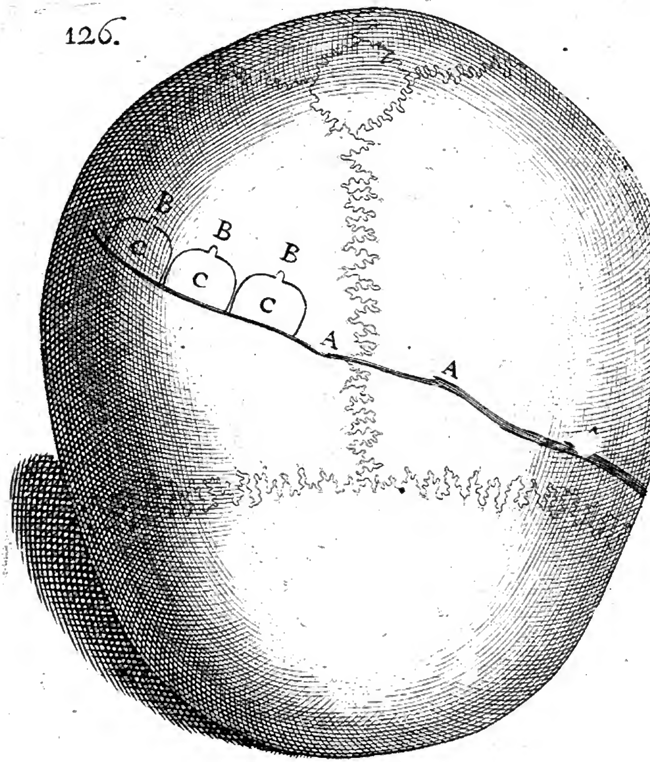
verò

vero non habeat, & ſic eam irritet & graves inflammationes moveat. ubi media deſedit, eandem cerebri membranam os urget, interdum etiam ex fracturâ quibuſdam velut aculeis pungentibus. His ita ſuccurrendum eſt, ut tamen quam minimum ex oſſe dematur. (Notanda verba, nam os nativum cerebri tegmen eſt.) *Ergo ſi ora altera inſedit, ſatis eſt id quod eminet plano ſcalpro excidere, quo ſublato jam rima hiat quantum curationi ſatis eſt.* hanc ad rem radens ſcalprum non ſuffecerit, opus malleolo erit quo ſcalper adigatur. *At ſi oræ inter ſe comprimantur, à latere ejus interpoſito digiti ſpatio terebrâ foramen faciendum eſt, ab eoq́; ſcalper duabus lineis ad rimam agendus ad ſimilitudinem* C *litteræ, ſic ut vertex ejus* * *a baſi foraminis ad rimam ſit. Quod ſi rima longius patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debebit: & ita nihil latens in oſſe concavum eſt, abundeq́; exitus datur intus* † *latentibus. Ne ſi fractum quidem os deſedit, totum excidi neceſſe eſt. Sed ſive totum perfractum eſt, & ab alio ex toto receſſit. ſive circumpoſitæ calvariæ inhæret exiguâ parte, ab eo quod naturaliter ſe habet ſcalpro dividendum eſt: deinde in eo quod deſedit juxta rimam quæ fecimus foramina addenda ſunt. Si in anguſto noxa eſt,* (id eſt, ſi longa non fuerit rima) *duo; ſi latius patet tria: ſeptaq́; eorum exci-*

* Ita lego, nam vulgaris lectio ſenſum turbat.

† non *lædentibus.*

126.

A. *Rima in oſſe.*
B. *Foramina in oſſe facienda, à quibus initium exciſionis fiat.*
C. *Sinus lunati in rimam terminati, quorum intermedium ſept... excidendum.*

denda:

denda: & tum ſcalper (exciſorius) *utrimque ad rimam agendus, ſic ut lunatum ſinum faciat, imaq; pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent. Deindè ſi qua labent* (vacillent, fluctuent) *& ex facili removeri poſſunt, forſice ad id facta colligenda ſunt.*

Egregius Celſi locus, elegantiſsimè ac perſpicuè docens modum utendi exciſorio ſcalpro. neque ullum ex Veteribus video qui eandem adeo diſtinctè proſequatur. Præterquam quod curationis ſit ratio admodum tuta, ut merito idem author ſubjungat: *Hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracta oſſa tamen inhærent,* (nondum omni ex parte ab oſſe integro abrupta avulſaq; ſint) *ſolidentur: qua parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento ſub medicamentis tempore excidant, ſpatiumque inter hæc ſatis illis magnum ad extrahendam ſaniem relinquatur; Pluſque in oſſe propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit eo exciſo.*

πρῶτον δὲ χρὴ τὸν τρωματίην σκοπεῖσθαι, ὅπῃ ἔχῃ τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς, εἴτ' ἐν τοῖσιν ἀσθενεστέροισιν. καὶ τὰς τρίχας καταμανθάνειν τὰς περὶ

τὸ ἕλ-

τὸ ἕλκος, εἰ διακεκόφαται ὑπὸ τοῦ βέλεος. καὶ εἰ ἔσω ἐίη ξυν ἐς τὸ τρῶμα, κινδυνεύει τὸ ὀστέον ψιλὸν γενέσθαι τῆς σαρκός.

Conſiderare autem imprimis oportet, qua capitis parte vulnus inciderit, anne imbecilliore. Tum & capillos circà vulnus intueri. nam hi ſi telo præciſi vulnerique ſint impacti, veriſimile fit os nudatum eſſe. quod quum evenit, dicendum à telo labem accepiſſe.

Dixit Author, cranij vitia πρίσιν requirere. Ejus uſum cum cautione tamen ineundum nunc monet. Inter cautiones primo loco prognoſin adfert, ne ſi victa ars malo fuerit, aut fefelliſſe aut ignoraſſe videatur chirurgus. Vult itaque ante omnia examinari vulneris locum, ut neceſſarios monere poſsit de periculo. Hac in re inconſideratus ſi ſit chirurgus, redundabit in ipſam artem calumnia.

Text. ὅπῃ ἔχῃ τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς εἴτ' ἐν τοῖσιν ἀσθενεστέροισιν

qua parte capitis vulnus inciderit, num imbecilliore. Nam quo imbecillior locus læſus, eò periculi plus ægro imminet. Etenim ictum validum abſque cerebri membranarumque offenſa difficius perferet debilis quàm validus locus. Quibus verò locis imbecillius ſit cranium,

nium, ante dixit; nimirum anteriores cranij partes imbecilliores ſunt poſterioribus : omnium auten maxumè debile eſt bregma.

καὶ τὰς τρίχας καταμανθάνειν. Et capillos circa vulnus intueri. Et hæc verba ad prognoſin ſpectant. Si namque ſimul ac ad vulneratum accedit chirurgus videat, capitis pilos in ipſo vulnere erectos eſſe, antequam manum adhibeat, monebit proxumos non videri rem carere periculo; nam ut plurimum id ſignificat pericranio diſſecto ipſum os læſum eſſe. Text.

Ταῦτα μὲν οὖν χρὴ ἀπόπροσθεν σκεψάμενον λέξαι, μὴ ἁπτόμενον τοῦ ἀνθρώπου. ἁπτόμενον δὲ ἤδη πειρᾶσθαι εἰδέναι σάφα, εἰ ἔστι ψιλὸν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς ἢ οὔ. καὶ ἢν μὲν καταφανὲς ᾖ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν τὸ ὀστέον ψιλόν· εἰ δὲ μὴ, τῇ μήλῃ σκέπτεσθαι,

Et quidem hæc animadvertenda veniunt, dicendáque priuſquam homini manus injiciatur. Poſtquam manum admoveris, adnitendum eſt, ut num os carne nudatum ſit ſcias; & an, nudatum ſi ſit, conſpici queat. Videri enim ſi nequeat, ſpecillo res exploranda.

ἁπτόμενον δ' ἤδη. ut num os carne nudatum ſit, ſcias. Text.

R Per

Per carnis vocem perioſteon intelligit; dicitque fieri poſſe ut adeo anguſtum ſit pericranij vulnuſculum, ut neque digitis, multo minus viſu iudicare queas, num perioſteon pertuſum. Fieri namque poteſt, os uti fiſſum ſit, membranulâ hac integrâ; hinc ſcalpris tractari os nequit, nî ſingulis refectionibus recrudeſcere dolores velis. Tali caſu cutem & cum eo unà perioſteon diſcindere præſtat, ſicque os nudare. Quî eris certus?

Text. τῇ μήλῃ σκέπτεο. *Fac periculum ſpecillo.* μήλη chirurgicum eſt inſtrumentum, quo ad exploranda vulnera vulgò uti ſolent. quo vulnerum profunditatem, rectitudinem, cæteraq; pertentare ſolent; unde vulgò Tentam vocant. Hinc μηλόω tento, exploro. μήλωσις pertentatio, exploratio. Hoc, Specillum Latinis, diminutivè uti videtur à ſpecium, quo uſus eſt Pacuvius, cui origo à ſpeculando. Vult itaque, ſpecillo per pericranij vulnuſculum demiſſo, explorari ac ſpeculari num pertuſum perioſteon; num quæ ſubſit rima. Quo pacto? Rima ſi ſubſit, hæſitabit inſtrumentum; integrum ſi perioſteon, obtuſum habebis ſenſum. Quid ſi auditu? ſolent namque emiſſo ſpecillo leviter pulſare fundum, clarum nam-

namque dabit ſonum os, denudatum ſi ſit. Vtendum autem hanc ad rem ſpecillo obtuſo. Non una etenim ſpecillorum figura. Celſum audi, Cap. 4. lib. 8: *Ergo qua plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum; ne cum in quoſdam ſinus naturales inciderit* (inæqualitates aut aſperitates quas nonnullorum habent crania intelligit) *opinionem fracti oſſis fruſtrà faciat: neque nimis plenum,* (latum, obtuſum) *ne parvulæ rimæ fallant. Vbi ſpecillum ad os venit, ſi nihil niſi læve & lubricum occurrit, integrum id videri poteſt. Si quid aſperi eſt, utique quà ſuturæ non ſunt, fractum os eſſe teſtatur.* (Dic tu, niſi vulneratus peculiares ſibique proprias habeat ſuturas: uti in nonullis fit, Vide Oſteologiæ meæ Cap. 6.)

καὶ ἢν μὲν ὄψῃς ψιλὸν ἐὸν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς, καὶ μὴ ὑγιὲς ἀπὸ τοῦ τρώματος, χρὴ τοῦ ἐν τῷ ὀστέῳ ἐόντος τὴν διάγνωσιν πρῶτα ποιέεσθαι, ὁρῶντα ὁκόσον τέ ἐστι τὸ κακὸν, καὶ τίνος δεῖται ἔργου.

Vbi verò os carne nudatum ac à telo læſum offenderis, dignoſcere tum opus eſt quantum ſit vulnus, & quam expoſcat operam.

Quantum ſit vulnus. Num magnum, num Text.

parvum. an utraque, an verò unica ſolummodo tabula pertuſa.

Text. *Quam expoſcat operam.* Num ſola ſufficiat ſcalptura, an etiam cyclyſco exciſorio opus; num terebratione, oſsis ſublevatione, exciſione quæ modiolo fit.

χρὴ δὲ καὶ ἐρωτᾶν τὸν τετρωμένον ὅπως ἔπαθε καὶ τίνα τρόπον.

Etiam examinandus vulneratus, ut ſciamus qualiter & quò pacto inflictum vulnus ſit.

Text. *Qualiter*, quo teli genere nempe, acuto, obtuſo: ſi conciderit, an ex alto ceciderit, necne. *Quo pacto*. Num ictum præviderit. nam Text. præviſa tela minus nocent. Itaque quærendum, num ad manus cum adverſario devenerit. Etiam quænam vulnerati fuerit cum ictus infligeretur conditio, num potu obrutus. Hæ etenim circumſtantiæ, majorem minoremve ictus facient vehementiam, indeque num plus minuſve æger periclitetur, colliget chirurgus.

ἢν δὲ μὴ καταφανὲς ᾖ τὸ ὀστέον, εἰ ἔχει τι κακὸν ἢ μὴ ἔχει, πολλῷ ἔτι χρὴ μᾶλλον τὴν ἐρώτησιν ποιέεσθαι ψιλοῦ τε ἐόντος τοῦ ὀστέου τὸ τρῶμα ὅπως ἐγένετο, καὶ ὅντινα τρόπον.

Sin ve-

Sin verò nulla ratione appareat num læſum ſit os nec ne, oſſe nudato multò magis interrogandum, qualiter vulneratus & quo pacto.

Infortunij ſeu Contrafiſſuræ caſum hiſce verbis proponit. Si nimirum tam ex inflicti vulneris circumſtantijs, quam præſentibus ſymptomatis chirurgo oriatur ſuſpicio cranium eſſe læſum, neque tamen ſenſui ſe offerat læſio. tali caſu omnia ſuſpecta ſunto chirurgo, cujus erit ſumma cum curioſitate, ad ſingula quæ ſe offerent, diligentiſsimè attendere.

Oſſe nudato ait, hoc eſt, ubi ipſo in quem plaga ictuſve incidit loco, os nudatum oculis conſpici poſsit, ſpecillo feriri ac explorari, nullam tamen labem deprehendat chirurgus; ſymtomata nihilominus fiſsi fractive adſint cranij, vomitus nempe, vertigo, obcœcatio, proſtratio, ſimiliaque: hoc inquam caſu, ne ſit ſecurus. metuendum namque eſt, alio aliquo loco cranium diviſum eſſe. Text.

τὰς γὰρ φλάσιας, καὶ τὰς ῥωγμὰς τὰς οὐ φαινομένας ἐν τῷ ὀστέῳ, ἐνεούσας δὲ, ἐκ τῆς ὑποκείσιος τοῦ τετρωμένου πρῶτον διαγινώσκειν πειρῆσθαι· εἴτε πέπονθε τοῦτο τὸ ὀστέον ἢ οὐ πέπονθεν.

Quum enim colliſa aut fiſſa oſſa non tamen talia apparent, ex vulnerati relatu primo adniti debemus cognoſcere, num os aliquam noxam habeat.

Interrogandus nempe æger, num bilem vomuerit, num oculi ejus obcæcati ſint; num obmutuerit; num per nares aureſve ſanguis ei effluxerit; num conciderit; num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit. Hæc enim rarò, niſi fracto oſſe eveniunt. At ubi inciderunt, ſcire licet neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. Sed de hiſce ſimilibuſqu, e quæ ex ægri relatu ſcire chirurgus debet, ſtatim ipſe aget Author.

ἔπειτα δὲ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξελέγχοντα πλὴν μηλώσιος. μήλωσις γὰρ οὐκ ἐξελέγχει εἰ πέπονθε τοῦτο τῶν κακῶν τὸ ὀστέον, καὶ εἴ τι ἔχει ἐν αὐτῷ, ἢ οὐ πέπονθεν, ἀλλ᾽ ἕδρην τε τοῦ βέλεος ἐξελέγχει μήλωσις. καὶ ἢν ἐμφλασθῇ τὸ ὀστέον ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ. καὶ ἢν ἰσχυρῶς ῥαγῇ τὸ ὀστέον, ἅπερ καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καταφανέα ἐστὶν ὁρῶντα γινώσκειν.

Dein rem citrà ſpecillum ratione explorare. non enim deprehenditur ſpecillo ullamne talem noxam os ſenſerit, & num violatum ſit an non. Verum ubi veſti-

veſtigium teli in oſſe manet, vel à ſuo ſtatu recedens deſidit, aut vehementer ruptum eſt, id ſpecillo deprehenditur; uti idipſum etiam tum oculis cerni poteſt.

Idem eſt hujus qui præcedentis paragraphi ſenſus. nimirum ſi ictus vehementia aliaque arguant os diviſum, neque tamen ſpecillo eâ de re certus eſſe poſsis, ſuſpicari debes alio quàm ictus loco hærere offenſam. Quum verò veſtigium teli oſtenderit os: aut quum idem vehementer perfractum eſt, idipſum non ſolum ſpecillo ſed & viſu cognoſci poteſt.

ῥήγνυται δὲ τὸ ὀστέον τάς τε ἀφανέας ῥωγμὰς καὶ τὰς φανερὰς, καὶ φλᾶται τὰς ἀφανέας φλάσιας, καὶ ἐσφλᾶται ἔσω ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἑωυτοῦ μάλιστα ὅταν ἕτερος ὑφ' ἑτέρου τιτρωσκόμενος ἐπιτηδὲς τρῶσαι* βουλόμενος. ἢ ὅταν ἐξ ὑψηλοτέρης γίνηται ἡ βολὴ ἢ ἡ πληγὴ, ὁπότερ' ἂν ᾖ μᾶλλον. ἢν δ' ἂν ἐξ ἰσοπέδου τῆς χώρης. καὶ ἢν ἐπικρατέῃ τῇ χειρὶ τὸ βέλος. ἤν τε βάλλῃ, ἤν τε τύπτῃ. καὶ ἰσχυρότερος ἐὼν ἀσθενεστέρους τιτρώσκῃ.

* βουλομένου alij

Finditur autem os obſcuris & conſpicuis rimis, colliditurque ita ut colliſum non appareat, tum & à ſtatu ſuo recedens deſidit, cum alter alterum de induſtriâ

duſtriâ vulnerat: quumque a loco ſublimi vel jacit telum, vel etiam manu tenens ita ferit. Quocunque id fiat modo, gravius erit vulnus quàm ſi æqualiter conſiſtat, & ſi quis manu tenens telum ita jaciat feriatve. etiam gravius futurum eſt vulnus, robuſtus imbecilliorem ſi lædat.

Circumſtantias aliquot nunc enarrabit è quarum examine colligere medicus poterit, majore minorevè num vulnus cum periculo conjunctum ſit.

Text. *Vbi alter alterum de induſtriâ vulnerat.* Nam id probatione non eget, eos qui deliberato animo inferuntur ictus, efficacius graviuſque afficere vulneratum, quàm ſi quis per incogitantiam, aliud agens, aut etiam invitus lædat.

Text. *Quumque è loco ſublimi vel jacit telum.* Hæc intellectu facilia ſunt. quo enim propinquior vulnerato vulnerans, eò truculentius feriet. Ita & robuſtus deliberato animo accedens ſicarius, graviorem ingeret ictum, quam debilis, nec firmis præditus lacertis.

ὅσοι δὲ πίπτοντες τιτρώσκονται, πρός τε τὸ ὀστέον, καὶ αὐτὸ τὸ ὀστέον. ὁ ἀπὸ ὑψηλοτάτου πίπτων καὶ ἐπὶ σκληρότατον καὶ ἀμβλύτατον, τούτῳ κίνδυ-

κίνδυνος τὸ ὀστέον ῥαγῆναί τε καὶ φλασθῆναι, καὶ ἔσω ἐσφλασθῆναι ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτῆς. τῷ δ' ἐξ ἰσοπέδου μᾶλλον χωρίου πίπτοντι καὶ ἐπὶ μαλθακώτερον, ἧσσον ταῦτα πάσχει τὸ ὀστέον, ἢ οὐκ ἂν πάθοι.

Si ex caſu aut ea quæ circà os ſunt, aut ipſum os vulneretur, is qui ex valde ſublimi loco in decliuem, eumque durum ac obtuſum pronus ruit, periclitatur ne os findatur, collidatur, aut a ſuo recedens ſtatu deſidat: is verò qui è loco plano in ſubjectum mollius decidit, minus certe aut nullo pacto noxas iſtas incurret.

Circumſtantia ejuſdem cum præcedente intentionis. Sicuti enim cominus, quàm eminus illati ictus validiores; ita omninò is, qui ex alto cadens illidit in ſaxum aut ferrum, magis offendetur, quam ſi in terram, eamque ſabuloſam nec compactam delabatur.

ὅσα δὲ ἐσπίπτοντα ἐς τὴν κεφαλὴν βέλεα τιτρώσκει περὶ τὸ ὀστέον, τὸ ἀπὸ ὑψηλοτάτου ἐμπεσὸν, καὶ ἥκιστα ἐξ ἰσοπέδου. καὶ σκληρότατόν τε καὶ ἀμβλύτατον, καὶ βαρύτατον, καὶ ἥκιστα κοῦφον. καὶ ἥκιστά τε καὶ ὀξὺ καὶ μαλθακόν. τοῦτο ἂν ῥήξειε τὸ ὀστέον

καὶ φλάσαι. καὶ μάλιστά γε ταῦτα πάσχειν τὸ ὀστέον κίνδυνος, ὅταν ταῦτά τε γίνηται, καὶ ἐς ἰθὺ τρωθῆναι κατ᾽ ἀντίον γένηται τὸ ὀστέον τοῦ βέλεος. ἤν τε πληγῇ ἐκ χειρός. ἤν τε βληθῇ. ἤν τέ τι ἐμπέσῃ αὐτέῳ. καὶ ἢν αὐτὸς καταπεσὼν τρωθῇ. καὶ ὁποσοῦν τρωθεὶς κατ᾽ ἀντίον γένοιτο τοῦ ὀστέου τῷ βέλει. Τὰ δὲ πλάγιον τοῦ ὀστέου * παρασύραντα βέλεα, ἧσσον ῥήγνυσι τὸ ὀστέον, καὶ φλάσαι εἴσω ἐς κεφαλὴν, καὶ κἂν ψιλωθῇ τὸ ὀστέον τῆς σαρκός. ἔνια γὰρ τῶν τρωμάτων τῶν οὕτω τρωθέντων οὐδὲ ψιλοῦται τὸ ὀστέον τῆς σαρκός.

* περισύραντα nonnulli, quod minus placet.

E telis verò quæ in caput cadentia vulnerant ea quæ juxta os ſunt, tum & ipſum os, quod à loco maxumè ſublimi ac inæquali incidit, quodq; valdè ponderoſum, hebes, ac durum non leve, neque acutum aut molle, illud findere collidereq; os poterit; maxumè verò periclitatur os ne ita lædatur tum quum rectà telo occurrit æger, ſive telum manu jaciatur, ſive feriatur, ſive quid in ipſum illabatur; ſive corruens offendatur, ſeu quomodocunque percutiatur oſſe è regione ad lineam rectam ipſi telo occurrente. Tela verò obliquè ferientia os minus findunt, collidunt, ac deſidere faciunt, licet etiam os carne nudatum ſit. Nam a nonnullis ejuſcemodi vulneribus os ne nudatur quidem.

Hoc paragrapho illud quod in prolegomenis inter monita à nobis fuit explicatum proponit; nimirum ictus rectilineos obliquis efficacius afficere. Nam in illis ictuum vis in ſe perpendiculariter recurrens duplicatur, fitq; tremor concuſsioq; cerebri longè major. Ejuſcemodi itaque vulnera majore cum diſcrimine conjuncta ſunt. Docuit id ante exemplo ictuum in ipſum bregma rectà incidentium, ut quibus periculoſiora in caput non cadunt. Tantum hæc res poteſt, ut exercitati chirurgi minoris faciant partem magnam cranij diacope ablatam eſſe, quam rectilineo ictu non niſi veſtigium teli in oſſe ſi apparet. Vidi, quibus globulus plumbeus ex arcu emiſſus rectâ lineâ in verticem inciderat, ita ut plumbum cranio infixum hæreret, obijſſe; alios non paucos, quibus glandes, è ſclopeto ejectæ, os inſigniter dedolaverant, tamen evaſiſſe. Simile exemplum is dedit, quem ceſtrâ in caput recto ictu percuſſum concidiſſe vidimus. Huic enim quamvis nulla appareret in externâ tabulâ neque fiſſura, fractura, imò ne teli quidem ſedes, multò minus colliſio, vidimus inquam avulſa ab internâ tabulâ fragmenta,

 apo-

apoplexiæ citæque mortis dediſſe cauſam.

Τῶν δὴ βελέων ῥήγνυσι μάλιστα τὸ ὀστέον, τάς τε φανερὰς ῥωγμὰς καὶ τὰς ἀφανέας, καὶ φλᾶται καὶ ἐσφλᾶ ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ τὸ ὀστέον, τὰ στρογγύλα τε καὶ περιφερέα, καὶ ἀρτίστομα, ἀμβλέα, τε ὄντα καὶ βαρέα, καὶ σκληρά. καὶ τὴν σάρκα ταῦτα φλᾶται, καὶ πέπειρον ποιέει, καὶ κόπτει. καὶ τὰ ἕλκεα γίνεται ὑπὸ τῶν τοιούτων βελέων ἐς τὸ πλάγιον. καὶ ἐν κύκλῳ ὑπόκοιλα καὶ διάπυά τε μᾶλλον γίνεται, καὶ ὑγρά ἐστι, καὶ ἐπὶ πλέονα χρόνον καθαίρεται. ἀνάγκη γὰρ τὰς σάρκας τὰς φλασθείσας καὶ κοπείσας πῦον γενομένας ἐκτακῆναι. Τὰ δὲ βέλεα καὶ προμήκεα ἐπὶ πολὺ λεπτὰ ἐόντα, καὶ ὀξέα καὶ κοῦφα, τήν τε σάρκα διατάμνει μᾶλλον ἢ φλᾷ καὶ ὀστέον ὡσαύτως. καὶ ἕδρην μὲν ἐμποιέει αὐτὸ καὶ διακόψαν. διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη τωὐτόν ἐστι. φλᾷ δὲ οὐ μάλα τὸ ὀστέον τὰ τοιαῦτα βέλεα. οὐδὲ ῥήγνυσιν, οὐδ' ἐκ τῆς φύσιος ἔσω ἐσφλᾷ.

Rotunda verò & orbiculata, plana, retuſa, grauia, & dura tela findunt os, tam conſpicuis quàm obſcuris rimis; tum & collidunt, & à naturali ſuo ſtatu medium deſidere faciunt. Carnem quoque illa contundunt, maturant & lacerant. Vulnera præterea ſub

rea ſub hujuſmodi telis lateralia in orbem cava fiunt, magis purulenta ac humida tardiuſque purgantur. Neceſſe enim eſt carnem colliſam contritamq; in pus verſam, tabeſcere. Oblonga verò tela, majore parte tenuia, acuta, & levia, carnem uti & os ſic incidunt, ut magis penetrent quam collidant. incidens enim telum potiſſimum ſedem relinquit. nam præciſio & ſedes ad idem referuntur. Hujuſmodi vero tela os non admodum collidunt, findunt, aut ita perrumpunt, ut a ſuo ſtatu recedens deſidat.

Rotunda, obtuſa, gravia, dura tela præ acutis ac ſcindentibus duo adferre ſolent incommoda: minorem etenim excitant in capite cerebroque contento tremorem ac concuſsionem: tum & pericranium cum perioſteo magis contundentia atterentiaque, compoſita faciunt vulnera, quæ & os findunt franguntve & carnem collidunt. Plus autem negotij chirurgo, pluſque periculi faceſſunt ægro vulnera compoſita, quàm ſimplicia. Celſus id eleganter monet lib. 5. cap. 26.

Aliquid etiam in vulneris genere figuraq; eſt. nam "
pejus eſt, quod etiam colliſum, quam tantum diſciſ- "
ſum eſt. adeo ut acuto quoque quam retuſo telo vul- "
nerari, commodius ſit. "

Dicit non parum ad faciliorem difficilio-

remvé curationem facere qua figura prædi-tum vulnus ſit. Etenim cui colliſio adeſt ſive contuſio pejore habet loco, quàm quod inciſum ſolummodo. Ratio eſt, quod priori, præter cerebri concuſsionem (loquimur namque de Capitis vulneribus) adſit carnis contuſio, attritioque; quum telum acutum tantum diſcindens carnem, ſolutionem continui licet, partium attritum tamen non inducat. Etenim attritæ ab obtuſo telo partes carneę, vaſis laceratis ſugillationem adferunt non tantum, verum inſuper carnium læſarum putredinem ac in pus converſionem. Quod ipſum etiam hoc paragrapho monet Hippocrates.

Text. *Oblonga verò acutaq; tela carnem & os magis incidunt.* Idipſum antea monuimus, os potius findi a telo obtuſo quàm acuto. nam acutum tremorem concuſsivum non infert, uti obtuſum.

Text. καὶ ἀρτίστομα. ἀρτίστομα tela exponit Gal. in Exeg. πανταχόθεν ὅμαλα, undiquaque plana & æqualia. Alioqui ἀρτίστομος is dicitur qui linguæ alicujus verba integra, non truncata, aut mutilata, ſed diſtinctè ac perfectè profert.

Hippocrates duo hic proponit telorum genera,

genera, obtuſa & acuta. Ægineta hac in re admodum curioſus, telorum differentias ita proſequitur, non ſemel uti miratus fuerim Scriptoris illius σμικρολογίαν. Sic inquit Cap. 88. lib. 6. ὅτι τὸ βελουλκικὸν τῆς χειρουργίας μέρος τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶ, δηλοῖ ὁ ποιητὴς ὅμηρος εἰρηκὼς,

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.
ἰούς τε ἐκτάμνειν, ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πάσσειν.

λεκτέον οὖν πρῶτον τὰς διαφορὰς τῶν βελῶν. διαφέρουσι τοίνυν τὰ βέλη, ὕλῃ, σχήματι, μεγέθει, ἀριθμῷ, σχέσει, δυνάμει. ὕλῃ μὲν, καθ' ὃ τῶν καλουμένων ἀτράκτων αὐτῶν, ἢ ξυλίνων ἢ καλαμίνων ὑπαρχόντων. αὐτὰ δὲ τὰ βέλη, ἢ σιδηρᾶ ἐστιν ἢ χαλκᾶ, ἢ κασσιτέρινα, ἢ μολίβδινα, ἢ κεράτινα, ἢ ὑάλινα, ἢ ὀστᾶ, ἢ καλάμινα καὶ αὐτὰ, ἢ ξύλινα. Τοσαύτη γάρ τις διαφορὰ μάλιστα παρ' αἰγυπτίοις εὑρίσκεται. σχήματι δὲ. καθ' ὃ τὰ μὲν εἰσι στρογγύλα. Τὰ δὲ γωνιωτὰ, οἷον τρίγωνα. Τὰ δὲ γλωχινωτὰ, καὶ γωνιωτὰ καλούμενα. Τὰ δὲ τριγλώχινα. καὶ τὰ μὲν ἀκιδωτὰ, τὰ δὲ χωρὶς ἀκίδων. καὶ τῶν ἀκιδωτῶν, τὰ μὲν ἐπὶ τὰ ὀπίσω νευούσας τὰς ἀκίδας ἔχουσιν, ἵνα ἐν τῇ ἐξολκῇ ἀντεμπείρωνται. Τὰ δὲ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, ἵνα ἐν τῇ ὠθήσει τοῦτο ποιῶσι. Τὰ δὲ καὶ ἀντιθέτως δίκην τῶν κεραυνίων, ὥσπερ τοῦ καὶ ἑλκόμενα αὐτὰ καὶ ὠθούμενα, ἀντεμπείρεσθαι. τινὰ δὲ καὶ κινούμενα διὰ γιγγλύμου τὰς ἀκίδας ἔχουσι συναγομένας. αἵτινες ἐν τῇ ἐξολκῇ ἐξαπλούμεναι, κωλύουσιν ἐξέλκεσθαι τὸ βέλος. Μεγέθει δέ. καθ' ὃ τὰ μὲν εἰσι μεγάλα ἄχρι τριῶν τῷ μήκει δακτύλων. Τὰ δὲ μικρὰ ὅσον δακτύλου, ἃ δὴ καὶ μικτὰ καλοῦσι καθ' αἴγυπτον. Τὰ δὲ τούτων μεταξὺ. ἀριθμῷ δὲ. καθ' ὃ τὰ μὲν εἰσιν ἁπλᾶ, τὰ δὲ σύνθετα. λεπτὰ γάρ τινα αὐτοῖς ἐπεντίθεται σιδήρια, ἅτινα ἐν τῇ τοῦ βέλους ἐξολκῇ διαλανθάνοντα μένει κατὰ τὸ βάθος. σχέσει δέ. καθ' ὃ τὰ μὲν εὔραχον ἔχει τοῖς ἀτράκτοις ἐγκείμενον. τὰ δὲ αὐλόν. καὶ τὰ μὲν ἀσφαλῶς ἐνήρμοσται πρὸς τὸν ἄτρακτον.

Τὰ δὲ

Τὰ δὲ, ἀμελέστερον, ἵνα κατὰ τὴν ἐξολκὴν χωριζόμενα εἴσω καταμένῃ. διαφέρουσι δέ. καθ' ὃ τὰ μὲν εἰσιν ἀφάρμακα, τὰ δὲ πεφαρμακευμένα. αὗται μὲν αἱ τῶν βελῶν διαφοραί.

» *Chirurgicæ partem telis extrahendis dicatam*
» *maximè neceſſariam eſſe, Poëta Homerus his ver-*
» *ſibus innuit:*

» Vir medicus multis alijs præſtantior, ut qui
» Corpore tela trahens, medicamine vulnera curet.

» *Primum itaque telorum differentiæ enumerari de-*
» *bent. Differunt autem tela materiâ, figurâ, magni-*
» *tudine, numero, habitu, viribus. Materia quidem,*
» *quatenus haſtilia aut lignea ſint, aut arundinea.*
» *Ipſa verò tela aut ferrea ſunt, aut ærea, aut ſtannea,*
» *aut plumbea, aut cornea, aut vitrea, aut oſſea, aut*
» *arundinea, vel etiam eadem lignea, tot enim diffe-*
» *rentiæ potiſſimum apud Ægyptios reperiuntur. Fi-*
» *gurâ autem, quatenus alia ſunt rotunda, alia ungu-*
» *loſa, nempe triangula, alia ſulcata quæ & Gonchota*
» *dicuntur, alia triſulca, atque alia cuſpidata, alia*
» *cuſpidibus carent. Ac cuſpidatorum, hæc cuſpides*
» *poſteriora ſpectantes habent, ut dum extrahuntur*
» *contrà defigantur: illa in anteriora ut propulſata idem*
» *faciant: quædam obverſas cuſpides habent, fulminis*
» *inſtar, ut dum ipſa trahuntur propelluntur*que*, in ob-*
» *jecta infigantur. Sunt quæ motâ cardine, cuſpides*

habent

habent contractas: quæ dum in trahendo explicantur, telum extrahi prohibent. Magnitudine variant tela, quatenus alia magna ſunt, ut trium digitorum longitudinem expleant: alia parva, ut unum digitum æquent, quæ ſane & myiata apud Ægyptios vocantur; alia medium inter hæc locum occupãt. Numero autem, quatenus nonnulla ſimplicia ſunt, nonnulla compoſita. tenuia ſiquidem ferramenta ipſis imponuntur, quæ in teli extractione in imo deliteſcunt. Habitu, quatenus alia ferrum acutum ligno habent inſitum, alia concavum; ac quædam firmiter ligno infixa ſunt, quædam negligentius, ut in extractione ſeparata intus remaneant. Viribus differunt, quatenus veneno quædam ſunt oblita, quædam non. Atque hæc ſunt telorum diſcrimina.

ἀλλὰ χρὴ πρὸς τῇ ὄψει τῇ ἑωυτοῦ ὅ, τι ἂν μὴ φαίνηται ἐν τῷ ὀστέῳ, καὶ ἐρώτεσιν ποιέεσθαι πάντων τούτων. τὰ γὰρ μᾶλλον τε καὶ ἧσσον τρωθέντος ταῦτ' ἐστὶ σημεῖα. καὶ ἢν ὁ τρωθεὶς καρωθῇ. ἢ σκότος περιχυθῇ. καὶ δῖνος. ἢ καὶ πέσῃ.

Quidquid porrò in oſſe ſe offert, præter ea quæ viſu deprehenderis, id omne ex ægro quærendum; eſt enim aut gravioris levioriſve vulneris indicium. Præter hæc, num ictus velut ſoporoſus fuerit; num

obcæcati oculi; num vertigo eum comprehenderit; num conciderit.

Tradidit ſigna quorum ope veriſimiliter cranium fiſſum fractumve eſſe aſſequitur chirurgus: nimirum, exploratione per ſpecillum: examine ægri, quoad modum rationemque qua vulnus illatum: conſideratione teli quo idipſum inflictum: num perpendicularis, obliquus num fuerit ictus: an in debilem, an verò robuſtum capitis inciderit locum. Vulnus ſitne compoſitum an ſimplex. Addit nunc præter hæc alia ſigna; quibus fretus, certius quam jam dictis concludere etiam primâ refectione poteſt num læſum cranium nec ne. Illa ab animali deſumit facultate, ut quæ in capite habet domicilium. Hac præ ictu læſa, certè valida fuerit cerebri concuſsio ac perturbatio neceſſe eſt. quod cum ſit, etiamſi integrum manſerit cranium, ſcire tamen licet, ægrum periculi expertem non eſſe. quid namque periculoſius, quàm ſi vulneri cranij, partis principis accedat affectio? Celſus hæc ſigna ita habet:

* ita omnino legend. in.

" *Igitur ubi ea *percuſſa, protinus requirendum*
" *eſt, num bilem is homo vomuerit; num oculi ejus*
" *obcæcati ſint; num obmutuerit; num per nares aureſ-*

ve ſan-

ve ſanguis ei effluxerit; num conciderit; num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit. Hæc enim non niſi oſſe fracto eveniunt. Non, hoc eſt raró. Eveniunt namque interdum oſſe integro, ſi ab obtuſo in caput incidente telo valde fuerit concuſſum perturbatumq́; cerebrum. *Atque ubi inciderunt, ſcire licet neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe.* ſignificatur namque cerebrum, partem principem, laborare, metumq; eſſe ne excuſſus è ſuis vaſis ſanguis ac putreſcens, phrenitidem aliave adferat incommoda. *Si verò etiam torpor acceſſit, ſi mens non conſtat; ſi nervorum vel reſolutio vel diſtentio ſecuta eſt, veriſimile eſt, etiam cerebri membranam eſſe violatam, eoq́ue in anguſto magis ſpes eſt. At ſi nihil horum ſecutum eſt, poteſt etiam dubitari, an os fractum ſit.* Notanda poſtrema hæc Celſi verba. Eodem modo Ægineta in Capitis fracturis, Vertiginem, Vocis Interceptionem, repentinam collapſionem, ponit. Bilis verò vomitiones, convulſionem, mentis perculſionem, acutamq́ue febrem, ubi membrana tacta fuerit.

Ἐλὼ ὁ τρωθεὶς καρωθῇ. *Num percuſſus velut ſoporoſus fuerit.* Significat namque adeo præ ictus vehementiâ concuſſum turbatumq́; eſſe cerebrum, ut ad peragendam reſpirationem,

 debitè

debitè moreque ſolito ſeſe movere nequeat. Non enim eſt naturalis hic ſomnus, verum ſtertor (Carum vocat Hipp.) ei ſimilis quo phrenitici ac lethargici corripiuntur. Illis namque affectubus, tumeſcente cerebro, impleroque ſpatio quod ipſum membranamq; intercedit, locum in quo ſe attollat etiamſi velit non habet; hic, ſpatium iſtud integrè licet ſe habeat, præ imbecillitate tamen ac perturbatione attollere ſe princeps illud viſcus nequit. Inde namque provenire ſoporem, quotidiana decrepitorum ſenum oſtendunt exempla, quos apoplexia cum maxumo ſtertore ſubito invadit, non aliâ de causâ, quàm reſoluto calloſo corpore in ventriculos irruente. Similis hic cari cauſa.

Text. ϗ σκότος περιχυθῇ. *Num obtenebrati oculi.* Quod perturbatum commune ſenſorium, viſorios ſpiritus, debitè ad particularia ſenſus organa, (ut oculos) non tranſmittat. Triplici namque ratione deficit ſenſuum actio. Ipſum particulare organum ſi vitium in temperie, conformatione, aut partium unione accipiat. Sicuti oculus in ophthalmia, cataractâ, ulcere pupillæ. Nervus organo inſerviens ſi lædatur; velut ſi denſentur, vulnerentur, aut

tur, aut obſtruantur optici nervi. Aut denique ipſum commune ſi laboret ſenſorium. Sicuti phrenitici floccos carpunt, exiſtimantes ea ſe, quæ non vident, videre: apoplectici nihil vident. Ita hic, perturbato cerebro, quum viſcus illud commotum præ ictu ac perturbatum, munere ſuo, in conficiendis mittendiſque per opticos ſpiritibus viſorijs, non fungatur, oritur hoc ſymptoma.

καὶ δῖνος. *Si vertigo vulnerato oborta.* δῖνος vorticem, gurgitem Græcis ſignificat, inde δινέω, inſtar vorticis circumago, gyro. Inde affectus cerebri, quo omnia circumagi videntur, licet ita non ſit. Fit namque commotis, nec firmo manentibus loco animalibus, quos ventriculi cerebri continent, ſpiritibus. indicio certo laborare cerebrum. Text.

ἢ καὶ πέσῃ. *Aut ſi conſiderit.* Vocula à πίπτω deducta; cado, labor, corruo ſignificans. indicium propter cerebri animaliumque ſpirituum perturbationem, apoplexiâ aut paralyſi vulneratum corripi. uti quotidie in ijs quæ mactantur videmus animalibus, quæ robuſtiſsima licet, tamen unico ictu concidunt. Fieri tamen poteſt ut vulneratus corruat protinus ab accepto ictu, idque præ per- Text.

cuſsionis robore ictuſque vehementiâ, licet non perturbetur cerebrum;

Hæc itaque ſymptomata ut plurimum indicant validam cerebri concuſsionem. Concuſsionem dico; cujus hoc loco mentio licet non fiat, alubi tamen fit. Sicuti Coac. Sect. 12. aph. 2. ubi σείσιν hoc malum vocat.
„ ὅσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ &c. *quibus cõcuſſum* (propriè
„ conquaſſatum) *eſt cerebrum, continue neque vident, neque audiunt, ac fere moriuntur.* σείσις &
„ σεισμὸς voces græcæ, à σείω derivantur, quod eſt concutio, quaſſo, agito. Vtitur illâ voculâ lib. de Artic. ubi inter diſlocationis ſpecies, σείσιν ponit. haud aliter enim ſe habere ſpinam dicit, ac ſi vimen ſeu virgam flexilem quatias. Ita σεισμὸς Ariſtoteli pro terræ motu ſumitur. Exemplum concuſsionis cerebri eſt in ſternutatione, quam licet natura peragat, quoniam tamen eo momento non parum cerebrum laborat, hinc origo antiquæ conſuetudini (quæ etiamnum hodie obtinet) precandi nempe ſternutantibus ſalutem: nimirum ut illis Deus tum adſit, ne concuſsio illa cerebri aliquid adferat incommodi. omnia namque cerebri latera convelluntur. Vide ad antiquum hunc morem A-

riſt-

riſt. 1. Hiſt. Anim. Cap. 11. & Plin. lib. 28. Cap. 2. Ejuſdem cerebri concuſsionis exemplum exhibet Epilepſia; cui apoplexia, aut paralyſis ſi non ſuccedit, non parum tamen cerebri robur enervatur. Nihil itaque periculoſius quàm adeo validè cerebrum concuti. Frangitur namque tali quaſſatione vehementer ejus robur; unde fit ut munia ordinaria peragere nequeat. Sed anne hæc certo, ſicuti cerebri læſionem, ita cranij indicant fiſſuram aut fracturam? εἰκότα eſſe fateor, ἀχώριστα minimè. exempla quotidiana id teſtantur; nempe non adeſſe hæc ſigna cranio licet fiſſo imo (exempla mihi nota) inſigniter fracto; eo verò ſoluto, horum nullum ſe oſtendere. Adeo nihil in naturâ certi. Fatetur ipſe Hipp. in Coac. ſect. de Capit. vulnerib. aph. 3. dicens οἷσιν ὁ ἐγκέφαλος τιτρώσκεται, πυρετὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ χολῆς ἔμετος ἐπιγίνεται, καὶ ἀποπληξίη. *Quibus cerebrum vulneratur, ijs ut plurimum febris, & bilis vomitio, & apoplexia incidit.* Notandum quod ait, ἐπὶ τὸ πολὺ, ergo non ſemper.

ὅτ' ἂν δὲ τύχῃ ψιλωθὲν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ βέλεος, καὶ τύχῃ κατ' αὐτὰς τὰς ῥαφὰς γενόμενον τὸ ἕλκος, χαλεπὸν γίνεται καὶ τὴν ἕδρην τοῦ βέλεος φλά-

φράσασθαι τὴν ἐν τῷ ἄλλῳ ὀστέῳ φανερὴν γινομένην. εἴτ' ἔνεστιν ἐν τῷ ὀστέῳ, εἴτε μὴ ἔνεστιν. ἤν τε τύχῃ γινομένη ἡ ἕδρη ἐν αὐτῇσι τῇσι ῥαφῇσι. * συμβλέπει γὰρ αὐτὴ ἡ ῥαφὴ τρηχυτέρη ἐοῦσα τοῦ ἄλλου ὀστέου. καὶ οὐ διάδηλον ὅτι τε αὐτοῦ ῥαφή ἐστιν, καὶ ὅτι τοῦ βέλεος ἕδρη, ἢν μὴ κάρτα μεγάλη γένηται ἡ ἕδρη. προσγίνεται δὲ καὶ ῥῆξις τῇ ἕδρῃ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὕτη ἐν τῇσι ῥαφῇσι γινομένη, καὶ γίνεται καὶ αὐτὴ ἡ ῥῆξις χαλεπωτέρη φράσασθαι ἐρρωγότος τοῦ ὀστέου, διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν ῥαφὴν ἡ ῥῆξις γίνεται. ἢν ῥήγνυται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἕτοιμον γὰρ ταύτῃ ῥήγνυσθαι τὸ ὀστέον, καὶ διαχαλᾶν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσιος τοῦ ὀστέου ταύτῃ καὶ ἀραιότητα, καὶ διά τε τῆς ῥαφῆς ἑτοίμης ἐούσης ῥήγνυσθαι, καὶ διαχαλᾶν. † τὰ δ' ἄλλα τὰ ὀστέα τὰ περιέχοντα τὴν ῥαφὴν μένει ἀῤῥαγέα, ὅτι ἰσχυρότερά ἐστι τῆς ῥαφῆς

*συγκλέπτει nonnulli, neque diſplicet.

† τἀλλά π. ἐστέα exemplaria habent alia. differentia exigua.

Quum verò oſſe à telo nudato vulnus in ipſam inciderit ſuturam, arduum eſt aſſerere num teli ſedes num verò fiſſura fuerit. Sutura namque aſperior reliquo oſſe hac in parte tibi imponet, ut iudicare nequeas ſitne teli veſtigium an verò ſutura; niſi amplum valde ſit teli veſtigium. Accedit etiam ſedi rima plerumque quoties ſedes in ipſas incidit ſuturas, tumque oſſe fiſſo difficile eſt de ſuturâ iudicare,

quia

quia rima ſi adſit ſuturam ut plurimum occupat. Os namque hiſce locis facilè frangitur, ob eam quæ ipſi à naturâ ineſt imbecillitatem, aut etiam quia ipſa ſutura facilè frangitur ac laxatur. Oſſa verò vicina ſuturæ minus facilè frangantur, quia firmiora naturâ ſunt.

Illud vult hoc paragrapho, infelices illos eſſe ægros, quibus cranium finditur, ipſis locis ubi ſuturæ ſunt. nam ejuſcemodi fiſſurarum difficilis eſt tum cognitio, tum curatio. Cognitio, nam ſuturæ ipſæ fiſſuras ſive rimas referunt. ſuturarum enim locis cranium ex ſuâ naturâ fiſſum eſt. Si itaque hiſce locis levior potiſsimum inciderit fiſſura, exiſtimabis eſſe ipſam naturalem ſuturæ fiſſuram. Curatio difficilis, nam fiſſuræ ſcalpris deleri aut ſaltem purgari debent; at ipſis ſuturarum locis, propter membranoſorum filamentorum trajectionem, radere licitum non eſt. doloris namque immanitas, febrem inflammationemq; excitaret.

Quam profectò ſit arduum deprehendere fiſſuram, quæ in ipſum ſuturæ alicujus incidit locum, vel exemplo ipſius apparet Hippocratis, qui hoc nomine ſe deceptum fuiſſe ingenuè fatetur, idque cum vulnerati pernicie Epid. 5.

Text. *Sutura namque reliquo oſſe aſperior, hac in parte tibi imponet.* uti ſi ſpecillo obtuſiore explores num os fiſſum ſit, ſi ipſo ſuturæ id feceris loco, hæſitante ac ſubſiſtente ſpecillo arbitraberis aut ipſam ſuturam eſſe fiſſuram, ſicque fruſtrà fatigabis ægrum: aut fiſſuram eſſe ſuturam, negligeſq; curationem. Etenim tam ſutura quàm fiſſura aſperum quid ac renitens offert ſpecillo. Imò tantæ difficultatis hæc res eſt, ut ne quidem atramento ſi os tangas certior fieri queas (quæ tamen ratio ſatis certa eſt in capillaribus extrà ſuturas evenientibus rimis) cum ejus veſtigium non minus ſutura quàm fiſſura ſit exhibiturum.

Text. *Niſi amplum valde ſit teli veſtigium.* Vidimus obtuſa pugionis parte inflictam cranio ſedem ſatis capacem. idipſum ipſo ſuturæ ſi eveniat loco, facilis cognitio erit; at qualis curatio? nam expoſcunt limbi ſedis præ ictu exaſperati ſcalpturam; quam ſutura non patitur.

Text. *Accedit etiam ſedi rima plerumque quoties ſedes in ipſas incidit ſuturas.* Non neceſſario ſemper, quia ipſa ſuturarum loca infirma ſunt, ſi validus ictus inſigne faciat veſtigium, vix poterit fieri ut non ſimul findatur os.

ἡ δὲ ῥῆξις ἡ κατὰ τὴν ῥαφὴν γινομένη καὶ διαχάλασίς ἐστι τῆς ῥαφῆς, καὶ φράσαι οὐκ εὐμαρὴς ἦ, ὅτε ὑπὸ ἕδρης τοῦ βέλεος γινομένης ἐν τῇ ῥαφῇ, ἐπειδὰν ῥαγῇ καὶ διαχαλάσῃ.

Rima verò ad ſuturam, ipſius ſuturæ eſt ſolutio. non enim facile eſt dicere, ubinam à teli ſede in ſuturâ proficiſcatur, quum finditur ac reſolvitur ſutura.

Idem ferme dicit quod præcedentibus. Quod tamen de ſuturarum ait laxatione, adeo verum eſt, ut notandum ſit præ nimio madore in ipſas ſe præcipitante ſuturas, adeo eas ſubinde hiare, menyngis uti pulſatio conſpici poſsit. argumento, filamenta membranoſa per ſuturas ſe fundentia non ſolùm perioſteon uti pariant id facere; verum & ligamentorum munus oſsibus præſtare cranij, impedientia ne locis ſuturarum diſſolvantur, Non enim voluit nimis arctas eſſe ſuturas natura, ut exhalationibus pateret tranſitus. Exemplo ſit is apud Gal. lib. de Faſc. cui præ nimis arctâ capitis conſtrictione, arctatis ſuturis, ſuperfluiſque cohibitis, tanta fuit oborta inflammatio, oculi uti eruperint extrà orbitas.

ἀλλ' ἔστι χαλεπώτερον φράσασθαι τὴν ἀπὸ τῆς φλάσιος ῥωγμήν. συγκλέπτουσι γὰρ τὴν γνώμην καὶ τὴν ὄψιν τοῦ ἰητροῦ αὐταὶ αἱ ῥαφαὶ ῥωγμοειδέες φαινόμεναι, καὶ τρηχύτεραι ἐοῦσαι τοῦ ἄλλου ὀστέου. ὅτι μὴ ἰσχυρῶς διεκόπη καὶ διεχάλασε.

Verum adhuc difficilius eſt aſſerere oſſe colliſo num rimam egerit, idq́; quoniam ſuturæ rimas referentes (utpote reliquo oſſe aſperiores) iudicium aſpectumque medici fallunt; niſi tamen os vehementer diſſectum ac ſolutum ſit.

Vbi os vehementer hoc eſt inſigni fracturâ ſolutum eſt, tum ſane difficile non eſt, ſolutionem continui percipere; nam fracturâ ſolutæ partes intermediæ fluctuant, neque fieri poteſt chirurgi aſpectum uti fugiant; cujus contrarium fit in nudâ rimâ, præſertim capillaris ſi ſit.

ἀλλὰ χρὴ εἰ κατὰ τὰς ῥαφὰς τὸ τρῶμα γένοιτο καὶ πρός γε τὸ ὀστέον στηρίξειε τὸ βέλος, προσέχοντα τὸν νόον ἀνευρίσκειν ὅ,τι πέπονθε τὸ ὀστέον. ἀπὸ γὰρ ἴσων βελέων τὸ μέγεθος καὶ ὁμοίων, καὶ πολλόν τε ἐλασσόνων καὶ ὁμοίως τρωθεὶς καὶ πολὺ ἧσσον, πολλῷ μεῖζον ἐκτήσατο τὸ κακὸν ἐν τῷ ὀστέῳ ἐς τὰς ῥαφὰς δεξάμενος τὸ βέλος, ἢ ὁ

μὴ ἐς

μὴ ἐς τὰς ῥαφὰς δεξάμενος. καὶ τούτων τὰ πολλὰ πρίεσθαι δεῖ.

Quum in ipſis ſuturis fuerit vulnus, oſſique telum inſederit, diligenter tum attendere neceſſe eſt, ut quam offenſam os habeat, cognoſcamus; nam ab æqualibus ejuſdemque magnitudinis telis, uti etiam à leviore gravioreve ictu, ſi in ipſas incidat ſuturas magis lædetur vulneratus, quam ſi in alia loca. Horum magna pars ſectionem exigit.

Repetitio præcedentium, nimirum efficacius afficere ictus in ipſas incidentes ſuturas, quàm in alia capitis loca, Cauſa data, quia oſſa naturâ ſuâ ſuturarum locis ſoluta, longè facilius ſolventur ſi plagam accipiant, quàm loca capitis integra.

Horum magna pars ſectionem exigit. Nimirum, magna pars eorum vulnerum, quæ in loca ſuturas non habentia incidunt. nam illis ſcalprorum uſus, nihil incommodi adferre poteſt. Text.

ἀλλ' οὐ χρὴ αὐτὰς τὰς ῥαφὰς πρίειν, ἀλλ' ἀποχωρήσαντα ἐν τῷ πλησίον ὀστέῳ τὴν πρίσιν ποιέεσθαι, ἢν πρίῃς. περὶ δὲ ἰήσιος τρώσιος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὡς χρὴ διελέγχειν τὰς παθὰς τὰς

ἐν τῷ ὀςέῳ γινομένας τὰς μὴ φανερὰς, ὧδέ μοι δοκέει.

Secare autem ipſis ſuturarum locis non expedit: ſed ſi ſectio neceſſaria, ſeca partem oſſis vicinam maxumè. Et quidem de Vulnerum capitis curatione, deque ratione qua deprehendi debeant oſſium læſiones non apparentes, ita cenſeo.

Pluribus de cauſis prohibetur priſis locis ipſis ſuturarum. imbecilliora namque ſunt ipſa ſuturarum loca, quàm ut eam quam ſcalptura aut modiolus adfert compreſsionem, perferre poſsint. Accedit, filamentorum membranoſorum laceratio, nec iſta periculi expers. ut non dicam, metum eſſe à callo gignendo ſectionis loco, ne is (luxurians potiſsimum) obturans ſuturarum hiaturas, fuliginum exitum prohibeat.

Text *Si ſectio neceſſaria, ſeca partem oſſis vicinam maxumè.* Idipſum monebit in ſequentibus plenius, nimirum quoties ipſe locus diviſi oſsis chirurgica non patitur inſtrumenta, ea vicinis locis applicanda. puta fiſſam fractamve eſſe ipſo ſuturæ loco calvam, quem caſum hic proponit: illam inſtrumentis tangere, ob jam dictas cauſas non expedit, & tamen

tamen caſus requirit encheireſin. Statue os fractum ubi nullæ ſuturæ, verùm in tot diviſum vacillantia & fluctuantia fragmenta, uti non conducat ipſo loco læſo ſcalpra aut trepanum admovere. Hiſce caſubus, loca quæ maxumè læſioni vicina eligenda, ibiq; pars oſsis exſcindenda; ut exitus pateat intus latentibus partim, partim vectes ſimiliaque inſtrumenta neceſſaria immitti uti queant. Quam ad rem ſemper eligendus (niſi quid impediat) locus declivis, ut qui expurgandis ſuperfluis magis conveniens. Ita Hipp. v. Epidem. ſecuit Autonomum in ipſas ictum ſuturas die decimo quinto: non ſecuit autem ipſo plagæ loco, ſed vicino procul dubio.

ἕλκος ἐν τῇ κεφαλῇ οὐ χρὴ τέγγειν οὐδενὶ, οὐδὲ οἴνῳ,* ἄλλως ἥκιστα. *alij ἀλλ' ὡς ἥκιστα.

Capitis ulcus nullâ re madefaciendum, imo ne quidem vino, aut certe quam parciſſimè.

Vulnerati cranij ea ſi fuerit conditio, ſolutionem continui uti non deprehendat chirurgus: veluti ſi in ipſas inciderit ſuturas; ſi capillaris ſit viſumq; effugiat; aut ſi negligentior in inveſtigandâ fuerit rimâ; ſi ſerius (quod hiſce locis frequens) advocetur, fit

non

non raró ut collecta fiſſuræ loco ſanies, eoq́; non educta, illa acrimoniam putredine contrahens, os in cariem præcipitet. Eam hic ulcus vocat, & bene; quum nihil aliud ſit caries quam exeſio oſsis, ſive ejus continui ſolutio facta paulatim ac ut plurimum à cauſâ intrinſeca. Hoc vitium oſſa capitis frequenter quum infeſtet, priuſquam docere pergat quo pacto os recenti vulnere laborans tractari debeat, quædam de curatione ejuſcemodi præmittit ulceris.

Text. ἕλκος ἐν τῇ κεφαλῇ. *Capitis ulcus*. Per ulcus, quod dixi, intelligit cranij, non pericranij, ulcus. hoc propriè τερηδὼν & per craſin τρήδων dicitur Græcis: eſtque continui ſolutio in oſſe, quam eroſio genuit. poſſet ſimpliciter dici, oſsis exulceratio. Eſt autem axioma chirurgicum univerſale; ulcus niſi ſiccetur, curari non poſſe. nam in omni ulcere novella caro producatur, neceſſe eſt. ad carnis productionem requiruntur ſarcotica. talia ſunt, quæ temperatè calent, quæque citrà adſtrictionem ſiccant. temperatè calida, ut innatum ulceratæ partis calorem (ejus eſſentia in temperie conſiſtit) recreent. Siccantia ut ichorem illum, quo ob languentem calorem innatum labo-

laborant partes ulceroſæ, abſumant. Hæc ſi in omni ulcere, in capitis ulcere multo magis locum habeant, neceſſe eſt. Etenim caries, ad gangrænam via eſt. Eò magis, quòd oſsis ſit affectus: requirunt autem partes remedia naturæ temperamentoq; ſuo analoga, hoc eſt ſiccantia. Itaque locus carioſus ſcalpris primum radi, & quantum fieri poteſt, mundari debet. Si non ſufficiat ſcalptura, carie nimis profunda exiſtente, cauterijs aut actualibus aut potentialibus tangendus locus. tum topica convenientia applicanda; pulvis iridis, ariſtolochiæ, gentianæ, ſal, nitrum. aut ex his compoſita, qualia apud Gal. videre eſt 3. Method. Cap. 2. idque ut fragmenta vitio tacta ejici à naturâ poſsint. Elegantiſsimam curandi cariem rationem tradit Celſus. Locus dignus qui hic inſeratur. eſt cap. 2. lib. 8. *Omne autem os, ubi injuria acceſſit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco movetur. Id quod vitiatur, primò fere pingue fit, deinde vel nigrum, vel carioſum. Quæ ſuper natis gravibus ulceribus aut fiſtulis, hiſq; vel longâ vetuſtate, vel etiam cancro occupatis eveniunt. Oportet ante omnia os nudare ulcere exciſo: & , ſi latius ejus vitium eſt, quàm ulcus fuit, carnem ſubſecare, donec integrum*

X *os un-*

» *os undique pateat : tum id quod pingue eſt, ſemel ite-*
» *rumve ſatis eſt, admoto ferramento adurere, ut ex*
» *eo ſtatu ſecedat : aut eradere, donec jam aliquid cruo-*
» *ris oſtendatur, quæ integrioris nota eſt. Nam neceſſe*
» *eſt, aridum ſit id quod vitiatum eſt. Idem in carti-*
» *lagine quoque læsâ faciendum eſt. Siquidem ea quo-*
» *que ſcalpello radenda eſt, donec integrum id ſit, quod*
» *relinquatur. Deinde ſi vel os, ſive cartilago raſa eſt,*
» *nitro bene trito reſpergendum eſt. Neque alia facien-*
» *da ſunt, ubi caries nigritieſve in ſummo oſſe eſt. Si-*
» *quidem id vel paulo diutius eodem ferramento adu-*
» *rendum, vel radendum eſt. Qui radit hæc, audacter*
» *imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid &*
» *maturius deſinat. Finis eſt, cum vel ad album os,*
» *vel ad ſolidum ventum eſt. Albo finiri ex nigritie*
» *vitium, ſoliditate quadam ex carie manifeſtum eſt.*
» *Accedere etiam cruoris aliquid integro, ſupra dictum*
» *eſt. Si quando autem altius deſcenderit, utrumlibet*
» *dubium eſt. In carie quidem expedita cognitio eſt.*
» *Specillum tenue in foramen dimittitur, quod magis*
» *minuſve intrando, vel in ſummo cariem eſſe, vel al-*
» *tius deſcendiſſe teſtatur. Nigrities colligi quidem po-*
» *teſt etiam ex dolore & ex febre. Quæ ubi mediocria*
» *ſunt, illa altè deſcendiſſe non poteſt. Manifeſtior ta-*
» *men adactâ terebrâ fit. Nam finis vitij eſt, ubi ſco-*
» *bis nigra eſſe deſijt. Igitur ſi caries altè deſcendit,*

per terebram urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine vitium æquent. Tum in ea foramina, demittenda candentia ferramenta ſunt, donec inde ſiccum os ex toto fiat. Simul enim poſt hæc & reſolvetur ab inferiore oſſe quodcunque vitiatum eſt, & is ſinus carne replebitur, & humor aut nullus poſtea feretur aut mediocris. Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excidi. Atque idem in carie quoque ad alteram partem oſſis penetrante fieri poteſt. Sed quod totum vitiatum, totum eximendum eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenusquod corruptum eſt, excidi debet. Item ſive capitis, ſive pectoris os, ſive coſta carioſa eſt, inutilis vitio eſt, & excidendi neceſſitas eſt. Neque audiendi ſunt qui oſſe nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque quantum fieri poteſt, eodem momento & cutis incidenda eſt, & os detegendum, & omni vitio liberandum eſt, longeque perniciosiſſimum eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia vix etiam ſi rectè ceſſit, curatio veram ſanitatem reddit.

Ex hoc Celſi loco ſatis patet, cariem ſiſti neque tolli poſſe, niſi os ſiccetur. Idcirco ſubjungit Hipp. non tantum ab humidis actualibus, ſed & potentialibus abſtinendum in

„ carioſo cranij ulcere. dicit namque οὐδὲ οἴνῳ· *ne-*
„ *quidem vino.* quod potentiâ licet ſive effectu ſiccet, actu tamen humet. Ipſe Author lib. de Vlcer. inculcat. ulcera nullis madentibus tangi debere niſi vino; hic tamen in capitis ulcere vinum interdicit. In aliarum partium ulceribus conceditur uſus vini nigri ac auſteri, idque ad repellendum & ſiccandum: tum & quia partes illæ non ita ſiccæ ſunt uti os. Niſi dicere velimus, recentibus cranij ulceribus vinum minimè convenire, nî medicatum ſumas; quale eſt, cui abſinthium, roſæ, myrthus, betonica, nuces cupreſsi, ſimiliaq; incoxerint. Etenim ulcus nullo pacto glutinandum, niſi prius mundetur, oſsiſque tacti fragmenta ejecta ſint. At vinum auſterum repellendi ſuâ vi has actiones impedit. melius itaque eſt inſiſtere uſui topicorum à nobis iam traditorum ſimiliumque. Veteres emplaſtrum Iſis valde commendant. etiam alia, quæ apud Celſum videre eſt cap. 19. lib. 5.

οὐδὲ καταπλάσσειν, οὐδὲ μοτῷ τὴν ἴησιν ποιέεσθαι.

Nec etiam cataplaſmate, uti nec linamentis utendum.

Prohibuit humectantia in capitis vulne-

ribus; tria alia vetat. 1. uſum cataplaſmatum. 2. linamentorum. 3. fortis ligaturæ. hæc namque omnia fuliginum, à quibus liberari ſatagit os carioſum, impediunt exhalationem. Fieri enim nequit ſolatium uti carioſo adferatur oſsi, niſi ventiletur: etenim præ nonnaturali ei inhærente materiâ obruitur extinguiturque innatus oſsis calor, unde ad gangrænam trahitur. at verò jam dicta tria poros ac ſpiracula oſsis obſtruunt, impediuntque ne ſuperfluis detur exitus.

καταπλάσσειν. duplici nomine obſunt cataplaſmata; præterquam enim quod craſsitie ſuâ os claudant; etiam facultate conſtant ſuppuratoriâ. aſt talia, calida & humida. Vidi non ſemel incipiente partis alicujus carnoſæ gangrænâ, redditam confirmatam præ cataplaſmatum, plagularum, faſciarum nimiâ craſsitie ac mole. quanto magis in cranio? Textu.

οὐδὲ μοτῷ. *nec linamentis.* Sunt linamenta ex linteo aut lino crudo parata; quæ vulneribus immittuntur; aut ut ichorem ſuperfluum in ſe trahant; aut ut medicamentis quibus tingi ſolent locum vulneris imbuant. Horum uſus in recentibus eſt pericranij vulneribus, quorum labijs ſicca applicantur ad hæmorrha- Tex.

giam ſiſtendam: at pinguedine tincta, ofsi minimè admovenda.

οὐδὲ πιέζειν χρὴ ἕλκος ἐν κεφαλῇ. *Neque admodum comprimendum capitis ulcus.* Quod fit plagularum faſciarumque fortiter nimis ſtringentium ac comprimentium uſu, nam illa & poros & ſuturas cranij claudunt, eaque ratione fuliginum effluvium impediunt. Vidi hac in parte peccaſſe chirurgos non ſemel. Notum eſt exemplum Mantiæ ex Galeno paulo ante citatum. Potiſsimum verò incommoda hinc enata vidi, in membris fractis. illa enim relinquere applicatis ferulis plaguliſque circumpoſitiſque faſcijs poſt primam reſectionem diebus aliquot ſolent plerumque chirurgi, reverſique membrum incipiente tactum gangræna vident. Dicunt nonnulli, faſcias quaſdam dari reprimentes. Reſpondeo, earum uſum hic non eſſe neceſſarium, quum caput in faſtigio collocatum corporis, repercuſsione non indigeat.

ἢν μὴ ἐν τῷ μετώπῳ ᾖ τὸ ἕλκος ἢ ἐν τῷ ψιλῷ τῶν τριχῶν, ἢ περὶ τὴν ὀφρὺν καὶ τὸν ὀφθαλμόν. ἐνταῦθα δὲ γινόμενα τὰ ἕλκεα, καταπλάσιος καὶ ἐπιδέσιος μᾶλλον κέχρηνται ἢ τοῦ ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς

φαλῆς τ ἄλλης. περιέχει γὰρ ἡ κεφαλὴ ἡ ἄλλη τὸ μέτωπον πᾶν. ἐκ δὲ τῶν περιεχόντων τὰ ἕλκεα, καὶ ἐν ὅτῳ ἂν ᾖ τὰ ἕλκεα φλεγμαίνει ἢ ἐπανοιδίσκεται δι' αἵματος ἐπιῤῥοήν. χρὴ δὲ οὐδὲ τὰ ἐν τῷ μετώπῳ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου καταπλάσσειν καὶ ἐπιδεῖν, ἀλλ' ἐπειδὰν παύσηται φλεγμαίνοντα, καὶ τὸ οἴδημα καταστῇ, παύσασθαι καταπλάσσοντα ἢ ἐπιδέοντα.

Niſi in fronte (nimirum comprimere licet) *fuerit, aut loco depili ſeu glabro, aut circà ſupercilium & oculum. nam horum locorum ulcera magis patiuntur cataplaſmata, ac deligationes, quàm quæ alijs capitis accidunt locis; quum reliquum caput frontem contineat. at verò ulcera ubicunque accidunt, propter ſanguinis fluxum ab ijs quibus continentur in inflammationem ac tumorem præcipitantur. Attamen neque in frontis affectubus ſemper & quocunq; tempore cataplaſmatis deligationiq; locus eſt, niſi poſtquam inflammatio deſijt, tumorq; evanuit, tum enim ab his abſtinendum.*

Niſi in fronte. Vincula faſciaſque comprimentes quas in reliquo capite damnavit, admittit in frontis vulneribus. cauſamq; addit. Text.

quoniam reliquum caput frontem contineat: quibus hoc vult, quibuſcunque locis fiunt ul- Text.

cera

cera, tumores, aut inflammationes, illis, affectubus ab influxu noxiæ materiæ maxumè metuendum. Hac de causâ videndum ſemper quænam ſint loca mittentia materiam ad partes laborantes, admovendaque reprimentia ac repercutientia, quæ affluentem materiam eo adigant, unde fluere incipit: Iam verò frons obnoxia influxui eſt materiæ noxiæ; nam in frontem deſinunt ſeſeq; exonerant ſinus membranæ duræ, is potiſsimum falci qui comparari ſolet. Eſt præterea frons declivis admodum. In fronte collocatum infundibulum cum pituitariâ glandulâ; nares, palatum, ad frontem ſunt omnia, ita ut excrementa ſe ſoleant frontem verſus efferre. Adde, in fronte eſſe bregma, locum corpori perpendicularem, & verſus quem natura ſolita eſt corporis ſuperflua, halituoſa potiſsimum mittere. Hæ cauſæ ſunt, quur frequentius multò fronte quàm aliâ capitis parte doleamus. quur etiam facile inflammationem incurrat frons. Frons contracta phrenitidem minatur, inquit in Coac. Hippocrates. Hiſce de cauſis conſtringentia ac reprimentia vincula fronti magis quàm reliquis capitis locis conveniunt, ut eorum

ope

ope reprimatur affluens inflammationis, tumoris, aliorumque ſymptomatum materia.

Addit tamen, non omnibus vulnerum frontis temporibus ei convenire vincula comprimentia, ſed quamdiu tumor & inflammatio durant tam diu ipſis utendum; illis ceſſantibus porrò abſtinendum, idque ne nimium claudantur oſsis frontis pori ac ſpiracula.

ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ κεφαλῇ ἕλκος οὔτε μοτοῦν χρὴ, οὔτε καταπλάσσειν, οὔτ' ἐπιδεῖν, εἰ μὴ καὶ τομῆς δέοιτο.

In ceteris capitis ulceribus, nec linamento, nec cataplaſmate utendum, uti neque deligatione, niſi ſectione opus ſit.

Non ſum hic cum ceteris Interpretibus in eadem ſententiâ, Hippocratem nimirum per ſectionem (quâ cum opus eſt, concedit linamenta & cataplaſmata) hic intelligere πρίσιν ſeu ſectionem aut exſectionem oſsis; verum diſſectionem pericranij. Non enim dicit neceſſariam eſſe πρίσιν, ſed εἰ μὴ καὶ τομῆς δέοιτο. quum etenim diſſecatur pericranium, diſſectis quæ habet vaſis non rarò moleſta oritur hæmorragia; cui coercendæ, linamentis ſiccis aut

 adſtrin-

adſtringentibus topicis, tum & firmis opus eſt vinculis. Confirmant meam ſententiam ea quę ſubſequuntur.

Τάμνειν δὲ χρὴ τῶν ἑλκέων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γινομένων, καὶ ἐν μετώπῳ, ὅπη ἂν τὸ μὲν ὀστέον ψιλὸν ᾖ τῆς σαρκὸς, καὶ δοκέῃ τι σίνος ἔχειν ὑπὸ τοῦ βέλεος. Τὰ δὲ ἕλκεα μὴ ἱκανὰ τὸ μέγεθος τοῦ μήκεος καὶ τῆς εὐρύτητος, ἐς τὴν σκέψιν τοῦ ὀστέου εἴ τι πέπονθεν ὑπὸ τοῦ βέλεος κακὸν, καὶ ὁποῖόν τι πέπονθεν, καὶ ὅσον ἡ μὲν σὰρξ πέφλασται. καὶ τὸ ὀστέον ἔχει τὸ σίνος. καὶ δ' αὖ τε εἰ ἀσινές τέ ἐστιν τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλεος, καὶ μηδὲν πέπονθε κακόν. καὶ ἐς τὴν ἴησιν, οἵης δεῖται τινὸς τό τε ἕλκος, ἥ τε σάρξ. καὶ ἡ πάθη τοῦ ὀστέου. τὰ δὴ τοιαῦτα τῶν ἑλκέων τομῆς δεῖται.

Exigunt autem ſectionem capitis frontiſque ulcera poſtquam os nudatum eſt, & veriſimile fuerit à telo eſſe violatum; ipſa verò ulcera neque lata neque longa ſatis ſint ut conſpici poſſint an quid offenſæ os à telo incurrerit, cujuſmodi illa ſit & quam magna: quantum item carnis colliſum ſit. aut, num è contra os ſub telo inviolatum remanſerit, nihilque mali ſenſerit; quidque tam in carnis quàm oſſis curatione obſervari debeat. Quod ſi nudato oſſe ulcera intus cava ſunt, abundè incidere id cavum tranſverſum oportet. Hæc itaque talia ulcera, ſectionem expoſtulant.

Nihil

Nihil apertius, quàm Hippocratem hic de diviſione ſeu diſſectione pericranij, ſeu cutis capitis loqui. nam tum oportet τάμνειν inquit: hoc eſt novaculâ incidere pericranium, quum a telo non fuerit ſatis diviſum, ita ut num ſubjectum os læſum ſit, & quo læſionis genere teneatur conſpicere poſsimus. hanc rem antea pag: 113. adducto in medium Celſi loco prolixè explicuimus, quo pacto nimirum talis ſectio inſtitui debeat, & quænam in ea obſervare conveniat. Tres itaque ſunt hujus paragraphi cautiones chirurgo in diſſectione pericranij obſervandæ. 1. non eſſe eâ utendum, ubi a telo ſatis diductum eſt: idque ne dolore fruſtrà excarnificemus ægrum. id illa docent verba: *Exigunt autem ſectionem capitis frontiſq; ulcera poſtquam os nudatum eſt, ipſa verò ulcera neque lata neque longa ſatis ſunt ut conſpici poſſit*. Si tum tantum, itaque ubi præ telo ſatis denudatum os, non eſt ulterius diſsecandum pericranium. Idem Celſ: Cap. 4. lib. 8. *Quacunque autem de causâ curatio* "
hæc neceßaria eſt, ſi nondum ſatis cutis patefacta eſt "
latius aperienda eſt, donec quidquid læſum eſt, in con- "
ſpectu ſit. Et paulo poſt: *plagam ſi ex vulnere eſt,* "
talem neceſſe eſt habeamus qualem acceperimus. Si "

 manu

manu facienda eſt &c. Itaque non indiſcriminatim, quod à nonnullis fit, in omnibus vulneribus pericranium diſſecandum, ſed ſi res exigat. 2. Majorem requiri pericranij diſſectionem, ubi os ſubjectum carioſum eſt; potiſsimum quum locus carioſus rotundus exiſtit. illis verbis: *quod ſi nudato oſſe ulcera intus cava ſunt, abundè incidere id cavum tranſverſum oportet.* 3. Non eſſe abſque judicio ac diligenti conſideratione, quemcunque pericranij locum incidendum, quum nonnullis id abſque ſummo diſcrimine fieri nequeat; ſed requiritur, ut chirurgus ſit bonus Anatomicus, quò norit quibuſnam locis ſubjectæ ſint pericranio partes quas intactas relinquere, aut ſummo cum judicio ſecare oporteat. Vti in fronte quum ſint palpebrarum muſculi, nunquam per tranſuerſum frontis cutis diſſecanda, ne hominem excæces. Ita in occipite ſunt muſculi capitis motui addicti; caveſis illos violes. Potiſsimum verò cavendum à temporibus, uti ſequente paragrapho monebit.

ἂν καὶ μὲρ ὀστέον ψιλωθῇ τῆς σαρκὸς, ὑπόκοιλα δὲ ᾖ ἐς πλάγιον ἐπὶ πολὺ ἐπιταμέμνειν τὸ κοῖλον, ὅκε μὴ δύσχερες τῷ φαρμάκῳ ἀφικέσθαι, ὁκοίῳ ἂν

ἦν

ἵνι χρή. καὶ τὰ κυκλότερα τῶν ἑλκέων. καὶ ὑπόκοιλα ἐπὶ πολὺ, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπανατέμνων τὸν κύκλον διχῆ κατὰ μῆκος, ὡς πέφυκεν, ἄνθρωπος, μακρὸν ποιέειν τὸ ἕλκος. Τάμνοντι δὲ κεφαλὴν, τὰ μὲν ἄλλα τῆς κεφαλῆς, ἀσφαλείην ἔχει τεμνόμενα. ὁ δὲ κρόταφος, καὶ ἄνωθεν ἔτι τοῦ κροτάφου, κατὰ τὴν φλέβα, τὴν διὰ τοῦ κροτάφου φερομένην, τοῦτο δὲ τὸ χωρίον μὴ τάμνειν. σπασμὸς γὰρ ἐπιλαμβάνει τὸν τμηθέντα. καὶ ἢν μὲν ἐπ' ἀριστερὰ τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπιδεξία ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει. ἢν δὲ ἐπὶ δεξιὰ τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει.

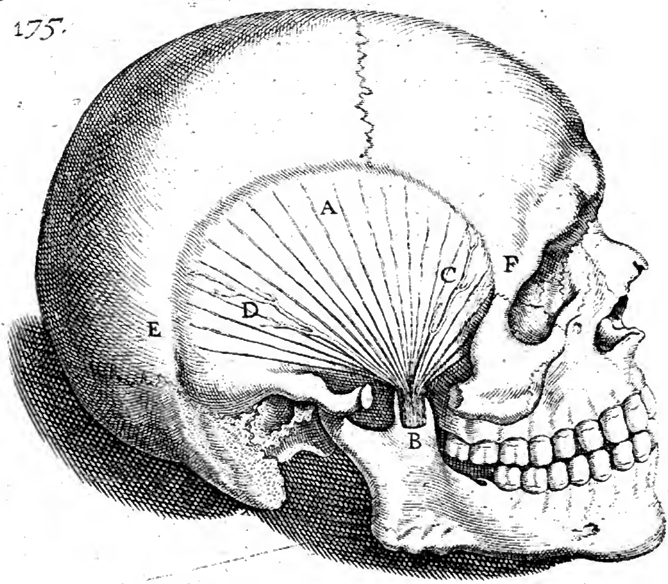
Atque etiam ubi os quidem nudatum carne fuerit, fuerit verò obliqua quædam in ulceribus cavitas, oportet tum cavitatem illam ſufficienter incidere, ubi medicamentum facile eò pertingere nequit. Oportet etiam incidere ulcera rotunda valdeque cava, ut orbe in longitudinem bifariam diviſo, pro hominis natura ulcus longum reddatur. Quum incidendum caput eſt, cætera quidem loca tutò inciduntur; at tempus, regioque ſuperior prope venam quæ per tempora fertur, hic inquam locus ſecari non debet. Convulſione namque corripitur ita inciſus. Et

 quidem

quidem ſiniſtrum tempus inciſum ſi fuerit convelluntur dextra; ſin dextrum, ſiniſtra.

Hæc jam eſt cautio tertia, obſervanda religiosè chirurgo in pericranij apertione; ut norit non eſſe temere & ſine magnâ cauſâ aperiendam cutem in temporibus. Nam eo fine ſecatur cutis, ſubjectum uti os denudetur; at hoc loco inter cutem ac os interjecti ſunt temporales muſculi; quos diſcindere ſummè periculoſum, ne dicam lethale eſt. Anne ſemper? Minimè. Vidi namque ala molæ puero ita colliſum tempus dextrum, aliquot uti oſsis pertuſi fragmenta per vulnus eximerentur, nihil tamen incommodi toto curationis tempore patiente puero. Ita tempora aperiri manu chirurgi non ſemel vidi, abſque ullo ſymptomate: verum ducebatur ſemper novacula ſecundum ductum fibrarum temporalis muſculi. ij namque omnes excurrunt tendinem verſus. Itaque, ſi novaculam ducas ab occipite faciem ſive os jugale verſus (nam illud à naturâ temporalis & maſſeteris impoſitum tendinibus) minus erit periculi. Minus dico; nemini namque author fuerim, leviter & niſi ſummâ expoſcente neceſsitate uti tempora dividat; verum eorum cauſâ hoc moneo, qui adeo meticu-

175.

A Muſculus Temporalis.
B Dicti muſculi tendo, ex fibris in eum deſinentibus enatus, acutoque maxillæ proceſſui ſub oſſe Iugali, hic diffracto, inſertus.
C Vaſa temporali conceſſa.

QVod ſi novaculam ducas ab E verſus F fieri non poteſt quin per tranſverſum tam fibras quam vaſa diſſeces.

Ioſi in

loſi in diviſione cutis laborantibus tempori-
bus, potius uti omni ope deſtitutum ægrum
deſerant, quam ad encheireſin uti deveniant.
reverà, tam poteſt hic peccari in defectu
quàm exceſſu. Hęc niſi nota ſint ac obſerven-
tur, revera res periculo non vacat. Quod ſi
namque per tranſverſum ducas novaculam
non poteris evitare venæ, arteriæ, ner-
viq́ue, (vaſorum temporali muſculo con-
ceſſorum,) diſſectionem. Venam, po-
tiſsimum verò arteriam ſi lædas, non niſi
ſummo cum labore cohibebis effluentis aut
potius cum impetu exilientis ſanguinis im-
petum. Nam comedente, loquente vulne-
rato propter maxillæ, læſo temporali nexæ
motum, novam incurret hæmorrhagiam;
quam ut ſiſtas, pluribus opus erit plagulis,
arctiſsimaq́; inſuper conſtrictione, quæ eri-
piendo arteriæ liberam pulſationem, in cer-
tam perniciem ægrum trahi videbis. Si ner-
vum, conuulſionis oritur metus, & quidem
convulſionis caninæ, quâ durante æger
nihil cibi ſumere poterit. Vniverſum muſ-
culum ſi diſſeces (quod ut os petroſum de-
nudetur fiat neceſſe eſt) omnes neceſſe eſt
ejus fibras tendinem verſus excurrentes diſ-
ſeces

ſeces unde maxillæ aut reſolutio, aut certa ſequetur convulſio. Exempla hanc ad rem fide digna adducere in medium poſſem ex Iacotio, Columbo, Paræo, Fallopio, Langio, Hildano plurima; ſed ſufficit magni Hippocratis authoritas, ex naturâ & conditione loci deſumta. qui quod addit notatu dignum, imo neceſſarium eſt, nimirum, *ſiniſtrum tempus inciſum ſi fuerit, convelli dextrum; ſin dextrum, ſiniſtrum.* Idem ijſdem pene verbis repetit Coac. Præn. Cap. de Trωmatis, aph. 1. ὁκόσοισι κρόταφος τέμνεται, σπασμὸς ἐκ τῶν „
ἐναντίων τῆς τομῆς ἐπιγίνεται. *Quibuſcunque tempora* „
præciduntur convulſio incidit è diverſo partis præ- „
ciſæ. Quænam hujus rei cauſa? eam dare non „
eſt difficile. Maxillæ enim inferioris motui inſerviunt temporales muſculi. eam uti ſuperiori adducant, neceſſe eſt ſimul agant ſeu ſe contrahant: uti cum ſimul ſe laxant, diductâ maxillâ aperitur os. Quod ſi horum alteruter diſſectis per tranſverſum ejus fibris reſolvatur, is amplius ſe firmare non poterit; oppoſito contrà munus ſuum exercente (non quidem invitus nimium agit oppoſitus muſculus, ſed iniuſſus) univerſa maxilla eò retrahatur neceſſe eſt. Itaque is tum con-

vellitur. Diſſectus namque paralyſi, convulſione laborat oppoſitus. Exemplum eſt in ſpaſmo cynico, ubi ſimilis eſt cauſarum ratio. Quærat quis. quur non itaque omnem paralyſin ſequatur aut comitetur oppoſiti lateris convulſio? quia partes habent muſculos ſeparatim agentes; ſecus ac hic, ubi ambo temporales muſculi quum uni eidemque inſerviant parti, maxillæ dico, ſunt robore æquales, fitque inde quædam velut ἀντίτασις ſeu æquilibrium, aut uti eleganter Hipp. lib. de Art. ἀδελφίξια, fraternitatem, mutuum conſenſum dixeris; ut neceſſe ſit, alterutro à ſuo ceſſante officio, oppoſitum ſpaſmo contrahi; nam pars maxillæ quam antea tendebat læſus, nunc univerſa verſus oppoſitum fertur. In aliarum partium muſculis ſecus fit, ut qui ſeparatim agunt. Quænam namque dari poſsit pars cujus extenſioni plures, ijq; oppoſiti inſerviant muſculi? ſi detur, in illo membro, idem quod in temporibus fiat, neceſſe eſt. Non poſſum autem ſatis mirari Caſsij medici in diſſolvendo hoc nodo audaciam, qui rationem redditurus problemate. 41. quur oppoſita reſolvantur temporibus læſis, cauſam dicit: quòd omnes nervi à baſi

cerebri

cerebri oriantur, & ab exortu dextri ad ſiniſtra, ſiniſtri ad dextra abeant. quis hæc inquam aut vidit aut ſcribere cogitavit. Senſus docet, nervos ab exitu ad ſua ſingulos abire latera. Ridenda itaque non refellenda hæc Caſsij ſententia.

Fiſſo itaque fractove temporum oſſe ægrum deſeret Chirurgus? minimè verò, ſed ſecabit pericranium ſincipitis loco vicino; denudatoque oſsi, ſi res ita exigat, modiolum admovebit. Exemplum ejus eſt apud Galen. 6. Meth. Cap. ultim: *Quod ſincipitis oſſi proximum eſt, Temporis os vocatur. in eo luculenta fractura longiſſimè pertinebat: quam quidem minimè attingens, ſed tantum ſincipitis os exſcindens hominem ſanavi. adeo ut nunc quoque multos annos vivat. Etiam Paræum* lib. 9. cap. 9. *Ne quis (inquit) chirurgus eo temeritatis veniat, ut muſculi illius ſectionem aggredi auſit ad ſubjectum os terebrandum: ſupra potius aut ad latus, ac quàm proximè partem affectam fieri poterit ſibi terebrandum putet. Quod ego feci in nobili Petrechio. Is in triumphali Regis Henrici ſecundi in urbem ingreſſu, lapide ita ſauciatus eſt, ut impetu os petroſum fractum, & vehementer contuſus temporalis muſculus, ſine vulnere tamen extiterit. Sequenti die advocatus, perſpectâ læ-*

" ctâ læſionis ſpecie, & læſæ partis conditione, Medi-
" corum & aliorum mecum Chirurgorum conſilium
" cogendum ſenſui; ex quibus cum quidam cenſerent di-
" videndum quamprimum temporalem muſculum, ut
" renudato oſſe terebrare liceret, ſicque fracta oſſa exi-
" mere; Ego contrà acriter reſiſtere cœpi, citatâ Hip-
" pocratis ſententiâ, ex lib. de Vuln. Capitis, quà in-
" terdicitur Chirurgis ejuſmodi muſculorum ſectione,
" metu commemoratorum ſymptomatum; citata etiam
" experientiâ, quà crebro animadverteram, quibus is
" ſectus fuiſſet muſculus, convulſos interiiſſe; ſatius
" multo futurum, ſi proximè ſupra fracturam, os te-
" rebrâ aperiretur, intacto quam minimum temporali
" muſculo. In eam ſententiam cum tandem omnes deſ-
" cendiſſent, ipſe ex tempore ſectione trigona cutem
" muſculoſam, quæ ſupernæ fracturæ immineret, di-
" viſi. Poſtero die, qui tertius erat morbi, terebravi,
" ac terebratione peractâ diebus aliquot poſt, quatuor
" aculeata fracti oſſis fragmenta exemi, tubulumque
" plumbeum planum immiſi, per quem, juſſo ægro quo-
" ties curaretur caput deprimere, & ore naribuſque
" obturatis contentius expirare, multa manabat ſanies
" inter cranium & craſſam menyngem collecta. Reli-
" quæ ſordes, ſi quæ contumacius adhærerent, rerum
" detergentium decocto elui; tantumque Deo conatus
" meos fortunante, perfeci, ut tandem convaluerit.

Par

Par caſus & ſimilis fortuna in Metarum obſidione contigit Pienarum domino. Is enim cum ad dirutam muri partem propugnaret, fracto temporum oſſe læſus eſt lapidis ictu, ex adſtante muro eliſi, æneo tormento ab Imperatoris caſtris diſploſo: ab ictu ſtatim concidit, ſanguinem ore, naribus & auribus cum multo vomitu reddidit, ac totos fere quatuordecim dies mutus & attonitus ſic extitit, ut neminem adſtantium agnoſceret: Crebræ palpitationes ac ſubſultus convulſorij illum exercebant, facies tumida erat. Terebratum autem fuit illi os frontis ad latus temporalis muſculi, manu Petri Auberti Chirurgi Regij: ac quamvis die quinto ac viceſimo caro mollis & exquiſito ſenſu prædita, per foramen terebra factum emerſiſſet, cujus ortum cathæretici pulveres prohibere non potuerunt, tandem tamen convaluit.

ὅτ' ἂν οὖν τάμνῃς ἕλκος ἐν κεφαλῇ ὀστέων εἵνεκα τῆς σαρκὸς ἐψιλωμένον, θέλων εἰδέναι εἴ τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ὑπὸ τοῦ βέλεος, ἢ καὶ οὐκ ἔχει, τάμνειν χρὴ τὸ μέγεθος τὴν ὠτειλὴν, ὅσην ἂν δοκέῃ ἄνω χρῆναι. Τάμνοντα δὲ χρὴ ἀναστεῖλαι τὴν σάρκα ἀπὸ τοῦ ὀστέου, ᾗ πρὸς τῇ μηνύγγι καὶ πρὸς τῷ ὀστέῳ πέφυκεν. ἔπειτα διαμοτῶσαι τὸ ἕλκος

πᾶν μοτῷ. ὅστις ἂν διεύρυτον τὸ ἕλκος παρέξει ἐς τὴν ὑστεραίην ξὺν ἐλαχίστῳ πόνῳ. μοτώσαντα δὲ καταπλάσματι χρῆσθαι ὅσον ἂν χρόνον καὶ τῷ μοτῷ, μάζην ἐκ λεπτῶν ἀλφίτων, ἐν ὄξει διαμάσσειν ἢ ἕψειν καὶ γλίσχρην ποιέειν ὡς μάλιστα.

Quum itaque ob os carne nudatum ulcus in capite ſecatur ut deprehendas num os loco ictus labem aliquam acceperit nec ne, diſſecare eâ amplitudine parte ſuperiore vulnus neceſſe eſt. Quod dum facis, carnem quæ oſſi & membranæ adhæret ab oße removebis. Quo facto, linamentis vulnus implendum, quæ in ſequentem diem vulnus apertiſſimum exhibeant. Linamentis inditis & cataplaſmate quamdiu linamenta adhibentur, utendum maza ex tenuiſſimâ polentâ aceto ſubactâ, ſicque cocta, donec glutinoſa evadat.

Hic paragraphus etiam ad pericranij pertinet diviſionem. nam diſſectio illa quum hæmorrhagiam non excitare non poſsit, quæritur quâ ratione ſanguinis effluvium coërceri poſsit (nam ejus nimium effluvium ægri vires valde dejiciet.) Author hoc loco duobus remedijs occurrit, jubens ut ſimul ac diſſectum pericranium fuerit, linamentis

replea-

repleatur locus ſectus. nam ſiccitas lini è quo carpto volſove ejuſcemodi parantur linamenta, imbibet fluentem ſanguinem. Si nimius fuerit ſanguinis impetus, tingantur linamenta medicamentis ſanguinem ſupprimentibus; quale ovi albumen, bolus, pulvis roſarum ſiccarum, pulvis myrtillorum, ſimiliaque. Neque ſolum hoc nomine linamenta immitti ſecto vult pericranio; verum inſuper jubet, ut quam copioſa illa ſubmittantur, diductis inciſi pericranij labijs. Ea namque ratione cutis tota ab oſſe recedit, proximaque refectione os liberè conſpici poterit num aliquo teneatur vitio, ac inſtrumentis ſi opus tangi. Alterum remedium, ut præter linamenta applicentur loco ſecto, uno aut altero die (quum enim ſanguis cohibitus fuerit, non eſt opus hoc remedio) cataplaſma, quod ſuâ partim ſiccitate, partim emplaſticâ vi ora diſſectarum venarum claudendo, eâ ratione ſanguinem ſiſtat. Illud præſcribit ex mazâ, coctâ ex aceto; ἄλφιτον vocat. Eſtque nil niſi hordei toſti frictique farina. Illa ſi liquore aliquo ſubligatur, μάζη dicitur. Maza latinum nomen non habet, niſi Offam ex Plinio dicamus. Erat olim cibus.

bus vilior & plebeorum. Nam ubique veteres τὸν ἄρτον, καὶ μάζαν, panem & mazam, ſibi invicem opponunt. Ita Hipp. lib. de Salub. Diæt. panem prohibet, mazam ut molliorem cibum concedit. Et lib. περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς, panem & mazam, ut ſicciorem & humidiorem cibum inter ſe conjungit. Porrò Erotianus μάζαν ita deſcribit: „ φύραμα ἐξ ἀλφίτων γινόμενον, „ ποτὲ μὲν μετ᾽ ὀξυμέλιτος, ποτὲ δὲ μετ᾽ ὀξυκράτου, ἢ ὑδρομέλιτος, „ ἢ μεθ᾽ ὕδατος. *Farinam hordei toſti humore aliquo ſub-* „ *actam ſive oxymelite, poſcâ, mulsâ, aut aquâ.* Hoc medicamentum omnibus ſatisfaciet hoc caſu concurrentibus indicationibus. opus namque eſt ſuppreſsione, doloris lenitione, inflammationis inhibitione. quæ cuncta poteſt farina hordei toſta, acetoque permiſta. Galenus hoc caſu topicum laudat ex melle, cerâ, medullâ cervinâ, myrrhâ, & reſinâ terebinthinâ, addito aceto.

Verum enimvero ad ſanguinem, qui diſſecto profunditur pericranio quod attinet, illud notandum; ut cum iudicio hac in parte agat chirurgus. Reperiuntur enim nonnulli vulnerati, ſanguine abundantes, potiſsimum quum vulnerarentur, repleti potu, tum & irâ valde excandeſcentes: his talibus expedit

expedit ut ſanguis liberalius feratur priuſquam ſupprimitur, ita enim de ſupervenien-te inflammatione minus erit periculi; Contrà, qui emaciati, qui dejecto animo, pueri; his talibus quam citiſsimè ſupprimendus.

Τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπειδὰν ἐξέλῃς τὸν μοτὸν, κατιδὼν τὸ ὀστέον ὅ, τι πέπονθεν, ἐὰν μή σοι καταφανὴς ᾖ ἡ τρῶσις, ὁποίη τίς ἐστιν ἐν τῷ ὀστέῳ. μὴ δὲ διαγινώσκῃς εἰ τέ τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ἐν ἑωυτῷ, ἢ καὶ οὐκ ἔχει. Τὸ δὲ βέλος δοκέῃ ἀφικέσθαι ἐς τὸ ὀστέον καὶ σινᾶσαι. ἐπιξύειν χρὴ τῷ ξυστῆρι κατὰ βάθος, καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ἀνθρώπου ὡς πέφυκεν. καὶ αὖθις ἐπικάρσιον τὸ ὀστέον τῶν ῥηξέων εἵνεκα τῶν ἀφανέων ἰδεῖν, καὶ τῆς φλάσιος, εἵνεκα τῆς ἀφανέος τῆς οὐκ ἐσφλωμένης εἴσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἄλλου ὀστέου. ἐξελέγχει γὰρ ἡ ξύσις μᾶλλον, ἢν μὴ καὶ ἄλλως καταφανέες ἔωσιν αὐταὶ αἱ πάθαι ἐοῦσαι ἐν τῷ ὀστέῳ τοῦ βέλεος. καὶ ἢν ἕδρην ἴδῃς ἐν τῷ ὀστέῳ τοῦ βέλεος ἐπιξύειν χρὴ αὐτήν τε τὴν ἕδρην τοῦ βέλεος. καὶ τὰ περιέχοντα αὐτὴν ὀστέα, μὴ πολλάκις τῇ ἕδρῃ προσγένηται ῥῆξις, καὶ φλάσις, ἢ μούνη φλάσις. ἔπειτα λανθάνῃ οὐ καταφανέα ἐόντα.

Poſtridie, ablatis linamentis, inſpice quo malo os teneatur. Quod ſi qualis ſit noxa conſequi nequeas,

 neque

neque num os læſum ſit, telum licet os attigiſſe, ipſumque læſiße tibi videatur, ſcalpro radere oportet in altitudinem ac longitudinem prout vulnerati fuerit natura: imò & tranſverſim, ob rimas quæ viſui ſe non ſubjiciunt, tum & propter non apparentem colliſionem, quum os deſinens ab alio non receſſerit oſſe. Nam ſcalpturâ oſſis vitia, alioqui non apparentia, deprehendi ſolent. Etiam ſi teli veſtigium in oße apparuerit, ſcalpenda ſedes tum & quæ circum ſunt oſſa; ne cum ad tæli veſtigium ſæpe fiſſum colliſumque, aut tantum colliſum accedat, ea poſtmodum lateant neque in conſpectum ſe dent.

Traditis ijs quæ chirurgo obſervanda in diſſectione pericranij, nunc progreditur, expoſiturus quid porrò fieri debeat. Iubet itaq; ut quamprimum (poſtridie inquit) ad πρίων accedat, hoc eſt, uti os ſcalpris tractet. Scalptura, quatuor de cauſis neceſſaria. 1. ut latentes obſcuræq; rimæ denudentur. 2. ut apparentes fiſſuræ deleantur. 3. Superficies calvæ ab aëre alterata (nam ſtatim nigredinem contrahit) auferatur. 4. Si quæ in oſſe aſperitas inæqualitaſve, illa ut lævigetur. Oſsi etenim exaſperato novellam carunculam ægrè inducit natura. Hæ primariæ ſcalpturæ cauſæ. In quâ utinam frequentiores forent chirurgi; nam

nam commodi adferre poteſt plurimum. incommodi nihil. Eâ autem neglectâ, noxis multis præbetur occaſio.

Τῇ δὲ ὑστεραίῃ. Notandum, quod iubeat protinus ſecundo ab illato vulnere die os radi. Text. In magnis quidem vulneribus interdum non ante diem tertium os ablatis linamentis detegimus, metu hæmorrhagiæ: quæ ſi deſierit, quò citius eò melius. Nihil etenim in capitis vulneribus calamitoſius, quàm rem trahere aut differre; nam ſicubi, hic locum habet, Occaſio præceps. Vt nullo pacto ij audiendi ſint qui freti Celſi authoritate, ſatis eſſe putant ſi æſtate ante ſeptimum, ante decimumquartum diem hyeme priſis inſtituatur. Explodenda opinio, & quibuſcunque modis averruncanda è chirurgorum animis. quum quotidiana id teſtentur exempla, ſi eouſque rem differas, nihilominus tum mori ægros. Revocentur huc à nobis tradita pag: 47. Audiatur Celſus ipſe ſui, uti videtur, immemor Cap. 2. lib. 8. *Neque audiendi* " *ſunt, qui oſſe nudato diem tertium expectant, ut tunc* " *excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia* " *tractantur. Itaque quantum fieri poteſt, eodem mo-* " *mento & cutis incidenda eſt, & os *detegendum, &* " * quid ſi detergendum.

 omni

omni vitio liberandum eſt. Salutariter Celſe mones. quur autem ejuſdem libri Cap. 4. iubes rem differri in diem 7. imò ulterius? nimium pernicioſa multis hæc tua ῥαθυμία.

Text. *Radendum prout vulnerati fuerit natura.* Hoc eſt, prout craſsiore tenuioreve fuerit cranio vulneratus. Neque enim tãtum ſcobis à tenui uti à craſſo auferre licet capite. Hoc monuit in prolegomenis Author, quum diceret, humana capita parum inter ſe convenire. Perſarum lapilli ictum, ſecus ac Ægyptiorum vix ſuſtinebant. Æthiopum, ipſa tela diſsilire faciunt. At, dicat quis, quo pacto certus fiam quouſque ſcalpendum ſit? donec aliquid ſanguinolentæ ſe oſtendat medullæ; qua apparente, certus eſto, ad meditullium, ablatâ primâ te perveniſſe tabulâ. Celſum du
„ cem ſequere, qui ſic Cap. 2. lib. 8. *Tum id quod*
„ *pingue eſt, ſemel iterumve ſatis eſt admoto ferra-*
„ *mento adurere, ut ex eo ſtatu ſecedat aut eradere, do-*
„ *nec jam aliquid cruoris oſtendatur, quæ integrioris*
„ *nota eſt. nam neceſſe eſt aridum ſit id quod vitia-*
„ *tum eſt.*

Text. *Imò & tranſverſim, ob rimas quæ viſui ſe non ſubjiciunt.* Ingenioſum monitum. Si inquit adeo exiles rimæ fuerint, ipſus uti dubites

num

num fiſſum os ſit, utere ſcalpris, ijſque os omnibus modis radito. Si raſurâ rectâ nil invenias, tranſverſam inſtitue. Illâ namque ſimul ac ad rimæ locum venerit ferramentum, hæſitabit, ſecus ac in ſcalpturâ rectâ.

Nam ſcalpturâ oſsis vitia, alloqui non apperentia, Textus
deprehendi ſolent. Niſi in cranijs adeo duris, nihil uti ſcobis auferre queant ſcalpra radentia, Quid tum? tingendum os atramento, uti jamjam monebit Author.

Etiam ſi teli veſtigium in oſſe apparuerit, ſcalpenda ſedes. Text.
Etenim teli veſtigium neceſſariò os exaſperat; aſt loco exaſperato nunquam commodè carnem inducet natura; ſcalptura itaque lævigandus. Celſus audiatur Cap. 3. lib. 8. *Circumradendæ lævandæque ſunt oræ, ut ſine noxâ* "
poſtea cutis increſcat: quæ aſpero oſſi innaſcens, pro- "
tinus non ſanitatem, ſed novos dolores movet. Ad- "
dit hic etiam cauſam Author, ut nempe deprehendi exiles poſsint rimulæ, quas non raro oſsis aſperitas, quam teli ſedes parit, obumbrat.

ἐπειδὰν δὲ ξύσης τὸ ὀστέον τῷ ξυστῆρι, ἢν μὲν δοκέῃ ἐς πρίσιν ἀφίκειν ἡ τρῶσις τοῦ ὀστέου, πρίειν χρὴ καὶ τὰς ἡμέρας μὴ ὑπερβάλλοντα ἀπρίωτον,

ἀλλ᾽ ἐν ταύτῃσι πρίειν, ἄλλως τε καὶ τῆς θερμῆς ὥρης, ἢν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἴημα.

V bi ſcalpro os raſum fuerit, quod ſi vulneris conditio exſectionem requirere videatur, eam intra triduum inſtituito, neque patere id temporis ſpatium effluere; tum potiſſimum, quum conſtitutione aëris calidâ curationem ſuſcepiſti.

Exiſtimo tranſlata hæc eſſe, neque genuino occurrere loco. nam de exſectione oſsis hic agit, iubens ante tertium diem uti illa inſtituatur, præſertim æſtate; & tamen multa ſubiungit de modo inveſtigandi rimas, quæ raſurâ facile, citrà oſsis exſectionem, deleri queunt. Arbitror itaque hæc poſt ſequentem collocanda paragraphum.

ἢν δὲ ὑποπτεύσῃς μὲν τὸ ὀστέον ἐρρωγέναι, ἢ πεφλάσθαι, ἢ ἀμφότερα ταῦτα, τεκμαιρόμενος ὅτι ἰσχυρῶς τέτρωται ἐκ τῶν λόγων τοῦ τρωματίου. καὶ ὅτι ὑπὸ ἰσχυροῦ τοῦ τρώσαντος, ἢν ἕτερος ὑφ᾽ ἑτέρου τρωθῇ. καὶ τὸ βέλος ὅτῳ ἐτρώθη, ὅτι τῶν κακούργων βελέων ἦν. ἔπειτα τὸν ἄνθρωπον ὅτι δῖνος τε ἔλαβεν, καὶ σκότος, καὶ ἐκαρώθη καὶ κατέπεσεν.

Et ſi quidem ſuſpiceris fiſſum, colliſum, aut utro-

que

que modo os affectum eſſe, de vulneris magnitudine colliges ex ægri relatu; num nimirum à valido inflictum ſit adverſario; num conſertâ manu inter ſe conflixerint, num ejuſmodi telum, quo efficaciter infligi queat vulnus. Adde, ſi æger vertigine correptus ſit, ſi offuſcati oculi, ſi profundo oppreſſus ſomno.

Si inquit ita ſe habuerint poſt illatum ictum circumſtantiæ, ut veriſimile ſit os rimam egiſſe, quam tamen reperire nequeas, diligenter in omnia inquirendum. Examinetur æger. qui ſi aſſerat, *robuſtum fuiſſe qui ictum intulit adverſarium*, veriſimilè fiet cranium diviſum eſſe; ſi dicat *ſe conſerta manu cum adverſario congreſſum*, ſpem facit vulneris minus gravis, quàm ſi à ſicario non cogitanti inflictum ſit, nam tela prævifa minus nocent. Si referat, *telum fuiſſe* aut valde ſcindens, aut obtuſum & tamen admodum ponderoſum, ſuſpicionem dabit fiſſi cranij. Hiſce ſi accedant ſigna cerebri perturbati, uti *vertigo, caligatio, carus*; hæc inquit concurrentia, admodum firmabunt chirurgum, de fiſſo cranio ſuſpicantem. Et tamen, dicat quis, hæc cuncta fallacia eſſe, ante dictum; nihiline itaque certi; reſpondet Author.

Τούτων δὲ οὕτω γινομένων, ἢν μὴ διαγινώσκῃς εἰ ἔῤῥωγε τὸ ὀστέον, ἢ πέφλασται, ἢ καὶ ἀμφότερα ταῦτα, μήτε ἄλλως ὁρῶν, *δεῖ δὴ ἐπὶ τὸ ὀστέον τήκειν τὸ μελάντατον διαλύσαντα τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ. τό τε ἕλκος ὑποτείνας ὀθόνιον ἐλαίῳ τέγξαι, εἶτα καταπλάσας τῇ μάζῃ ἐπιδῆσαι. τῇ δ' ὑστεραίῃ, ἀπολύσας καὶ ἐκκαθήρας τὸ ἕλκος ἐπιξύσαι. καὶ ἢν μὴ ᾖ ὑγιὲς, ἀλλ' ἐῤῥώγῃ καὶ πεφλασμένον ᾖ, τὸ μὲν ἄλλο ἔσται ὀστέον λευκὸν ξυόμενον. ἡ δὲ ῥωγμὴ καὶ ἡ φλάσις καταχέντος τοῦ φαρμάκου δεξαμένη τὸ φάρμακον ἐς ἑωυτὴν μέλαν ἐὸν, ἔσται μέλαινα, ἐν λευκῷ τῷ ὀστέῳ τῷ ἄλλῳ. ἀλλὰ χρὴ αὖθις τὴν ῥωγμὴν †ταύτην φανεῖσαν, ἐπιξέειν κατὰ βάθος. καὶ ἢν μὲν ἐπιξύων τὴν ῥωγμὴν ταύτην φανεῖσαν μέλαιναν ἐξέλῃς καὶ ἀφανέα ποιήσῃς, φλάσις μὲν γεγένηται τοῦ ὀστέου ἢ μᾶλλον ἢ ἧσσον, ἥτις περ ἔῤῥηξε καὶ τὴν ῥωγμὴν τὴν ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ξυστῆρος. ἧσσον δὲ φοβερὸν καὶ ἧσσον ἂν πρῆγμα ἀπ' αὐτῆς γένοιτο ἀφανισθείσης τῆς ῥωγμῆς.

*Videtur hic deſiderari vocula aliqua, uti ἐγχέειν, aut ſimilis, plenior uti ſit mens.

† Nonnulla exemplaria habent φανεῖσαν μέλαιναν.

Hiſce apparentibus, ſi nondum patet fiſſum, colliſum, aut utroque modo os læſum ſit; neque aliâ ulla id col-

id colligere ratione liceat, tingendum tum os nigro aliquo medicamento, maceratum quod ſit, ulcuſque dedeligandum linteo oleoſo ſubſtrato, tumque impoſito ex maza cataplaſmate. Poſtridie detecto loco abſterſoque, radito. Integrum namque ſi os non fuerit, verum fiſſum colliſumve, reliquum quidem os ſcalptum albedinem oſtendet, fiſsum verò colliſumve quia nigredinem medicamenti imbibit, reliquo oſſe albo apparente, nigredinis oſtendet veſtigium. Quocirca denuò quæ nigredinem habet rima profundius radenda. Sic nigricantem namque ſi radendo ita ut evaneſcat delere poſſis, os plus minuſve colliſum fuiſſe, ex eoque rimam accepiſſe, quam ſcalper delevit, ſcito. minus autem terret, minuſque faceſsit negotij deleta rima.

Hæc ultima inveniendi rimam ſpes eſt. rimam inquam, quæ neque viſu cognoſci, nec ſpecillo aut ſcalpro deprehendi poteſt. Inducatur itaque oſsi, quod nihilominus in ſuſpicionem venit, atramentum ſcriptorium; quo facto cataplaſma ex mazâ imponito, ſicque per noctem relinquito. poſtridie faſcijs; ac cataplaſmate ablato, oſſeque bene abſterſo, denuò ad ſcalpturam accedito. Si integrum fuerit os, undiquaque ſcobem albam dabit; ſin vitium habeat, deprehendes

rimæ veſtigium atramenti liturâ. Nam atramentum penetrandi vi, ratione aceti pollens, inſinuabit ſe in ipſam oſsis diviſuram. Hac itaque ratione de rimâ certus fies. Quæ num profunda admodum ſit, nec ne, ut cognoſcas, radito denuo os ſcalpris ipſo nigredinis loco; quod ſi namque facile veſtigium nigredinis deleveris, ſecurus eſto; non enim profundè ſe oſsi inſinuat rima. Sin verò atramenti veſtigium, ne quidem erumpente ſanguineâ medullâ, auferre queas, ſcito primam cranij tabulam in totum fiſſam; forte & profundius penetrare fiſſuram. Hæc Authoris hoc paragrapho mens. Quæ cum in ſenſu conſiſtant, explicatione laborioſâ non egent.

Ceterum mirari ſatis nequeo, nonnullorum hujus loci interpretum nimiam curioſitatem; monent etenim, ne in hoc caſu atramento ſcriptorio chirurgus utatur, ne ſi forte utraque tabula fiſſa, à chalcanti ac gallæ acrimonia dura menynx offendatur. Neſciunt hi, ejuſcemodi medicamenta exigere membranam nudatam læſamve. Nam quum ſiccam admodum acceperit conſiſtentiam, ſiccantia remedia, utpote naturæ ſuæ analoga, ei

ga, ei grata. Celſum audiant Cap. 4. lib. 8. *His factis, ea membrana acri aceto reſpergenda; ut, ſive aliquid ſanguinis ex eâ profluit, cohibeatur; ſive intus concretus cruor remanet, diſcutiatur.*

Etiam Interpretes nonnullos ambigere video, quale medicamentum nigrum hic Hippocratis præſcribat. Verba ejus ſunt δεῖ δὴ ἐπὶ τὸ ὀστέον τήκειν τὸ μελάντατον διαβρέχοντα τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ. *Et ſuper os medicamentum aliquod nigrum liquatum & humore ſubactum inducendum.* Quidnam hic μελάντατον vocet, ſubtilius quam utilius nonnulli diſputant. Sunt qui medicamentum nigrum; alij atramentum ſcriptorium; ſunt qui utrumque. exiſtimantes nihil hæc duo differre. Errant poſteriores. aliud namque græcis μέλαν φάρμακον, & μέλαν γραφικόν. μέλαν φάρμακον, ſic à nigredine vocatum, certum erat compoſitum medicamentum, quod etiam καρικὸν vocabant. Hoc ab ipſo deſcribitur Hippocrate lib. de Vlcerib. Conſtabat elleboro nigro, ſandarachâ, æris ſqammâ, plumbo loto, ſulphure, auripigmento & cantharidibus. Hæc in pollinem redacta, cedrino excipiebant oleo, ſicque medicamentum parabant cathareticum, ad detergenda ulcera ſordida, carneſque exedendas. Cui

 ſubinde

ſubinde arum coctum tuſum, aut aridum lævigatum & melle exceptum, adjiciebant. Hoc à nucibus accepiſſe nomen qui arbitrantur, falluntur non parum; nulla cum fiat in deſcribendo carico, nucum mentio. At uerò μέλαν γραφικὸν ſeu ſcriptorium atramentum, erat illud quò Veteres ſcribebant, (non enim ſtylo ſemper utebantur) cujus parandi modum, Dioſcorides tradit Cap. ultimo lib. 6. nimirum, ſumebant fuliginis à tedis coactæ minam; gummi ſeſquilibram; taurini glutinis, atramenti ſutorij, ſingulorum ſeſquiunciam. Hac deſcriptione etiam ſutorij atramenti fit mentio. Erat namque illis atramentum triplex: Scriptorium, Tectorium, Sutorium. Scriptorium, quo in tranſcribendo utebantur, à Dioſcoride jam deſcriptum. Tectorium, à tectorijs ſic vocatum. quod pictoribus in uſu, tectis & parietibus depingendis. Sutorium, quod in pellibus inficiendis, coriarijs & depſatoribus olim, uti & hodie, in uſu; quod ſæpe χαλκανθον Græci, à vitri ſimilitudine Vitriolum latini. Quocunque horum quatuor (pharmaci dico nigri, atramenti ſcriptorij, ſutorij, tinctorij) ad inveſtigandam rimam uti chirurgus volet, menti Hipp.

ti Hipp. ſatisfaciet. Qui hoc ſolum vult, rimam etiam capillarem uti ſi habeat os, eam atramenti aut pharmaci nigredine inveſtigandam. Nec eſt, uti jam dixi, quod atramenti acrimonia quem deterreat, quum licet ambas calvæ tabulas pervadat, nihil tamen noxæ inferre membranæ queat, ut quæ ab acribus minimè abhorret. Ita Gal. 6. Method. ex ſententiâ Eudemi & Megetis Sidonij, emplaſtrum quod Iſis vocatur concedit in membranâ denudatâ, ex admodum acribus conſtans.

Hoc itaque poſtremum eſt ſignum, cujus ope rimam dubiam inveſtigari vult Hippocrates. Reliqua hic conjunctim referre operæ pretium, duco. 1. inquirit in ſymptomata quibus ab ictu correptus vulneratus: num oculi obcæcati ſint; num obmutuerit; num per nares aureſve ſanguis effluxerit; num ſine ſenſu ac motu fuerit; num vertigine correptus; num in vomitum eruperit. Quę tamen cuncta, concuſsionem cerebri, quàm cranij rupturam indicant potius. 2. Examinat circumſtantias vulneris illati. num nimirum ictus admodum fuerit validus; num inſcio illatus ægro; num robuſtus qui inflixit.

 3. Ipſum

3. Ipſum telum. quod ſi obtuſum, admodumque fuerit ponderoſum; ſi ex loco ſublimi in declivem æger ceciderit, ſuſpicio violati venit cranij. 4. Hipp. in Coac. vulnerato ferulæ caulem maſticandum præbet, ut eâ ratione ſtrepitus fractorum exaudiri poſsit oſſium. Cujus imitatione nonnulli hodie chirurgi, vulnerato nucem dentibus frangendam offerunt. Aut filum cujus alterum extremum ore tenet æger concutiunt, obſervantes num tremulum illum motum ferre poſsit. 5. Os ſpecillo feriri jubet, ut ſono obtuſo aut claro, integritatem, rupturamve oſſis conſequantur. 6. Specillo nec acuto nec obtuſo nimis explorat, num fiſſum ſit. 7. Num arrecti loco vulneris ſint capilli, conſiderat. 8. Addunt hoc ævo chirurgi, ut vulneratus ore naribuſque clauſis magno niſu conetur expirare. Si namque bullulæ, aut humor aliquis ex oſſe erumpat, ibi fiſſuram eſſe veriſimile fit. 9. Alij oſsi cataplaſma ex maſtiche, bolo, ovique applicant albumine; quòd ſi ablatum emplaſtrum hac quàm illâ ſui parte magis exſiccatum ſit, de rimâ ſuſpicio oritur. Simili modo quo 3. de Morb. Hipp. applicatione cataplaſmatis ex terrâ

Ery-

Erythroide rubrâ, thoracis explorat empyema. 10. Tincturam oſsis atramento addit Hipp. de quo jam ſatis dictum.

ἢν δὲ κατὰ βάθος ᾖ, καὶ μὴ ἐθέλῃ ἐξιέναι ἐπιξυομένη, ἀφίκεται ἐς πρίσιν ἡ τοιαύτη ξυμφορή. ἀλλὰ χρὴ πρίσαντα τὰ λοιπὰ ἰητρεύειν τὸ ἕλκος. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ ὅπως μή τι κακὸν ἀπολαύσῃ τὸ ὀστέον ἀπὸ τῆς σαρκὸς, ἢν κακῶς ἰητρεύηται. ὀστέῳ γὰρ καὶ πεπρισμένῳ, καὶ ἄλλως ἐψιλωμένῳ, ὑγιεῖ δὲ ἐόντι, καὶ ἔχοντι τι σίνος ὑπὸ τοῦ βέλεος, δοκέοντι δὲ ὑγιεῖ εἶναι, κίνδυνός ἐστι μᾶλλον ὑπόπυον γενέσθαι ἢν καὶ ἄλλως μὴ μέλλῃ, ἢν καὶ ἡ σὰρξ ἡ περιέχουσα τὸ ὀστέον κακῶς θεραπεύηται, καὶ φλεγμαίνηται, καὶ περισφίγγηται. πυρετῶδες γὰρ γίνεται, καὶ πολλοῦ φλογμοῦ πλέον. καὶ δὴ τὸ ὀστέον ἐκ τῶν περιεχουσῶν σαρκέων ἐς ἑωυτὸ θέρμην τε καὶ φλογμὸν, * καὶ ἄραδον ἐμποιέει καὶ σφόγμον καὶ ἅσαπερ ἡ σὰρξ ἔχει κακὰ ἐν ἑωυτῇ, καὶ ἐκ τουτέων ὧδε ὑπόπυον γίνεται.

* Hæc nonnulla exemplaria omittunt.

Profundiore exiſtente rimâ quàm radendo deleri uti poſſit, ad ſectionem veniendum. Sectione autem utentem, in reliquo ad ulceris curationem intentum eſſe oportet, cavendumque ne os a carne minus rectè tractatâ detrimentum accipiat. Os enim ſectum & alioqui

alioqui nudatum, tamen integrum, aut quod labem à telo accepit, licet integrum videatur, majore in periculo eſt ne purulentum fiat, cum alioqui purulentum non fieret. tum ſi caro os ambiens malè curetur, tum inflammationem concipiat, & conſtricta ſit. Etenim os igneum redditur atque inflammatur, ut quod a ſubjectâ carne madeſcit, inflammatur, perturbatur, pulſat, ijſque corripitur malis, quibus laborat caro, eaq́ue ratione purulentum efficitur.

Si conanti atramenti delere veſtigium, ſcalpendo deleri non poſſe videat, iudicabit rimam pervadere primam tabulam. Quum itaque ſcalpendo talis fiſſura auferri nequeat, de excidendo oſſe fiſſo cogitandum, idque aut cycliſco exciſorio, aut modiolo. De quo dum cogitas, inquit, cavere debes, ne ſecandum os labem aliquam à pericranio non rite tractato incurrat, quod facile fieret. Nam os modioli circumactione valde incaleſcit, eoq́ue calore retrahit ſi quid noxij fuerit in pericranio. Si itaque chirurgus reficiens quotidie vulnus, labia pericranij non debitè mundet, omnemq́ue ichorem ſordeſq́ue curiosè auferat, illa partim ſuo pondere, partim attracta à nonnaturali calore qui oſsi ineſt, ſtillabunt in ſubjectam membranam

(nam

(nam illa exſectione oſsis detecta jam eſt) quodipſum periculo non vacat. Præterquam quòd eædem ſordes, in ipſum os ſectum ſe infundent. Non poterit enim os laborans, ſuperflua affluentia à ſe commodè repellere, quia fiſſurâ partim, partim priſi, non parum debile redditum fuit. Qui namque exiſtimant os ob ſummam ſiccitatem putredine corripi non poſſe, errant. Habet nativam in ſe ſucculentiam, haud aliter ac cæteræ corporis partes. habet medullam calidam & humidam, quæ accedente aliquâ causâ haud aliter corrumpitur ac carnoſæ partes. Teſtatur caries, oſsis gangræna. Teſtatur nimia modioli circumductio, quæ os efficaciter inflammare ſolet. Hic itaque ea inculcat quæ prævidere debet chirurgus priuſquam priſin inſtituat; alias ſectioni ſupervenientia, oſsis glutinationem impedient non parum. Non paucos enim reperias imperitos chirurgos, qui nihilominus perniciosâ quadam temeritate vulnera capitis, quorum nullam habent notitiam, tamen curanda ſumunt. Hi ignorantes, mutanda eſſe remedia pro diverſis morbi temporibus, (nam alia debentur dum in primo tempore ſive in principio

eſt vulnus; aliâ cum in augmento, quam in ſtatu) iiſdem remediis ab initio ad finem uſque inſiſtunt; utplurimum pericranio diſſecto applicantes ſua vocata elixiria, medicamenta ſummè calida & ſicca, qualis aqua ſtillatitia, pulveres calidiſsimi. non diſtinguentes interim inter ætates, corporum conſtitutiones, ſimiliaque ad curandum obſervatu neceſſaria; unâ fideliâ omnes dealbare dum conantur parietes, pericranium ipſumque os in inflammationem conjiciunt, affectuſque per ſe curabiles non rarò inſanabiles efficiunt. Alij, omni ulceri quocunque morbi tempore ſolum unguentum de betonicâ admovent: alij hæreſin eſſe putant, ſi dicas pinguibus os tangi non debere. cum tamen ita id verum ſit, non ſemel uti viderim os nigredinem contraxiſſe, imò cariem incurriſſe admotis pulveribus, qui cephalici ipſis vocantur, qualis myrrha, thus, ſtyrax, ſimiliaque reſinoſa. Hæc enim actu licet ſicca applicentur, gummoſitas tamen ab oſsis humiditate diſſoluta, ipſi oſsi ſe inſinuat, illudque offendit. Si caput nimiâ tegminum copiâ offendi dicas, impediri fuliginum evaporationem, inde inflammationis, doloris capitis, alio-

rumque

rumque ſymptomatum metum, delirare te putant; neſcientes, ita à frigore cavendum, ne calorem nimis accendas. Eâ namque ratione innato calore offuſcato, alienus calor incrementa ſumit; indeque omnium malorum origo. Quam multi hac amethoda curandi ratione, dum charybdin vitant, in ſcyllam incidunt, dum vitant vitia, in contraria currunt. Sunt qui ſolius aquæ uſum omnibus vulneris temporibus convenire contendunt. Sed paradoxologi illi nullo pacto audiendi. Frigus nimium capiti inimicum, ſcio; ſed & illud ſcio, initiò vulnerum partes læſas præter ſolitum calere; nam ſanguis & ſpiritus ad debiles, utpote læſas, partes affluendo, eas calidiores efficiunt. Hiſce itaque motus Hipp. hoc monitum priuſquam priſeos rationem tradat, neceſſarium eſſe exiſtimavit. Quodipſum etiam ſequentibus inculcat.

Καλὸν δὲ καὶ ὑγρὴν τε εἶναι τὴν σάρκα ἐν τῷ ἕλκει, καὶ μυδῶσαν. καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον καθαίρεσθαι. ἀλλὰ χρὴ διάπυον μὲν ποιῆσαι τὸ ἕλκος ὡς τάχιστα. οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα φλεγμαίνοιτο τὰ περιέχοντα τὸ ἕλκος, καὶ τάχιστα καθαρὸν εἴη. ἀνάγκη

γὰρ ἔχει τὰς σάρκας τὰς κοπείσας καὶ φλασθείσας ὑπὸ τοῦ βέλεος ὑποπύους γενομένας ἐκτακῆναι. ἐπειδὰν δὲ καθαρθῇ, ξηρότερον χρὴ γίνεσθαι τὸ ἕλκος. οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ὑγιὲς γένοιτο ξηρῆς σαρκὸς βλαστούσης καὶ μὴ ὑγρῆς. καὶ οὕτως οὐκ ἂν ὑπερσαρκίσῃ τὸ ἕλκος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ὑπὲρ τῆς μήνιγγος τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον. ἢν γὰρ αὐτίκα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον καὶ ἀφελὼν ἀπὸ τῆς μήνιγγος *ψιλώσας, αὐτὴν καθαρὴν χρὴ ποιῆσαι ὡς τάχιστα καὶ ξηρὴν † ὡς μὴ ἐπὶ πουλὺν χρόνον οὖσα μυδήῃ τε καὶ ἐξαίρηται. τούτων γὰρ οὕτω γινομένων, σαπῆναι αὐτὴν κίνδυνος.

* ψιλώσας legit doctiſſimus Scaliger.

† Nihil hic in textu mutandum arbitror.

Malum autem ulceris carnem humidam eſſe ac hebetem tardiuſque repurgari. Adnitendum tamen, ut quàm citiſſimè ad ſuppurationem ulcus perducatur. Nam hac ratione quæ ulcus ambiunt partes inflammationem non incurrent; ipſumque ulcus quàm celerrimè purum reddetur. Lacerata namque colliſaque à telo caro, in pus verti ac tabeſcere debet. Vbi verò purgatum ulcus fuerit, ſiccius fiat neceſſe eſt; eâ namque ratione maturè ad ſanitatem tendet, caroque ſicca non humida non flaccida producetur; neque quoque ſupra vulneris labia excreſcendo ſe attollet. Eadem etiam membranæ cerebri eſt ratio, ut

que

quæ oſſe ſecto exemtoque omni conatu purgari ſiccarique debet, ne madida diutius hebes reddatur, tum & intumeſcat ſeſeque attollat. Nam hæc ſi fiant, ne ipſa putredine corripiatur metus eſt.

Signum minimè bonum dicit, ſi novella caro, quam in parte ulceroſâ producere incipit natura, mollis ſit, ſpongiæ inſtar albicans, ac hebes, hoc eſt, ſtupidâ, parumque ſentiens. Significat namque, eam *tardius repurgari*: id eſt, naturam debilem non ſatis efficaciter propellere ſuperfluam, quæ carnem flaccidam reddit humiditatem. Bene notari hic debet: Monitum iſtud non ſolum in pericranij carne, ſed eâ quoque, in ipſo quæ producitur cranio, locum habere. Poſtquam enim bene nudatum os, fiſſuræ deletæ, fragmenta omniaque impedimenta ablata, jam tum natura in exteriore cranij ſuperficie punctula carnea producere incipiet; quæ paulatim juncta univerſim os ac ſi perioſtion foret, tegent: Vidi, nec ſemel, cum putaret in vado omnia eſſe chirurgus, nihilque ad curationem reſtare, tum naturam aut nihil produxiſſe carnis, aut eam albicantem, mollem, ſpongioſam, ac inſenſilem. quod animadvertens ſuſpicio mihi fiebat latitare

etiamnum quid: nec me ſuſpicio fefellit; tandem etenim prodiens lamina quædam oſſea, etiamſi exilis admodum, impedijſſe ſe actiones naturæ oſtendebat. Rectè itaque ait,

Text. *Malum ulceris carnem humidam eſſe ac hebetem.* Significat namque naturam habere impedimentum, quò minus debitè operationes ſuas peragere queat; ſive ſit, quia os nondum debitè mundatum; ſive aliqua ei adhuc inhæreat intemperies; ſive quod latens lamella, exigua quamvis, quominus natura debitè officio ſuo fungatur, impediat.

Text. *Adnitendum tamen ut quàm citiſſimè ad ſuppurationem ulcus perducatur.* Quibus medijs? ſuppuratio naturæ opus eſt, quo illa adnititur materiam, quam univerſam ſibi aſsimilare nequit, ſaltem ſibi quantum fieri poteſt ſimilem efficere. Quod ut fiat, debet bene temperata eſſe pars, ejuſque innatus calor alacriter beneque ſe habere. Nam à calore innato, probaque temperie pendet puris laudabilis confectio. Quidnam recreat partis laborantis calorem ejuſque temperamentum? ea quæ ipſi amica ac analoga. In temperie conſiſtit caloris eſſentia, nam omnia intemperata ei inimi-

inimica. Etiam in oleoſo ac pingui illo, quod humidum primigenium vocant, ſuum habet calor fundamentum. Inde ſequitur, quod quæcunque calent ac hument moderatè, illa aptam reddunt partem, ut probum pus producere valeat. Talia paſsim recenſet Galenus; ceram, fœnugræcum, melilotum, altheam, reſinam terebinthinam, lentiſcinam, myrrham, thus, balſamum. Verum anne hac in parte errari poteſt, quærat quis? poteſt vel maxumè. Si quis namque initio ſtatim parti ulceroſæ calida & humida adhibeat, ſuppurationem impediet. Efficiet namque, tantus uti verſus laborantem locum fiat affluxus, nativus calor uti obruatur. Similiter ubi jam tempus quo ſuppurantibus utendum, venerit, ſi loco temperatè calfacientium, ijs quæ intensè calent, utaris; parte in inflammationem conjectâ, ſuppurationem impedies. Sic &, ſi ſine judicio, temperatè calidis validè ſiccantia permiſceas aut adſtringentia, ſuppurationem impedies; clauduntur namque partis laborantis pori, impedieturque ſanguinis, ad novæ carnis productionem, affluxus.

Dicat quis, Si ulcus ſanari nequeat niſi ſup-

puratio promoveatur, ſint autem calida & humida ſuppurantia, quo pacto, intelligendum, quod dicitur, ulcus niſi ſiccantibus ſanari non poſſe. Reſp: Puris productionem curationem eſſe ulceris, non ejuſdem ſanationem. Eſt namque via ad ſanationem. Purificatione enim, ab omnibus ipſi inhærentibus ſuperfluis, liberatur pars; iis inquam quæ actiones naturæ impedire poſſent. Ijs ablatis, poſtquam ſui juris facta fuerit natura, tunc ſanandi tempus eſt. Nam ſanatio, in novæ carnis productione ſita eſt, quâ ulceris cavitas repleatur; at ſarcotica ſiccandi vi prædita ſint neceſſe eſt, uti diapuitica humectandi. Quod dico, ipſe hoc dicit paragrapho Hipp: *ubi purgatum ulcus fuerit*; ſuppurantium nempe uſu, manuque chirurgi, *ſiccius fiat neceſſe eſt*; hoc eſt, tum ad ſarcotica accedendum: nam ab illis ulceris ſanatio, uti à ſuppurantibus pendet curatio. *Eâ namque ratione, natura ad ſiccitatem tendet, caroque ſicca & humida producetur*. Quid poſset dici elegantius.

Text. *Vbi verò purgatum ulcus erit, ſiccius fiat neceſſe eſt.* Eſt hæc præcedentium confirmatio. Quum enim dixiſſet, ulcus curari non poſſe, niſi prius nonnaturalis materia in pus verſa fuerit

fuerit; jam ſubjicit, nihil ſupereſſe, niſi ut finis curationi imponatur, idque ulceris ſanatione. quæ in eo conſiſtit, ut nova eaque proba carne repleatur locus ulceroſus cavus. Medicamenta hac in parte naturæ inſervientia, ea ſunt quæ σαρκωτικὰ ab effectu Græcis, Incarnantia & Carnem producentia Latinis; in quibus hæ requiruntur conditiones. 1. nihil uti in ſe habeant adſtrictorij. Si enim adſtringant, partis ſanandæ poros claudent, materiæque carnem producturæ affluxum impedient. 2. caleant uti, verum moderatè. Etenim carnis productio naturæ eſt actio. Naturæ in omnibus actionibus inſervit calor. calor ſimilia ſibi requirit, temperata dico. 3. ſiccandi facultate polleant. quamdiu enim in parte vel minimum reſiduæ fuerit humiditatis, adeò illa flaccida manet, organum uti idoneum agenti naturæ eſſe nequeat. Itaque reſiduus ille mador abſumi omninò debet, idque ſiccantium uſu.

Eadem etiam membranæ cerebri eſt ratio, ut quæ oſſe ſecto exemtoque, omni conatu purgari, ſiccariq; debet. Simulac os priſi ablatum fuerit, in conſpectum protinus ſe dat cerebri membrana, utpote calvæ immediatè ſubjecta. Hæc nobi- Text.

liſsimas quum peragat actiones, inſignemq́; cum cerebro conſenſum obtineat, debitè tractari debet, habeatque hujus curioſam rationem chirurgus, neceſſe eſt. Illud hic inculcat Hipp. iubens, convenientibus uti medicamentis detectam tractet membranam chirurgus; quę vult eſſe ſiccantia, ut analoga ſint naturæ partis. Humidis ſi tractetur, adeo illa madida flaccidaq́ue reddetur, ut præ reſpirationis vehementiâ ſe ſit ſublatura ac effuſura per foramen in cranio factum, ac in tantum ſe attollet tumorem, reſtitui uti ſuo nequeat loco. unde ne ab aëre alterata inflammationem, imò gangrænam contrahat, mortemq́; vulnerato adferat metus oritur. Verum anne ſemper & quomodocunq́; ſe membrana habeat, ſiccantibus tractanda? Diſtinguo. Aut enim poſt ademtum os, in nativâ ſuâ integritate eſt membrana, aut alterata. Si namque per rimam quam habuit priuſquam eximeretur os, ſtillavit in membranam ſanies, eamque inflammatam tumidamq́ue fecerit. ſi diviſa ſit, continuiq́ue ſolutione laboret; hic certe convenientibus opus medicamentis, de quibus ſuo tempore. Nunc illud quæritur, quaſnam membranâ ſimpliciter denudatâ,

datâ, medicamenta conditiones habere debeant, nondum autem alteratâ, ſed quibus medicamentis ejus alterationem avertere chirurgus poſsit. Dico Hipp. ad illud reſpicientem axioma; topica partibus applicanda analoga eſſe debere, temperiei, ſubſtantiæ, naturæque laborantium partium; in hiſce medicamentis vim ſiccandi, calfaciendi, acrimoniam, & fragrantiam requirere. Siccandi; nam ſicca denſaque membranæ eſt conſiſtentia: adeò quidem, à nonnullis inter tunicas non membranas uti referatur. Certe adeò menyngi inimicus mador, ut non deſint docti, exiſtimantes paralyſin fieri non poſſe, niſi membranoſâ nervorum ſubſtantiâ humida nimis flaccidaque reddita, eoque ad motum inidonea facta fuerit. Membranoſam autem quòd accipiant nervi ſubſtanriam ab hac membranâ, per eam dum tranſeunt, probatione non opus. Idipſum Aph. 5. lib.3. innuit, auſtrales ventos διαλυτικοὺς dicens; quatenus nempe humidus is per nares tractus aër, flaccidas efficit cerebri membranas. Ejuſcemodi itaque medicamentis tractanda membrana integra exiſtens, in ſua integritate uti maneat. Sin dolor aut imflammationis

ſe oſtendāt principia, ad lenientia paregorica deflectendum; cui fini Gal. 6. Meth. alijque roſaceum tepidum, aut oenæleum adhibent, ijſque antequam ad ſiccantia veniant, ſymptomata placant. Hoc in Galeno videntes nonnulli, ideo in medicamentis membranæ applicandis incerti ſunt. Male inquam diſtinguunt, alia requiri in membranâ integrâ, quàm alteratâ.

ὀστέον δὲ ὅ τι δὴ ἀποστῆναι δεῖ ὅτου ἄλλου ὀστέου ἕλκεος ἐν κεφαλῇ γενομένου, ἕδρης τε ἐούσης τοῦ βέλεος ἐν τῷ ὀστέῳ, ἢ ἄλλως ἐπὶ πουλὺ ψιλωθέντος τοῦ ὀστέου, ἀφίσταται ἐπὶ πουλὺ ἔξαιμον γενόμενον. ἀναξηραίνεται γὰρ τὸ αἷμα ἐκ τοῦ ὀστέου ὑπό τε τοῦ χρόνου καὶ ὑπὸ φαρμάκων τῶν πλείστων. Τάχιστα δ' ἂν ἀποσταίη, εἴ τις τὸ ἕλκος ὡς τάχιστα καθήρας ξηραίνοιτο λοιπὸν τότε ἕλκος καὶ τὸ ὀστέον. καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἧσσον. τὸ γὰρ τάχιστα ἀποξηρανθὲν καὶ ἀποσερακὸς, ἐν τούτῳ μάλιστα ἀφίεται ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου τοῦ ἐναίμου τε καὶ ζῶντος αὐτέου, ἔξαιμόν τε γενόμενον καὶ ξηρὸν, τῷ ἐναίμῳ καὶ ζῶντι μάλα ἀφίσταται.

Os autem quod capite vulnerato ab alio abſcedit eſſe, ſive in eo teli veſtigium relictum ſit, ſive alioquin

quin plurimum nudatum, ubi exſangue redditum fuerit tunc abſcedet. Abſumitur autem in oſſe ſanguis paulatim, uſquúe medicamentorum. Feſtinanter verò abſcedet, ſi quis citiſſimè ulcere purgato, tum os ſiccet, idqúe magis minuſve; quod enim cito areſcit, attenuaturqúe, eâ de causâ ab alio oſſe ſanguinem adhuc in ſe habente ac vivente abſcedit, quia redditum exſangue ac ſiccum, ab eo quod ſanguinem habet vivitqúe, valde abſcedit.

Monuit propoſuitque obſervanda in pericranio ac menynge detectâ, dabit jam nonnulla ipſum concernentia cranium. Fieri quotidie videmus, naturam exiles oſsis ſquammulas ſolutas ejicere: quo pacto hanc rem accelerare chirurgus queat, ſuppetiaſque naturæ ferre, idipſum nunc tradit. Vbi notandum chirurgo, ne fiſſa fractave, aut ſemiſoluta oſsis fragmenta violenter ſeparet, ac à reliquo auferat oſſe. Ejus namque conditionis cranium eſt, quamminimum lædi uti velit. Eſto itaque os fiſſum, laminaque aliqua ſoluta, non quidem omni ex parte, ſed ſemifluctuans; ſatis erit, portionem ejus ſi eximat, ſicque ſpatium ſuperflua ejiciendi naturæ concedat. quod reliquum eſt fiſſuræ, ſcalpris bene radat, ne collecta in ſubjectam

 mem-

membranam ſtillet ſanies. Quo facto, medicamenta quæ reſiduum ſponte ſecedere faciant, admoveat. Qualia illa? ſiccantia, hæc namque ſucculentiam oſsis abſumendo, id efficiunt, ut exareſcens os, à ſano ac integro non magno ſecedat negotio.

Vbi exſangue redditum fuerit tum abſcedet. Tum etenim quum nutrimento ſuo deſtituatur, neceſſe eſt à ſano ac integro ſeparetur, ut cui cum ejuſcemodi exſucca ac areſcente parte nihil commune. Illud quotidie in gangræna obſervamus, ubi natura ſeparat quod corruptum eſt, ne pars ſincera trahatur. Idem in rebus externis, arborum dico, plantarumq; ramis vitio aliquo tactis, qui ſimulac omnimodè ſiccati fuerint, à reliquo quod in ſtirpe eſt ſucculentum ſecedunt. Hiſce itaque id probatur, oſsi ſiccantia deberi medicamenta.

ὅσα δὲ τῶν ὀστέων ἐσφλᾶται ἔσω, ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτῶν καταῤῥαγέντα ἢ καὶ διακοπέντα πάνυ εὐρέα, ἀκινδυνότερα τὰ τοιαῦτα γίνεται. ἐπὴν ἡ μῆνιγξ ὑγιὴς ᾖ. καὶ τὰ πλέοσι ῥωγμῇσιν ἐσκαταῤῥαγέντα καὶ εὐρυτέρῃσιν, ἔτι ἀκινδυνότερα καὶ εὐμαρέστερα ἐς τὴν ἀφαίρεσιν γίνεται. καὶ οὐ χρὴ

πρίειν

πρίειν τῶν τοιούτων οὐδέν. οὐ δεῖ κινδυνεύειν τὰ ὀστέα πειρώμενον ἀφαιρέειν, πρὶν ἢ αὐτόματα ἐπανίῃ. *εἰκὸς πρῶτον χαλάσαντος. ἐπανέρχεται δὲ τῆς σαρκὸς ὑποφυομένης. ὑποφύεται δὲ ἐκ τῆς διπλόης τοῦ ὀστέου καὶ ἐκ τοῦ ὑγιέος, ἢν ἡ ἄνωθεν μοῖρα τοῦ ὀστέου μούνη σφακελίσῃ. οὕτω δ' ἂν τάχιστα ἥ τε σὰρξ ὑποφύοιτο καὶ βλαστάνοι, καὶ τὰ ὀστέα ἐπανίοι, εἴ τις τὸ ἕλκος ὡς τάχιστα διάπυον ποιήσας καθαρὸν ποιήσηται. καὶ ἢν διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου ἄμφω αἱ μοῖραι ἐσφλασθῶσιν ἔσω ἐς τὴν μήνιγγα, ἥ τε ἄνω μοίρη τοῦ ὀστέου καὶ ἡ κάτω, ἰητρεύῃς ὡσαύτως τὸ ἕλκος. ὑγιὲς τάχιστα ἔσται. καὶ τὰ ὀστέα τάχιστα ἐπανίῃσι τὰ ἐσφλασθέντα ἔσω.

* Non diſplicet quod nonnulli legunt ἕλκος πρῶτον χαλάσαντος ἐπανέρχεσθαι καὶ τῆς σαρκὸς ὑποφυομένης. Quãvis nec Mercurialis animadverſio omnino rejicienda qui loco εἰκὸς εἰκῶς legit.

Quæcunque etiam oſſa à naturali ſuo recedentia ſtatu, deſidunt, vel quod perrupta aut latè præciſa ſunt, hoc periculi minus habent ubi membrana fuerit inviolata: tum & quæ plurimis iiſque hiantibus rimis fracta ſunt, minus adhuc periculi ſecum adferunt, faciliuſque eximuntur. neque horum quicquam ſecare oportet, aut conari ut cum periculo avellantur priuſquam ſoluta ſponte ſint. Tum autem ſponte ſequentur, quum prius ſubeunte carne laxantur, quæ ex oſſis meditullio, ubi oſſa inter ſe connectuntur, &

ab ea

ab eo quod ſanum eſt ſuccreſcit, ſi ſuperior tantum oſſis pars corrupta ſit. Hac ratione etiam cito luxuriabit ſuccreſcetque caro, oßáque ſolventur, ſi quam feſtinanter fieri poterit puris productioni incumbas. Quod ſi totum os deſidat, ita ut utraque tam inferiore quàm ſuperiore parte membranæ inhæreat, eadem ratione & citiſſimè ſanabitur ulcus, & deſidentia oſſa ejicientur.

Monitum alterum, cujus hic ſenſus: Vbi cranium læſum, fiſſuras fracturaſve ampliores quàm auguſtiores eſſe præſtat. Cujus rei cauſæ. 1. quia fragmenta educenda, commodius manu chirurgi prehendi queunt. 2. quod ſectione ſive priſi non ſit opus. quorſum namque os exſecare, ubi ſpatium ſatis capax per quod ſuperflua expelli poſsint? 3. neque violentam inſtituere fragmentorum avulſionem neceſſe eſt, quum ſponte fluctuent: Amplæ itaque fiſſuræ non eſt, quòd chirurgum terreant; ſed anguſtæ ſuſpectæ ſemper eſſe debent. Idem in aliarum partium vulneribus quotidie obſervamus: quum periculoſius ſit, ac difficultatis plus ſecum trahat, ſi nervus aciculâ aut tenui ligneo pungatur fragmento, quam paulo ampliore ſi vulneretur plagâ. nam ibi inflammationis aut convulſionis

nis oritur metus. ibi ut plurimum ſectio ſive major apertio manu chirurgi fiat neceſſe eſt, quæ in latiore vulnere non requiritur. Exceptionem tamen addit, ſive cautionem quoad hoc monitum.

Vbi inviolata fuerit membrana. Hoc eſt minus periculi eſt, ſi cui machærâ, majuſcula cranij portio præcidatur, quàm ſi obtuſo ictu exilem tantum anguſtamque rimam agat, dummodo præciſione illâ, ſubjecta menynx læſa non ſit. Cui adde, dummodo præ ictus vehementiâ cerebrum validè concuſſum commotumve non fuerit, ita ut perturbata ſit animalis facultas, laceratave cerebri vaſcula. Nam hæc talia quotidie, anguſtiore quamvis exiſtente fiſſurâ, evenire ſolent. Text.

Aut conari ut cum periculo avellantur, priuſquam ſoluta ſponte ſint. Hoc jam illud eſt, quod paulo ante dictum; periculoſum nimirum eſſe, oſsis fracti fragmenta laminaſve non fluctuantes, neque in totum ſeparatas, manu chirurgi violentiâ quadam ab integro avellere oſſe. Nam illa avulſio ſpecies novæ eſt fracturæ. Text.

Tum autem ſponte ſequentur, quum prius ſubeunte carne. Senſus horum verborum eſt, tunc Text.

temporis ſponte ſuâ nullaque moleſtiâ ſeparari ſecedereq; fragmenta, quum nova in oſſis denudati ſuperficie apparere incipit caro. Etenim illud ſemper in quocunque læſionis cranij genere fieri ſolet, ut poſtquam nihil amplius vitioſi fuerit quod abjicere natura nititur, ut inquam tum incipiat producere in ſuperficie cranij carunculam recentem. Cujus materia eſt ſanguis meditullio contentus, is namque ſcalpturitione exteriore durâ cranij ſuperficie ablatâ, exſudans, in carnem convertitur; quo natura inducit cranium, ablati perioſtij loco. Hoc itaque vult, naturam tum ſeparare ejicereq; fragmenta fiſsi fracti-vé cranij, quum novam incipit producere carnem. Quur non antea? quia occupata fuit ac impedita oſsis ſeparatione, ita ut de aliâ aliquâ actione non cogitarit.

Τῶν δὲ παιδίων τὰ ὀστέα καὶ λεπτότερά ἐστι καὶ μαλθακώτερα διὰ τοῦτο, ὅτι ἐναιμότερά ἐστι καὶ κοῖλα. καὶ οὔτε σηραγγώδεα. καὶ οὔτε πυκνὰ, οὔτε στερέα. καὶ ὑπὸ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων καὶ ἀσθενεστέρων, καὶ τρωθέντων ὁμοίως τε καὶ ἧσσον, τὸ τοῦ νεοτέρου παιδίου καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον ὑποπυΐσκεται, ἢ τὸ τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ,

νῳ, καὶ ὅσα αὖ ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ὁ νεώτερος τοῦ πρεσβυτέρου θᾶσσον ἀπόλλυται.

Puerorum verò oſſa & tenuiora ſunt & molliora, quia ſanguinis plus continent. Sunt & cavernoſa, non dura, nec denſa, aut ſolida. Hinc fit ut cum à pari telo aut etiam imbecilliore æquale aut etiam levius vulnus acceperit tenuioris pueri os, id magis celeriuſque purulentum fiat quàm robuſtioris. Et ſi alioquin tethale fuerit vulnus, iunior quàm ætatem habens citius perit. Text.

Tertium hoc monitum eſt. Dixit jam, quò cranij os fuerit ſiccius eò citius faciliuſque ſanitatem conſequi, ac à reliquo oſſe ſeparari. Idipſum jam exemplo puerorum probat.: quorum oſſa ætatis conſtitutioniſque corporis ratione mollia ſunt, ſucculenta ac ſanguine plena. Hac namque de causâ evenire cernimus, puer capite ſi vulneretur, frequentius ut moriatur quàm adultus. Etenim ſucculentiæ, qua cranium ſcatet ratione, facillimè putredine corripitur. Hinc itaque eſt, difficulter quòd fiſſa fractavé fragmenta in illis ſeparentur; quæ ipſis mortis cauſa.

Puerorum oſſa molliora ſunt. Cujus duæ cauſæ. Text.

I. nondum enim innatus eorum calor eam acquiſivit acrimoniam, copioſam uti humiditatem abſumere valeat. II. quòd humido primigenio (reddente omnes corporis partes molles & flaccidas) pueri abundent. Quam facile videmus præ indecenti poſitu, infaſciatione, aut etiam malâ aſſuetudine, puerorum membra indecoram induere figuram? Mollia, cerea eorum ſunt oſſa, quamcunque figuram facile induentia. Vnde tot gibbi? illa res macrocephalos facit, ſi Hipp. fides.

Text. *Sunt & cavernoſa.* σηραγγώδεα. (ita legendum, non uti nonnulli σκληρώδεα.) Caloris omnia penetrantis ratione. Senum oſſa contrà quòd denſa ſint, fit, quia pervadens calor in illis deficit.

Text. *Non ſolida.* Fragilia quidem non ſunt, ſed flexilia, quæque facile cedunt. Videmus puerorum capita præ valido ictu, deſidere ſæpius quàm findi aut frangi.

Text. *Iunior quàm ætatem habens, citius perit.* imbecillior namque. Accedit, quod infantile cranium ob ſummum madorem, levi de causâ putredinem incurrat, ſecus ac juvenile.

Text. *Citius purulentum fiet pueri os.* Nam calor

omnia

omnia regens, inque ſuâ conſervans integritate in imbecillioribus magis deficit. Hinc ejuſcemodi crania putredine, omnia corrumpente, citius corripiuntur. Putredini autem nonnaturalis calor comes quum ſemper ſit, etiam hac de cauſâ facile accedit inflammatio, periculoſum vulneris capitis ſymptoma. Cui ut occurratur, ſuadet ſequente paragrapho, terebrâ uti urgeatur. Quodipſum tamen non leviter in pueris faciendum.

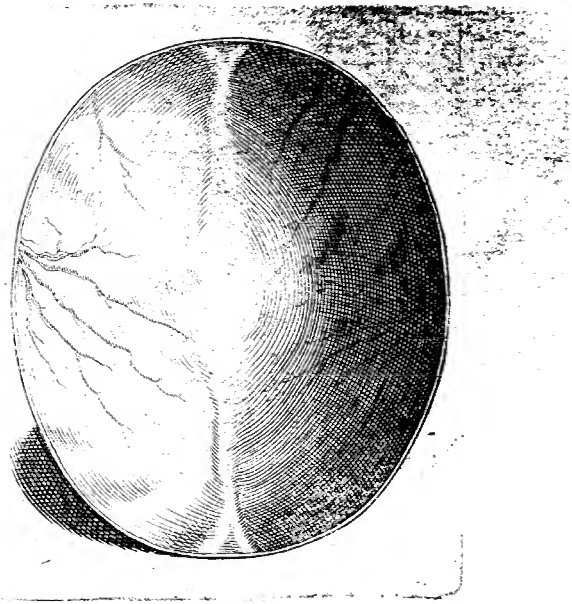
ἀλλὰ χρὴ ἢν ψιλωθῇ τῆς σαρκὸς τὸ ὀστέον, προσέχοντα τὸν νόον πειρῆσθαι διαγινώσκειν ὅτι μὴ ἔστι τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν καὶ γνῶναι εἰ ἔῤῥωγε τὸ ὀστέον καὶ εἰ πέφλασται, ἢ μοῦνον πέφλασται. καὶ εἰ ἕδρης γενομένης τοῦ βέλεος προσέστι φλάσις ἢ ῥωγμὴ, ἢ ἄμφω ταῦτα. καὶ ἢν τι τούτων πεπόνθῃ τὸ ὀστέον, ἀφιέναι τοῦ αἵματος τρυπῶντα τὸ ὀστέον σμικρῷ τρυπάνῳ φυλασσόμενον ἐπ' ὀλίγον. λεπτότερον γὰρ τὸ ὀστέον, καὶ ἐπιπολαιότερον τῶν νέων ἢ τῶν πρεσβυτέρων.

Verum oportet ubi nudatum fuerit os, id operam dare ut cognoſcas quod cerni nequit, intelligaſque num fiſſum ſit os ac colliſum, an verò non niſi colliſum, vel non ita inciſum ut oſtendat qua telum in- Tenu

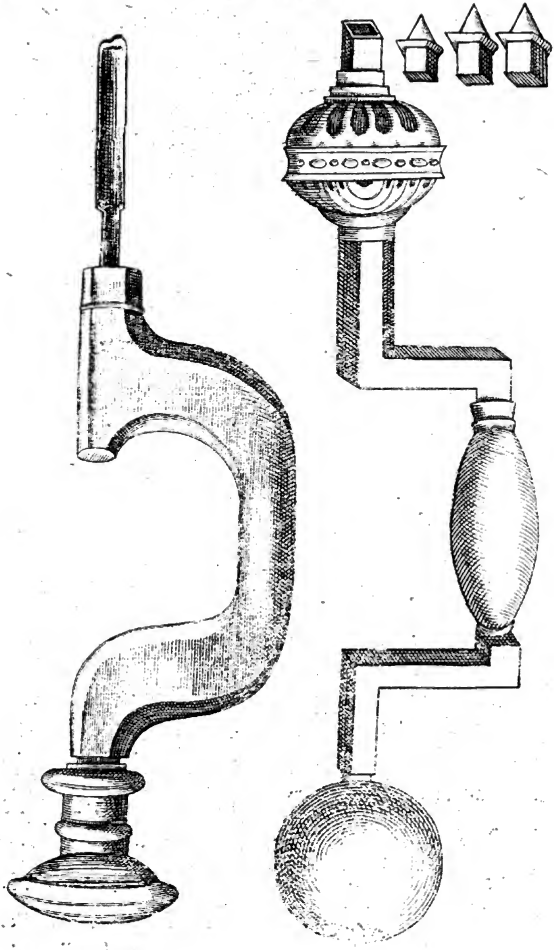
 ſederit,

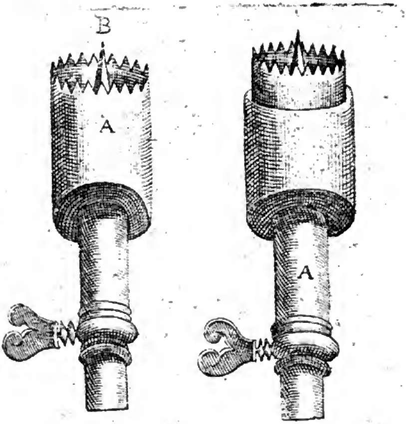
ſederit, & præter id, colliſum, fiſſum, aut tam hoc quam illo modo læſum ſit. Et ſi quid horum deprehendes parvo terebello os urgere oportet, ſicque ſanguinem exhaurire. adhibitâ tamen cautione, quod tenuius ſit ætate tenerâ quàm firmâ os.

Author hic iubet quod præcedente paragrapho tacite vetuiſſe videtur, ſi enim puerilia crania ratione ſucculentiæ faciillimè inflammatione putredineque infeſtentur; tum &, ſi in genere citius puer quàm adultus capite ictus moriatur, reverà non facile ſecandum pueri caput. Ob id Author neque ſcalprorum, multo minus exſectionis per modiolum facit mentionem, jubens ut anguſto ac ſubtili terebello foretur ſemel atque iterum locus læſus, idque eo fine, ut effuſo ebulliente ſanguine, inflammationis putrediniſque auferatur metus. Qui huc Celſi locum adducunt, jubentis ut inter forandum terebellum ſæpe eximatur foraminiſque altitudo conſideretur, non vident Celſi illum locum puerorum capitibus convenire nequaquam poſſe, ut quæ tantum craſsitiei non habent. Lamella adeo tenuis eſt, vix uti conſpici poſsit medulloſitas.

τρυπῶντα τὸ ὀστέον σμικρῷ τρυπάνῳ. Per trepanum Text.
hic minimè intelligit modiolum veterum,
nam eo exſcindi ſolet cranij portio, quod
in pueris fieri non debet; verùm terebellum
forans non perforans. Cui rei inſervire
commodè poterit à Celſo deſcriptum hiſce
verbis Cap: 3. lib: 8. *Terebrarum autem duo ge-* “
nera ſunt: Alterum ſimile ei quo fabri utuntur. Al- “
terum capituli longioris, quod ab acuto mucrone inci- “
pit, deinde ſubito latius fit, atque iterum ab alio prin- “
cipio paulo minus quàm æqualiter ſurſum procedit.

Sequitur modioli tum & Trepani abaptiſti
Figura.

A *Modioli vera effigies.*
B *Clavus, ne modiolus vacillet impediens.*
C *Prominens limbus, prohibens ne modiolus altius mergatur.*

Nam prominens limbus notatus B. ne altius mergi queat terebra, impedit.

ὅστις δὲ μέλλει ἐκ τρωμάτων ἐν κεφαλῇ ἀποθνήσκειν, καὶ μὴ δυνατὸν αὐτὸν ὑγιᾶ γενέσθαι, μὴ δὲ σωθῆναι, ἐκ τῶνδε τῶν σημείων χρὴ τὴν διάγνωσιν ποιέεσθαι τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν, καὶ προλέγειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι. πάσχει γὰρ τάδε. ὁκόταν τις ὀστέον κατεηγὸς, ἢ ἐρρωγὸς, ἢ πεφλασμένον, ἢ ὅτῳ γοῦν τρόπῳ κατεηγὸς ἐννοήσας ἁμάρτῃ, καὶ μήτε ξύ-

ση, μήτε πρίσῃ, μήτε δεόμενον, μήτε ᾖ ὡς ὑγιέος ὄντος τοῦ ὀστέου, περὶ τῶν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων πυρετὸς ἐπιλήψεται ὡς ἐπιπολὺ ἐν χειμῶνι. ἐν δὲ τῷ θέρει μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει. καὶ ἐπειδὰν τοῦτο γένηται, τὸ ἕλκος ἄχροον γίνεται, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἰχὼρ ῥέει σμικρός. καὶ φλεγμαῖνον ἐκτέθνηκεν ἐξ αὐτοῦ, καὶ γλισχρῶδες γίνεται, καὶ φαίνεται ὥσπερ τάριχος, χροιὴν πυρρὸν, ὑποπέλιον, καὶ τὸ ὀστέον σφακελίζειν τηνικαῦτα ἄρχεται. καὶ γίνεται περκνὸν, λεῖον ὂν, τελευταῖον, ἐπώχρον γινόμενον ἢ ἔκλευκον. ὅτ' ἂν δ' ἤδη ὑπόπυον, ἢ ἐπὶ τῇ γλώσσῃ φλυκταῖναι γίνωνται, καὶ παραφρονέων τελευτᾷ. καὶ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει τοὺς πλείστους τὰ ἐπὶ θάτερα τοῦ σώματος. ἢν μὲν ἐν τῷ ἐπ' ἀριστερὰ τῆς κεφαλῆς ἔχῃ τὸ ἕλκος, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς λαμβάνει. ἢν δ' ἐν τῷ ἐπὶ δεξιὰ τῆς κεφαλῆς ἔχῃ τὸ ἕλκος, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει.

Text. *Cum quis ex capitis vulnere moriturus, nec ullo pacto ſanus reddi ac evadere poteſt, talem moriturum hiſce cognoſces ſignis, quæque ei eventura indicabis. Os ubi fractum, fiſſum, colliſum aut quocunq; modo ſolutum eſſe intellexeris, neque per errorem ra-*

ſeris

ſeris, ſecueriſve, exiſtimans ſectionem non exigere; hoc caſu febris plerumque hyeme ante diem decimumquartum, poſt ſeptimum æſtate apparebit. Qua ſuperveniente, vulnus colorem ſuum mutat, parumque ſanieï eructat, quodque in eo inflammatum eſt emoritur, fit glutinoſum & ſalſamentum refert, colore fulvum, ſublividum; tumque os corrumpi incipit, fitque nigrum, læve exiſtens, tandemque ſuppallidum albicanſque redditur. At verò purulentum jam cum eſt, oriuntur in linguâ puſtulæ, delirioque correptus moritur. Plæriſque etiam alterum corporis latus convellitur. Et ſiquidem in ſiniſtris capitis vulnus fuerit, dextra infeſtat convulſio; Sin dextra vulnerata, convelluntur ſiniſtri lateris nervi.

Priuſquam ex inſtituto ad priſin quæ modiolo fit, deveniat, præmittit prognoſin; tradens ſigna quibus certior redditur medicus pericliteturne vehementer vulneratus, nec ne. Vti namque egregiè Celſus lib:5. Cap.26. "*Prudentis eſt, eum qui ſervari non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus ut occiſi, quem ſors ipſius peremit. Deinde ubi gravis metus ſine certâ tamen deſperatione eſt, indicare neceſſarijs periclitantis in difficili rem eſſe, ne ſi victa ars malo fuerit vel ignoraſſe vel fefelliſſe videaris.*" Tradidit paulo ante prognoſtica quædam ſigna, etiam huc

 perti-

pertinentia, verum quæ in principio vulneris locum habebant tantum, antequam manum vulnerato admoveret chirurgus: hæc verò locum habent etiam tum, in curatione quum verſatur chirurgus. Sciendum namq; duplici de causâ ex capitis vulnere ægrum mori; aut quod per ſe vulnus lethale ſit; aut quod lethale reddatur per accidens. Per ſe, uti cerebrum validè concuſſum ſi fuerit; ſi non tantum cranium, ſed & menynges diſciſſæ, inque ipſum penetraverit cerebrum telum; ſi baſis cerebri læſa ſit. His talibus ut plurimum ſtatim initio lethalia adſunt ſymptomata, quæ ægrum quarto aut ſeptimo die abripiunt. Celſus, quænam lethalia ſint in genere vulnera recenſet, loco jam citato: *ſervari non poteſt, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui iocinoris portæ, cui in ſpinâ medulla percuſſa eſt; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius inteſtinum, aut ventriculus aut renes vulnerati ſunt, cuive circà fauces grandes venæ vel arteriæ præciſæ ſunt. Vix autem ad ſanitatem perveniunt, quibus ullâ parte pulmo, aut iocinoris craſſum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut lien, aut vulva, aut veſica, aut ullum inteſtinum, aut ſeptum tranſverſum vulneratum eſt. Hi quoque in ancipiti ſunt, in quibus uſ-*

que ad grandes intuſque conditas venas, in aliis vel “
poplitibus mucro deſedit. Fit vulnus per accidens “
lethale non unâ de cauſâ. Medici ac chirurgi imperitia errorve in cauſâ eſſe poteſt. Vti, pericranij apertionem calvæque nudationem ſi neglexerit; os ſcalpris ſi non purgarit; pinguia aut alioquin inimica oſsi ſi applicuerit remedia; in eximendis fragmentis, modiolive uſu, membranam ſi violaverit, ipſis ſuturis ſcalpra modiolumvé ſi applicuerit; caput nimijs operimentis ſi obruerit; fragmenta non integrè ſoluta nimis violenter à reliquo oſſe abſtraxerit; nullam ſi corporis rationem habuerit, purgationem, venæ ſectionem, alterantia medicaméta, convenientem diætam ſi non præſcripſerit; ægrum genio indulgere ſi permiſerit; de vitando aëre, potiſsimum intemperato, eum non monuerit. Hæc namque ratione, non raro, quod per ſe exiguum eſt malum, majus curantis negligentiâ fit. Poteſt & ipſe vulneratus huic rei anſam præbere, neque id inefficaciter; ſi namque ſpretis medici monitis gulæ ſe mancipet (nam in fiſſuris aut etiam levioribus fracturis, non raro primis diebus nihil mali ſentiunt vulnerati) vino ſe repleat, Veneri ſe det, aerem

quemcunque hauriat, de vindictâ indeſinenter cogitet, eaque ratione animo perturbato ſomnum aliaſque naturæ actiones impediat, næ hic talis malum ipſe ſibi acccerſet. Aut è contra, animo ita ſi ſit abjecto, omnem ſalutis ſpem uti abjiciat, & ſibi indeſinenter mortem proponat. Illud namque aſſerere poſſum, non unum ab hiſce cauſis me abreptum vidiſſe, per ſe quum vulnus grave non eſſet. Non fruſtra uti moneat Hipp. Aph. 1. non ſufficere ſuo uti fungatur officio medicus, requiri etiam, partibus ſuis uti non deſit æger. Qui maligno aliquo, eoque latente ſi laboret quum vulnus inferretur affectu, ſicuti venerea lue aut ſimili, neque de eo certiorem faciat medicum; Si corpus habuerit ante conflictum multâ cacochymiâ repletum. illa namque tacitè in caput ſe efferet. Certe hi tales, vulnerati licet, non tamen ex vulnere moriuntur.

Text. *Neque per errorem raſeris, ſecueris.* Vides, hîc Hipp. tacitè rem, uti à nobis jam factum, diſtinguit: nempe, non omnes ex vulneris magnitudine, nonnullos propter negligentiam chirurgi mori. In corvos quàm ejuſcemodi incidere præſtet magiſtellos. Et tamen

men quotidiana ſe offerunt exempla.

Hyeme plærumque febris ante diem 14. Videtur hic ejus eſſe Author ſententiæ, præſtare ut in capitis vulneribus citius quam ſerius ſe oſtendat febris. Hanc ad rem inſignis apud eundem eſt locus 2. Prorheticorum. *Præſtat, inquit, eum qui capite vulneratus eſt, neque febricitare, neque ſanguinis profluvium, inflammationem, aut dolorem aliquem pati; aut ſi eorum aliquod appareat, circà initia fieri, neque diu durare tutiſſimum eſt.* Dicuntur hæc reſpectu cauſæ è qua excitari febris ſolet. Si namque ſtatim initio, primo aut ſecundo appareat die, illa proculdubio cauſam agnoſcet perturbationem, humorumque ac animi commotionem quum vulnus incuteretur. Ceſſante causâ procatarcticâ, ac ubi ſe collegerit æger, deſinet illa febricula. Si verò primis diebus nihil febrile, nec ullum ſymptoma ſentiat æger, ſeque in nullo verſari diſcrimine exiſtumet, hunc talem ſi ſubito, die 7. aut 14. (nihil licet in victu rebuſve peccarit externis) ac præter expectationem febris invadat, ſignificatur latens aliquod in cranio, cerebro, aut corpore vulnerati vitium, cui quamdiu potuit reſtitit natura, ſed quæ tandem victa ac causæ vehementiâ ſu-

tiâ ſuperata ſuccumbit. Ita ut cauſæ reſpectu, pejus ſit, diu poſt, quàm protinus apparere febrem. Quoties vidimus in fiſſuris non conſpicuis omnium ſymptomatum expertes primis fuiſſe diebus ægros, qui, collectâ paulatim loco fiſſuræ ac in ſubjectum ſtillante cerebrum ſanie, ſubito mortui ſunt. Vt oporteat ſuſpicacem eſſe chirurgum, illudque animo firmiter impreſſum habere, Capitis vulnera quum maxumè arrident, tum ſæpe vel maxume inſidias ſtruere.

Text. *Quâ ſuperveniente, vulnus colorem ſuum, &c.* Notandum quod dicit καὶ ἐπελθὸν τοῦτο γίνηται. nam quæ ſtatim initio apparet, non habet tantum difficultatis reſpectu minoris cauſæ; verum ſuperveniens aut poſt apparens, jam paulatim naturam fregit.

Text. *Vulnus colorem ſuum mutat.* Quem namque habebat vividum ac carneum colorem, in pallidum primum, tum fuſcum, tandem nigricantem mutat. Deficiente nimirum calore, hincque ſolitâ nutritione carniſque productione unà ceſſante.

Text. *Parumque ſaniei eructat.* Nam vulnus, deficiente expultrice facultate, ſiccum redditur. deficientibus autem facultatibus, paulatim

ipſa

ipſa deficit actionum omnium cauſa Anima. Ita in Prognoſticis, Coacis, alibique peſſimi ſigni loco ſemper habet, vulnus aut ulcus ſiccum reddi. Neque oculati id ignorant chirurgi. Niſi tamen tranſlatio fiat materiæ, idque ex bonâ causâ. uti ei apud Paræum, cui brachij ulceribus laboranti ſubitò ſiccata ulcera, quum metum injeciſſet ea res chirurgis, viſum ſaniem per inteſtina ſe effudiſſe.

Quodque in eo inflammatum eſt, emoritur. Te. Deficiente naturâ, quæ alias inflammatam in pus vertere aſſolet materiam.

Plæriſque etiam alterum corporis latus convellitur. Hic notat quod non ſemel in capitis vulneribus eveniſſe vidimus convulſione nimirum, corripi partes oppoſiti lateris, non eas in quas incidit vulnus. Cujus rei ut explicari causâ poſsit, duo ad hunc locum notanda. Primo, Hipp. hic non dicere quod illud ſemper fiat, ſed quod aliquando. τὰς πλείστους inquit, ſæpe ac multis id accidit. Ergo non omnibus. Non enim ſemper id evenire, ſed etiam ſæpe ejuſdem lateris nervos convulſione infeſtari, præter quotidiana exempla, etiam oſtendit hiſtoria apud Hippocratem Epid: 5. *Lariſſæ, inquit, Palamedis equiſo undecim* «

 annos

„ *annos natus, ab equo in fronte ſupra oculum dextrum*
„ *vulnus accepit, & ad os vitium perveniſſe vide-*
„ *batur, ex eoque modicus ſanguis proſiliebat. Hic ma-*
„ *gnam ſectionem ad os duplex uſque pertulit, ex eo ſta-*
„ *tu os curationem accipiebat. Sub vigeſimum diem*
„ *circà aurem tumor obortus eſt; febris cæpit & rigor,*
„ *indeq; tumor & dolor augebantur. Sub initia febris*
„ *ex rigore cepit, & oculi, frons, ac univerſa facies in-*
„ *tumuit. Hæc autem dextra capitis parte fere contige-*
„ *runt, pervaſit tamen tumor etiam ad ſiniſtram, ſed*
„ *hic nullam noxam attulit.* Alterum hic dicit, convulſionem vulneri ſupervenire; καὶ σπασμὸς, inquit, ἐπιλαμϐάνει τοὺς πλείστους τὰ ἐπὶ θάτερα τοῦ σώματος. Ita & in Coac. ſect. 14. σπασμὸς ἐπὶ τρώματι, θανάσιμον.

Quod itaque ſæpe fiat ut capite vulneratis ſuperveniat convulſio, ejus primariam dixerim cauſam, quod tanta fiat in capite materiæ morbificæ collectio, aut etiam quod tam valida oriatur in capite ob retentam ac putreſcentem dictam materiam inflammatio, illa uti nervis communicetur, abſumta nimirum præ inflammatione nativâ nervorum ſucculentiâ. At quanam de causâ oppoſiti nervi hoc malo corripiuntur, dicat quis? reſponderim, quod de læſo latere adeo ſollicita ſit

ta ſit natura ubi malum hærere ſentit, de oppoſiti lateris partibus minus uti cogitet. tota namque eſt, omneſque ſuas vires in id confert, læſi uti lateris partes integras ſervare aut priſtino nitori reſtituere poſsit; hinc fit, in eas uti partes, de quibus minus cogitat, materia ſe infundat. Cæca etenim eſt natura, nullâ utitur ratione, non ſollicita niſi de eo præſens quod eſt, de futuro minus cogitans. Ita videmus naturam morborum initijs percipientem aliquid in corpore ſibi diſsimile ac inimicum de eo adeo ſollicitam eſſe, non paucas alias uti actiones negligat. Hinc enim utplurimum fit alvus quod tum temporis officij ſui immemor reddatur. Ita, quænam cauſa, quod in lipothymia, februm initijs exteriora frigeant, æſtuantibus valde interioribus? quod natura ſentiens cordi creari periculum, calorem cum ſanguine univerſum eo trahat, de alijs partis minus cogitans. Quin & naturam videmus interdum de cerebro valde cogitantem tantâ copiâ ſurſum trahere calorem, inde uti delirium oriatur. Dicunt, à morbo id fieri. reſpondeo, non edere ſed lædere actiones morbum, verum quas læſit actiones morbus, eas edit natura.

Exemplum porrò oppoſiti lateris convulſi, dextris capitis vulneratis, præbet famula quæ in Omilo decumbebat apud Hipp. 5.
„ Epid. *hæc duodecim ferme annos nata ex capiti*
„ *vulnere moritur decimoquarto die, æſtate mediâ, ubi*
„ *impacta à quodam januâ os colliſum & fiſſum fuit.*
„ *Ad ſuturas verò vulnus erat; quod exſectione ege-*
„ *re eſt animadverſum, ſectum eſt autem non quan-*
„ *tum oportuit, verum quod in ipſo relictum fuit, in*
„ *pus verſum eſt. octavo die rigor, febris prehendit.*
„ *habebat verò non commodè: nono autem die, quod*
„ *reliquum erat, exſectum eſt, & pus admodum exi-*
„ *guum cum ſanguine ſubeſſe, viſum fuit, membranaque*
„ *pura erat, ac ſomnus quidem cepit, febris verò non*
„ *dimittebat. Convulſio autem manum ſiniſtram occu-*
„ *pabat quòd dextra potius parte ulcus haberet.*

εἰσὶ δ' οἳ καὶ ἀπόπληκτοι γίνονται. καὶ οὕτως ἀπόλλυνται πρὸ ἑπτὰ ἡμερέων ἐν θέρει, ἢ τεσσάρων καὶ δέκα ἐν χειμῶνι.

Text. *Sunt & qui apoplexia corripiuntur, ſicq́; æſtate ante ſeptimum, hyeme ante decimumquartum diem pereunt.*

Fiunt interdum vulnerati apoplectici, aut quod materia paulatim capite collecta ejuſque actiones impediens, ventriculis cerebri ſubitò

ſubitò ſe infundat; aut concuſſo commotoque præ ictu cerebro, turbatiſq; ac in unum confluentibus, ventriculoſque eâ ratione replentibus animalibus ſpiritibus. Ita in Coac. Sect: 14: Aph: 3. *Quibus, inquit, cerebrum vulneratur, ijs ſæpe febris ac apoplexia accidunt, ſicque moriuntur.* De hac cerebri concuſsione nos in præcedentibus plenius egimus.

ὁμοίως δὲ καὶ σημεῖα ταῦτα σημαίνει, καὶ ἐν πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῷ τρώματι, ἢ καὶ ἐν νεοτέρῳ.

Hæc ſigna idem ſignificant, ſive ſenex ſive juvenis ſit qui laborat. Textus.

Hoc eſt, ſive in ſene ſive juvene vulnerato jam dicta ſe oſtendant ſigna, ſemper periculum denuntiant. Et quidem per ſe ſemper, quamvis ratione ſubjecti differant. etenim juvenis hiſce ſymptomatis alacrius reſiſtet quàm decrepitus.

ἀλλὰ χρὴ εἰ ἐννοίης τὸν πυρετὸν ἐπιλαμβάνοντα, καὶ τῶν ἄλλων τι σημεῖον τούτῳ προσγινόμενον, μὴ διατρίβειν, ἀλλὰ πρίσαντα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα. ἢ καταξύσαντα τῷ ξυστῆρι. εὔπριστον δὲ γίνεται καὶ εὔξηστον. ἔπειτα τὰ λοιπὰ οὕτως ἰη-

 τρεύειν

τρύειν ὅπως αὐ δοκέῃ ξυμφέρειν πρὸς τὸ γινόμενον ὁρῶν.

Text. *Verum cum intelligis febrem invadere, aut aliud aliquod ſignum vulnerato ſupervenire, noli ulterius differre; os namque uſque ad membrrnam ſecandum, aut ſcalpro radendum. Facile enim ſecatur ac raditur. In reliquis ea curatio adhibenda, quæ conveniens videbitur: quam ad rem diligenti intuitu opus.*

Tradidit ſigna evenientia capite vulneratis, & quidem illa quæ in maxumo verſari ægrum teſtantur diſcrimine. Quibus apparentibus jubet jam ad priſin ſtatim deveniendum, idque aut exſectione, aut ſcalpturâ ad membranam uſque. Vbi eam nonnulli movent difficultatem, quod in deploratis caſubus à curatione abſtinendum dicant, ne qui violentiâ morbi moritur, dicatur medicatione tuâ ſublatus. Celſum hi citant cap: 26. lib: 5. Etiam Galenum dicentem. 11. Meth. „ Cap: 9. *In quò inſperata omninò ſalus eſt, imprudentis conſilij fuerit apud vulgus infamare præſidia quæ multis fuere ſaluti.* Ad quæ reſpondeo; certiſsimum ſi fuerit ægrum moriturum, omninò ab oſsis ſectione abſtinendum eſſe: at verò,

rò, quoniam quotidianis videmus exemplis eos de quibus deſperabatur tamen convaleſcere, inſtitutâ prædictione, monitiſque propinquis, interdum anceps nullo remedio præferendum, quum crudele ac inhumanum ſit omni ſpe deſtitutum ægrum deſerere. Nam vel hoc mortem accelerare ęgro poſsit, à medico ac chirugo ſe deſeri ſi animadvertat. audiatur idem Celſus loco adducto: *Vbi gravis metus ſine certâ tamen deſperatione eſt, indicandum neceſſarijs periclitantis in difficili rem eſſe, ne ſi victa ars malo fuerit vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur medicus.* Eſt & alia reſponſio; nimirum Hipp. hic præcipere ut priſis inſtituatur tum, ſi periculoſa ſymptomata primis appareant diebus, hoc eſt initio ſtatim poſt inflictum vulnus, non 14 die uti præcedens habebat paragraphus. Ita ſtatuit Celſus primis verbis Cap: 4. lib: 8. *Vbi calvaria pertuſa, protinus requirendum eſt, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obcæcati ſint, num obmutuerit, num per nares aureſve ſanguis ei effluxerit, num conciderit, num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit; atque ubi hæc apparent, ſcire licet neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. Si verò ſub primâ curatione febris intenditur, breveſque ſomni*

“ *& ijdem per ſomnia tumultuoſi ſunt, ulcus madet,*
“ *neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, tum*
“ *tum demum ad manum ſcalprumque veniendum*
“ *eſt.*

Text. *Os namque uſque ad membranam ſecandum.* Excisâ nimium utraque tabulâ quod ipſum modiolo fiat neceſſe eſt; de quo jam plenè aget.

Text. *Aut ſcalpro radendum.* Vbi fiſſura fuerit, eaque non niſi primam infeſtet tabulam, conetur eam delere ſcalpendo: sin utramque, exſcindi os debet aut modiolo, aut cycliſco ſeu ſcalpro exciſorio.

Ὅταν δ' ἐπὶ τρώματι ἐν κεφαλῇ ἀνθρώπου ἢ πεπρισμένου ἢ ἀπρίστου, ἐψιλωμένου δὲ τοῦ ὀστέου, οἴδημα ἐπιγένηται ἐρυθρὸν καὶ ἐρυσιπελατῶδες ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἀμφοτέροισιν, ἢ τῷ ἑτέρῳ. καὶ εἴ τις ἅπτοιτο τοῦ οἰδήματος ὀδυνῷτο. καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει, καὶ ῥῖγος· τὸ δὲ ἕλκος αὐτὸ τό τε ἀπὸ τῆς σαρκὸς καλῶς ἔχοι ἰδέσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ὀστέου, καὶ τὰ περιέχοντα τὸ ἕλκος ἔχῃ καλῶς, πλὴν τοῦ οἰδήματος τοῦ ἐν τῷ προσώπῳ. καὶ ἄλλην ἁμαρτάδα μηδεμίαν ἔχοι τὸ οἴδημα τῆς ἄλλης διαίτης, τοῦτον χρὴ τὴν κάτω κοιλίην ὑποκαθῆραι φαρμάκῳ, ὅ, τι χολὴν ἄγει. καὶ οὕτω καθαρθέντος,

θέντος, ὅ, τε πυρετὸς ἀφίησιν. καὶ τὸ οἴδημα καθίςαται, καὶ ὑγιὴς γίνεται. τὸ δὲ φάρμακον χρὴ διδόναι πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου ὁρῶν, ὡς ἂν ἔχῃ ἰσχύος.

Ubi autem in capitis vulnere, ſive ſectio adhibita ſit ſive non, oſſe tamen detecto, tumor rubicundus ac ad eryſipelatis naturam accedens in facie, oculis ſive alterutro ſive utroque oritur, dolens ad tactum; febris item ſuperveniat & rigor; ulcus verò quod ad carnem attinet bono eſſe loco videatur; os & quæ juxta ſunt rectè procedant, faciei tumore excepto, neque ullus in victu error commiſſus ſit; alvus homini ſolvenda medicamento quod bilem detrahit. Si ſic purgatus febris deſinit, tum & tumor evaneſcit, ſanitati æger reſtituitur. In medicamenti autem exhibitione conſiderandum quomodo ſe vires vulnerati habeant.

Dixit, febre in principio apparente abſque morâ ſectionem oſsis inſtituendam eſſe; quærat quis, annon habenda ſit febris aliorumque ſymptomatum ratio. Reſpondet Hipp: habendam omnino eſſe. Perſeverante namque, multo magis ingraveſcente febre, & vires deficient, ita ut exſectionem perferre æger nequiret; & quoque os ipſum phlo-

goſin à calore febrili conciperet, eoq́ue modioli circumactionem abſque inflammatione ſuſtinere non poſset.

Text. ὄιδημα ἐρυσιπελατῶδες. Eſt Eryſipelas genus mali capitis affectubus frequenter ſuperveniens; rubore vivido ac ſplendente, doloreq́ue urente partem affligens. Tumor eſt non admodum ſe attollens, pendet namque à bilioſo ſanguine, qui ratione tenuitatis ſe in latum diffundit potiùs.

Text. *In facie, oculis.* Familiaris faciei eſt eryſipelas, nam bilioſus humor excitans affectum ratione levitatis ſurſum fertur. Quod ſi admodum valida fuerit natura, depellit affluentem materiam ad loca maxumè diſsita, tumque in tibiâ aut pede (quæ etiam valde frequens) oſtendere ſe ſolet. Hic verò, laborante capite, ideoq́ue nequeunte procul pellere eryſipelatis cauſam materialem, in facie ſe prodit.

Text. *Dolens ad tactum.* Dolet etiam non tactum neque preſſum eryſipelas; nam acris fervidaq́ue a quâ pendet, materia pungitivos excitare ſolet dolores.

Text. *Febris item ſuperveniat.* Abſque febre rarò aut nunquam eſt Eryſipelas; utpote quam excitare

citare ſolet orgaſmo mota bilis, aut expreſſa à partibus internis ad exteriores. Motus is materiæ per ſe fervidæ, tam ipſam, quam per quas fertur partes accendendo febrem excitat.

Et rigor. Febris quæ eryſipelas comitatur continua ut plurimum eſt. quæ tamen acceſſione primâ cum frigore aut rigore invadere ſolet, propter bilis ſeſe moventis acrimoniam. Movent nonnulli dubium, num eſſentiale intermittentium ſignum ſit rigor, ideóque unquam in continuis apparere poſsit. Dico poſſe; quamvis me non lateat in continuis ſubinde rigorem ſe oſtendere, intermittentes contrà rigoris eſſe expertes; illas dico, quarum materia non acri, verum miti ac humidâ putredine tacta, cum magno non movetur impetu. Continuæ contrà ſubinde rigorem, quum incipiunt, conjunctum habent. ita cauſum frequenter cum rigore invadere animadvertimus. Quod verò inſtante criſi in continuis ſæpe adſit rigor præter quotidiana exempla nobilis is Hippocratis notat Aph. 46. 4. *Si rigor frequens & iteratus, febre non deſinente* (hoc eſt in continua) *ægrum jam debilem invadat, lethale*. Aſt de hoc rigore non Txt.

agimus, ſed de eo qui ſingulis paroxyſmis in febribus intermittentibus oſtendere ſe ſolet.

Text. *Vlcus verò quod ad carnem attinet bono loco eſſe videatur.* Hiſce id vult; bonum eſſe ſi eryſipelas in morbis foris appareat, modo per metaptoſin ſeu materiæ à nobilioribus ad ignobiles fiat tranſlatione. Si namque per propagationem, propter nimiam bilis in corpore univerſo parteve aliquâ copiam id fiat, bonum eſſe vix poteſt. Quomodo ſciam? Ex iis quæ hic traduntur ſignis: ſi namque epigeneſi fiat, non aderunt bona ſigna, quorum hoc loco fit mentio. talem notat aph.
„ 20. 7. *ab eryſipelate, putredo aut ſuppuratio, ma-*
„ *lum.* & aph præcedente; *Ab oſſis denudatione ery-*
„ *ſipelas, malum.* dic tu, quoniam mala comitantur ſigna.

Text. *Os & quæ juxta ſunt, rectè procedat.* Hæc oſtendunt eum de eryſipelate à bonâ causâ loqui, hoc eſt, robore naturæ expellentis.

Text. *Alvus homini ſolvenda eſt.* Vt naturæ conatum promovendo ei ſuppetias feramus. Illa namque ab eryſipelatis materiâ ſe quantum poteſt, liberare ſatagit. Quod natura abjicere nequit, id faciat cholagogo exhibito medicus.

In medicamenti exhibitione vires, &c. Eſt hæc Tem: cautela univerſalis, locum in omni præſcribendâ pharmaciâ habere debens: hoc ævo tamen minus neceſſaria, quo benigna leniaq; habemus pharmaca, quæ vires non facile proſternunt. Hippocratis verò tempore, ſcammoniata, helleborata, ſimiliaque valida quum in uſu eſſent purgantia, imo turbantia, hæc causâ, quod hoc monitum hic ponat. Nam capitis vulnera valida pharmaca non ferunt. Vide Hipp: 2. De Morb: ubi bilioſos affectus (qualis eryſipelas) ſcammonio & colocynthide curari jubet. Reverâ in ejuſcemodi quæ tantâ agunt violentiâ medicamentorum uſu, vires diligenter ponderandæ veniunt.

Περὶ δὲ πρίσιος, ὅταν καταλάβῃ ἀνάγκη πρίσαι ἄνθρωπον, ὧδε γινώσκειν. ἢν ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἴημα πρίσῃς, οὐ χρὴ ἐκπρίειν τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα αὐτίκα. οὐ γὰρ συμφέρει τὴν μήνιγγα ψιλὴν εἶναι τοῦ ὀστέου περὶ πολὺν χρόνον κακοπαθοῦσαν, ἀλλὰ τελευταῖον σάπη καὶ διεμύδησεν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος κίνδυνος ἢν αὐτίκα ἀφαιρέῃς πρὸς τὴν μήνιγγα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον, τρῶσαι ἐν τῷ ἔργῳ τῷ πρίονι τὴν μήνιγγα· ἀλλὰ

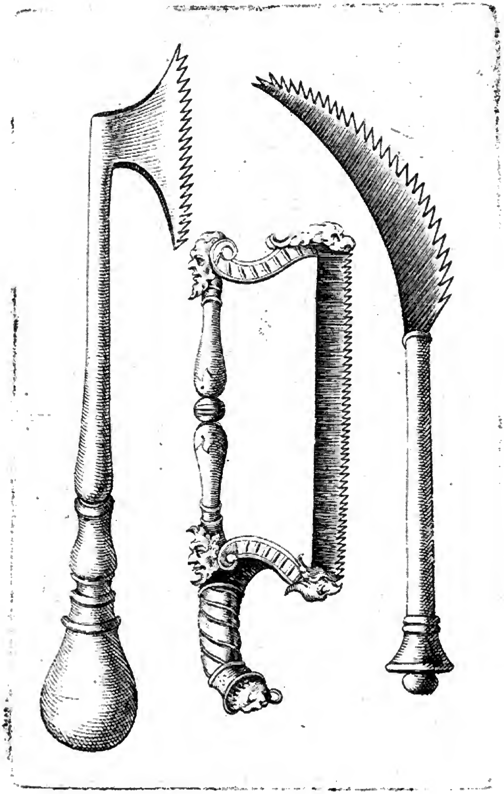
χρὴ πρίοντα, ἐπειδὰν ὀλίγου πάνυ δέῃ διαπεπρίσθαι, καὶ ἤδη κινέηται τὸ ὀστέον, παύσασθαι πρίοντα, καὶ ἐᾶν ἐπὶ τὸ αὐτόματον ἀποστῆναι τὸ ὀστέον. ἐν γὰρ τῷ διαπεπρισμένῳ ὀστέῳ καὶ ἐπιλελειμμένῳ τοῦ πρίσιος, οὐκ ἂν ἐπιγένοιτο κακὸν οὐδέν. λεπτὸν γὰρ τὸ λειπόμενον ἤδη γίνεται. τὰ δὲ λοιπὰ ἰῆσθαι χρὴ ὡς ἂν δοκέῃ ξυμφέρειν τῷ ἕλκει.

Quum verò priſis ineunda, de eâ ſic ſtatuendum. Quod ſi ſtatim initio vulneris inflicti curationi adbibearis, os ad membranam uſque ſimul ac ſemel exſcindere non oportet. Quum non expediat ablato oſſe hanc diu indetectam relinqui, graviter namque læderetur imò putreſceret ac hebes redderetur. Præterquam quòd aliud ſubſit periculum, ſi ſtatim os ad membranam uſque auferas, ne inter operandum membranam lædas. Sed inter ſecandum id obſervato, ut poſtquam eò res perducta ut parum abſit, quin univerſum os pertuſum ſit, jamque os vacillare incipit, ab ulteriore ſectione abſtineas; oſſique ut ſponte porro ſecedat, permittas. Nam oſſi quod ſectum eſt, & ſine exſectione relictum, nihil detrimenti accidere poteſt; nam quod relinquitur id tenuatur. Ad reliqua quod attinet, ea inſtituenda curatio quæ ulceri conferat.

Iam Priſin adgreditur, cujus cauſa præcedentia

dentia præmiſit. πρίσις à ſecando & excavando nomen habet. Nam πριὼν ſerram ſignificat: inde πρίω, πρίζω ſerro, ſerra ſeco vel findo; πρίσμα ſcobs eorum quæ ſerrâ ſecantur. πρίστης qui ſerrâ quid ſecat. Eſt namque ſerra inſtrumentum dentatum, quo ligna lapiſve ſecantur, cujus primam inventionem Dædalo veteres acceptam referunt. Sunt autem ſerrarum variæ tam apud architectos, fabros, quàm ipſos chirurgos ideæ; quas ad tria genera retulerim, ut alia ſit recta, incurva alia, alia denique orbicularis. rectarum alia major, minor alia. Major, quæ Palladio lupus, eſt ſerrula manubriata Galeno πρίων μαχαιρωτὸς cujus ad amputandum membrum, ad auferendum, dum anatome exercetur, cranium eſt uſus. Minor quâ interdum in cranio ad dividendam primam tabulam utuntur chirurgi. uti etiam eundem uſum illis præſtat ſerrula incurva. Harum hæ ſunt picturæ.

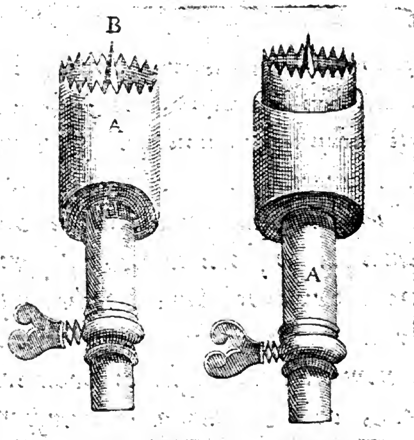
Orbi-

Orbicularis ſolis chirurgis in uſu. hæc illa eſt, quam Modiolum Celſus ac latini vocant ſcriptores, idque à ſimilitudine quæ ei cum modio (eſt modius menſuræ aridæ genus) modius χοῖνιξ græcis. inde modiolum voce diminitivâ, * χοινίκιον ijdem. Quem hoc pacto deſcribit Celſus Cap: 3. lib: 8. *Modiolus ferramentum concavum teres eſt, imis oris † ferratum per quod medium clavus, ipſo quoque interiore orbe cinctus demittitur.* Ejus en Iconem.

* non χοινίκιον uti ineptè nonnulli.

† legendum omnino ſerratum.

Modiolus hic fuit duplex Veteribus, eſtq;
etiamnum hodie; vulgaris, hic depictus: tum
& * qui duplicẽ habet orbem, alterum ſuprà
alterum exſtantem. Hic πρίων ἀβάπτιστος græcis.
facit namque orbis ſive limbus exſtans, ne
profundius mergi queat.

* cujus pi-ćturam vide pag: 225.

Hunc ita deſcribit Galenus 6. Meth. Cap. 6.

„ τινὲς δὲ ὑπὲρ τοῦ μηδέποτε ἁμαρτεῖν, ἀβάπτιστα τρύπανα κατε-
„ σκεύασαντο. καλοῦσι δὲ οὕτως αὐτὰ, διὰ τὸ μὴ βαπτίζεσθαι. περι-
„ θεῖ γὰρ ἐν κύκλῳ περιφερής τις ἴτυς, προύχουσα μικρὸν ὑπὲρ αὐτ-
„ τοῦ κατὰ τὸ τρύπανον ὀξέος πέρατος. εἰ δὲ δή που χρὴ πολλὰ κα-
„ ταῦτα πρὸς ἅπαν πάχος κρανίου παρεσκευασμένα. τοῖς μὲν γὰρ
„ παχυτέροις, τὸ μακρότερον ἁρμόσει τρύπανον. ὀνομάζω δὲ οὕτω
„ ᾧ μεῖζον ἐστὶ, τὸ μεταξὺ τούτο ἄκρου πέρατος τε καὶ τῆς κυκλοτε-
„ ροῦς ἴτυος. τοῖς δὲ λεπτομερέσι, τὸ μικρότερον. *Quidam au-*
„ *tem quominus aberrarent, tales terebellas excogita-*
„ *runt quæ mergi nequeant, quas inde ἀβάπτιστα vocant*
„ *Circumcurrit enim parum ſuprà terebellæ ſupercilium*
„ *circulus alius parum exſtans. Sane expedit complure-*
„ *id genus ad manum habere, ad quamcunque crani-*
„ *craſſitudinem. nam craſſiori longior convenit terebr-*
„ *(ita autem voco, cujus ſpatium quod inter ſumman*
„ *eſt cuſpidem, & circulum qui exſtans circumcurrit*
„ *majus eſt) tenuiori brevior.*

Vocat hac deſcriptione Galenus terebel-
lum longius aut brevius, cujus circulus fer-

reus præ ſecundo circuitu longius breviuſque prominet. Tales terebellōs Ægineta Abaptiſmos vocat; quos hөc pacto deſcribit lib. 6. cap. 89. εἰ δὲ ἰσχυρὸν εἴη τὸ ὀστέον, πρότερον τοῦτο περιτρηπτίζαν-τες τοῖς ἀβαπτισμοῖς λεγομένοις. τοιαῦτα δὲ ἐστι τὰ ἔχοντα μικρὸν ἐσωτέρω. τῆς ἀκμῆς ἐξοχὰς κωλυούσας αὐτὰ πρὸς τὴν μήνιγγα βαπτίζεσθαι. *Si autem validum fuérit os, prius illud terebellis abaptiſmis vocatis perforato. Ejuſmodi verò ſunt, quæ paulo ſuprà acumen cuſpidis eminentias habent, impedientes ne ad cerebri uſque membranam demergi poſſint.*

Modiolus porrò Hipp. πρίων χαρακτὸς dicitur, idque hoc loco, cum inquit ἢν δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς λαμβαίνῃς τὸ ἴημα, ἀλλὰ παρ' ἄλλου παραδέχῃ ὑστερίζων τῆς ἰήσιος, πρίονι χρὴ χαρακτῷ ἐμπρίειν μὲν αὐτίκα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα. *At ſi ſtatim initio ad curandum vocatus non fueris, ſed eam ab alio tibi traditam tardius ſuſceperis, terebrâ excavatâ & ſerratâ protinus os uſque ad membranam exſecabis.* Per πρίονα χαρακτὸν intelligit cavum Celſi modiolum, voce derivatâ a χαράσσω, χαράττω quod ſignificat excavo, ſculpo.

Hæ porrò orbiculares ſerræ ſive modioli, quoniam excavant, ideo terebræ latinis, τρύπανα græcis vocari ſolent, uti jam ex Galeno & Paulo audivimus. Ne quis putet nos terebram cum ſerrâ malè confundere, ſi in

ſequentibus indifferenter vocem nunc terebræ nunc ſerræ audiat. Certum namque eſt quod πρίων Hipp: latinis ſignificet quodcunque inſtrumentum quo os tangitur, ſive ſint ſerræ, modioli, terebræ, ſive etiam ſcalpra. Audivimus namque in præcedentibus eum ſcalprorum uſum non ſemel vocaſſe πρίων. Hoc autem loco per illam voculam, oſsis exciſionem quæ modiolo fit, intelligit. Ad cujus uſum quod attinet, ſciendum non convenire veteres in modo quo chirurgus modiolo uti debeat: Eorum namque alij naturæ negotium committendum arbitrantur, ut nimirum illa fracturas callo jungat, nulla inſtituta priſi. ab horum partibus Celſus eſt lib: „ 8: Cap: 4. his verbis. *In omni verò fiſſo fractove oſſe protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multò melius eſt ante emplaſtra experiri quæ calvariæ causâ componuntur. Eorumque aliquid oportet ex aceto mollitum, per ſe ſuper fiſſum fractumve os imponere, deinde ſuper id aliquanto latius quàm vulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea ſuccidam lanam aceto tinctam. Tunc vulnus deligare, & quotidie reſolvere, ſimiliterq; curare uſque ad diem quintum. A ſexto die etiam vapore aquæ calidæ per ſpongiam*

giam ſovere, cætera eadem facere. Quod ſi caruncula increſcere cœperit, & febricula aut ſoluta erit, aut lenior, & cupiditas cibi reverterit, ſatiſque ſomni accedet, in eodem medicamento erit perſeverandum. Procedente deinde tempore, emolliendum id emplaſtrum adjecto cerato ex roſâ facto, quo facilius carnem producat. nam per ſe reprimendi vim habet. Hac ratione ſæpè rimæ callo quodam implentur, eſtq́; ea oſſis velut cicatrix; & latius fracta oſſa, ſi qua inter ſe non cohærebant, eodem callo glutinantur, eſtq́ue aliquanto melius velamentum cerebro, quàm caro quæ exciſo oſſe increſcit. Si verò ſub primâ curatione febris intenditur, breveſq́ue ſomni & iidem tumultuoſi ſunt, ulcus madet, neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibiq́; ſuper hęc faſtidium increſcit; tum demum ad manum ſcalprumque veniendum eſt. Ex hoc loco patet Celſum non oſcitanter hæc ſcribere, quaſi ignoraret veteres in contrariâ fuiſſe ſententiâ, nam eos reprehendit, dicens; *ſed multo melius eſt.* Diſtinguit autem rem, ut ſi initio vulneris inflicti res ægri bene ſuccedant, neque febris, neque magna ſe oſtendant ſymptomata, ut inquam tali caſu à chirurgicâ encheireſi abſtineat, tantum cephalicis utatur emplaſtris quorum ope callus promoveatur:

 contrà,

contrà, ſi initio febris, aliaque ſe oſtendant incommoda, vult tum abſque morâ ad manum veniri. Cum HIPP. conceptis verbis jubeat ſtatim exſectionem oſsis inſtitui; cum hac tamen diſtinctione, ut ſi ſtatim initio vulneris illati ineatur, utraque tabula non diſſecetur; ſin ſerius ad hoc opus accedat, os ad membranam uſque excidat. Expedit ſane HIPP. ſequi ſententiam; quum ſicuti in præcedentibus non ſemel dictum, nihil in capitis fracturis procraſtinatione calamitoſius ſit. Si namque differas donec febris aliaque ſe oſtendant ſymptomata, experieris tunc temporis naturam paulatim fractam ſuccumbere, neque vulneratum ullo modo ſectionem perferre poſſe. Feſtinanter itaque hac in re agendum, cunctando enim hanc rem non reſtitues; ſed in causâ cris ut collecta fiſſuræ aut fracturæ loco ſanies, oſſe corrupto ſe in menyngem ſit præcipitatura, & eam quoque inquinatura. ita autem afflicto ægro majorem addere, quam modioli operatio adfert afflictionem, conſultum minimè eſt.

Implorata itaque ſummi Dei ope, (eſt namque periculoſæ plenum aleæ opus) obſervataque quam hic adfert HIPP. cautione

& rei

& rei diſtinctione, adgrediendum opus. Diſtinguit autem hanc hoc modo.

Quodſi ſtatim initio vulneris inflicti curationi adhiberis. Non raro enim verùm ſæpiſsimè, ne dicam ut plurimum (mos deteſtandus) hiſce locis fit, ut capite vulnerati prioribus diebus nihil aut parum ſentientes incommodi, rem parvi faciant, neque medicum aut chirurgum advocent. Fit &, ut advocatus chirurgus videns quoad exteriora ægrum bene valere, nihil mali ſuſpicans pericranium non dividat, neque exploret, num os fiſſuram habeat nec ne, immemor moniti Hippocratici procemio hujus libri, dicens: *nullum capitis vulnus parvi faciendum.* ut plurimum namque quum hæc vulnera maxumè arrident inſidias ſtruunt maxumè. morte autem præter omnem expectationem ægrum obruente, aut fefelliſſe aut ignoraſſe chirurgus clamatur, redundatque in ipſam Artem medicam calumnia. Text.

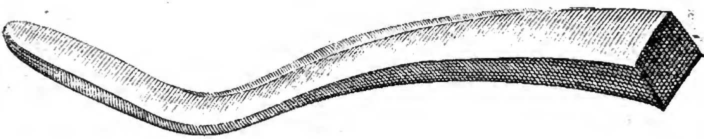
Os ad membranam uſque ſimul ac ſemel excindere non oportet. Hæc eſt diſtinctio quam Hipp. adfert, ut ſi protinus illato vulnere adhibeatur chirurgus, modiolique uſum neceſſarium judicet, ne inquam tali caſu eouſque modiolum Text.

lum circumagat, utraque uti cranij tabula pertuſa exciſaque ſit. Quid itaque? pertunde inquit primam tabulam in totum, modiolum ſubinde auferendo; tum ut quàm altè inſtrumentum penetraverit animadvertas, tum ut incaleſcens præ circumactione ferramentum ventiles. Ad ſecundam ubi perveneris, imprime ei veſtigium modiolo, cumque pene vacillare eam videris, pertunde tantum uno loco. Quorſum? ut locus ſit apertus per quem ſi quid ſub cranio hæreat noxij expelli poſsit: tum & ut habeas aditum immittendo inſtrumento ſufficientem ut aut quod reliquum eſt, ipſa natura porro ſeparet; aut ut per locum pertuſum immittere poſsis inſtrumentum medium inter menyngem ipſamque tabulam excindendam, quo ſepares membranam ab oſſe, ne perruptione internæ tabulæ dentato ferramento membranam vulneres. Quale hoc inſtrumentum dicat quis? quod ab affectu μηνιγγοφύλακα græci vocant. Ejus mentionem facit, imò illud exactè deſcribit Celſus Cap: 3. lib. 8. *Factis foraminibus eodem modo media ſæpe, ſed*
„ *multo circumſpectius excidenda ſunt, ne forte an-*
„ *gulus ſcalpri membranam violet, donec aditus fiat,*

per

per quem membranæ cuſtos immittatur, μηνιγγοφύλακα “
græci vocant. Lamina ænea eſt, firma, paulum reſima, “
ab exteriore parte lævis, quæ demiſſa eſt, ut exterior “
pars ejus cerebro proprior ſit. Subinde eĩ ſubjicitur “
quod ſcalpro diſcutiendum eſt, ac ſi excipit ejus angu- “
*lum, ultra tranſire non patitur, eoque & audacius & * “
tutius ſcalprum malleolo ſubindé medicus ferit, donec “
exciſum undique os eadem laminâ levetur tollique ſine “
ullâ noxa cerebri poteſt. “

Ejus hæc eſt icon

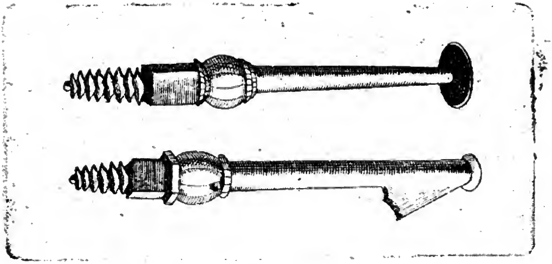
Ejuſdem inſtrumenti mentionem facit Ægineta lib: 6. Cap. 89. Galenus verò Cap: ultimo lib: 6. Poſtquam cycliſcis os uſque ad membranam excuſſerit, ne cycliſco (qui malleo adigitur) membrana violetur, lenticulato utitur ſcalpro. illud ita deſcribens: ὃ μὲν οὐδ' “
ἐν κύκλῳ πᾶν ὅσον ἐκκοπῆναι χρὴ τοῖς κυκλίσκοις γυμνωτίον, “

 ἀλλ'

ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, ἔνθα τὸ κάταγμα βιαιότερον αὐτοῦ γέγονε. πρὸς μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἡ μῆνιγξ ἀφίσταται τάχιστα τῶν ἰσχυρῶς παθόντων ὀστῶν. ὥστε οὐδεὶς ἔσται κίνδυνος ἅψασθαι τῆς ἀφεστώσης ἤδη. ἐπειδὰν δ' ἅπαξ ἕν τι γυμνώσῃς μέρος, ὑποβαλὼν ἐκκοπέα, τὸ μὲν φακοειδὲς, ἐπὶ τῷ πέρατι προὖχον ἀμβλὺ καὶ λεῖον ἔχοντα. τὸ δὲ ὀξὺ, κατὰ τὸ μῆκος ὄρθιον, ὅταν στηρίξῃ κατὰ τῆς μήνιγγος τὸ πλατὺ τοῦ φακοειδοῦς ἐμιλοῦσα. καὶ ἐὰν προσέχηται διέπου τῷ κρανίῳ, καὶ ταύτης τὴν πρὸς ἄντησιν ἀλύπως ἀποστᾶ τὸ περιφερὲς πέρας τοῦ φακοειδοῦς. ἕπεται δὲ ἐξόπισθεν αὐτῷ ποδηγοῦντι, διακόπτων τὸ κρανίον ὁ ἐκκοπεὺς αὐτός.

Cæterum quod excidi oportet, id totum circulo cycliſcis nudandum non eſt, ſed eâ maxumè parte qua fractura eſt graviſſima. Nam præter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus quæ valde ſunt læſa, celerrimè recedit. adeo ut nullus ſit metus eam, quæ jam ſejuncta eſt, attigiſſe. Si verò unam ſemel nudaveris partem, ac ſcalprorum qui in cuſpide præfixam habet obtuſum lævemque lenticulæ ſpeciem, aciem verò per longitudinem erectam, ſubmiſeris: ubi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris, feries malleolo, ac ſic calvariam divides. Evenient enim ita agentibus quæ requirimus omnia. nam membrana, ne ſi dormitans quidem quis agat, lata tantum lenticulæ parte occurrens vulnerari poteſt. Lenticulati ſcalpri hic a Galeno deſcripti (ſic dicti, quod in ſummitate ferramentum habeat rotundum & planum

num ſimilitudine lentem referens) hæc eſt pictura.

Hæc itaque Hippocratis ſententia non eſſe ſimul ac ſemel modiolo pertundendam utramque cranij tabulam, verum internam una ſolummodo parte; ut per locum apertum immitti poſsit aut μηνιγγόφυλαξ Celſi, aut ſcalprum lenticulatum Galeni; idque ne dum quod reliquum eſt internæ tabulæ exſcindere voles, duram matrem lædas. Anne hæc intentio Hippocratis? ille immittendorum inſtrumentorum nullam facit mentionem, verum vult naturæ relinquamus tabulæ internæ ſeparationem. patet ex ijs verbis.

Nam oſſi quod ſectum eſt & ſine exſectione relictum nihil accedere poteſt detrimenti. Quum inquit veſtigium modiolo in ſecundâ feceris Text.

tabulâ, eique tantum impreſſeris modiolum ut jam vacillare incipiat; inſuper eandem uno loco pertuderis, tum inquam facile erit naturæ reliquam ſegregationem perficere. Ratio eſt, quia os modiolo læſum, haud aliter ſe habet ac fractum ſi eſſet: at verò læſum os ſiccatur & contabeſcit ſponte, ſicq́ue ſanum ac integrum ab eo liberari volens, illud abjicere ſatagit, quodipſum exemplo ramorum in ſtirpibus areſcentium probavimus. Sed quur non vult initio univerſam internam tabulam exſcindi? ne membranam cerebri lædas inquit. Nonne idem imminet periculum in priſi quæ aliquot diebus poſt inflictum vulnus inſtituitur? minime; Etenim tum os præ telo læſum paulatim marceſcit ac ſiccatur, ſicq́ue membrana quæ oſsi integro arctè adhæret ab oſſe paulatim ſecedit. ita ut tum periculum læſionis à modiolo non ſit tantum.

Hippocrates de durâ menynge admodum eſt ſollicitus, & merito ſane, quum nobiliſſima ſit ejus actio. progugnaculo cerebro exiſtit, quod viſcus hac de causâ facile in conſenſum rapit. Habet ſibi inſculptos nobiles illos ſinus, in quibus permiſtio præparatioq; ſit

fit ſanguinis venoſi cum arterioſo, affundendi cerebro. Profundè ipſi cerebro & ſub ſagittali & lambdoide ſuturâ ſe immittit. Accedit, quòd univerſa ſpinalis medulla habeat tegminis loco propaginem membranoſam ab hac menynge. Tum & omnes quotquot habet corpus nervi accipiunt exterius ſuum velamen ab hac menynge. quæ quum ſint officia nobiliſsima, quam periculoſum ſit hanc lædi, quis non videt? Hac de cauſâ utraque quam hic adfert Hipp. cauſa membranam reſpicit; dicit enim.

Graviter namque læderetur, imo putreſceret ac hebes redderetur. Nimirum ſi eximas univerſum os. unde? nam tum exponitur aëri. at verò diſsimillimus membranæ aër eſt. Hic namque humidus, quum ſit, illa vero ſicciſſima, magna eſt naturarum diſsimilitudo. Hinc dixerunt præcedentia, membranam expoſcere quàm ſicciſsima medicamenta; utpote naturæ ſuæ analoga. Pinguibus ſi tractes, utpote humidis, non poterit non offendi. Quo ſiccior, eò circum cerebrum ſe tendit magis, firmumque ei præbet propugnaculum: ab aëre humectata redditaque flaccida, concidat neceſſe eſt, cerebrique motum Text.

impediat. Haud aliter ac tympano inductum corium, quo ſiccius ac tenſum magis, eo clariorem edit ſonum.

Text. καὶ διεμύδησεν inquit; præ madore hebes fit, marceſcit, uvida redditur, μυδάω eſt nimio humore & uligine vitior, imo madore corrumpor. Ita μυδρίασις, oculi vitium, quo flacceſcente ejus acies hebeſcit.

Text. *Aliud ſubeſt periculum, ne inter operandum membranam lædas.* acumine dentati acutique modioli nimirum. Huic periculo occurri aliquo modo poteſt immiſsione menyngophylacis, aut lenticulati ſcalpri: at verò humectantem aërem arcere nequis.

Text. *Poſtquam eò res perducta, ut parum abſit quin univerſum os pertuſum ſit.* Hoc eſt, poſtquam veſtigium modiolo feceris in externam interioris tabulæ ſuperficiem, ita ut ejus dimidia pars, imo amplius ſi fieri poſsit, pertuſa ſit. Nam & hæc tenuior quamvis externa, ſuam tamen habet craſsitiem.

Text. *Jamque os vacillare incipit.* Pulſatum nimirum à ſubjectâ membranâ. Quod ut capias, ligna vide quæ ſerrâ ſecantur, quum pene pertuſa ſunt, vacillare videbis. glaciem intuere quum mutatione aëris diſſolvi incipit, exorto

exorto vento aquam quæ ſubtus movente, vacillare videbis licet diſſolutam nondum.

Oſſi quod ſectum eſt, & ſine exſectione relictum, nihil detrimenti accidere poteſt. Qua de cauſa? Text.
nam quod relinquitur id tenuatur ſiccatur, nutrimento deſtituitur, contabeſcit, ſicque in ſe corrugatum à membranâ ſecedit. Videmus itaque veteres triplici ratione conſuluiſſe menyngis integritati. 1. non pertundebant univerſam internam tabulam. 2. utebantur meningophylaca vocato inſtrumento. 3. habebant terebella abaptiſta, quæ ita à Celſo deſcribuntur, *Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius fit, atque iterum ab alio principio paulo minus quam æqualiter ſurſum procedit.* Trepanum abaptiſtum paulo ante ex Galeno deſcripſimus, ejuſque dedimus delineationem.

Πρίοντα δὲ χρὴ πυκνὰ ἐξαιρέειν τὸν πρίονα τῆς θερμασίης εἵνεκα τοῦ ὀστέου, καὶ ὕδατι ψυχρῷ ἐναποβάπτειν. θερμαινόμενος γὰρ ὑπὸ τῆς περιόδου πρίων, καὶ τὸ ὀστέον ἐκθερμαίνων καὶ ἀναξηραίνων, κατακαίει. καὶ μεῖζον ποιέει ἀφίστασθαι τὸ ὀστέον τὸ περιέχον τὴν πρίσιν, ἢ ὅσον μέλλει ἀφίστασθαι, καὶ ἣν αὐτίκα βούλῃ ἐκπρίσαι τὸ πρὸς τὴν μη-

νίγγα

μήνιγγα, ἔπειτα ἀφελέειν τὸ ὀστέον, ὡσαύτως χρὴ πυκινά τε ἐξαιρέειν τὸν πρίονα καὶ ἐναποβάπτειν τῷ ὕδατι τῷ ψυχρῷ. ἢν δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἴημα, ἀλλὰ παρ' ἄλλου παραδέχῃ ὑστερίζειν τῆς ἰήσιος, πρίονι χρὴ χαρακτῷ ἐμπρίειν μὲν αὐτίκα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα. θαμινὰ δὲ ἐξαιρέων τε τὸν πρίονα σκοπεῖσθαι καὶ ἄλλως καὶ τῇ μήλῃ πέριξ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ πρίονος. καὶ γὰρ πολὺ θᾶσσον διαπρίεται τὸ ὀστέον, ἢν ὑπόπυόν τε ἐὸν ἤδη καὶ διάπυον πρίῃς. καὶ πολλάκις τυγχάνει ἐπιπόλαιον ἐὸν τὸ ὀστέον. ἄλλως τε καὶ ἢν ταύτῃ τῆς κεφαλῆς ᾖ τὸ τρῶμα ᾗ τυγχάνει λεπτότερον ἐὸν τὸ ὀστέον ἢ παχύτερον.

Inter ſecandum verò ſerra ſubinde auferenda, attollenda, ne os incaleſcat, & aquæ frigidæ immergenda. Nam circumactione incaleſcens terebra, os calefacit, ſiccat, imò accendit, facitque ut plus abſcedat ejus oſſis, quod locum ſectum ambit, quàm abſcedere oporteat. Quod ſi verò protinus, os ad membranam uſque ſecare animus tibi ſit, ſicque eximere, terebræ etiam tum ſepius recipienda, frigidæque aquæ immergenda. Si verò ſtatim initio inflicti vulneris adhibitus non fueris, ſed curationem ab altero tibi traditam ſerius ſuſceperis, acutiore & cavâ terebrâ excidere os ſimul ac ſemel ad membranam uſque oportet

oportet. quæ tamen ſubinde attollenda, tumque aliâ viâ tum ſpecillo immiſſo ejus circuitus conſiderandus. Longè enim expeditius os ſecatur quod pus contraxit ipſumque fundit, ſæpiuſque os in ſummo fluctuans conſpicitur: præcipuè eâ capitis parte inflictum ſi vulnus fuerit, ubi tenuius quàm craſſius os exiſtit.

Serra ſubinde auferenda, tollenda, & frigidæ immergenda. Admonitio eſt, encheireſin quâ uti ad exſcindendum os chirurgus debeat, inculcans. nimirum quum circumagi ferramentum aliquoties debeat; motus autem calorem excitet; ne nimis incaleſcens ipſum os in inflammationem præcipitet, monet ut aliquoties attollatur modiolus, partim ut quouſque pervenerit, cognoſcat, partim ut ferramentum ventiletur. Cui fini jubet aquæ frigidæ immergi. Hac de re ſic Celſus Cap: 3. lib: 8. *Terebra verò, quam ſecundo loco poſui, utendum; eaq; ne nimis incaleſcat, in aquam frigidam demittenda eſt.* Paulò ante tamen eodem capite, vult ut dum in modioli circumactione eſt chirurgus, inſtillet paulum olei roſacei vel lactis, quo magis lubricè circumagatur. Text.

Ne os incaleſcat. Cranij os, in inflammationem proclive; tum quia calidâ abundat me- Text.

dullâ: tum à vaporibus indeſinenter e corpore aſcendentibus. Hac de cauſâ oſteotomiam quæ terebrâ fit præſcripſit paulo ante Hippocrates, cauſamq́ue addebat, ut calidus ſe effundens ſanguis inflammationis metum auferat.

Text. *Facitq́ue, ut plus abſcedat ejus oſſis quòd locum ſectum ambit.* Hinc magis denudatur membrana, quæ aëre tacta ea incurrit ſymptomata, quæ jamjam retulit Hippocrates. ut non dicam, ipſum cerebrum nativo ſuo ſpoliari tegmine, in quo plus habet propugnaculi, quàm habiturum ſit oſſe exciſo.

Text. *Si verò ſtatim initio inflicti vulneris adhibitus non fueris.* Nunc jubet, utramque tabulam ſimul ac ſemel uti modiolo exſecet chirurgus. Cauſa ei, quoniam tum temporis non adeo membranæ metuendum, ſicuti initio vulneris inflicti. Et quænam ejus rei ratio? reſpondet Hippocrates, quod,

Text. *Longè expeditius os ſecetur, quod pus contraxit ipſumq́ue fundit.* Senſus eſt, quia paulatim membrana ſponte ab oſſe divortium facit. nam os fiſſum fractumve & tot diebus neglectum, corrumpitur purulentumq; redditur. Sic autem alteratum os quia ſolito more

non

non nutritur (facultates enim naturales ſuo non funguntur officio) paulatim nativâ deſtitutum ſucculentiâ exareſcit, contabeſcit, ac in ſe contractum à membranâ ſeceſsionem facit. Perrumpat itaque licet præter opinionem modiolus, longius tamen remotam membranam non ita lædet, uti cum ei arctè adhæreſcit. Nonnulli arbitrantur hoc caſu paulatim ſaniem ex oſſe læſo in ſubjectam ſtillare membranam, eamq́ue ſuo pondere deorſum detrudere. quæ ſane ratio, vel idcirco minus placet, quod licet tum exſecetur os, nullo id fiet ægri commodo, alteratam ac corruptam membranam inveniet chirurgus, ſicq; in calumniam rapietur modioli uſus, licet morti cauſam dederit nullam.

Præcipuè, eâ capitis parte inflictum vulnus ſi fuerit, ubi tenuius quam craſſius os. Hanc ob cauſam periti chirurgi non abs re monent, ut ſtudioſi, junioreſq́ue chirurgi in ſiccata calvâ frequenter modioli uſum inſtituant, loco duræ membranæ chartam ei apponendo, ut eâ tanquam ſagittarijs metâ præpoſitâ encheireſin ſibi comparent, eoq́ue ſecuriores reddantur, ſiquando in vulnerato illud opus in- Tex.

ſtituendum. Nam ſicubi, hic certe experimentum periculo non vacat; tractatur namque pars princeps.

ἀλλὰ φυλάσσεσθαι χρὴ ὡς μὴ λάθῃς προσβαλὼν τὸν πρίονα, ἀλλ' ὅπῃ δοκέῃ παχύτατον εἶναι τὸ ὀστέον, ἐς τοῦτο αἰεὶ ἐνστηρίζειν τὸν πρίονα, θαμινὰ σκοπούμενος, καὶ πειρᾶσθαι ἀνακινέων τὸ ὀστέον ἀναβάλλειν. ἀφελὼν δὲ τὰ λοιπὰ, ἰητρεύειν ὡς ἂν δοκέῃ ξυμφέρειν τῷ ἕλκει. καὶ ἢν ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἴημα αὐτίκα βούλῃ ἐκπρίσας τὸ ὀστέον ἀφελεῖν ἀπὸ τῆς μήνιγγος, ὡσαύτως χρὴ πυκνά τε σκοπεῖσθαι τῇ μήλῃ καὶ περίοδον τοῦ πρίονος, καὶ ἐς τὸ παχύτατον αἰεὶ τοῦ ὀστέου τὸν πρίονα ἐνστηρίζειν, καὶ ἀνακινέων βούλεσθαι ἀφελέειν τὸ ὀστέον. ἢν δὲ τρυπάνῳ* χρὴ, πρὸς δὲ τὴν μήνιγγα μὴ ἀφικνέεσθαι, ἢν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνων τὸ ἴημα † τρυπαῖς, ἀλλ' ἐπιλιπεῖν τοῦ ὀστέου λεπτὸν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πρίσει γέγραπται.

* χρῇ nonnulli

† Alij τρυπᾷς.

Quamobrem animadvertere oportet, ne adhibiturus terebram horum immemor ſis, ſed ubi craſſius os ibi ſerram imprimere debes; conſiderando interdum, oſque educere tentando. Quo exemto reliqua curatio talis ſit, qualem ulcus requirit. Quod ſi à principio, curationi adhibitus os in univerſum excidere voles,

eodem

eodem modo ſpecillo demiſſo ambitus modioli conſiderandus ſæpius, ut quâ parte craſſitiem maxumam os habet ei terebram apprimas, ac conare dimovendo os educere. Cum itaque terebræ occurrit uſus, ſi ſtatim initio curationi adhibearis, caveſis ne ad membranam uſque penetret, verum portio oſſis tenuis relinquenda, ſicuti jam ſcriptum.

Eſt hic nil niſi epilogus præcedentium. Iubet ut

Vbi os craſſiſſimum ibi applicemus modiolum. Text.
Quid? neceſſe eſt is admoveatur ipſi fiſſuræ loco: at verò is modioli uſum ſi non admittat (uti ſi in fragmenta aliquot comminutum cranium, ita ut compreſsionem illam ferre nequeat: aut ſi in ipſas inciderit ſuturas: ſi tempora læſa ſint) tum uti vicinus eligatur locus, talis ubi os craſsiſsimum.

Conſiderando interdum. Hoc eſt eximendo modiolum, ut quam fecerit impreſsionem cognoſcere poſsis, ne ruditer hanc rem ſi inſtituas irruat in membranam, eamque lædat dentatum ferramentum. Text.

Reliqua curatio talis ſit, qualem ulcus requirit. Nimirum tractetur topicis ſiccantibus. Text.

Vt quâ parte craſſitiem maxumam os habet, eï terebram apprimas. Hoc vult, ut eâ parte for- Text.

 tius

tius premas modiolum, idq́ue ut loco tantum perforato ſpatium habeat natura, per quod ejicere ſuperflua queat, tum & per quod idem immitti poſsit menyngophylax. nam agit de uſu modioli qui inſtituitur initio vulneris illati, qui voluit ne interna tabula universim, ſed uno tantum pertundatur loco; qua de re ante plenius egimus.

A. CORNELII CELSI DE RE MEDICA

liber octavus.

Ejus priora quatuor Capita Commentarijs illuſtrata

à

PETRO PAAVV.

LVGDVNI BATAVORVM,
Apud IODOCUM à COLSTER.
Anno cIↃ IↃ cxvi.

IMpoſueram finem Hippocrati Græco. Latinus tum ſe offerebat, Cornelius Celſus inquam, ſcriptor egregius. Is inter alia operis ſui libro poſtremo, de Oſsibus eorumq́; agit affectubus. Videbam ibi plura, quæ lucis non parum Hippocratico huic Tractatui adferre poſſent, quum eandem rem ex inſtituto tractet. Conſultum ob id duxi, dicti libri priora capita ſubjungere. quæ non uno loco à mendis purgavi, obſcura explicui, controverſa diſſolvi. Tu lector fruere, Celſiq́ue quæ hiſce Commentarijs citavi loca, nunc conjunctim unoque intuitu à me habeto. id inſuper certus, hæc ſi placere intellexero, daturum me operam, integer uti Celſus, hac ratione explicatus, lociſque plurimis emendatus, prodeat. Vale.

A. CORNELII CELSI
DE RE MEDICA
Liber octavus.

CELSI, Medici & Rhetoris inſignis. ſic eſt, non fuit Author hic aut haberi debet gregarius, ut qui cum medendi uſu conjunctam ſolidam habuit eruditionem. Scripſit varia, quorum nonnulla temporis injuriâ perierunt. teſtis Columell. lib. 1. 1. *non minorem laudem* “
meruerunt noſtrorum temporum viri, Cornelius Cel- “
ſus, & Julius Atticus. Quippe Cornelius totum cor- “
pus diſciplinæ quinque libris complexus eſt. Hic de “
unâ ſpecie culturæ, pertinentis ad vites, ſingularem “
librum edidit. Etiam Quinctilianns lib: 10. “
Cap: 1. *Scripſit non parum* (in arte Rhetoricâ “
nempe) *Cornelius Celſus, Scepticos ſecutus; non* “
ſine cultu ac nitore. Superſtites verò ſunt octo “
hi quibus de Re Medica, titulum fecit, libri. Vixit temporibus Tiberij, Caligulæ, Claudij & Neronis, quod fuit ab anno nativitatis

Chriſti 28. ad 60. annis circiter centum quinquaginta ante Galenum. Coætaneus fuit Columellæ, Senecæ, aliorumque virorum celebrium. Profeſsione Scepticum fuiſſe dixit Quinctilianus. quæ ſecta utinam hoc ævo reliquias ſuas oſtenderet. Fuiſſe etiam præſtantem medicum, Anatomicum, Chirurgum, hi ejus libri teſtantur abundè. Cujus dictio adeo pura ac nitida, ipſum uti Plinium mihi ſuperare videatur. Hippocratis ſcripta tanti fecit, paſsim uti latinis verbis eum loquentem in Celſi ſcriptis audias: nec id abſimili ſtylo. inde hujus ævi viri docti, Hippocratem Latinum, Romanum Hippocratem eum vocant.

Cap. I.

*De Poſitu & Figura * totius humani Corporis.*

* *Oſſium* interierunt nonnulli, cujus Exemplaris fidē, non Vidi.

De ſitu & forma Oeconomiæ humanæ.

SUpereſt ea pars quæ ad oſſa pertinet, quæ quo facilius accipi poſſit, prius poſitus figuraſque eorum indicabo.

Abſolvi inquit, eorum affectuum deſcriptionem, reliquo quæ accidere corpori ſolent;

lent; tempeſtivum nunc ea quoque vitia tangere non niſi oſsibus quæ eveniunt, uti ſunt fracturæ, caries, diſlocationes.

Igitur [a] *Calvaria incipit,* [b] *ex interiore parte concava, extrinſecus gibba,* [c] *utrimque lævis, & quà cerebri membranam contegit, & quà cute capillum gignente contegitur.*

[a] Calvaria, (quod calvitiei ſit cauſa ſic dicta) latè & arctè ſumitur. Significatione latiore, univerſum ſignificat caput oſſeum, quod κράνιον græci. Strictè, convexam tantum ejus partem; quæ à figurâ κόγχος & σκάφιον ijſdem.

[b] Tanta ei cavitas, quanta cerebri moles, Hipp. * alubi hujus cavitatis reſpectu cucurbitæ caput comparat, indeque (lienem † addit) omnium maxumè morbis obnoxum aſſerit. græcis inde κεφαλὴ, ἀπὸ τῆς κεκυφῶσθαι, à cavitate, dicitur. * 4 de morbis † eodem lib.

[c] Per lævorem, glabritiem, æqualitatem, à quâ omnis abeſt aſperitas ac inæqualitas intelligit. ὁμόχροιαν vocat lib: jam explicato Hip: Quà cerebri membranam tegit, talis eſſe debuit, ne aſpera ſi foret menyngem offenderet: quà cute capillum gignente, ne pericranium.

Eaque ſimplex ab occipitio & temporibus, duplex uſque in verticem à fronte eſt.

Occipitis, & Temporum oſſa ſimplicia dicit, hoc eſt ſuturis non diviſa (niſi ludente ſubinde naturâ, uti videre eſt de Vulner. Cap: pag: 56.) incipiendo verò à fronte pergendoque per verticem, duplicem eam reddit ſagittalis ſutura,

a *Oſſaque ejus ab exterioribus partibus dura; ab interioribus, quibus inter ſe connectuntur, molliora ſunt.*

a Oſſa plurali vocat voce, duas quibus calvaria conſtat tabulas, quarum reſpectu διπλόον dicit cranium Hippocrates. Harum ſuperficies externas, (quarum una menyngem, pericranium altera reſpicit) duriores dicit internis, quibus nempe medullam interpoſitam tangunt; nam emolliuntur illa loca à medullâ humidâ.

Interque ea venæ diſcurrunt, quas his alimentum ſubminiſtrare a *credibile eſt.*

Meditullium inter duas tabulas medium (è quo nonnulli tertiam fingunt tabulam) ſubſtantiâ conſtans telis aranearum, aut apum favo ſimili, multa habet punctula protuberantia, quæ compreſſa ſanguinolentam

fundunt

fundunt medullam. Hæc ita Hipp: καὶ ἔχει τὸ "
ὀςέον ἐν ἑωυτῷ ὅμοια σαρκία πολλά; ἔνι δὲ ἐν τῷ ὀςέῳ καὶ φλε- "
βία λεπτότερα καὶ κοιλότερα, αἵματος πλέα: *Et habet os* "
cranij multas carunculas : ſunt etiam in oſſe venulæ "
tenues & cavæ, ſanguinis plenæ. Hæ illæ ſunt ca- "
runculæ, è quibus interdum præ valido in caput incidente ictu ſanguis expreſſus ac putreſcens, os corrumpit, multorumque malorum exiſtit cauſa, nullâ interim in oſſe neque fiſſurâ neque fracturâ apparente. Carunculas illas, unà cum duabus tabulis depictas exhibet pag: 33. de Vuln. Capitis.

[a] *Credibile eſt.* imo certiſsimum. eſt namque medulla proximum oſsium nutrimentum. Luxuriat autem præter ſolitum in hiſce oſsibus medulla, quæ cauſa inflammationi opportunum reddit cranium.

Rarò autem calvaria ſolida ſine ſuturis eſt, locis tamen [a] æſtuoſis facilius invenitur.

Suturis diſtinctum eſſe caput, neminem latere poteſt. Quorum uſus, ad fuliginum effluvium, membranoſorumque filamentorum è durâ menynge, perioſtion producente, trajectio.

[a] Author Herodot: lib: 9. in Platæenſi ſtrage caput nullâ prorſum ſuturarum com-

 miſſurâ

miſſurâ repertum. Cui ſuccinerre videtur Aratus: πολλαὶ δὲ ἀῤῥαφέες κεφαλαὶ πάγεν ἀνθρώποισι. *Capitum plæraque hominibus citrà ſuturas compacta ſunt.* Arrianus, æthiopum crania ſuturis nullis laxa prodidit. Notat & hoc loco Celſus; locis æſtuoſis facilius ejuſcemodi inveniri crania aſſerens.

Et id caput firmiſſimum atque à dolore tutiſſimum eſt: ex cæteris, quo ſuturæ pauciores ſunt, eò capitis valetudo commodior eſt.

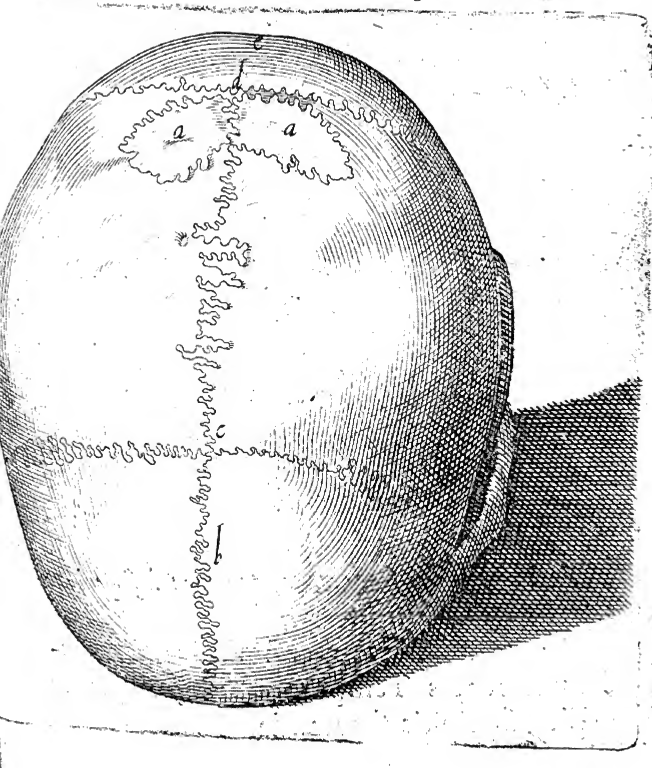
Paradoxologus hic videtur Celſus. reclamat tota Antiquitas; refragatur ratio, naturæque inſtitutum; ut quæ ſuturas fruſtrà non fecit. Nî ſic interpretari Celſi verba velimus, minus externis obnoxios eſſe injurijs quibus ἄῤῥαφες cranium. Quo enim magis cranium compactum, eò externis lædentibus minus ad cerebrum patet aditus.

* lege etiam.

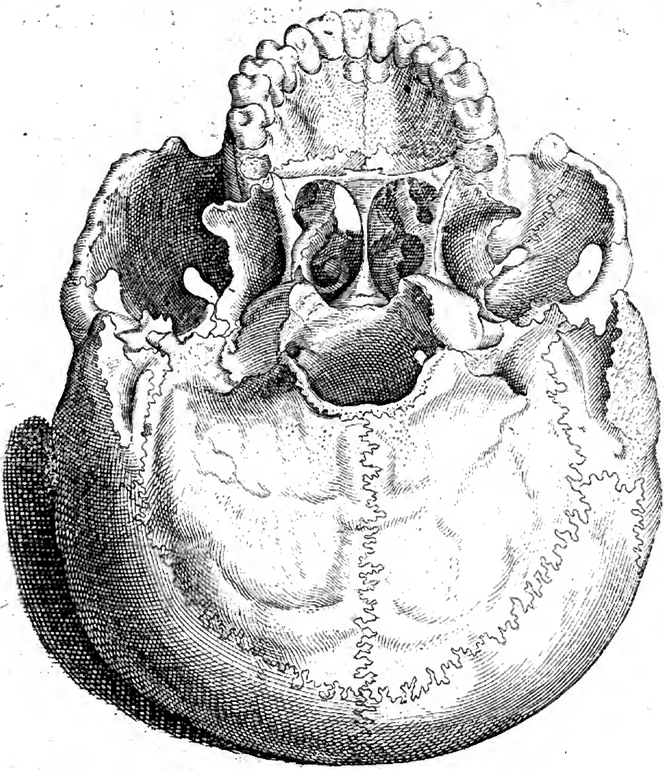
*Neque * enim* [a] *certus earum numerus eſt,* [b] *ſicut ne locus quidem.*

[a] Certus non eſt ſuturarum numerus, reſpectu Scriptorum hac de re contendentium. Sunt namque, qui ſqammoſas à ſuturarum numero excludant; At in naturâ, regulariter ac ordinariè agente, certus eſt. Eſt namque coronalis, ſagittalis, lambdoides, ſquammoſæ, & illæ quas jam Celſus deſcribet.

b Nam ſagittalis ſtationem ſuam non infrequenter mutat, & per mediam frontem ad nares etiam per medium occiput, ad ſpinæ initium uſque excurrit. Sunt & quibus peculiares ſuturæ; quodipſum prope os occipitis obſervavi non ſemel. vide ſequentes figuras.

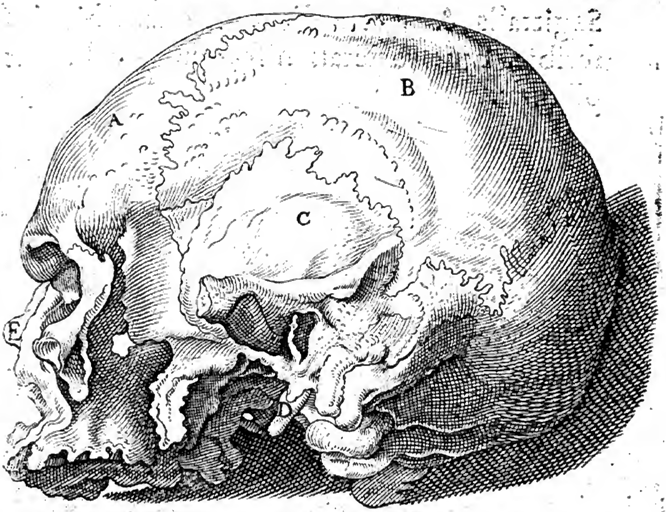

Ferè

Ferè tamen duæ ſuper aures, tempora à ſuperiore capitis parte diſcernunt.

Squammoſas ſive mendoſas innuit, circumſcribentes Temporum oſſa, eaque ab oſsibus ſincipitis ſeparantia.

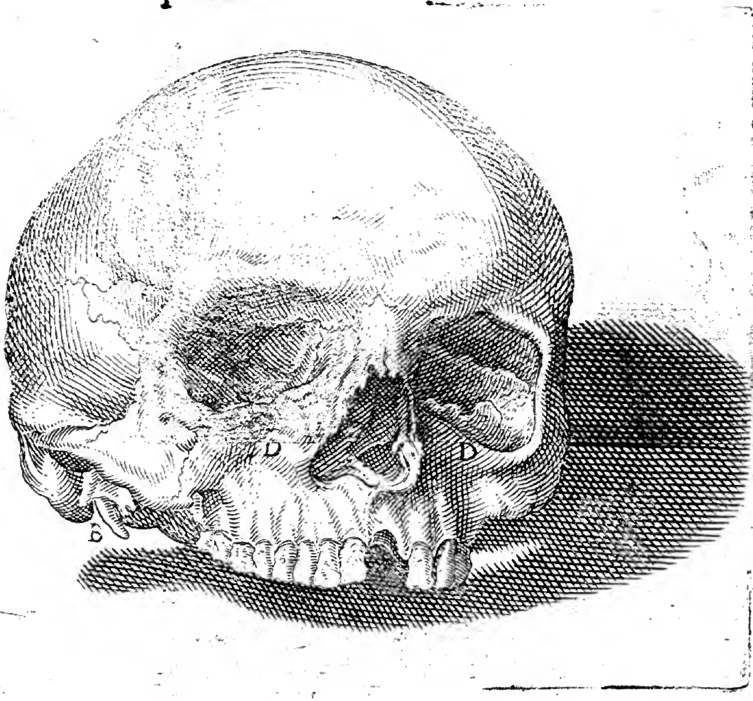
Tertia

Tertia ad aures per verticem tendens, occipitium à ſummo capite diducit. Lego; *tertia ad latera per verticem tendens.* Nam deſcribit vocatam lambdoidem, quæ occiput cingit. Hæc autem ſtatim poſt verticem angulum ſuum oſtendens, inde in diverſa abit ad latera. Vide Tabulam oſteolog: pag: 91. literâ d.

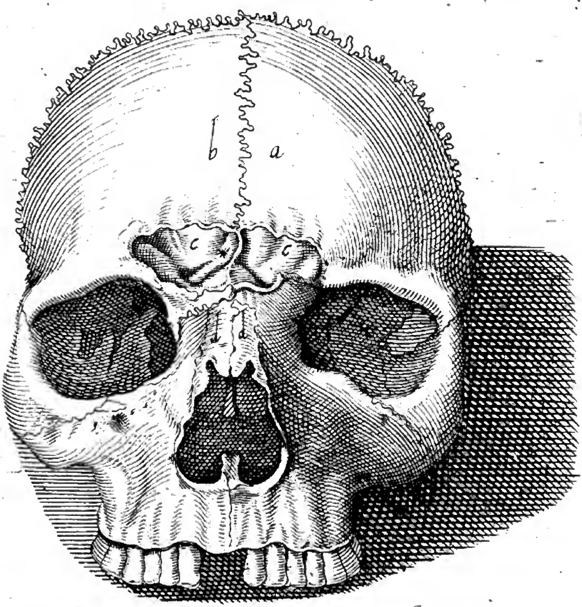
Quarta, ab eodem vertice per medium caput ad frontem procedit, eaque modo ſub imo capillo deſinit; modo frontem ipſam a *ſecans inter ſupercilia finitur.*

Sagittalis & Recta dicta eſt quam hic deſcribit. Ejus varietatem ſequentes exhibent picturæ.

a Idipſum in ſolis qui fieri putant fæminis, falluntur. Naturæ, liberè & pro ſuo arbitrio agentis, luſus eſt. Falluntur & ij, qui exiſtumant hanc ad nares excurrentem delere cavitatem

vitatem quam ad narium radicem oſtendit frontis os;uti & tales omnes ſimos eſſe.Contrarium oſtendit autopſia, diluendis controverſijs Anatomicis legiſlatrix fidiſsima.

Ex his ceteræ quidem ſuturæ in [a] *unguem committuntur.Hę vero quæ ſuper aures tranſverſæ ſunt,totis*

oris paulatim extenuantur, atque ita b *inferiora oſſa ſuperioribus leviter inſidunt.*

a Pectinatim ſe invicem ingrediuntur ſuturarum ope quæ junguntur oſſa. ratione non multum à gynglymo differente, niſi quod ibi motus oſsibus maneat.

b Sunt Petroſa oſſa inferiore ſita loco quàm ſincipitis; ut quibus leviter *aſſident.* (ſic lego,) hoc eſt accumbunt.

a *Craſſiſſimum verò in capite os poſt aurem eſt, quia* b *capillus, ut veriſimile eſt, ob idipſum non gignitur.*

a Credo ſolidiſsimum, robuſtiſsimum dicere voluiſſe. Quid enim? adeo tenue eſt petroſum os, etiam tranſparens uti ſit. at denſum, & petræ inſtar (unde petroſi vox ei tributa) firmum. Craſsitie verò ab oſſe frontis, ſincipitis, occipitis longè ſuperatur.

b Denſitas oſsis partim, partim cerumina in cauſâ ſunt.

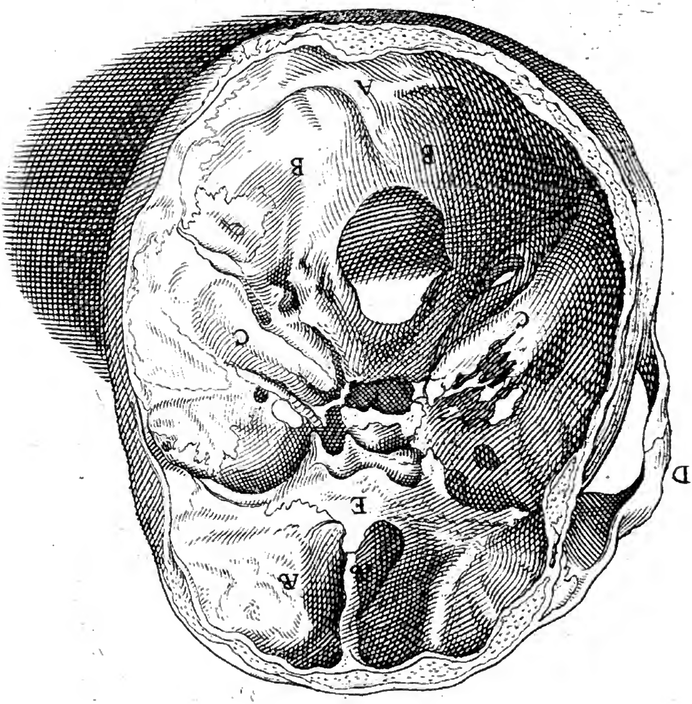
Sub his quoque a *muſculis qui tempora* b *connectunt, os medium in* c *interiorem partem inclinatum poſitum eſt.*

a Temporalibus.

b Nonnulli *contegunt* legunt, vox Celſo minus familiaris.

c De

c De Iugali eum loqui putant quidam. non aſſentior. Cauſa mihi gemina: non enim illud os ſub muſculis eſt, verum illis impoſitum: tum & paulo poſt ex inſtituto Iuga-

le deſcribitur hoc eodem capite. De quarto proceſſu oſsium petroſorum eum loqui arbitror, cui auditus organum inſculptum, illud autem in interiore parte inclinatum eſt, ita ut conſpici niſi ablatâ calvâ nequeat. quem dico proceſſum præcedens exprimit Figura littera c.

At facies [a] *ſuturam habet maxumam, quæ à tempore incipiens; per medios oculos nareſque tranſverſa pervenit ad alterum tempus. A quâ* [b] *breves duæ ſub interioribus angulis deorſum ſpectant. Et* [c] *malæ quoque in ſummâ parte ſingulas tranſverſas ſuturas habent. A* [d] *medijſque naribus aut ſuperiorum dentium gingivis per medium palatum una procedit* [e] *aliaque tranſverſa idem palatum ſecat. Et ſuturæ quidem in plurimis hæ ſunt.*

[a] Hæc eſt quam ſuturam octavam Celſus alijque faciunt, ſecernens frontem à reliquâ facie. Nam illa ab altero oſſe petroſo incipiens tranſverſa tranſit per narium radicem, utriuſque oculi foſſam, terminaturque petroſo oppoſito.

[b] Circumſcribunt hæ oſsicula in majoribus oculorum angulis conſpicua, quibus inſculpta rima per quam præpoſita glandula lachrymarum materiam in nares tranſmittit.

tit. quâ exeſâ, fit ægilops, faciei ulcuſculum.

c Loquitur de ſuturis ſeparantibus os jugale à malarum oſsibus in ipsâ facie, loco maxumè protuberante.

d Inconjugata hæc ſutura (ſi non potius harmonia vocanda) in palato valde conſpicua, ſeparat palati oſſa, excurrens à riſorijs dentibus ad tranſverſa palati oſsicula. vide Tabulam oſteologiæ pag: 49.

e Hæc tranſverſa harmonia, cujus mentionem jamjam feci, dicata ſeptimo octavoque ſuperioris maxillæ oſsibus, conſpicua Tabella, jam citata.

f At coronariam non deſcripſiſti, nobiliſsimam; quæque neminem quum lateat, omnino exiſtimo nonnulla hic perijſſe.

a *Foramina autem intra caput maxuma oculorum ſunt, deinde* b *narium,* c *tum quæ in auribus habemus. Ex his quæ oculorum ſunt,* d *recta ſimpliciáque ad cerebrum tendunt.*

a Speciosè licet neotericorum nonnulli diſcrimen faciant inter Foſſam, Sinum, Foramem, vides eos Authore Celſo non loqui. Quid enim, ille oculorum thalamos foramina vocat, quod illi non dixerint.

b Narium foramina bifida, aſcendentia ad

ad ethmoides os uſque, ab eo deſcendentia terminatáque gutturis capacitate. Per nares prodire quæ ore continenter quotidie cernimus, quod per hæc ſit foramina.

c Conſtituentia auditorium meatum. Multo tamen capacius quod occiput oſtendit foramen.

d Præbent hæc nervis opticis aditum.

Narium duo foramina a *oſſe medio diſcernuntur. Siquidem* b *hæc primum à ſuperciliis anguliſque oculorum oſſe inchoantur, ad tertiam ferè partem, deinde in cartilaginem verſa quò propius ori deſcendunt, eo magis* c *carunculâ quoque molliuntur.*

a Eſt hoc mihi undecimum maxillæ ſuperioris os, verè narium diaphragma; tangens parte unâ colatorium os, alterâ palato inſiſtens. habet hoc utrimque rimam, ſquammâ oſſeâ tectam, tranſeunti pituitæ dicatam. Coëunt hæ, ſimplexque faciunt foramen, habens rimæ ideam, anteriore palati parte ubi inciſorij dentes.

b Tribus partibus naſum conſtare dicit, oſſeâ, cartilagineâ, carneâ. Os & cartilago faciunt, ſemper uti nares pateant, ne aëri cerebrum petenti unquam denegetur aditus. Ideo namque Reſpirationem illam naturalem vocant medici.

c Alas

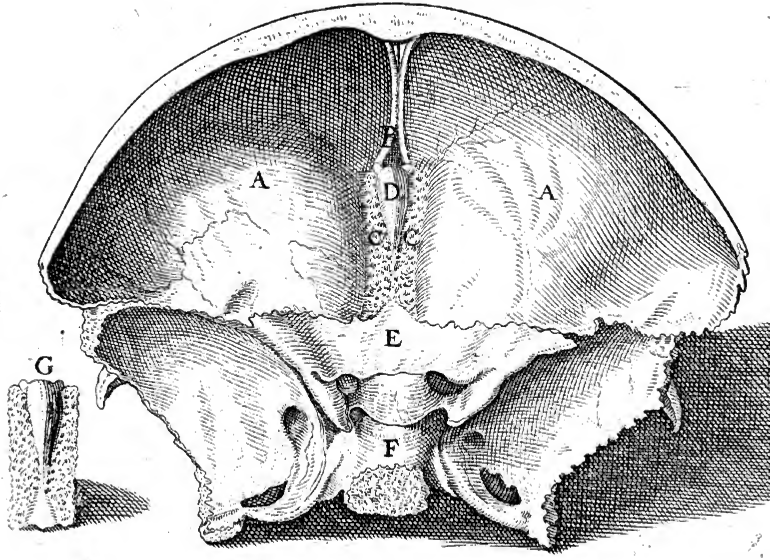
c Alas narium vocant; quas præter conſuetudinem, in ijs animam qui agunt, flabelli inſtar moveri cernimus.

Sed ea [a] *foramina, quæ à ſummis ad imas nares ſimplicia ſunt, hi rurſus in bina itinera dividuntur. Aliaque ex his ad fauces pervia ſpiritum & reddunt & accipiunt; alia ad cerebrum tendunt. In* [b] *ultima parte in multa & tenuia foramina diſſipantur, per quæ ſenſus* [c] *odoris nobis datur.*

a Deſcribit jam bifida ab intermedio diaphragmate diſcreta foramina, alia deſcendentia, aſcendentia alia, quæ unicuique inquirenti ſatis apparent, & quorum jam à nobis facta mentio.

b Hæc ſunt oſsis Cribriformis foramina, per quę aër ſecum ferens odoratus materiam, proceſſus mammillares nervoſq; petit odoratorios: tum & deſtillans mucus, in nares ſe præcipitat. Ejus oſsis en hic iconem.

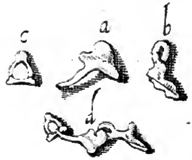
c Ita eſt. At quo pacto odoris ſenſum accipit cerebrum, tum & aërem ad reſpirandum, quum cribriformis oſsis foraminula oppleta viſuntur? dixerim, per foraminula palati. Quod tamen dicam licet, non aſſero tamen.

In aure quoque primò a *rectum & ſimplex iter procedendo* b *flexuoſum fit, quodipſum juxtà cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ* c *facultas audiendi eſt.*

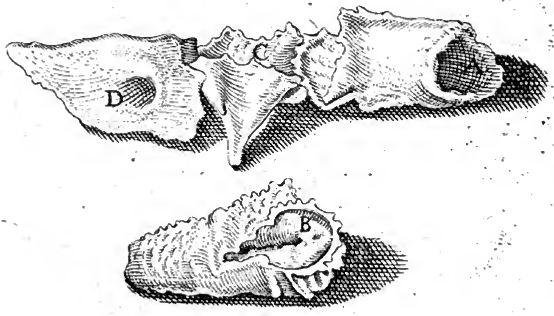
a Rectus ſimplexque manet auditorius meatus donec occurrat tympani loco, ibi tria offendit oſsicula menyngem firmantia, quę malleo incudi, ſtapedi comparari ſolent.

b Tym-

b Tympani ablatâ membranulâ multæ occurrunt cavernulæ ſquammulis oſſeis diſcretæ. Plenę hę ſunt puriſsimis ac elaboratis animalibus ſpiritibus, tympanum tendentibus, quòd ſuperficie oppoſitâ ab aëre verberatur.

c Materiam illius facultatis intelligit: audiendi namque facultas, hoc eſt vis ſonos diſtinguens, ab ipſo pendet tympano.

Iuxta ea [a] *duo parvuli quaſi ſinus ſunt, ſuperque eos finitur os, quod tranſverſum à genis tendens ab inferioribus oſſibus ſuſtinetur, jugale appellari poteſt, ab eadem ſimilitudine, à quâ id græci ζυγῶδες appellant.*

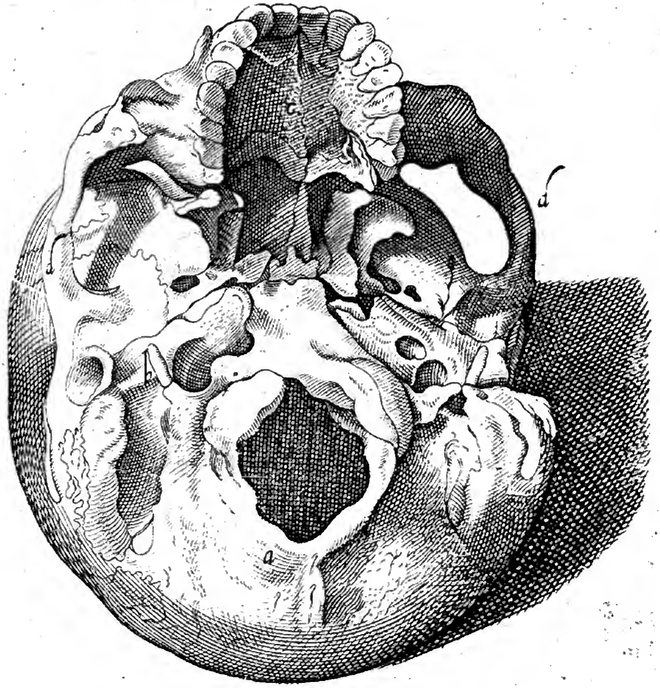
[a] Sunt ij ſinus, quibus ſe rotundis inſinuans proceſsibus inferior maxilla, inſtar cardinis movetur; inſculpti oſsi petroſo ad radicem oſsis iugalis prope auditorium meatum. Quo loco etiam conſpicui ſunt ſtylo, & vaccino uberi comparari ſoliti proceſſus.

Figura II.

II. *Sinus maxillæ recipiendæ dicati.*
ii. *Proceſſus a vaccini uberis ſimilitudine Mamillares vocati.*

[b] Aut quod faciei oſſa reliquo capiti jungat; aut à figurâ, quia jugum non ineleganter refert. Maxumi uſus hoc os, propugnaculi præbens officium temporalis & maſſeteris muſculorum tendenibus. Cujus picturam vide citata jam Figura e. tum & ſequente icone. d.

Maxillæ

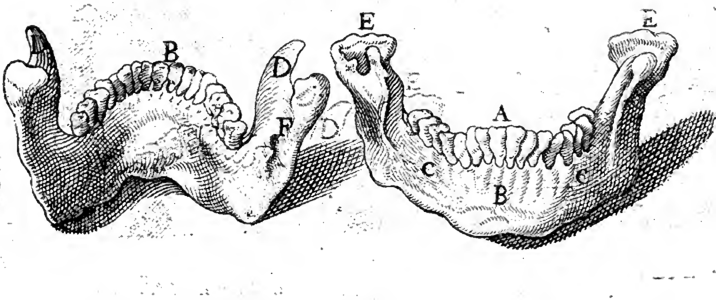

Maxilla verò eſt [a] molle os, eáque [b] una eſt, cujus eadem & media & etiam ima pars [c] mentum eſt, [d] à quo utrimque procedit ad tempora, ſoláque ea movetur.

a Forte reſpectu copioſæ, quâ prædita medullæ, hoc dicit. Nam Gal.11. uſ. Part. cap. 18. durum ſolidumque aſſerit maxillæ os. Sicq; oportuit, ob fortes quos loquendo ac madendo ſuſtinet motus.

b In adultis, obliterata in mento harmonia, duas maxillæ partes per ſynchondroſin jungente, unica eſt.

c Ariſtoteles. 1. Hiſt: Anim: Cap: 11. γένειον Mentum, vocat; anteriorem maxillæ partem, ubi compreſsa ea paulum viſitur, cuique inciſorij dentes infixi. Ita etiam Ruffus Onomaſ. lib: 1. Cap: 7. Dividi maxilla in mentum, ipſum corpus, & proceſſus ſolet.

d. Temporum oſsibus ſe jungit, articulata rotundis ſuis capitellis eorum oſsium ſinubus ad radicem zygomatis. Hocque monet lib:

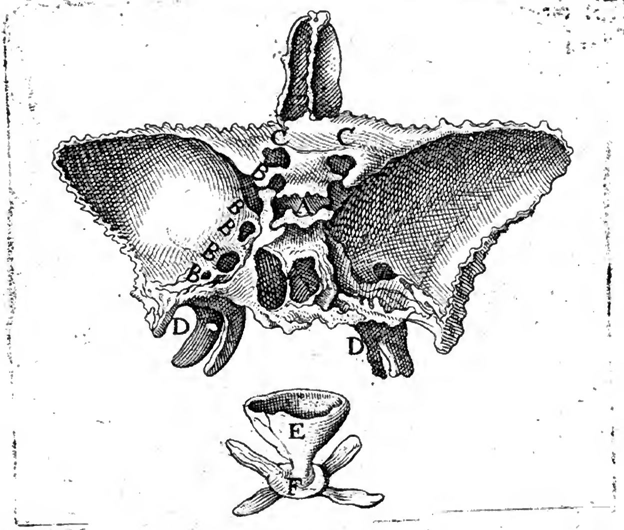
lib: de Vulner: Cap: Hipp: hanc nimirum ſyntaxin periculoſiora facere temporum vulnera.

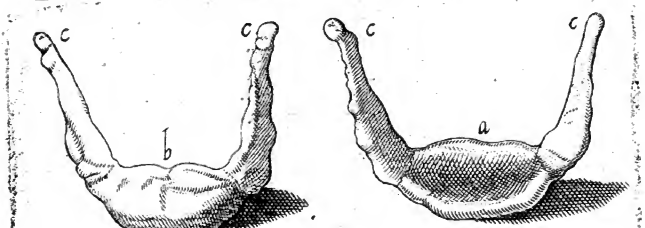
e Per ſe inter omnia capitis movetur oſſa maxilla, ſi os hyoides addas; nam & ei arbitrarius motus, ut quem muſculi perficiunt.

a *Nam a malæ cum toto oſſe quod ſuperiores dentes exigit, immobiles ſunt.*

a Superiorem maxillam intelligit. illa in homine, ſecus ac in crocodilo ac pſittaco, per ſe immobilis. Conſtat autem pluribus oſsibus quæ Author non tangit; narium duo (vide figuram pag: 38. dd.) in majoribus oculorum angulis figura pag: 49. littera p. in naribus tria. duo genarum, eadem figurâ. l. ad finem palati duo. ibidem t. Ethmoides pag: 73. os Cuneiforme, exhibitum ſequente figurâ.

Adde

Adde os Hyoides.

Hæc

Hæc oſſa unà cum dentibus, quos jam Author deſcribet, ſuperiorem vocatam conſtituunt maxillam.

Verum ipſius maxillæ partes extremæ quaſi [a] *bicornes ſunt. Alter proceſſus intra latior, vertice ipſo tenuatur, longiuſqúe procedens ſub oſſe jugali ſubit, & ſuper id temporum muſculis illigatur. Alter brevior & rotundior, & in eo ſinu qui juxta foramina auris eſt, cardinis modo fit: ibiqúe huc & illuc ſe inclinans maxillæ* [b] *facultatem motus præſtat.*

[a] Quatuor proceſſubus donata maxilla eſt, quorum duo acuminati, obtuſi duo. Acuminati κορώναι Galeno, os jugale ſubeunt, ibique tendinibus muſculorum, maxillę motui dicatorum, operam ſuam navant. Obtuſi, volutantur in Petroſorum oſsium ſinubus. vide picturam ejuſq; explicationem pag: jam citata 74.

[b] Sunt qui *facilitatem* non facultatem. placet recepta lectio.

Duriores oſſe dentes ſunt; quorum [a] *pars maxillæ, pars ſuperiori oſſi malarum hæret.*

Dentes quaſi edentes, à voce græcâ ἔδω nomen acceperunt. Hos ſubſtantiâ conſtare oſsibus quibus inhærent duriore aſſerit. Sicq; eſt, partem cui magis denſa compactaque

quam dentium conſiſtentia in corpore non reperias. Plinius lib: 16. Cap. 7 flammis indomitos, ignibus invictos ob id dicit. Idem lib: 36. Cap: 17. cadavera ſarcophago incluſa abſumi intrà quadrageſimum aſſerit diem, exceptis dentibus. invictæ duritiei indicio.

a Totidem numero in ſuperiore quot in inferiore conſpiciuntur maxillâ, nimirum utrimque ſedecim.

Ex his quaterni primi quia ſecant, a τομικοὶ *à græcis nominantur; hi deinde quatuor* b *caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Ultra quos utrimque fere* c *maxillares quaterni ſunt, præterquam in his in quibus* * *tres ultimi qui ſerò gigni ſolent,* † *non increverunt.*

* Quur *tres*? Delenda hæc vocula.
† *Iam increverunt*. Ita omnino legendum arbitror.

Quadripartitò dividi dentes ab oſteologis ſolent, in Inciſorios, Caninos, Molares, Genuinos. Inciſorij quatuor (quod de una dico maxillâ etiam de alterâ dictum eſto) Canini duo: Molares octo: duo Genuini.

a Inciſorios ac ſi dicas, ab uſu; a numero Quaterni; à loco Primores; quod nobis ridentibus, diductis labijs, præ alijs ſe oſtendant, γελάσινοι Riſorij. Hi ad articulatam faciunt enuntiationem quâ de re Plinij videatur locus. 7. Cap. 16.

b Κυνόδοντες a figurâ acutâ græcis, Mordentes,

Fractorij ijdem ab uſu. à poſitu Collaterales. Etiam Columellares, quod hiſce dolentibus frequenter in conſenſum Columella trahatur. Oculares quoque, quòd qui ſuperiore maxillâ, peculiarem cum oculis habeant conſenſum. videatur etiam hanc ad rem Plinius lib: 7. Cap: 12.

c Quòd majorem maxillarum partem occupent ſic dicti, ſunt namque in utroque utriuſque maxillæ latere quatuor. Etiam, idq; communiter, Molares à latâ figurâ molaribus lapidibus ſimili.

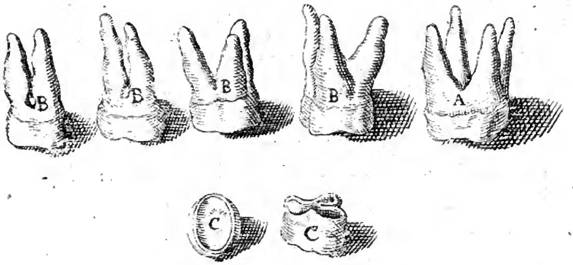
d Quia ſerò gigni ſolent inde Serotini Scriptoribus. Notavit namque Hipp. quarto quaternario hos interdum enaſci. Etiam Genuini, quoniam raro antequam genuinam homo attigerit ętatem prodeant. inde dentes ætatem complentes. Et σοφρονιςῆρες, Sapientiæ dentes; eâ quòd ſe oſtendant ætatis parte, ſapere quâ homo debeat.

Ex his a *priores ſingulis radicibus,* b *maxillares utique binis, quidam etiam ternis* c *quaternisve nituntur.*

a Tam inciſorij quàm canini. rarum namque eſt caninum duabus præditum eſſe radicibus.

b Vaſtiores namque reliquis firmius radicari debent. Notatu dignum, maxillares ſuperiores, eos quos inferior habet maxilla, unâ ſemper radice ſuperare. credo, quia illi penduli.

c Ternis præditi radicibus multi conſpiciuntur molares aſt, rarum admodum dentem quater radicatum videre.

Fereque a longior radix breviorem dentem edit, b rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa eſt. c Ex eadem radice in pueris novus dens ſubit, qui multo ſæpius priorem expellit, interdum tamen ſuprà infrave eum ſe oſtendit.

a Radice dentis alimentum abſumente.

b Si oſsibus maxillarum (quæ φάτνια peculiariter

liariter græcis) dentes inhærentes, mortariola (*βόθρια* græcis) ſibi faciant recta, exſerit ſe recto ductu dens; ſin aliter, ſecus.

c Puerorum dentes appendicibus præditi ſunt, quæ nondum dentibus coaluerunt. Si itaque dens à ſuo ſolutus appendice procidit, ex eadem alius producitur: ſin cum epiphyſi labatur dens, renaſci non cernes. Vide picturâ dentium jam exhibitâ, Characteres c. c.

Caput autem ſpina excipit. Caput dorſo (ſic dicto quia deorſum extendatur) impoſitum. Conſtat oſsium 34 inter ſe cathenatione, quæ Spina Oſteologis, à ſpinoſis quibus armata viſitur proceſsibus. Hujus primæ vertebræ articulatur duobus locis caput, excipiens binis occipitis oſsis proceſſubus ejus totidem ſinus, ſicque cum primo hoc oſse rectis motibus movetur caput. Dentiformem verò tangens vertebræ ſecundæ proceſſum, in eo circumagitur.

Ea conſtat a *vertebris quatuor & viginti.*

Sacri oſsis ac coccygis partes ſi non connumeres. ſunt alias 34.

a Oſsicula ſpinam facientia, à perenni ac pene nunquam ceſſante motu converſione-

que, Vertebræ dicuntur. Eodem reſpectu græcis σπονδύλοι.

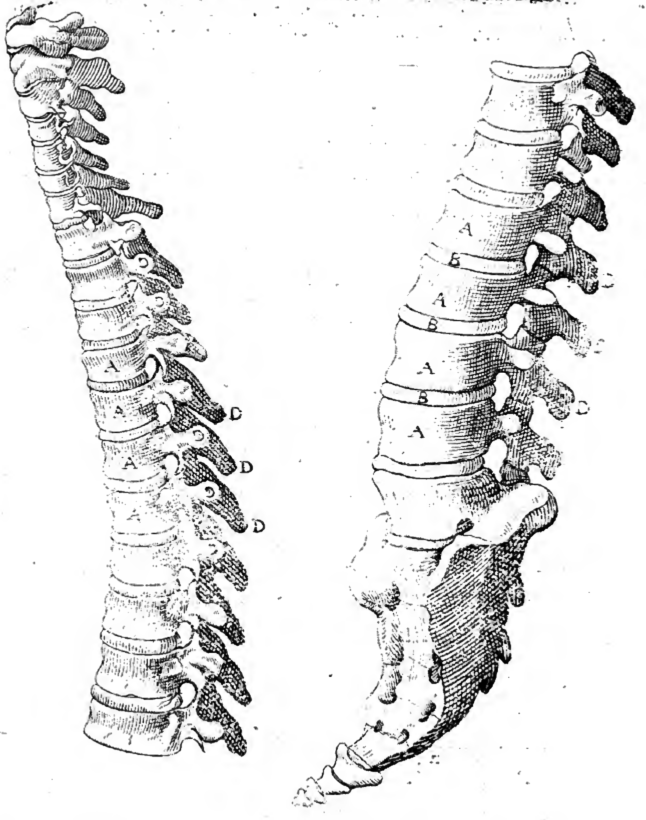
[a] *Septem in cervice ſunt*, [b] *duodecim ad coſtas, reliquæ quinque ſunt proxumæ coſtis.*

[a] Quæ inde cervicales Oſteologis. Harum prima peculiari voce ἐπιστροφεὺς græcis. Secunda ὀδοὺς Hippocrati, à proceſſu dentiformi. Septima ἀτλὰς, Hippocrati κατ᾽ ἐξοχὴν, μέγας.

[b] Quarum ſingulis binæ articulantur coſtæ, indeque in ſitu vitium accipientes, gibboſitate thoracem deformant, perpetuæ invaletudinis, ne dicam mortis cauſam non rarò adferentes. Vide Aph: 36. 6. Harum duodecim quæ ordine prima ἀσφαλεῖα græcis: ſecunda μασχαλίστης: poſtrema διαζώστηρ.

[c] Hæ Lumbales vulgo dictæ, cæteris vaſtiores multo, utpote ijs baſis loco ſuppoſitæ. Harum prima, quod ei renes accumbant, græcis νεφρίτης; quinta ἀσφαλίτης, quaſi tutam à ſacro oſſe ſtationem accipiens. Harum ſeriem, quæ ſequitur exhibet figura.

Hæ

Hæ ateretes breveſq; ab utroque latere proceſſus

duos

* lego *exſerunt.*

† lego, *ea.*

* *pervia* legendum cenſeo.

*duos * exigunt : b mediæ perforatæ, qua ſpinæ medulla c cerebro commiſſa deſcendit, † d circa quoque per duos proceſſus tenuibus cavis * perviæ, per quæ à membranâ cerebri ſimiles membranulæ dedicuntur.*

a Septem donatæ ſunt proceſſubus vertebræ, duobus aſcendentibus deſcendentibus totidem, quibus ſibi invicem per gynglymon articulantur. tranſverſis duobus, quibus muſculi ſpinæ dicati motubus nectuntur, & in thorace coſtæ. Spinoſo itidem, parte poſteriore, uno.

b Foramen ſingulæ habent amplum ſatis. Omnium vertebrarum foramina ſibiinvicem juncta, inſignem illam, quaque major in corpore non reperitur, conſtituunt fiſtulam, quam amplitudinis reſpectu ἱερὰν σύριγγα Hippocrates, medullæ ſpinali deſtinatam.

c Sic eſt maxume Celſe, non eſt cerebro, quod nonnulli puerili errore putant, contigua medulla ſpinalis, ſed continua. nimirum natura cerebrum è cranio producens in oblongum fingit proceſſum ſpinam, ad crurum uſque initium ſe extendentem. Autopſiæ fidem derogas? docebit te epilepſia, apoplexia ſimileſque affectus. Hos namque cerebrum affligere non ignoras. at dic quæſo,

quur

quur in Epilepſiâ non ſolum cerebrum, verum univerſum convellatur corpus? quur apoplexia univerſo corpori ſenſum motumque auferat? partium continuitate hæc fiunt.

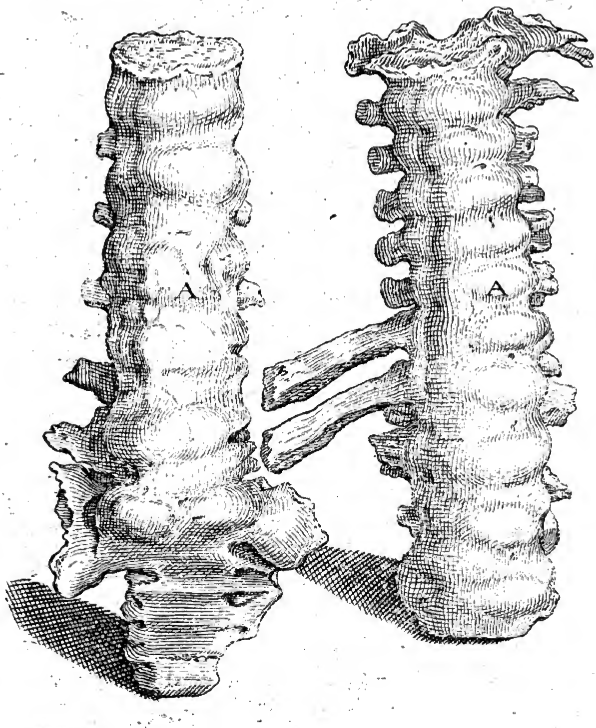
[d] Textum hic non parum corruptum eſſe quis non videt? apertior ut ſit ſenſus legendum cenſeo: *Ea quoque per duos proceſſus tenuibus cavis pervia, per quæ à membranâ cerebri ſimiles membranulæ deducuntur.*

Ea, ſpinæ medulla nempe. *Per duos proceſſus*, membranoſos, à membranis cerebri productos. *tenuibus cavis pervia*; duabus fiſtulis, ab intermedijs proceſſubus membranoſis ſeparatis pervia; quos ventriculos medullæ meus de ſpinali medullâ tractatus vocat.

Author hoc paragrapho notat conſtitutionem medullæ internam, quam dicit dirimi à menyngibus cerebri in duo latera. Sicque eſt, ventriculus cerebri quartus junctus medullæ initio, per ejus excurrit longitudinem, reddens eam fiſtuloſam. Illam fiſtulam ſecernunt in duo latera membranæ à cerebro deſcendentes, ita ut duos oſtendat ventriculos medulla. hæcque hemiplegiæ cauſa.

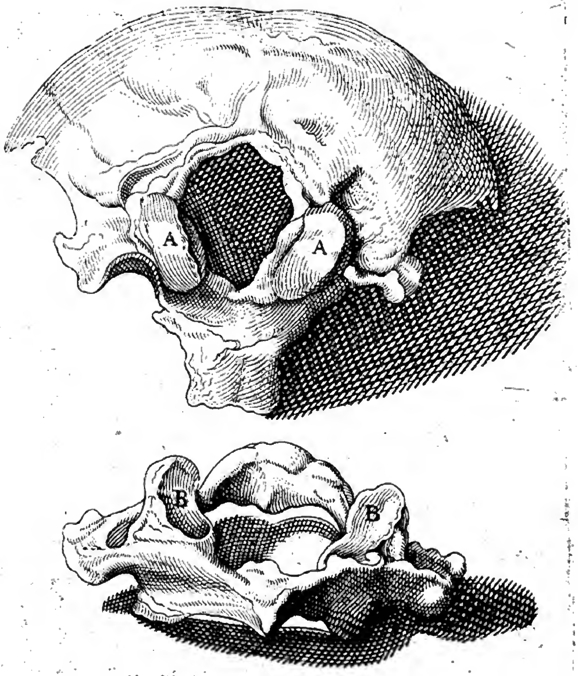
Omneſque vertebræ, exceptis tribus ſummis, a ſuperiore parte in ipſis proceſſubus parum deſinentes

ſinus habent, ab inferiore alios deorſum verſus proceſſus exigunt.

De ſuperficiarijs loquitur ſinubus, quibus aſcen-

aſcendentes deſcendenteſque vertebrarum præditi proceſſus. nam hiſce ſeinvicem excipiunt. utque facilior eſſet motus, loca hæc oblita muccilagine lentâ viſcidàque intus, quâ abſumtâ volubilitas illa vertebris eripitur. inde enim ſilicernij fiunt, uti ſequens exhibet pictura. quæ & proceſſus oſsis occipitis, notatos A. & ſinus primæ Vertebræ B. inſignitos exhibet.

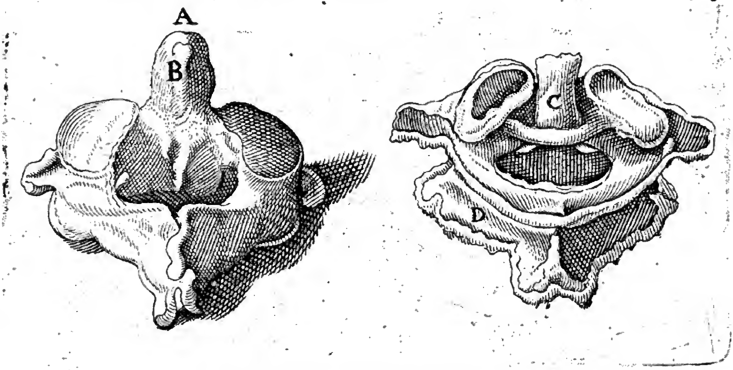

Summa igitur protinus caput ſuſtinet, [b] *per duos ſinus exceptis exiguis ejus proceſſubus. Quo fit, ut caput ſurſum deorſum verſus tuberibus exaſperetur.*

[a] Prima & ſecunda vertebræ capiti junguntur; illa locis duobus, uno hæc, quod paulo ante monitum.

[b] Sinus hi in primâ vertebrâ conſpicui. Proceſſus utrimque adſtant magno occipitis foramini, ſicuti hæc exhibet figura.

Sinus verò primæ vertebræ, ſicut & dentiformem ſecundæ proceſſum, tam ſeparatim quam una cum primâ expreſſum, conſpicuè proponet ſequens figura.

[c] Mendoſus hic eſt textus. quid enim ſibi vult

vult vocula *ſurſum?* cum deorſum verſus proceſſus ſolummodo exſerat caput. Lego itaque: *quo ſit ut caput deorſum verſus tuberibus exaſperetur.* Niſi de dentiformi proceſſu, qui ſurſum erigitur eum loqui velimus. at is non eſt capitis proceſſus. Proceſſus porrò deorſum exſertos jam exhibita refert figura.

Secunda ſuperiori parti inferiore. quis ſenſus? nullus ſane. lego, *ſecunda ſuperiori parti inferioris.* ut mens, ſit ſecundam vertebram jungi ſuperiori parti inferioris vertebræ. nulla tum obſcuritas.

Quod ad [a] *circuitum pertinet,* [b] *pars ſumma anguſtiore orbe finitur.* [c] *itaque ſuperior ſumme circumdata, in latera quoque caput moveri ſinit.*

[a] Ad orbicularem capitis motum; nam in vertebrâ primâ movetur non niſi rectis motibus caput.

[b] Summa pars proceſſus dentiformis ſecundæ vertebræ: nam illa in acumen deſinit, quo occipitis oſsi jungitur. Illud dicti proceſſus acumen proponit jam data figura.

[c] Caput circumdatum ſeu orbiculari motu agitatum in vertebrâ ſecundâ, permittit eadem vertebra illud in latera moveri, ſed in primâ vertebrâ.

Tertia eodem modo ſecundam excipit. quo à ſecundâ excipitur nempe.

Ex quò facilis cervici mobilitas eſt. quæ res facilem confert cervici motum:

Ac ne ſuſtinere quidem caput poſſet, niſi utrimque [a] *recti valenteſque* [b] *nervi collum continerent, quos* [c] *καρότας græci appellant. Siquidem horum inter omnes flexus alter ſemper intentus, ultra prolabi ſuperiora non patitur.*

[a] Quid ſi loco *recti, lecti* legamus. apertior fuerit ſenſus, quum nulli ſint in collo nervi recti vertebras inter ſe nectentes.

[b] Per nervos intelligat neceſſe eſt ligamenta ſibiinvicem vertebras arctè nectentia. Notum namque eſt nervi vocem triplici ſumi apud medicos ſignificatu: pro nervis propriè ſic dictis: tendinibus: ligamentis. neque primi, nec ſecundi collum continere ſiſive vertebras jungere poſſunt, quum ligamentis illud conveniat. Author tamen tendines intelligere videtur, uti ſequentia oſtendunt verba.

[c] Ita Rhodiginus legit. malim cum Barbaro τένοντας. nam de muſculorum colli tendinibus eum loqui quæ ſequuntur ſatis innuunt. *Siquidem horum inter omnes flexus alter*

ſemper

ſemper intentus, ultrà prolabi ſuperiora non patitur.

Iamque vertebra tertia, tubercula quæ inferiori inſerantur excipit. Cæteræ [a] *proceſſibus deorſum ſpectantibus in inferiores inſinuantur, ac per ſinus quos utrimque habent, ſuperiores accipiunt:* [b] *multiſque nervis & multa* [c] *cartilagine continentur. Ac* [d] *ſic uno flexu modico in promptu dato, cæteris negotijs homo, & rectus inſiſtit, & alioqui ad neceſſaria opera curvatur.*

[a] Quotquot ſunt, omnium articulatio fit per aſcendentes deſcendenteſque proceſſus. Nam gynglymi quædam eſt idea qua vertebrarum ſpinæ fit ſyntaxis.

[b] Nota nervi voculam, nam eâ fuit paulo ante eadem uſus ſignificatione: intelligit autem nervea ligamenta vertebrarum ſyntaxi tributa ad firmiorem nexum.

[c] Interior proceſſuum aſcendentium deſcendentiumque ſuperficies obducta eſt ſubſtantiâ cartilagineâ molli admodumque lubricâ, ad faciliorem motum. Hac abſumtâ induratave, adnaſci ſibiinvicem vertebræ ſolent. vide paulo ante poſitam figuram. pag:38.

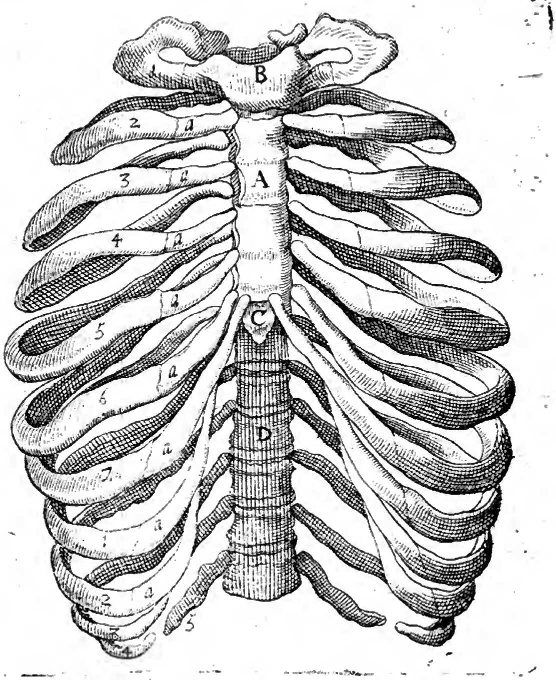
[d] Articulatio vertebrarum firma adeo exiſtit, omne motus genus abſque tamen diſlocatione ſpinæ peragere uti homo valeat. Videre

dere nonnullos eſt, corpus per circulos mirâ trajicientes agilitate. alios ſpinam adeo incurvare capite uti calces aut tibias tangant. alios neſcio quas peragere geſticulationes, vix uti ceræ ſequacior videatur natura. Hæc abſque certâ vertebrarum diſlocatione fieri non poſſent, niſi firma eorum foret articulatio.

Infrà cervicem verò ſumma [a] *coſta contrà* [b] *humeros ſita eſt. inde* [c] *undecim inferiores uſque ad imum pectus perveniunt,* [d] *Hæque primis partibus rotundæ & leviter quaſi capitulatæ, vertebrarum tranſverſis proceſſibus ibi quoque paulum ſinuatis, inhærent.* [e] *Inde pateſcunt, & in exteriorem partem incurvatæ, paulatim in cartilaginem degenerant. Eaque parte rurſus in interiora leniter flexæ, committuntur cum oſſe* [f] *pictoris.*

Thoracem oſſeum, deſcriptâ ſpinâ nunc delineabat. ejus en iconem.

a Ad

a Ad colli radicem thorax incipit, conſtans Coſtis, Sterno, Claviculis, Scapulis. De Coſtis primo agit; quæ à cuſtodia vitalium ſic dictæ, græcis πλεύραι, quaſi πνεύραι, ἀπὸ τοῦ πνέειν à

reſpirando nempe. Sunt numero 24. Nec variat hic numerus pro ſexus diverſitate.

[b] Priore quæ ſe offerunt loco ἀντίστροφοι retortas ac ſi dicas ac recurvas, ob brevitatem dictæ græcis. Has contrà humeros ſitas ait Author; ſicq́ue eſt, vocando humerum ſcapulæ cum brachio & claviculâ conjunctionem, nam ei loco vicinæ hæ coſtæ.

[c] Harum quæ tertia & quarta στέρεαι, firmæ, robuſtæ: quinta cum ſextâ, στερνίτιδες: ſeptuma ac octava, παρασύροι.

[d] Sunt bis capitatæ prope vertebras coſtæ, junguntq́ue ſe duobus tranſverſorum proceſſuum ſinubus.

[e] Sequentibus hujus paragraphi illud vult, coſtas ſingulas ſemicirculum exhibentes, cum junguntur integrum peragere circulum, ſicq́ue ſphæricam tribuere thoraci figuram, quo ſpatium liberius ad motum haberent quæ thorace continentur vitales partes.

[f] Os hoc pectoris ſcuti in modum cordi anterius præpoſitum, ſicuti poſterius ſcapulæ. στέρνον & στῆθος græcis. Huic ſe jungunt anterius coſtæ, uti vertebris poſterius. vide præcedente figurâ A.

Quod [a] *valens ac durum a* [b] *faucibus incipit, ab utroque*

utroque latere [c] *lunatum, & à præcordijs jam ipſum quoque* [d] *cartilagine mollitum terminatur.*

[a] Valens ac durum vocat pectoris os, non reſpectu ſubſtantiæ, quæ ei minimè ſolida, verum mollis ac fungoſa, ne pondere ſuo thoracis impediret motum; ſed ex eorum ſententiâ qui olim ſub hoc oſſe mentis eſſe firmitudinem exiſtimabant, παρὰ τὸ στέῤῥον τοῦ νοῦ εἶναι. inde βαθύστερνος, εὔστερνος, ποικιλόστερνος. quæ omnes voculæ animum reſpiciunt.

[b] Niſi legamus *à jugulo*, non video quî erroris excuſari poſsit Celſus. quid enim ſterno cum faucibus intercedit? univerſa colli longitudo intermedia viſitur.

[c] Vbi ſternon initium ſumit, ſi ab omnibus ſeparetur partibus, tres oſtendit lunatos ſinus: parte mediâ exactè unum, duoſque à lateribus quibus claviculæ ſe inſinuant. Medius ſinus peculiari voce græcis σφαγὴ, latinis jugulum: utriſque, quia ob plurium vaſorum hoc loco concurſum certum inferant interitum incidentia hic vulnera. Sunt illa vaſa, Iugulares tam venæ quàm arteriæ internæ externæque; eadem vaſa axillaria; ſextum nervorum conjugium; nervi recurrentes; muſculi præterea capitis, laryngis, hyoidis

motibus addicti. Iuguli locum exhibet B. jam datæ figuræ.

d Hæc illa tantopere nobilitata ſcriptoribus ξιφοειδὴς, cartilago Enſiformis latinis dicta notata c in prægreſsâ figurâ. Cujus munus diaphragma hoc loco planè apertum omniq́ue præſidio deſtitutum munire, minimè verò, (quæ tamen vulgaris opinio) ventriculi ſuperius orificium. Vſum hunc tabidi, hypochondriaci probant, utpote conſpicuam hoc loco foveam cuncti oſtendentes. uti & ij quibus ſoluta à ſterno cartilago hæc procidit, de reſpirandi difficultate non verò ſtomachi detrimento queruli.

Sub coſtis verò a prioribus quinque, quas b νόθας Græci nominant, breves tenuioreſque, atque ipſæ quoque paulatim in cartilaginem verſæ, extremis c abdominis partibus inhæreſcunt; imaque ex his majore parte nil niſi cartilago eſt.

a Prioribus ſeptem. illæ ἀληθεῖς Hippocrati; ſequentes quinque νόθαι. Priores quia legitimæ, idcirco ſterno ſeptem aſſcribimus partes oſſeas, nam ei illæ ſe jungunt, ſicq́ue legitimum vitalibus præſtant officium, ſecus ac inferiores.

b Quia a verâ coſtarum naturâ degenerantes,

tes, etiam naturalibus viſceribus, Lieni, Ventriculo, Iecori inſerviunt, ſecus ac veræ.

c Hypochondrijs ſive præcordijs, ubi jam dictæ partes ſitæ.

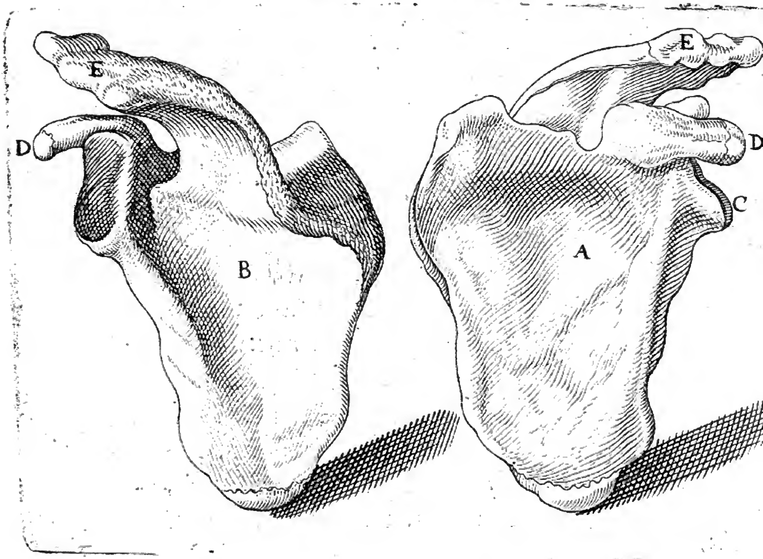
Rurſus à cervice duo a *lata oſſa utrimque ad* b *ſcapulas tendunt, noſtri* c *ſcoptula operta,* d ὠμοπλάτας *græci nominant*

a Quę hoc ævo ſcapulæ & ſcapularum oſſa vocantur. credo à figurâ, excavata, namque, ſcaphulas non ineleganter referunt:

b Niſi legamus *ad claviculas* (quod tamen non aſſero) dicendum eſt Celſo ſcapulam vocari quod humerum alij, conjunctionem nimirum brachij cum claviculis latiſque hiſce oſsibus. nam inquit utrimque *ad ſcapulas tendunt.* unde? incipiendo à partibus horum oſsium acuminatis, & ſcandendo (inde non deſunt ſcapulas qui dictas velint) ſurſum.

Quænam acuminatæ, & latiores ſcapularum dicantur partes ſequente videre eſt figurâ.

c Quia operiunt partę corporis poſteriore vitalia. inde namque vulgo ſcuta cordis. Quum namque oculis cervix deſtituatur, à tergo incidentes ictus prævidere neque avertere quimus.

[d] Lata humerorum ac ſi dicas oſſa. Humerus enim non pars corporis, locus ſolummodo eſt.

Ea in ſummis [a] verticibus ſinuata, ab his [b] triangula, paulatimque lateſcentia ad [c] ſpinam tendunt, & quo latiora quaque parte ſunt, hoc hebetiora.

[a] Vertices ſcapularum ſinus habent, quibus brachiorum ſe jungunt capita. ne autem articulatio loco facile moveatur, appoſiti proceſſus

ceſſus inſignes, coracoides unus, ſpinoſus alter.

b Triangularis quòd ſcapularum oſsibus contigerit figura, ſolo intuitu cognoſci poteſt.

c Partes illæ ad ſpinam tendentes πτερύγια, Alæ ſcapularum dicuntur veteribus. Hipp. Epid: 6. quibus ſcapulæ in modum alarum prominent, hi in tabem proni.

Atque ipſa quoque in imo a *cartilaginoſa, poſteriore parte velut* b *innatant, quoniam niſi in ſummo nulli oſſi inhæreſcunt. Ibi verò validis* d *muſculis nerviſque conſtricta ſunt.*

a Limbus ſcapularum, eâ quâ coſtas ſpectant ſuperficie, cartilagine obductus, ne præ attritu ad coſtas exaſperentur.

b Ita eſt, fluctuant ſcapulæ in dorſo, nulli oſsi niſi brachij & claviculæ, idque uno eodemque articulata loco. Teſtantur fidiculas qui patiuntur, ut quibus rejectis in tergum manibus, fune ſuſpenſis, ſicque in præceps demiſsis, nulla oſsium fit diſlocatio.

c Vbi cervices oſtendunt, nam illis brachiorum capitibus, claviculiſque junguntur.

d Multi ſunt ſcapulis dicati muſculi, verum ad movendum ſolummodo. Notanda denuo

denuo nervi vox, pro ligamentis nerveis. ut certi ſimus vocem illam, cum de colli ageret nervis, idem Authori ſignificaſſe.

At à ſummâ coſtâ paulo interius, quam ubi ea media eſt, [a] *os excreſcit; ibi quidem tenue, procedens verò quo propius lato ſcapularum oſſi fit, eo plenius latiuſque, & paulatim in* exteriora curvatur: quod propius alterâ verticis parte modicè intumeſcens,* [b] *ſuſtinet jugulum.*

* lego in interiora.

[a] Claviculas deſcribit. hæ κλεῖδες παρὰ τὸ κλείει, à jungendo græcis, jungunt namque ſcapulas cum brachijs thoraci. longævum hæ hominem reddunt, dum medio ſe interponentia, inter brachia & thoracem loco, impediunt ne illa ſuo pondere vitalium motum impediant.

[b] Duo clavicularum ſunt officia. 1. impedire ne brachiorum onus mobile pectus premat. 2. claudere (inde claves) thoracem ad colli radicem, ubi jugulum eſt, neve vaſa ibi concurrentia lædantur, impedire. unde etiam Iugularia oſſa.

Id autem ipſum recurvum ac [a] *neque inter duriſſima oſſa connumerandum, altero capite in eo quod* [b] *poſui, altero in exiguo* [c] *ſinu pectoralis oſſis inſidit:* [d] *paulumque motu brachij movetur, & cum lato oſſe ſcapu-*

ſcapularum infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur.

[a] Voculam *neque* delendam arbitror, quum dura ſolidaque ſit clavicularum ſubſtantia.

[b] Altero extremo cum ſpinâ jungitur ſcapulæ. ſpina dico, à dorſo ſcapulę emergente.

[c] Sinus hi ſunt utrimque in ſummitate ſterni, quorum reſpectu ſternon lunatum antea vocavit. itaque hæc oſsicula velut obices aut cunei brachijs ac ſterno interjecti.

[d] Movetur obſcuro motu, brachio & ſcapulâ ſe moventibus, ſed obſcuro admodum. Ipſe author per ſe moveri claviculam (quam ibidem jugulum vocat) negat cap: 8. 8. hæc inquiens: *cujus ea ratio eſt, quod per ſe non movetur, ſed cum humeri motu, conſentit.* "

Hinc [a] humerus incipit, [b] extremis utrimque capitibus tumidus, mollis, [c] ſine medullâ, [d] cartilaginoſus: medius [e] teres, durus, medulloſus, leviter gibbus, & in priorem & poſteriorem, interiorem & exteriorem partem. Prior autem pars eſt, quæ à pectore eſt, poſterior quæ ab ſcapulis, interior quæ ad latus tendit, exterior quæ ab eo recedit: quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit.

[a] Vocat humerum, quod alij humeri os. nam humerus locus eſt non pars corporis, is

 nimirum

nimirum, ubi brachium cum claviculâ & ſcapula coitionem faciunt.

b Superius unum, duo habet capita inferius.

c Hæc omnino deleri debent. præterquam enim quod humeri os medullâ refertum ſit, etiam ipſe Author hoc eodem paragrapho idipſum aſſerit, *medulloſum* vocans.

d Non vult ſubſtantiam ei eſſe cartilagineam, ſed extrema ejus capita utrimque cartilagine lubricâ viſcidaque oblita apparere, ob motus facilitatem.

e Fiſtuloſitatem oſsis humeri internam tangit.

Superius autem humeri caput, a rotundius, quam cætera oſſa de quibus adhuc dixi, b verticulatis ſcapularum oſſibus parvo exceſſu inſeritur, ac majore parte ex tranſitu c nervis deligatur.

a Rotundius eſt oſsis humeri caput quàm ſit ſinus ſcapulæ profunditas: rotundius quàm ullum os hactenus explicatum. quamvis multum ſuperetur à capite oſsis femoris.

b Vocat ſcapularum oſſa verticulata, aut quia cervicibus prædita: aut à verticillis exſtantium coracoidis & ſpinoſi proceſſuum.

At in-

At inferius duos proceſſus habet; inter quos quod medium eſt, magis etiam extremis partibus ſinuatur: quæ res ſedem [a] brachio præſtat.

Parte unâ humeri os duo oſtendit capita totidemq́ue ſinus; quibus totidem capitibus ſinubuſq́ue ſe jungit cubitus. eſt namque in hac articulatione verum gynglymi exemplum.

[a] Brachium ſumit pro alterâ ſuperiorum artuum parte; quum tamen brachia vocari Oſteologis ſoleant univerſi hi artus, idq́ue voce græcâ, ἀπὸ τῆς βλαχύτητος nempe, a brevitate. nam nobis erectis ſtantibus (qui poſitus homini naturalis) brachijs terram tangere nequimus; hacq́; de causâ nobis data flexilis ſpina, uti & genua flexilia.

Quod conſtat ex [a] duobus oſſibus. [b] Radius, quem [c] κερκίδα græci appellant, ſuperior, breviorq́ue, & primo tenuior, rotundo & leviter cavo [d] capite exiguum humeri tuberculum recipit, atque ibi nervis & cartilagine continetur.

[a] Ob majorem levitatem.

[b] Sic dictus. quod in modum radij moveatur, & cum eo manus. hac de causâ peculiares accepit muſculos, quos Radij muſculos vocant.

 c κέρκις

[c] κέρκις ab uſu dicitur hoc os, ἀπὸ τοῦ κρέκειν litterarum tranſpoſitione. κρέκω pulſo eſt. citharâ canens dicitur κίθαριν κρέκειν; ſimili modo quo manus ab hoc oſſe pulſata movetur.

[d] Capitellum verè orbiculare eſt, excavatum leviter, ac muccilagine cartilagineâ obductum: ſicque orbicularibus motubus in condylomate oſsis humeri circumagitur.

Cubitus inferior longiorque, & [a] primo plenior, in ſummo capite, duobus quaſi [b] verticibus in ſinu humeri, quem inter duos proceſſus ejus eſſe propoſui, ſe inſerit.

[a] Primo, id eſt, ubi hoc os incipit, ad cubiti flexuram, ibi namque craſsius exiſtit.

[b] Sunt duo capitella inſinuantia ſe in ſinus inferiores humeri. ſicq; inſtar cardinis per gynglymon moventur hæc oſſa.

Primo verò [a] duobus radijs brachij oſſa juncta paulatim [b] dirimuntur, rurſumque ad manum coeunt, modo craſſitudinis mutato. Siquidem [c] ibi radius plenior, [d] cubitus admodum tenuis eſt. Dein radius in caput cartilaginoſum conſurgens, in verticem ejus ſinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte alterâ paulum procedit.

[a] Vocat caput cubiti, radium; magis ſimilitudine quàm figura motus.

b Rimâ

b Rimâ conſpicuâ diſcernuntur hæc duo oſſa. Quodipſum levitatis cauſa partim, partim ob faciliorem radij motum factum arbitror.

c Vbi? ad manum nimirum, radius latior craſsiorq; multo quam cubitus, nam ibi inſignem oſtendit ſinum, cui manus initium jungitur, illa enim radij motum ſequitur,

d Habens exiguum ſinum, cui duo carpi ſe inſinuant oſſa; tum & acutum proceſſum impedientem ne manus prolabatur.

Ac ne ſæpius dicendum ſit, illud ignorari non oportet, plurima oſſa in cartilaginem deſinere, nullum articulum non ſic finiri: neque enim aut moveri poſſet, niſi b lævi, inniteretur, aut cum c carne nerviſq; conjungi niſi ea media quædam materia committeret.

Vniverſale monitum hoc eſt; nimirum, quum prævideat natura ſe tali conditione formaſſe oſſa, eorum uti extrema (quæ ἄρθροι græcis, Articuli latinis) multijugo dicata motui præ attritu ad ſeinvicem facile ſquallеſcerent ac exaſperarentur, duplicem excogitavit materiam qua huic incommodo occurreret. primo namque omnes articulos quibus cavitas, replevit muccilagine quadam viſcidâ, albumen ovi omni ex parte refe-

 rente.

rente. quibus cavitas nulla, eorum articulis induxit ſubſtantiam cartilagineam. nam & illa humida lubricaq; quum ſit, idem quod jam dicta muccilago præſtat.

b Sequor eos qui hic pro levi *lævi* legunt. artifices, operarios vide; quibus in more eſt rotulas, trochleas ſimiliaq; volubilia organa unguine aliquo illinire; naturæ exemplum hi ſequuntur.

c Ne duo diverſæ naturæ corpora, os & caro à ſeinvicem abhorrerent, natura jungi ac coire ea voluit adminiculo ſubſtantiæ mediæ naturæ, qualis cartilago. ita hæc naturæ fuit cauſa quur molli cerebro oſſeoq; cranio mediæ naturæ membranas interpoſuerit. Idem in conjunctione coſtarum cum ſterno obſervatum videmus. idem alubi.

Notare itaque chirurgi debent, ut in membrorum diſlocatione, extenſione potius quàm violentâ illâ utantur repoſitione.; attritu namque illo ſeparatur facile cartilago ab articulo, eaque ratione etiam poſt reſtitutionem ad motum inidonea relinquitur articulatio.

In a manu verò prima palmæ pars, ex multis minutiſque oſſibus conſtat, quorum numerus b incertus

eſt

eſt. Sed oblonga omnia & triangula ſtructura quadam inter ſe connectuntur, cum invicem ſuperior alterius angulus, alterius planicies ſit, eoque fit ex his unius oſſis paulum in interiora [c] *concavi ſpecies.*

[a] Manus à manando dicta, manat namque ex brachio. Græci χεὶρ παρὰ τὸ ῥᾶον χεῖσθαι, à facile capiendo. hanc græci in καρπὸν, μετακάρπιον, & δακτύλους; latini in Brachiale, Poſtbrachiale, & Digitos dividunt. Celſus univerſam internam manus ſuperficiem à radio ad digitorum uſque apicem Palmam vocat; cum tamen priorem ejus partem vola conſtituat.

[b] Imo certus ac determinatus, quum octo oſsicula ſemper hic conſpiciantur.

[c] Octo hæc carpum conſtituentia oſsicula ſibi iuvicem per arthrodię ſecundam junguntur ſpeciem. ſicq; articulantur, ut ſimul nexa ſicque conſiderata exterius paulum gibberam, cavam figuram oſtendant intus. cavitas illa initium volæ eſt.

Verum ex manu duo exigui proceſſus in [a] *ſinus radij conjiciuntur.*

[a] Legendum *in ſinum*, nam plures cavitates radius non accepit. at quinam hi duo exigui proceſſus, qui in radij ſinum conjiciuntur?

Tum

Tum ex alterâ parte recta [a] *quinque oſſa ad digitos tendentia* [b] *palmam explent.*

[a] Oblonga quinque vult oſsicula metacarpion ſeu poſtbrachiale conſtituentia, inter carpi ac digitorum oſſa media. adſcribit metacarpio oſſa quinque; itaque digitorum aliquis duo ſolum obtinuerit neceſſe eſt. in hac ſententiâ fuit antiquitas. teſtis Plinius qui lib: 11. Cap: 43. binos non niſi articulos pollici tribuit.

[b] An non volam potius? nam ad palmam etiam digiti neceſſarij.

A quibus ipſi digiti oriuntur, qui ex oſſibus [a] *ternis conſtant, omniumqúe* [b] *eadem ratio eſt. Interius os in verticem ſinuatur, recipitqúe exterioris exiguum tuberculum,* [c] *nervique ea continent,* [d] *à quibus orti ungues indureſcunt. Ideoque non oſſi, ſed* [e] *carni magis radicibus ſuis inhærent. Ac ſuperiores quidem partes ſic* [f] *ordinatæ ſunt.*

[a] Excepto pollice, licet a pollendo nomen acceperit, dicaturque non abs re ἀντίχειρ & μέγας græcis.

[b] Niſi quòd alij alijs ſint longiores, tum & craſsiores.

[c] Ligamenta & tendines copioſi hic concurrentes. Hi inſignem illam excitant in digitorum

gitorum internodijs ſenſationem, quam oſtendit chiragricus cruciatus.

d Oriuntur è tendinum extremis ungues, eaque de causâ exquiſitè adeo ſentiunt.

e Per carnem peculiare intelligit tendinum parenchyma. nulla etenim caro vulgo dicta hic conſpicitur.

f Exceptis oſsibus Celſo non deſcriptis: malleo, incude, ſtapede, cuneiformi, hyoide, ſacro, coccyge.

a *Ima verò ſpina in* b *coxarum oſſe deſidit; quod* c *tranſverſum longeque* d *valentiſſimum,* e *vulvam, veſicam, rectum inteſtinum tuetur.*

a Quam Author (quod equidem mirari non ſemel ſoleo) non deſcribit. Ea namque tantopere nobilitatum illud ſacrum vocatum conſtituit os, cui coccyx jungitur. neque poteſt debitè coxarum ratio explicari niſi ſacri fiat mentio.

b In coxarum oſsibus; ſunt namque duo, per intermedium ſacrum os juncta. Verùm ſic conſiderata, unum os referunt, aut lagenulam oſſeam, cui incluſæ à natura eæ, quarum hic mentio fit, partes. Hoc veteribus ἀνώνυμον; poſterioribus tribus vocibus inſignitum, Ilij, Pubis, Coxæ. Quæ tamen potius

certa in hiſce oſsibus loca, quàm ſeparata ſuíque generis denotant oſſa.

[c] Tranſverſum velut obtinuit ſitum, ſuperioris inferioriſque corporis reſpectu.

[d] Robuſtum os; ſicque requirebatur, quum univerſa ſuperior corporis moles ei velut baſi innitatur, inferior ab eo dependeat.

[e] Hoc primarium coxendicum officium, fidam ſtationem concedere, partibus quarum hic fit mentio.

Idque ab [a] exteriore parte gibbum, ad [b] ſpinam reſupinatum, à lateribus id eſt in ipſis [c] coxis [d] ſinus rotundos habet.

[a] Limbos ſive ſupercilia utrimque habet proſtantia, quibus Ilium vox olim tributa.

[b] Vbi per ſynchondroſin jungitur ſacro oſsi. hæc conjunctio ſymphyſi fit, argumento inconcuſſo, oſſa hæc immobilia permanere; quidquid de partu nonnulli dicant. violentum eſt quod ibi fit omne.

[c] Coxæ, ipſa ſunt loca oſtendentia profunda acetabula, quibus femorum oſſa inſinuantur: reliquum, Coxendicum os dicitur.

[d] Articulationi artuum inferiorum ſive crurum dicatos. In hiſce dolorifica illa fit arthritidis ſpecies, græcis ἰσχιάς. dolorifica ob

maxumi nervi viciniam partim, partim ſanguineum ligamentum, quod è capite femoris eductum centro hujus ſe infigit acetabuli.

A quibus oritur os quod [a] *pectinem vocant, idq; ſuper inteſtina* [b] *ſub pube tranſverſum ventrem firmat:* [c] *rectius in viris, recurvatum magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat.*

[a] Latinis anterior coxendicum locus ubi hæc oſſa coeunt, Pubes & Pecten dicitur. Iuvenalis

Inguina traduntur medicis non pectine nigro.

Huic oſsi efficax cum capite ſympatheia.

[b] Pubes græcis ἥβη, ipſa infima hypogaſtrij pars eſt, cui quod ſubjacet, Pubis & Pectinis os dicitur.

[c] Id in cunctis fœminis non fit. Vidi quibus rima quam hoc loco conſtituunt coxendices, magis recta quàm in viris erat. Verum tales difficilius enituntur.

Inde [a] *femina oriuntur, quorum capita rotundiora etiam quàm humerorum ſunt, cum illa ex cæteris rotundiſſima ſint.*

Femoris oſſa quod univerſi corporis molem ferant ſic dicta. græcis quod hic ſeparari corpus incipiat μῆροι. Author femina vocat, quæ tamen vox propriè non niſi locum ho-

rum ſignificat oſsium, ſuperficiem nempe internam: inde Interfemineum.

[b] Multo majora hæc ſunt quàm humerorum oſsium capita. ſunt & acetabula longè profundiora.

Infrà verò duos proceſſus à priore & à poſteriore parte habent.

Statim infrà cervices oſtendunt duos inſignes proceſſus femora, quos τροχαντῆρας ἀπὸ τοῦ τροχάζειν, Rotatores latini dicunt. Hiſce enim annectuntur, converſioni crurum qui inſerviunt, muſculi.

Dein [a] *dura, & medulloſa, & ab exteriore parte* [b] *gibba: rurſus ab inferioribus quoque capitibus intumeſcunt.*

[a] Quæ tamen durities cariem à lue venerea, præ ceteris oſsibus, frequenter incurrit.

[b] Ne inter incedendum homini impedimentum adferrent.

[c] Parte unâ duo habent capita, quibus tibiæ articulantur. Habent & duos ſinus, quorum qui poſticus ἰγνύς poples dicitur: anticum tegit patella.

Superiora in [a] *ſinus coxæ, ſicuti humeri in ea oſſa, quæ ſcapularum ſunt, conjiciuntur. Tum infrà* [b] *introrſus leviter tendunt, quo æqualius ſuperiora membra*

bra ſuſtineant. Atque in eo inferiora quoque capita media [c] *ſinuantur, quo facilius excipi à cruribus poſſint.*

[a] Qui cum valde profundi, hinc fit partinaces uti ſint horum locorum dolores, ut non raro cauterio ad extrahendam materiam opus ſit.

[b] De quo præcedente dictum paragrapho.

[c] Excipiuntur à cruribus duobus locis. indeque eſt, crus quod niſi rectis motubus, ſecus ac femur, movere queamus.

Quæ [a] *commiſſura, oſſe parvo, molli, cartilaginoſo tegitur,* [b] *patellam vocant.*

[a] Ipſa commiſſura Genu vocatur à voce græcâ γόνυ, quia flectendo γωνίαν, hoc eſt angulum facit. Hunc locum vitalitalis neſcio quid habere exiſtimarunt veteres; quo factum, ut non parvi eum fecerint, hunc namque ſupplices attingebant, ad hunc manus tendebant. teſtis Plinius, qui plenius videatur lib: 11. Cap: 45.

[b] Rotundum oſsiculum commiſſuram hanc tegens, Os genu, Genu oculus, Os ſcutiforme, etiam Patellam vocant. Credo poſteriorem vocem à græcis, ἀπὸ τῆς πλατείας. nam latiuſcula ſimulque rotunda figura Molam

etiam hoc oſsiculum à molaris lapidis ſimilitudine dixit.

Hæc ſuper [a] *innatans, nec ulli oſſi inhærens, ſed carne & nervis deligata, pauloq; magis ad ſemorisos tẽdens, inter omnes crurum flexus* [c] *juncturam tuetur.*

[a] Ita eſt, ligamentis nexa femori Patella liberè fluctuat, ne huic articulationi impedimento ſit.

[b] Adhæret femori; nulli oſsi inhæret, hoc eſt immittitur.

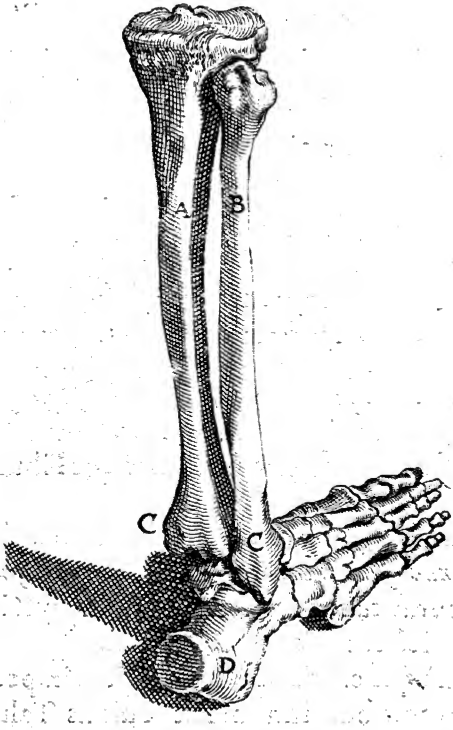
[c] Iuncturam tueri peculiare patellæ munus eſt. impedit nempe ne viſcida illa qua natura hanc cavitatem replevit materia ſe effundat.

Ipſum autem [a] *crus eſt ex oſſibus* [b] *duobus. Etenim* [c] *per omnia femur humero, crus verò brachio ſimile eſt: adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoſcatur, quod ab oſſibus incipiens, etiam in* [d] *carne reſpondet.*

[a] Quod crus vocat Author, hodie Tibiam dicunt, cui à currendo cruris vox indita.

[b] Levitatis cauſâ id factum arbitror, uti & in brachio. utrumque hæc exprimit figura.

[c] Quoad externam eamque univerſalem faciem artus ſuperiores inferioribus ſimiles ſunt, non tamen per omnia, uti Celſus, non

non enim habent Patellas brachia. Quid commune eſt coxendicum oſsibus cum ſcapulis? In manibus carpi octo, Tarſi pedum non

non niſi ſeptem habent oſſa. ut non dicam juncturam flexionis contrario ſe habere modo, cum enim cubiti extrorſum, introrſum flectuntur genua.

[d] Id eſt, muſculorum fere eadem eſt ratio. non tamen per omnia.

Verum alterum os ab exteriore parte ſuprà poſitum eſt, quod ipſum quoque [a] *ſura rectè nominatur. Id brevius, ſupraque tenuius ad ipſos talos intumeſcit. Alterum à priore parte poſitum, cui* [c] *tibiæ nomen eſt, longius & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur, ſicut cum humero cubitus. Atque ea quoque oſſa infrà ſupraque conjuncta, media ut in brachio dehiſcunt.*

[a] Celſi ævo, poſterioribus namque Fibula dicta, περόνη græcis. Verè ille:

Multa renaſcentur quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus.

Suram conſtituunt muſculi gemelli Sylvio dicti, poſticâ cruris parte conſpicui.

[b] Vtrumque cruris os quum ad pedem pervenerit capitibus intumeſcit quibus Talus velut obicibus coercetur ſuoque continetur loco; inde Talleoli dicuntur illa condylomata; græcis σφύρα. loca quæ venis talleoli nomen dederunt, quorum ſectio in uteri commendatur affectubus. c Tibia

[c] Tibia à tubâ, Servio teſte, Græcis κνήμη, à κνάω. Hujus anterior pars acutè prominens ſpina tibiæ dici ſolet Oſteologis; quam conſiderans Momus, ſuras ei præponi volebat.

Excipitur autem crus infrà [a] oſſe ex tranſverſo talorum, idque ipſum ſuper [b] calcis os ſitum eſt, quod quadam parte ſinuatur, quadam exceſſus habet, & procedentia ex talo recipit, & in ſinum ejus inſeritur. Idque ſine medullâ durum, magiſque in poſteriorem partem projectum, [d] teretem ibi figuram repræſentat.

[a] Aſtragalum vult, cui utrimque adſtantes taleoli tranſverſum ſitum exhibent.

[b] Articulatur aſtragalus calcis oſsi, quod poſterius prominet, aeri expoſitum, unde frequenter maxumus tendo, quem ſuræ pariunt muſculi, quique huic oſsi inſertus, affligitur. Pernio dicitur malum, χιμέτλον ab hyemali frigore Græcis.

[c] Credo eum velle, quòd fiſtulam non habeat medullam continentem.

[d] Veluti jam poſita exhibet figura.

Cætera oſſa pedis ad eorum quæ in manu ſunt, ſimilitudinem inſtructa ſunt. Plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus reſpondent.

Eo, quod dixi diſcrimine, Tarſus quod

non niſi ſeptem, octo habeat oſſa Carpus. Etiam tarſi oſſa (ſaltem priora duo) inſigniter mobilia ſunt, ſecus ac Brachialis. Author abſolvit hominem oſſeum. nunc ad oſſium vitia pergit.

Cap. II.

Oſſa a vitiata & corrupta quibus ſignis cognoſcantur; & quâ ratione curentur.

Tradita Oſteologiâ, non-naturales quibus infeſtari oſſa ſolent, ipſiſque proprios affectus aggreditur. Eorum non unum genus; etenim à ſeinvicem diſtrahuntur, luxantur, coaleſcunt præter naturam; contuſionem, abſceſſum incurrunt; etiam putredinem, cariem, nigredinem; denudantur; aliaque incurrunt mala. Quæ tamen ad tria hæc genera reduci poſſe putem. 1. ad figuram vitiatam; ſicuti in gibbis, varis, valgis, Macrocephalis. 2. ad ſitus detrimentum, ut in Silicernijs, Laxatis, Diſtortis, Luxatis evenire cernimus. 3. ad ſubſtantiæ labem, cum abſceſſum, aut putredinem

dinem patiuntur; tum & continuum eorum cum ſolvitur. de quo tribus hiſce continuis capitibus aget.

[a] Vitiata & corrupta vocat oſſa, ſolutionem continui quæ patiuntur, nullâ prægreſſâ violentiâ. Sciri namque debet, oſsium continuum (ſicuti & contiguum) ſolvi à causâ internâ, aut externâ. Hæc, violentiam adhibens, oſſa frangit. κάταγμα affectum vocant Græci. Illa, latenter, imo inſcio ut plurimum ægro, ſolidam illam oſsibus tributam conſiſtentiam, corrodendo inquinat ac laceſsit. quæ ob id τερηδὼν græcis, Caries latinis dicitur. hanc capite hoc proſequetur.

Omne autem os, ubi [a] *injuria acceſſit, aut* [b] *vitiatur, aut* [c] *finditur, aut* [d] *frangitur, aut* [e] *colliditur, aut loco* [f] *movetur.*

Ante omnia ponit differentias, quibus oſſa corripi ſolent, affectuum.

[a] Cauſa aliqua vitians.

[b] Ab internâ causâ læſionem incurrit. Quales illæ ſint cauſæ, jam dicet.

[c] Hoc eſt, rimam agit. quodipſum ab externâ causâ, cum violentiâ fiat, neceſſe eſt.

[d] Fractura ab oſsis Fiſſurâ differt, cum in hac fragmenta ſoluta fluctuent neceſſe ſit, in

illâ tantum continuum ſolutum. utriuſque exemplum ac diſcrimen, vitia læſa quotidie exhibent.

e Veluti in oſsis aut puncturâ, aut perforatione, abſque rimâ aut fracturâ. Finge alicui ſica, pugione punctim caput feriri.

f Intus deprimitur; idque aut cum continui ſolutione, aut ſine illâ. puerorum, feminarum capita ab obtuſo ſi premantur telo, hujus rei quotidiana exhibent exempla.

g Laxatione, Luxatione, Diſiunctione, Contorſione.

Id quod a *vitiatum eſt, primo fere* b *pingue fit, deinde vel* c *nigrum, vel* d *carioſum. Quæ* e *ſuper natis gravibus ulceribus aut fiſtulis, hiſque vel longâ vetuſtate. vel etiam* f *cancro occupatis eveniunt.*

a Omiſsis reliquis oſsium offenſis, eam ſolùm ab internâ quæ fit causâ proſequitur; & quidem pręcipuè Cariem. quę nil niſi oſsis eſt exulceratio corroſiove. oſsis vermiculatio nonnullis. Haud aliter enim fit ac in lignis à vermiculis, coſsis ſeu xylophagis, quæ corroduntur; verminoſa inde dicta; ſic inquam acris, maligna, oſsique admodum inimica in eo ſi colligatur materia, inſinuando ſe in ipſam

ſam oſsis ſubſtantiam, eam pervadit, penetrat, exedit, ac conſumit, redditque os adeo molle, digitis uti comminui poſsit. Imo ſic exeſum os, non raro ſponte dehiſcit, ægroſque etiam placidè incedentes claudicare facit. Cujus rei exempla, eorum dico quibus femorum oſſa paulatim à huis venereæ virulentiâ corroſa ſolutaque erant, mihi nota. Hac de causâ vitium hoc græcis interdum ἐυρὼς dicitur. Ita Dioſcorides διερωτιῶσιν, διαφθείρειν vocat, quoties ſtirpes, ſemina, fructus corroduntur ac exedendo abſumuntur. quo etiam reſpiciens Gaza ἐυρωτιᾶν apud Ariſt. Vermiculationem vertit. Imò, affectui huic maxumè quæ familiaris vox illa à xylophagis (vermiculi ſunt) nomen accepit; Inſectum namque quod coſſus, termes, teredo latinis, græcis ξυλόφαγος, θρὶψ, & τερηδὼν dicitur. quâ poſtremâ voculâ etiam ipſe hic affectus indigetatur.

b In detecto nimirum oſſe. Cariei enim ſigna, alia latentem, manifeſtam alia indicant. latentem ubi nondum denudatum os, ſi ulcus profundius aut fiſtula claudi nequeat. verum licet etiam cicatrice munitum ſponte ſolvatur. vide aph. 45.6. & in eum Galenum.

Detecto oſſe incipientis cariei ſigna ſunt, oſsis pinguedo, nigrities; Conſiſtentis, eroſio. Vnde pinguedo? Si, quacunque demum de causâ naturales oſsium facultates, concoctio, excretioque potiſsimum lædantur: fit ut acceptum nutrimentum nec debitè coquant, nec ſuperfluum depellant. Superfluum illud in oſsis ſuperficie collectum, viſcidam oſtendit pinguedinique ſimilem conſiſtentiam, lardum vocant qui apud nos (idque admodum appoſitè) chirurgi. unde vero? omnium partium excrementum naturam habet ſimilem ei quo utuntur alimento. at oſſa nutriri parte ſanguinis maxumè pingui, lentâ ac viſcidâ † probatione non eget. Hinc itaque lardo ſimile excrementum. Excrementitia hæc pinguedo diutius oſsi ſi inhæreat, innatum oſsis calorem paulatim extinguendo, in

† Vide Hipp. περὶ ἀρχῶν, Sect. 3. & 4 & 1. de diæta ſect. 10.

c *Nigredinem* illud conjicit. Etenim nativi caloris extinctio os nigreſcere facit. teſtis Hipp. aph. 17. & 20. 5. nigredo autem, jam vera ad

d *Cariem* via eſt. offuſcato namque oſsis calore, quia non cohibetur aliena quæ oſsi inhæret materia, illa omnia depopulatur, inque

oſsis

oſsis ſubſtantiam profundè ſe inſinuans idem efficit quod in ligno xylophagus.

[e] Traditis cariei ſignis, cauſas jam ſubjungit. Illæ obſcuræ, aut apertæ. Apertæ, uti aër. hunc enim, ut naturâ humidum vehementer aſpernatur os, tum potiſsimum, inſigni cum tactus fuerit intemperie. Etiam medicamenta quibus cum oſſe dyſpatheia. talia ſunt admodum intemperata, præcipuè verò pinguia, utpote os madidum reddentia. Quin & maligno laborans ulcere caro, aut pars oſsi vicina, ſi virulentam ſaniem in os eructet, in cariem illud conjiciet. notat id Hipp. aph. citato 45. 6. Ab hac cauſâ, venereâ laborantes lue frequenter carioſa habent oſſa. Cauſa minus patens, ut plurimum acris, acuta, erodens, aut maligna exiſtit materia in oſſa ſe effundens eaque corradens. unde inſanabiles oriuntur fiſtulæ. Etiam fractum robur naturalium quæ in oſſe facultatum, nequientium debitè affluens nutrimentum aut oſsi aſsimilare, aut ab ejus ſe liberare ſuperfluis. Obſcuriores cauſas hic Author tangit, ponens gravia vlcera, fiſtulas inveteratas, aut etiam

[f] *Cancros.* aut cancrum ab atrabilario intelligit ſucco, ſummâ ſuâ acrimoniâ os corrodente.

rodente; aut (quod Celſo familiare) gangrænam.

Oportet ante omnia os [a] *nudare ulcere exciſo: & ſi latius ejus vitium eſt quam ulcus fuit, carnem ſubſecare, donec integrum os undique pateat:* [b] *tum id quod pingue eſt, ſemel iterumve ſatis eſt admoto ferramento adurere, ut ex eo ſtatu ſecedat:* [c] *aut eradere* [d] *donec jam aliquid cruoris oſtendatur, quæ integrioris nota eſt. Nam neceſſe eſt aridum ſit id quod vitiatum eſt. Idem in cartilagine quoque læsâ faciendum eſt: ſiquidem ea quoque ſcalpello radenda eſt, donec integrum id ſit, quod relinquatur.*

Subjungit nunc rationem quâ tractari carioſum os debeat ut vitioſitas eluatur. Vbi notandum, cariem aut profundam aut ſuperficiariam eſſe. In profundâ excidi os debet, ne pars ſincera trahatur. Minus profundæ, aliquot tradit præcepta.

[a] Præceptum ſanandæ cariei prius; ut exciſo ulcere, & ſecta carne, os nudetur. quod collyrijs, aut ferro fiat neceſſe eſt. Frequenter namque evenit, profundior uti, anguſta, ac anfractuoſa fiſtula ſinum ſuum in oſſe habeat. illa ni dilatetur, donec os ſe oſtendat, nulla curandæ cariei ſpes, Collyrium, chirurgicum eſt inſtrumentum glandi (ſuppoſito-

rium

torium vulgo vocant) non admodum abſimile, paratum aut ex contorto linteo, aut ſapone hiſpanico, alumine, aut metallico aliquo: idque alterâ parte tenuius, plenius alterâ. Pars tenuior fiſtulæ immiſſa, ſubſequente craſsiore eam paulatim diducit, idque quoad ad ipſum os pateat aditus. Vide de collyrijs Celſum lib: 5. Cap: 28. ubi de fiſtulis agit. Collyrium ſi non ſufficiat; aut etiam latior ſi fuerit caries, ulceris quàm aut fiſtulæ capacitas, ſecandæ partes oſsi impoſitæ. omninò namque nudari os debet, nam manum expoſcit.

b Nudato oſſe, ſecundum tradit præceptum; ut ventiletur os, eique inhærens pinguedo, tum & acris virulentaque materia abſumatur. Terebrâ itaque aliquoties urgendum os; factiſque foraminibus cauteria immittenda potentialia, quæ erodentem ichorem conſumere queant, qualis chymiſtarum aqua, oleum vitrioli, ſulphur fuſum, euphorbij pulvis. Aut, tangendum ignito ferramento, ſive actuali cauterio. nihil enim æquè virulentiam abſorbet igne.

c Præceptum tertium. Quærat namque aliquis, num neceſſe ſit ad cauteriorum uſum

ſemper devenire? minimè verò, ſed ſi nullis remedijs aures præbeat malum, tum extremitas hæc ineunda. Scalpris itaque primum tentanda res; quorum ope ſi pinguedo, nigritiéſque auferri, quæque oſsi inſedit acris materia extirpari queat, ſatis jam eſt. Radentia ſcalpra ſi non ſuffecerint, ad cycliſcos deveniendum, deſcriptos à Galeno 6. Meth: Cap: ultimo. Scalprorum porrò uſui inſiſtendum,

[d] *Donec jam aliquid cruoris oſtendatur.* nam illa integrioris oſsis nota eſt. ſignificatur enim, ſuperfluum ichorem ablatum, jamque ad medullam, genuinum oſsis nutrimentum, ventum eſſe. Hæc nota diligentius vel ob eos notanda, cauteriorum uſu non debite qui ineunt. Certum namque, ſi cauterium non ſatis apprimas, nihil efficies: ſi nimius in ejus fueris uſu, excrementitium oſsis non ſolùm, verum inſuper ipſum radicale ejus humidum, ipſamque nativam ejus abſumes ſucculentiam. Sufficit itaque tam ſcalpris quàm cauterijs uti, quoad quod antea præ alieno ichore madebat os ſiccum reddatur, ſeſeque oſtendere aliquid cruoris medulloſi incipiat. Quod ſupereſt, facile natura ſuperabit.

Deinde

Deinde ſi vel os, ſive cartilago raſa eſt, [a] *nitro bene trito reſpergendum eſt. neque alia facienda ſunt ubi caries nigritieſve in ſummo oſſe eſt. Siquidem id vel paulo diutius eodem ferramento adurendum, vel radendum eſt.*

[a] Quartum everruncandæ cariei monitum; uti poſtquam ſcalpris diligenter raſum os, nitrum bene tritum eî affricetur. Illud eſt baurach & borax quod officinarijs; ſalſuginem guſtu exhibens, eaque ratione exſiccandi præditum facultate; quâ ſuperfluam oſsis abſumendo humiditatem, id efficit ut oſsi robur additum, ſquammullaſq; corruptas à ſe abjicere valeat.

Qui radit hæc, [a] *audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius deſinat. Finis eſt, cum vel ad* [b] *album os, vel ad* [c] *ſolidum ventum eſt. Albo finiri ex nigredine vitium, ſoliditate quadam ex carie manifeſtum eſt. Accedere etiam cruoris aliquid integro, ſuprà dictum eſt.*

[a] Scalper raſorius ſi fuerit, fortiter premendum inſtrumentum, ne nudam oſsis ſuperficiem auferendo, radicem non tangat. Sin cycliſcus in uſum trahitur, is eouſque procedat quoad ipſa mali ſedes deleta fuerit. Si namque vel minimum corrodentis relinquatur

 mate-

materiæ, nova incrementa ſumet caries.

[b] Tum nempe, quum nigritiem os oſtendit, quod ſemper non fit.

[c] Nam carie corroſum, molle ac friabile redditur os; illud univerſum auferri debet.

Si quando autem [a] altius deſcenderit, utrumlibet dubium eſt. In carie quidem expedita cognitio eſt. [b] *Specillum tenue in foramen demittitur, quod magis minuſve intrando; vel in ſummo cariem eſſe, vel altius deſcendiſſe teſtatur.*

[a] Si non ſuperficiaria, (de quâ jam actum) ſed profundior fuerit caries, ita ut neque ſcalpris neque convenientibus topicis deleri poſsit, quomodo certus ero quàm profundè oſsi ſe inſinuaverit? aliquot tradet ſigna Author.

[b] Apprimatur oſsi carioſo ſpecillum: id ubi ad os venerit aſperitudinem offendet; fortius ſi apprimatur, demergetur haud aliter inſtrumentum, carioſum ac ſi urgeas lignum. Et prout magis minuſve ab oſſe admittitur ſpecillum, eo profundior aut ſuperficiaria magis caries.

Nigrities colligi quidem poteſt etiam ex dolore, & ex febre. Quæ ubi mediocria ſunt, illa altè diſcendiſſe non poteſt.

Cor-

Corruptiſsimum hic eſſe textum judico. quid enim? anne de nigritie ex febre aut dolore judicium fiet?. illa conſpici neque latere poteſt. Lego itaque: *colligi idem poteſt etiam ex dolore, & ex febre*. Voculam *nigrities* delendam cenſeo; & loco *quidem* lego *idem*. Vt mens Authoris ſit; num profunda nec ne ſit caries, non tantum ſpecilli appreſſu, ſed & ex ſymptomatis ægro moleſtis iudicare poteris. Ingens namque dolor, validáque febris de profundâ carie ſuſpicionem faciunt. pervadens namque utramque oſsis ſuperficiem acris illa ac erodens quæ cariem facit materia, perioſtion etiam invadit; cujus cum exquiſita ſit ſenſatio, inde dolor, & ex dolore febris.

Manifeſtior tamen adactâ terebrâ fit. Nam finis vitij eſt, ubi ſcobs nigra eſſe deſijt.

Tertium altæ cariei ſignum, ex ſcobis quam terebra facit examine. Quamdiu namque prodiens ſcobs nigra eſt, certum eſt nondum deletam eſſe cariem, nec ad os integrum ventum. quid itaque?

Igitur ſi caries [a] *altè deſcendit, per* [b] *terebram urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine vitium æquent. tum in ea foramina* [c] *demittenda candentia ferramenta ſunt, donec inde ſiccum os ex toto*

 fiat

fiat. Simul enim poſt hæc & reſolvetur ab inferiore oſſe quodcunque vitiatũ eſt, & is ſinus carne replebitur: & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris.

Author hoc paragrapho altam ſive profundam cariem iterum facit duplicem: aut profundius oſsi ſe immittentem, aut ab unâ ad alteram oſsis ſuperficiem pervadentem. utrique curandi modum præſcribit.

[b] Cariei profundæ non tamen os univerſum penetranti, terebram & cauterium; ſicuti penetranti, exciſionem præſcribit. Ad terebram quod attinet, ea aut excavata neceſſe eſt ſit, quales illa quâ lignarij uti ſolent: aut qualem ipſe Author deſcribit cap: ſequente, quæ ab acuto mucrone incipiens, deinde ſubito latior fit, pauloque minus quàm æqualiter ſurſum procedit. At quid terebratio utilis? plura ſane ſecum fert commoda. 1. ventilatur os carioſum. 2. humor corrodens in profundo qui hæret effundere commode ſe poteſt. 3. applicanda topica facilius radicem mali tangent. Breviter ijſdem de cauſis terebratio in carioſo oſſe, quibus profundæ inſtitui ſolent muſculorum inciſiones in gangrænâ.

[c] Foraminibus terebrâ factis ejuſcemodi infun-

infundenda medicamenta, vitioſum illum oſsi inhærentem ejuſque ſubſtantiam depaſcentem ichorem quæ abſumere valeant, paulo ante tradita; aut ſi non ſufficiant topica, ſingulis foraminibus imprimi ferramentum candens vult. etenim actualis ignis proculdubio, quod potentialis non poteſt, abſumet; oſsi robur addet; reliquaque quorum hic fit mentio, dabit commoda.

Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excidi.

Quum neque ſcalpris, terebris, cauterijs ſiſti caries poteſt, oportet extremo malo extremum adhibere remedium, idemque quod in gangrænâ partium carnoſarum inſtituere, ubi quum nec profundæ inciſiones, nec alia iuverint præſidia, amputari membrum ſolet. idem hic, nimirum ne integræ partes contaminentur, excidendum plane os. Quo-pacto verò excidi debeat, dicet ſeques caput.

Atque idem in carie quoque ad alteram partem oſſis penetrante fieri poteſt.

Superflua hæc, ac delenda puto. Quis namque ſenſus? dicunt idem quod præcedens dixit paragraphus.

Sed quod totum vitiatum eſt, totum eximendum

eſt. Si

eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenus quod corruptum eſt, excidi debet. Item ſive capitis, ſive pectoris os, ſive coſta carioſa eſt, inutilis vitio eſt, & excidendi neceſſitas eſt.

Ne cariei ſcintillæ relictæ novam excitent flammam, quocunque in oſſe ſe oſtendat, illud totum eximendum. nam gangræna oſsis caries eſt.

Neque audiendi ſunt, qui oſſe nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque quantum fieri poteſt, a eodem momento & cutis incidenda eſt, & os detegendum, & omni vitio liberandum eſt.*

Anne hæc ad cariem pertinent? valde ambigo. nam quis unquam voluit triduo integro differri carioſi oſsis tractationem? verum cum non niſi fiſſum os eſt, tum controverſiam nonnulli movent. Puto itaque aliun de hæc tranſlata. nam quorſum illa: *Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur?* anne hæc tantopere in oſſe carioſo detecto? imo minus, nam perflatur pars. at verò in fiſſurâ fracturave cranij ejus oritur metus.

a Neque hæc commodè eodem momento inſtitui poſſunt. Quid enim, incisâ cute, ſatis

ſatis doloris pertulit æger. ut non dicam, de ſupprimendâ hæmorrhagiâ, oſsis ſcalptura multo magis exciſio in ſequentem uti differri diem debeat.

[b] Quid ſi *detergendum*, ſcripſerit Author. nam qui cutem incidit is detegit os; quorſum itaque illa repetitio? Celſo certè inſueta.

Longeque pernicioſiſſimum eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia vix etiam ſi rectè ceſſit, curatio veram ſanitatem reddit.

Sternon naturâ medulloſum ac ſpongioſum admodum carie ſi corripiatur ac excidatur difficulter callo locus repletur, ſed aut ulcuſculum aut fiſtula relinquitur. verberat namque indeſinenter locum affectum pulmo, viſcus humidum, impeditque calli concretionem. Idem in facie evenire cernimus ſi carie tactum ſit oſsiculum majoris oculorum anguli, lachrymalem ſemper relinquit fiſtulam. nonne eadem de causâ? Idem in fronte, ad narium radicem, evenire ſolet. verum ibi calli deeſt materia.

Cap. III.

Quomodo os excidatur : & de Modiolo & terebra, ferramentis ad id paratis.

De excidendo oſſe, capite egit præcedente, cum ſanationis nulla ſpes. Inſtrumenta nunc profert, quorum ope exciſio commodè fiat, ſimulq; utendi modum addit. qui tamen, majore parte, ad cranij os pertinet.

Exciditur verò os duobus modis. [a] *Si parvulum eſt, quod læſum eſt,* [b] *modiolo, quem χοινίκιον græci vocant : ſi ſpatioſum, terebris. Vtriuſque rationem proponam.*

[a] Si vitium non ſit magnum.

[b] De modiolo plenè egimus, Notis noſtris in Hippocratem.

[c] Legendum χαινίκιον non χοινίκιον.

Modiolus ferramentum [a] *concavum teres eſt, imis oris* [b] *ferratum ; per quod medium clavus, ipſe quoque* [d] *interiore orbe cinctus demittitur.*

[a] Modio figurâ non abſimile, unde ei nomen.

[b] Quid ſi *ſerratum* pro *ferratum* legamus.

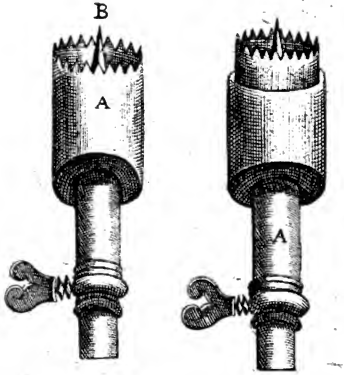
nam

nam quis neſcit, ſi ferramentum ſit, imam partem ferratam eſſe debere?

c Vt eo inſiſtente circumactus modiolus delabi non poſsit.

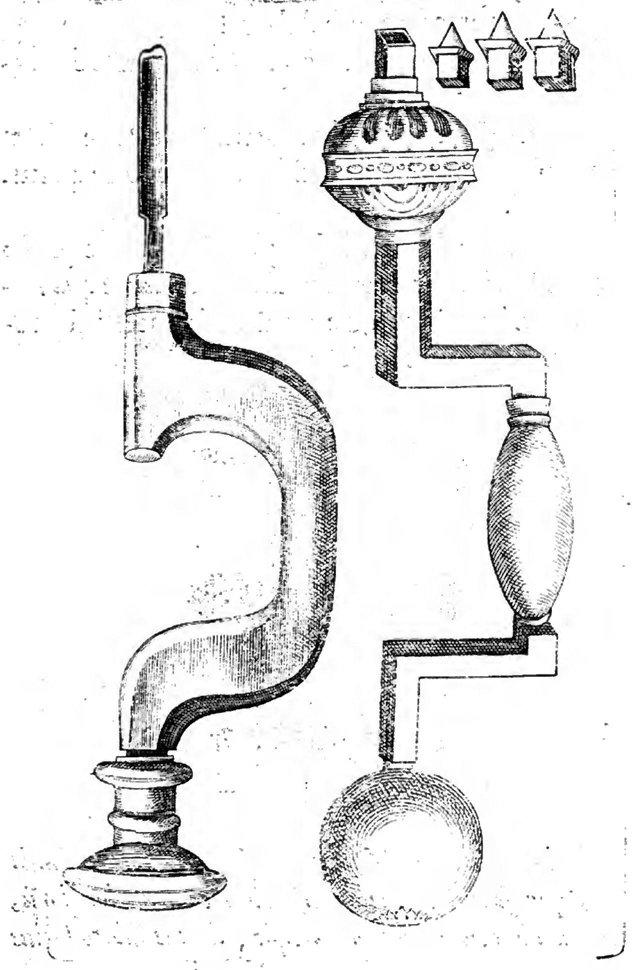
d Quis interior hic orbis? aut legendum *exteriore*; aut de abaptiſto modiolo loquatur neceſſe eſt, nam is orbes habet duos.

Addenda huic deſcriptioni ea quæ paulo poſt ſubjungit Author. *deinde is habenâ quaſi terebrâ convertitur.* quæ ut melius intelligi poſſint, en modioli picturam.

Terebrarum autem duo genera ſunt: Alterum ſimile ei, quo fabri utuntur: Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius

 ſit

ſit, atque iterum ab alio principio paulominus quàm æqualiter ſurſum procedit.

Vtriuſque picturam præcedens exhibet pag:

Si vitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poſſit, ille potius aptatur. Et ſi caries ſubeſt, medius clavus in [a] *foramen demittitur.*

[a] In foramen, quod caries in oſſe fecit.

Si nigrities, angulo ſcalpri ſinus exiguus fit, qui clavum recipiat, ut eo inſiſtente circumactus modiolus delabi non poſſit. Deinde is habenâ quaſi terebra convertitur. [a] *Eſtque quidam premendi modus, ut &* [b] *foretur, & circumagatur: quia ſi leviter imprimitur, parum proficit: ſi graviter, non movetur.*

[a] Lego: *Eſtq; quid in premendi modo*, obſervandum nempe.

[b] Vt ſimul foretur & circumagatur. nam dum modiolo uteris, altera manu manubrium convertis; alterâ capiti manubrij impoſitâ, prout illam aut fortiter minuſve premis, etiam plus minuſve aget modiolus.

Neque alienum eſt [a] *inſtillare* [b] *paulum roſæ, vel lactis, quò magis lubrico circumagatur. Quodipſum tamen ſi copioſius eſt, aciem ferramenti hebetat: at ubi jam iter modiolo preſſum eſt,* [c] *medius clavus educitur, & ille per ſe agitur. Deinde cum* [d] *ſanitas inferioris partis ſcobe cognita fuerit, modiolus removetur.*

 [a] Ne

[a] Ne nimium incaleſcens modiolus os ejuſque medullam inflammet. operarij id norunt, unguine terebras tingentes.

[b] Oleum roſaceum, aut lac affunditur ad temperandum ferrum. Oleum aut pinguedo facile per ſe inflammatur, idcirco Hipp. de Cap: Vulner: non niſi aquæ frigidæ immergit terebram; quodipſum etiam hoc Capit: ſtatim Celſus monet.

[c] Ne ſi forte ægro tenuius ſit cranium perrumpens clavus membranam lædat: nam clavus paulo magis quàm extrema modioli ora eminet.

[d] Non enim eſt animus plus oſsis auferre quàm læſum eſt. Si itaque inferior oſsis pars ſcobem ſanam emittit, ulterius non pergendum.

At ſi latius vitium eſt, quam ut illo comprehendatur, terebra res agenda eſt. Ea foramen fit in [a] ipſo fine vitioſi oſſis atque integri, deinde alterum non ita longè, tertiumque donec totus is locus qui excidendus eſt, his cavis cinctus ſit. atque ibi quoque [b] quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat. Tum [c] exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus, id quod inter utrumque medium eſt, excidit: [d] ac ſi ambitus ſimilis ei ſit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur.

[a] Ita

[a] Ita quidem ut terebra paulo magis in os integrum inclinet, indeq; aliquid ſcobis integræ auferat, ne forte quid ichoris carioſi relictum os denuo inquinet.

[b] Id eſt, quouſque ſeu quàm profundè oſsi immittenda ſit terebra, cognoſces ex ſanâ ſcobe. ulterius enim non progrediendum.

[c] Cujus picturam videre eſt eſt pag: 118. ad Hipp: de Cap: Vulnerib. Ferramentum excavatum eſt, quod ab uno ad alterum foramen malleolo adigitur.

[b] Lego *ac ſic*. Exemplaria habent, *ac ſi*. Quis ſenſus, hoc pacto ſi legamus?

Vtro verò [a] *modo id circumductum eſt, idem exciſorius ſcalper in oſſe corrupto* [b] *planus ſummam quamque teſtam* [c] *læſit, donec integrum os relinquatur.*

[a] Sive modiolo, ſive terebris ac exciſorio ſcalpro.

[b] Iubet, ut exciſo oſſe, ad lævigandam oræ ſeu circumferentiæ quam ferramentum fecit aſperitatem, chirurgus loco cycliſci planum ſcalprum ſumat. amplius etenim jam auferendum nihil, tantum lævigandus limbi ambitus.

[c] Non *læſit* ſed *læviget* ſcripſiſſe Celſum omnino

nino puto. Quid namque vocula, læſit, hic ſignificare poſsit, equidem non video.

[a] *Vix unquam nigrities integrum, caries per totum os perrumpit. maxumeq; ubi vitiata calvaria eſt.* [b] *Id quoque ſigni ſpecillo ſignificatur, qui depreſſus in id foramen, quod infra ſolidam ſedem habet,* [c] *& ob id renitens aliquid invenit, & madens exit.* [d] *Si pervium invenit, altius deſcendens inter os & membranam nihil oppoſitum invenit, educiturq; ſiccus, non quo non ſubſit aliqua vitioſa ſanies, ſed quoniam ibi ut in latiore ſede diffuſa ſit.*

[a] Nigreſcit ſuperficies oſsis extima, interiora carie emolliuntur. non itaque ſic argumentari licet, ablata nigredo eſt, ideoque os ſuæ reſtitutum eſt integritati. non enim nigredinem, ſed cariem auferre conatur chirurgus,

[b] Ablatâ nigredine, apprimendum oſsi ſpecillum, eoque explorandum quouſque pervadat caries. Duo hic tradit ſigna Celſus ventum eſſe ad os integrum. 1. cum non altius demergitur, ſed quid renitens ſentit ſpecillum. nam quod carioſum eſt, emollitum ab exedente eſt materiâ. 2. ſi eductum ſpecillum circà extremitatem madorem oſtendat, ſignificat namque illud, ad medullam integram

gram deveniſſe ſpecillum. Etiam carie corroſum os molle licet ſit, non tamen madet (abſumta namque eſt nativa ſucculentia) verum friabile eſt.

c Tres haſce voculas *& ob id* delendas cenſeo, quum ſenſum turbent.

d Anne certum id ſignum, dicat quis, tamdiu cariem ſe extendere quamdiu ſiccum prodit ſpecillum? non inquit Author, nam cum univerſum os, utramque dico ejus ſuperficiem pervadit caries, etiam tum prodibit inſtrumentum ſiccum. cauſaque additur.

Sive autem nigrities, quam terebra detexit, ſive caries quam ſpecillum oſtendit, os tranſit, a *modioli quidem uſus ferè ſupervacuus eſt, quia latius pateat neceſſe eſt, quod tam altè proceſſit. Terebrâ verò eâ, quam ſecundo loco poſui, utendum, eaque ne nimis incaleſcat, ſubinde in* b *aquam frigidam demittenda eſt. Sed tum* c *majore curâ agendum eſt, cum jam aut ſimplex os dimidium perforatum eſt, aut in duplici ſuperius. Illud, ſpatium ipſum: hoc ſanguis ſignificat.*

a Itaque exciſorio cycliſco hic utendum.

b Ante jubebat affundi oleum roſaceum, aut lac, ad majorem ferramenti lubricitatem; faciliorémque circumactionem; nunc,

 ad

ad temperandum quem attritus excitat æſtum, frigidâ temperat.

c Hæc ideo ab Authore monentur, ne primâ tabulâ pertusâ, ſi fortius manubrium premas, præter expectationem inſtrumentum in membranam irruat, eamq; lædat.

Ergo tum lentius ducenda habena, a ſuſpendendaque magis ſiniſtra manus eſt, & ſæpius attollenda, & foraminis altitudo conſideranda: ut quandocunque os perrumpitur, ſentiamus. neque periclitemur, ne b mucrone cerebri membrana lædatur. Ex quo graves inflammationes cum periculo mortis oriuntur.

a Non fortiter premenda manubrij ſummitas, ne incogitanti eveniat internæ tabulæ perruptio.

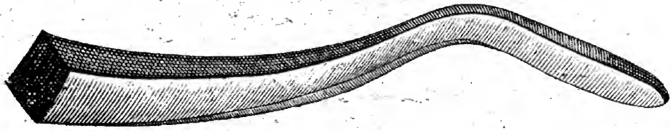
b Mucrone terebræ, quæ extremitate acumen habet.

Factis foraminibus eodem modo media ſæpe, ſed multo circumſpectius excidenda ſunt, ne forte angulus ſcalpri eandem membranam violet; a donec fiat aditus, per quem membranæ cuſtos immittitur, b μηνιγγοφύλακα Græci vocant. Lamina ænea eſt, firma, paulum reſima, ab exteriore parte lævis, quæ demiſſa eſt, ut exterior pars ejus cerebro propior ſit, ſubinde ei ſubjicitur, quod ſcalpro diſcutiendum eſt: ac ſi excipit ejus angulum, ultra traſire non patitur, eoque & audacius & tutius

tutius ſcalprum malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum undique os eadem lamina levetur, tolliqúe ſine ullâ noxâ cerebri poteſt.

a Menyngum tanta quum ſit dignitas & cum cerebro ſympatheia, Veteres modiolo exciſuri os, tribus utebantur cautelis: trepano utebantur abaptiſto: adhibebant meningophylaca vocatum inſtrumentum; non pertundebant ſimul ac ſemel utramque tabulam, ſed ad internam ubi ventum, ita manubrium ducebant, æqualiter uti non ſcinderet, verùm ſiniſtra manu prementes inæqualiter, hoc efficiebant, unâ tantum uti parte os parum pertuſum eſſet. Per illum locum immittebatur menyngophylax, iſque medius inter cranium ſubjectamque uti eſſet membranam id adnitebantur. eo namque poſtquam perducta res, jam tum audacius reliquum oſſis excindebant. excipiente ferramenti ictum meningophylace.

b Cuius hæc eſt delineatio.

Hac figurâ adhibitâ deſcriptionem quam hic adfert Celſus intelligere non eſt difficile.

Vbi totum os ejectum eſt, circumradendæ [a] *levandæque ſunt oræ, & ſi quid ſcobis membranæ inſedit, colligendum. Vbi ſuperiori parte ſublatâ inferior relicta eſt, non ora tantum, ſed* [b] *os quoque totum lævandum eſt, ut ſine noxa poſtea cutis increſcat; quæ aſpero oſſi innaſcens, protinus non ſanitatem ſed novos dolores movet.* [c] *Patefacto cerebro, quâ ratione agendum ſit, dicam, cum ad fracta oſſa pervenero.*

[a] Nam uti eodem hoc paragrapho Author, aſpero oſsi innaſcens caro, non ſanitatem ſed novos dolores movet. Etenim exigua illa exſtantia fragmentula ferramenti circumactione in limbo oſsis relicta naturæ negotium faceſſunt: quæ ob id non quieſcet, niſi illa ſeparata abjecerit. quod dum facit, probam carnem producere nequit.

[b] Hæc

[b] Hæc non abſque debitâ cautione ſumenda. quid enim? lævigabit chirurgus excisâ primâ tabulâ ipſam internæ tabulæ ſuperficiem? itaque univerſum meditullium auferatur neceſſe eſt. Prudenter ac circumſpectè hac in parte chirurgo, adhibito medico, agendum.

[c] Denudatam cerebri ſuperficiem extimam intelligit, quod diſſciſſa ſit menynge.

Si [a] baſis aliqua ſervata eſt, ſuperimponenda ſunt [b] medicamenta non pinguia, quæ recentibus vulneribus accommodantur, ſupraque imponenda lana ſuccida [c] oleo atque aceto madens. Ubi autem tempus proceſſit, ab ipſo [d] oſſe caro increſcit, eaque factum [e] manu ſinum complet.

[a] Si non fuerit utraque tabula exciſa.

[b] Hæc ἀλίπαντα, ἀλίπαρα, ἔναιμα, etiam καταγματικὰ græcis dicuntur. quorum nonnullas apud Celſum deſcriptiones videre eſt cap: 19. lib: 5. uti emplaſtrum barbarum, choacon, ſmaragdinum, aliaque. Conſtant ex ſiccantibus plæraque omnia medicamentis, quibus cum ſicco oſſe amicitia.

[c] Ad leniendam oſsis aſperitudinem, placandumque dolorem; alias oleoſa hic non conveniunt.

 [d] Non

[d] Non ab oſſe integro, ſed à quo pars ablata. intermedia namque medulla, novæ carunculæ ſuppeditat materiam.

[e] Manu chirurgi.

Si quod etiam os [a] aduſtum eſt, a [b] parte ſanâ recedit: ſubitque inter integram atque emortuam partem. [c] caruncula, quæ quod abſceſſit expellit, eaque ferè quia teſta tenuis & anguſta eſt, ſquamma λεπὶς a Græcis nominatur.

[a] Cauterio tactum.

[b] Etenim abſumtâ ejus nativâ ſucculentiâ, excreſcat os neceſſe eſt. arido, quia cum integro nihil ſimile, illud ſecernere abjicereque natura nititur.

[c] Illam ſuppeditat luxurians in refocillato oſſe medulla.

Poteſt etiam evenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur, ſed ſummum tantum [a] collidatur [b] exaſperetur que. Quod ubi accidit [c] radi & lævari ſatis eſt.

[a] Modicè introrſum trudatur. pueris, feminis, ijſque humidum quibus molleque cranium, familiare. cui debetur oſsis reductio in priſtinum ſtatum. quibus medijs, vide notas in Hippocratem pag: 88.

[b] In ſede dictâ læſionis cranij ſpecie; quum nimi-

mirum telum ſui reliquerit in oſſe veſtigium aſperum.

c Radendo lævigari ac deleri debet aſperum teli veſtigium. nam in colliſione, ſcalptura locum non habet.

Hæc quamvis maxumè fiunt in capite, tamen cæteris quoque oſſibus communia ſunt, ut ubicunque idem incidet, eodem a *remedio ſit utendum. Atque cum ea fracta, fiſſa, forata, colliſa ſunt, quaſdam* b *proprias in ſingulis generibus, quaſdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem calvaria accepto.*

a Iiſdem medicamentis, non verò chirurgicis inſtrumentis. cum namque planitiem non habuerint oſſa, vix modiolo eſt locus. ita quæ tenuia adeo, vix uti duas animadvertere tabulas queas, quopacto cycliſco inibi locus erit? quid ibi poterit terebra?

b Succullentius namque, medullâ refertum copioſiore; ideoqua calidius reliquis oſſibus cranium quum ſit, indicationes habet peculiares, alijs minus convenientes, quas ad Hipp: de Vulnerib: Capit: expoſuimus.

Cap.

CAP. IV.

De Calvariæ Curatione.

IGitur ubi ea [a] pertuſa, protinus requirendum eſt, num [b] bilem is homo vomuerit, num [c] oculi ejus obcæcati ſint, num [d] obmutuerit, [e] num per nares aureſve ſanguis ei effluxerit, [f] num conciderit [g] num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit. Hæc enim [h] non niſi oſſe fracto eveniunt. Atque ubi inciderint, ſcire licet [i] neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe.

Non à quovis in caput incidente ictu calvariæ continuum ſolvitur, licet nihilominus periculoſiſsima oriantur ſymptomata. poteſt namque præ tremulo capitis motu, cranio integro commotum eſſe cerebrum perturbatáque facultas animalis, unde torpor, paralyſis, vertigo, apoplexia, aliáque incommoda. poſſunt vaſcula in interioribus capitis lacerata ſanguinem effudiſſe, illæsâ licet calvâ. Hac de cauſâ Celſus initio capitis in ea inquirit ſigna quæ medicum ac chirurgum certiorem, quantum fieri poteſt, reddunt pertuſi cranij.

Legi-

[a] Legitur à nonnullis *percuſſa*, quum tamen *pertuſa* ab eo ſcriptum exiſtimem. in eâ namque fuit ſententiâ Celſus, in quâ plærique, ea quorum hic meminit ſymptomata non evenire niſi ruptâ calvâ. ideo protinus ſubjungit: *Hæc enim non niſi oſſe fracto eveniunt.* nam fatendum eſt, ut plurimum os pertuſum eſſe, hiſce ſe oſtendentibus ſignis, quamvis non ita ſint certa fallere uti nullo pacto queant. dixit namque Author primis Capitis 2. verbis: *omne os ubi injuria acceſſit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco movetur.* Poteſt foratum eſſe, licet non perforatum cranium. Tum & colliſum ac intro truſum, nullâ licet laboret continui ſolutione.

[b] Turbato ventriculo, ob nervos ſtomachicos ictu commotos, nam ij e cerebro prodeuntes ſuperiori ventriculi orificio inſiguntur

[c] Afflictis opticis, ac ob id viſorios ſpiritus oculis uti oportet non affundentibus.

[d] Tactis aut vocalibus, aut à quibus linguæ motus pendet nervis.

[e] Laxato ſinu falcem referente præ ictus vehementiâ.

f Attonitus, ventriculis imo univerſo cerebro commoto, eoq; officium ſuum negligente.

g Apoplexiæ correptus ſpecie.

h Non, id eſt rarò. alias quotidie in mendacio deprehendetur Celſus. Videmus namque, aut cuncta hæc ſymptomata aut earum non minimam partem apparere integro omni ex parte cranio: è contrà nullum horum ſe oſtendere, & tamen fiſſum, imo fractum inſigniter eſſe caput.

i Neceſſaria, quum indicent non exiguam accepiſſe labem cerebrum: difficilem, majore namque moleſtiâ curatur cranii vulnus, cui principis partis affectus ſe jungit, quàm ubi ſimplex eſt vulnus.

Si verò etiam torpor acceſſit, ſi mens non conſtat, ſi nervorum vel reſolutio vel diſtentio ſecuta eſt, a *veriſimile eſt etiam cerebri membranam eſſe violatam, eoque in anguſto magis ſpes eſt.*

a Rectè dubitas elegantiſsime Scriptor, quum hic nihil neque certum neque perpetuum. præſtitiſſet itaque præcedente dicere paragrapho: *Hæc enim niſi oſſe fracto raro eveniunt.*

Et protinus conſiderandum eſt, a *lapide, an ligno, an ferro*

an ferro, an alio telo [b] *percuſſum ſit: & hoc ipſo leni an aſpero, mediocri an vaſtiore, vehementer an leniter. Quia quo mitior ictus fuit, eò facilius os ei reſtitiße credibile eſt.*

[a] Obtuſa namque tela os diſcindere nequeunt; acuta verò ac ſcindentia raró fiſſuram pariunt.

[b] Lego, *percußus ſit.* nam præcedentibus de ægro, non de cranio aut capite locutus fuit.

Sed nihil tamen melius eſt, quàm certiore id notâ explorare. Ergo qua plaga eſt, [a] *demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue neque acutum; ne cum in quoſdam* [b] *ſinus naturales inciderit, opinionem fracti oſſis fruſtrà faciat; neque nimis* [c] *plenum, ne parvulæ rimulæ fallant. Vbi ſpecillum ad os venit, ſi nihil niſi læve & lubricum occurrit, integrum id videri poteſt. Si quid aſperi eſt, utique qua* [d] *ſuturæ non ſint, fractum os eſſe teſtatur.*

Omni conatu neceſſe eſt num diviſum nec ne ſit cranium, certus ſit chirurgus. quod ſi ſit, ſcalptura neceſſaria; ſin minus, à raſurâ abſtinendum. quantum namque oſsis aufertur, tantum de nativo tegmine cerebro decedit. Præmiſsis itaque ſignis veriſimilibus, certiora nunc tradit, quæque in ſenſu conſiſtunt.

a Diductis prius pericranio cum perioſtio. Etenim hoc integro, nihil dabit certitudinis exploratio ſpecillo quæ fit.

b Inæqualitates quas à naturâ nonnulla habent capita. nam ſpecilli acumen ibi ſubſiſtens hæſitanſque rimæ ſuſpicionem fruſtrà movebit.

c Nimis aut latum aut obtuſum. cauſam ſubdit Author.

d Niſi forte peculiares nactus fuerit ſuturas vulneratus, quod nonnullis accidit. Vide Comm: in Hipp: de Capit: Vulner: pag: 16 Hoc ævo etiam ſpecillo pulſant denudatum cranium, ut clarior obtuſiorve ſonus de fiſſura, aut integritate calvæ certiorem faciat chirurgum.

A ſuturis ſe deceptum eſſe a Hippocrates *memoriæ prodidit, more ſcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia,* b *quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt: magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam* c *ſimplex veri confeſſio, præcipueque in eo miniſterio quod utilitatis causâ poſteris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eſt. Sed hæc quidem alioquin memoria magni Profeſſoris, uti interponeremus effecit.*

Locus

[a] Locus eſt Epid: 5. Hiſtoria 27.

[b] Hic verè locum habet Salvatoris noſtri dictum: Habenti dabitur, & à non habente, auferetur etiam illud quod habet.

[c] Errare namque humanum eſt, at in errore perſeverare, ab omni humanitate alienum. neque ſimplex Erro hæreticus fuerit, ſed qui pravam quam concepit opinionem cum pertinaciâ retinet. de quo verè dicetur: *video meliora proboq; deteriora ſequor.*

Poteſt etiam ſutura eo nomine fallere, quia æquè [a] *aſpera eſt, ut aliquis hanc eſſe, etiam ſi rima eſt, exiſtimet eo loco, quo ſubeſſe hanc veriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet, ſed* [b] *os aperire tutiſſimum eſt.*

[a] Non omnibus dentatæ ſuturarum compages æquè prominent, ſed alijs magis, minus alijs. Si cui itaque rimam egerit os loco ſuturæ admodum aſperæ vicino valde, chirurgus obtuſo utens ſpecillo rimam minus eminentem non tanget, aſperam ſuturam percipiet. itaque de fiſſura quum nulla ei ſuſpicio, neque locum affectum inſtrumentis tanget. corrumpetur itaque ac putreſcet os ob ſaniem rimâ collectam.

[b] Non quidem ipſo ſuturæ loco, ſed vi-

cino. niſi de pericranij apertione eum loqui velis; quod non diſplicet.

Nam [a] neque utique certa ſedes, ut ſuprà poſui, ſuturarum eſt: & [b] poteſt idem, & naturaliter commiſſum, & ictu fiſſum eſſe, juxtave aliquid fiſſum habere.

[a] Nonnullæ namque ordinariam ſtationem mutant, quod ſagittali non infrequenter accidit, frontem non ſolum verum occiput inſuper ſecans. Tam coronaria quàm lambdoides ſubinde figuram mutantes, rectilineæ fiunt. nonnulli, peculiares habent ſuturas, quod circà occipitis os ſæpiuſculè à me obſervatum.

[b] Illud ſane interdum evenit, fiſſura uti & in ipſam incidat ſuturam, & nihilominus etiam adhuc habeat rimam locus qui ſuturæ vicinus.

Quin aliquid etiam, ubi ictus fuerit vehementior, quamvis ſpecillo nihil invenitur. tamen aperire commodius eſt.

Loquitur de pericranij apertione; quam ubi vel minima læſi cranij fuerit ſuſpicio inſtitui vult, quum ejus conditionis ſit capitis cutis, non magno uti negotio ſaneſcat, etiamſi fruſtrà deſecta eſt.

At ſi

At ſi ne tum quidem rima manifeſta eſt, inducendum ſuper os atramentum ſcriptorium eſt, deinde ſcalpro id deradendum. Nigritiem enim continet ſi quid fiſſum eſt.

Tertia inveniendi rimas ratio, ubi neque ſymptomata ſufficiunt, neque ſpecillum certitudinis ſatis exhibet; jubent namque tali caſu Veteres (inventi hujus author primus fuit Hipp: lib: de Vulner: Capit:) ut qui fiſſuræ ſuſpicionem dat locus, à cute ac perioſtio plenè liberatus, atramento tingatur. atramento ſiccato, ſcalpro radatur: rimula namque etiam anguſtiſſima ſi fuerit, ei atramentum ſe inſinuabit, neque ſuperficiariâ oſsis ſcalpturâ ejus delebitur veſtigium. modus hic ſatis certus eſt.

Solet etiam evenire, ut aliâ parte fuerit ictus, & os [a] *alterâ fiderit. Itaque ſi graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neque eâ parte qua cutis diſciſſa eſt rima reperitur, non incommodum eſt* [b] *parte alterâ conſiderare, numquis locus mollior ſit, & tumeat, eumque aperire. Siquidem ibi fiſſum os reperietur; nec tamen magno negocio* [c] *cutis ſaneſcit, etiamſi* [d] *fruſtrà deſecta eſt.*

[a] Hanc vulneris capitis ſpeciem, Infortunium vocat Hipp: Verè namque infortuna-

tus is

tus is æger, cui ictus loco nihil ſe oſtendens, aliam ſiderit partem. nec enim ſemper loco ex diametro oppoſito eſt continui ſolutio; ſæpe vicino, quum tamen ne inibi quid ſe oſtendat. Accidit, ut interna tabula fiſſa ſit, quæ ictum excepit integrâ. Quid itaque chirurgus hoc caſu?

b Conſidera, inquit Celſus, num alterâ parte locus mollior ſit, & tumeat, eumque aperito. incerta hæc admodum; unde namq; tumor oedematoſus? nullus locus ictus fuit.

c Capitis cutis facile ſaneſcit, utpote ſubſtantiam nacta ſucculentam, pinguem, longeque magis quàm qnæ reliquum corporis cingit cutis ſolidabilem.

d *Etiamſi fruſtrà deſecta eſt.* Scio nonnullos legere, *in fruſta.* magis placet uſitata lectio.

Os fractum, niſi ſuccurſum eſt, gravibus inflammationibus afficit, difficiliuſque poſtea tractatur.

Paragraphus hic monitionem continet tacitam, non eſſe procraſtinandum ſolutum ubi oſsis fuerit continuum. nam licet vel anguſtiſsima ſit rimula, nî protinus ſcalpro deleatur, collectus ichor putreſcens ipſum os inquinabit; imo paulatim deſcendendo membranam in conſenſum trahet; hinc poſtea

ſtea licet manus adhibeatur , ut plurimum jam conclamatum erit. Serio id monet lib. de Capitis Vulnerib: Hipp: dicens : *nullum capitis vulnus leviter haberi debet : ſæpe enim cutis ſola contuſa ferro, aut aliâ aliquâ re, ſi non diligenter & cum quadam cautione curetur: veluti ſi ſanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur, ulcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet. Et medico quidem negotium, ægro vero periculum creat.*

[a] *Rarò ſed aliquando tamen evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus verò ex ictu vena aliqua* [b] *in cerebri membrana rupta aliquid ſanguinis mittat, iſque ibi concretus magnos dolores moveat,* [c] *oculoſque* * *obcæcet. Sed fere contra id dolor eſt, & eo loco cute inciſâ pallidum os reperitur. Ideoque id quoque os excidendum eſt.*

* *oculoſque pus obcæcet* nonnulli legunt.

[a] Imo frequenter. tumque illa ſe oſtendunt quorum capitis exordio facta mentio, ſymptomata.

[b] Illi potiſsimum ramuli qui ex ſinu duræ prodeuntes menyngis, in tenuem ipſumque ſe inſinuant cerebrum. ut quorum major pars anguſta admodnm & capillaris.

[c] Quur potius oculos quàm alias cerebri partes petat concretus hic corruptuſque ſan-

guis equidem non video. Verum præ putredine inflammatus, in eandem labem ipſum trahit cerebrum; inde phrenitis aliaq́ue mala.

[d] Signa hæc infida admodum. caveat idcirco ne quid temerè hic tentans chirurgus, & ſibi & arti notam inurat.

Quacunque autem de cauſa curatio hæc neceſſaria eſt, [a] *ſi nondum ſatis cutis patefacta eſt, latius aperienda eſt,* [b] *donec quidquid læſum eſt, in conſpectu ſit. In quo ipſo videndum eſt,* [c] *ne quid ex ipſâ membranulâ, quæ ſub cute calvariam cingit, ſuper os relinquatur. Siquidem hæc ſcalpro terebriſve lacerata, vehementes* [d] *febres cum inflammationibus excitat. Itaque eam commodius eſt ex toto* [e] *ab oſſe diduci. Plagam,* [f] *ſi ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus qualem acceperimus. Si manu facienda eſt, ea fere commodiſſima eſt,* [g] *quæ duabus tranſverſis lineis litteræ* X *figuram accepit, ut deinde à ſingulis procedentibus* [h] *ſingulis cutis ſubſequatur.*

[a] Os quum chirurgicâ encheireſi tractari debeat, probe ac omni ex parte denudetur neceſſe eſt. Si itaque continui ſolutio quam telum dedit non diſciderit pericranium quod ſatis eſt, ulterius novaculâ dividatur; nam ſæpe rima ulterius quam ſe habeat infli-

ctum vulnus, extenditur; interdum depreſſum cranium reduci debet; fit, ut ſedes deleri debeat. quænam obſervanda ſint in pericranij ſeparatione hic tradit.

b Prima cautio, ne ſit meticuloſus in ſegregandâ cute chirurgus, ſed tantum dividat, quantum res exigit, hoc eſt quanta fiſſuræ fuerit longitudo; aut etiam, ut ſpatium habeat ſufficiens adhibendo modiolo, apprimendis cycliſcis, ducendis ſcalpris.

c Vno eodemque ictu cum pericranio etiam perioſtion diſſcindendum. illud namque indiviſum ſi relinquatur, non poteſt non dolori alijſque ſymptomatis dare anſam, quum non ſolum exquiſitè ſentiat, verum inſuper pars duræ menyngis ſit.

d Ratione ſummæ ſenſationis ac doloris hæc dat ſymptomata periſtion læſum, tractâ nimirum in conſenſum menynge, imò eâ mediante ipſo cerebro.

e Quodipſum poſtquam cutis inciſa fuerit linamentis mollibus carptis volſiſque perioſtio ſubmiſsis, commodè fiet.

f Si quam telum dedit ſufficientem habeat capacitatem plaga.

g Quæ decuſſatim pericranium diſcindit,

 ita

ita ut in chiaſmi centro quatuor oſtendat angulos, qui in diverſa abducti, os ſatis ſuperq; denudent.

[h] *Angulis* lego, non *ſingulis*. quis enim tum ſenſus?

Inter quæ [a] *ſi ſanguis fertur*, [b] *ſpongia ſubinde in aceto tincta cohibendus eſt, occupanduſque objectis linamentis, &* [c] *caput altius excitandum.*

[a] Diſciſſum pericranium, ob inſignia vaſa, multum ſanguinis fundit. compeſcendus is ſi largiter feratur, neque ſanguine abundet æger. ſin plethoricus eſt, præ animi commotione pericranij vaſa admodum turgeant, ſinendus paululum uti fluat (ita tamen ne quid nimis) idq; ad avertendam inflammationem.

[b] Aut admovenda linamenta bolo, ovi albumine, aceto, roſarum pulvere tincta. illa enim robur addent partibus læſis, hæmorrhagiam ſiſtent, æſtum capitis temperabunt.

[c] Si namque declive ſit caput, difficilius cohibetur ſanguinis impetus.

Neque id [a] *vitium ullum metum, niſi inter* [b] *muſculos qui tempora continent, adfert. Sed ibi quoque nihil tutius fit.*

[a] Pericranij, perioſtijque diſſectio.

[b] Muſ-

b Muſculos temporales diſcindere per tranſverſum præſertim, graviſsima excitat pericula, nec raro mortis metum. in tempora itaque ſi incidat vulnus oſsis denudationem expoſcens, aut ducenda ſecundum fibrarum ductum novacula, aut inſtituenda loco vicino ſectio.

Miror Authorem nullum ſtatuere quoad diſſectionem metum, niſi in ſolis temporalibus, quum etiam frons propter palpebrarum muſculos; occiput ratione muſculorum caput moventium religiosè, nec niſi à perito chirurgo incidi debeat.

In omni verò fiſſo fractóve oſſe protinus a *antiquiores medici ad ferramenta veniebant; quibus id* b *exciderent. Sed multo melius eſt ante emplaſtra experiri, quæ* c *calvariæ causâ componuntur. Eorumque aliquid oportet ex aceto mollitum, per ſe ſuper fiſſum fractumve os* d *imponere, deinde ſuper id aliquanto latius quàm vulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea ſuccidam lanam aceto tinctam.*

Paradoxum hoc proponit paragrapho Celſus, vetans ne ſtatim ab ictu fiſſo fractove cranio manus chirurgica adhibeatur, ſed ut primis diebus poroticis medicamentis glutinationem tentet chirurgo imperans.

quum nihil adeo in capitis vulneribus damnoſum ſit ac procraſtinatio. cauſæ præcedentibus aliquoties dictæ. ſtandum itaque hac in parte ab Hippocrate, ut protinus priſis inſtituatur præcipiente; ne ſi morâ ars malo victa fuerit, aut feſelliſſe aut ignoraſſe chirurgus videatur.

[a] Experientiâ docti, feſtinatione in illis opus eſſe; ne quod prioribus diebus non percipiunt incommodum vulnerati, poſtmodum cum fœnore experiantur, ſicque ſerò ſapiant.

[b] Non volunt antiqui in omni fiſso fractove oſſe protinus os excidi, ſed incidi monent. purgant, rimaſque delere nituntur accommodatis huic rei ſcalpris, ſimiliaque ſtatim initio inſtituunt.

[c] Quæ cephalica, catagmatica, porotica græci; à Celſo præſcripta 19. Cap: lib: 5.

[d] Hæc emplaſtrorum admotio non ſolum non auferet eam quæ fiſsuris latitat ſaniem, verum ejuſdem expulſionem impediet. impediet quoque craſsitie ſuâ fuliginum effluvium, unde inflammationes, putredines, malorumque ilias.

Tunc vulnus deligare, & quotidie reſolvere, ſimiliter-

literque curare uſque ad diem [a] *quintum. A ſexto die, etiam vapore aquæ calidæ per ſpongiam fovere. cætera eadem facere. Quod ſi caruncula increſcere cœperit, & febricula aut ſoluta erit aut levior, & cupiditas cibi reverterit, ſatiſque ſomni accedet, in eodem medicamento perſeverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplaſtrum, adjecto cerato ex roſâ facto, quo facilius carnem producat. Hac ratione ſæpe* [b] *rimæ callo quodam implentur, eſtque ea oſſis velut cicatrix; & latius fracta oſſa ſi qua inter ſe non cohærebant, eodem callo glutinantur, eſtque aliquanto melius velamentum cerebro, quàm caro quæ exciſo oſſe increſcit.*

[a] Vides, Celſum nullam adhibere oſsi priſin ad diem uſque ſextum. imo, ſi nulla ſe oſtendant ſymptomata, in eodem medicamento perſeverandum jubet. nullo pacto tamen audiendus. nam ob oſsis duram ſolidamque conſiſtentiam, ijs potiſsimum qui ad vulneris uſque tempus bene ſani, validaq; fuere corporis conſtitutione, fit inquam ſubinde os uti tardius quàm alijs putreſcens ad hoc uſque tempus, imo & ulterius nulla oſtendat ſymptomata, verum maxumè arridens inſidias maxumè ſtruat, ægrumq; omne periculum ſe jam ſuperaſſe exiſtimantem, obruat.

obruat. Securitate nihil pejus in capitis vulneribus.

b Callo replebitur rima, ac quod ſubeſt corruptum, ægrum peſſundabit.

Si verò ſub a *prima curatione febris intenditur, breveſque ſomni & ijdem per ſomnia tumultuoſi ſunt, ulcus madet neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibique ſuper hæc faſtidium increſcit, tum demum ad manum ſcalprumque veniendum eſt.*

a Per primam curationem non intelligit eam quæ initio illati vulneris inſtituitur, quomodo namque poterit dici principio ulcus madere; non ali; magnos adeſſe dolores, quorum hic fit mentio? ſed vult per primam curationem, eam quæ abſque priſi primis diebus uſque ad 7 aut 8 inſtituitur. mens itaque Authoris eſt, non antea de priſi cogitandum quàm oſtendentibus ſe ſymptomatis. At verò fatiſcentibus viribus (quod fit cum ſymptomata ſe oſtendunt) opus adeo periculoſæ plenum aggredi aleæ, conſultum minimè eſt. Dicat quis, Hipp: lib: de Vulnerib: Capit: exſecare utramque tabulam ſimul ac ſemel, etiam tum quum aliquot jam effluxis diebus chirurgus initio ad curandum adhibitus

bitus non fuerit. Scio, ſed & illud ſcio, Hippocratem nullo pacto præſcribere priſin ejuſcemodi apparentibus ſymptomatis, verum integris ægri viribus. imo jubet, ut ſi mala indicia ſe prodant, purgato prius per cholagogum corpore, expectet donec ſymptomata deſinant. conſulatur ejus liber circà finem, ſicque ſe rem habere videbis.

Duo verò ſub ictu calvariæ pericula ſunt, ne vel [a] *findatur, vel medium* [b] *deſidat Si fiſſum eſt, poſſunt* [c] *oræ eſſe compreſſæ, vel quia* [d] *altera ſuper alteram exceſſit, vel etiam* [e] *quia vehementer rurſus ſe commiſerunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem deſcendat, exitum verò non habeat, ac ſic eam irritet, & graves inflammationes moveat: Ubi medium deſedit,* [f] *eandem cerebri membranam os urget, interdum etiam ex fracturâ quibuſdam velut aculeis pungentibus.*

Hoc jam paragrapho diverſos quibus os finditur frangiturve, proponit modos. Etenim aut ſimplex eſt rima aut compoſita. Simplex cum os non niſi fiſſum eſt. Compoſita, cum ſimul fractum, ita ut duo plurave fragmenta ſoluta fluctuent. cum non ſolùm ſoluta fragmenta ſed & violenter à cranio avulſa, membranæ cerebri ſe infigunt, ſi fiſſu-

ra cum depreſsione concurrat, ita ut oræ ſive limbi oſsis fiſsi intus ſidant, ſicq́ue ſibi invicem coadunentur, nihil uti ſuperflui ejici queat. Aut etiam, ſi avulſum ab uno latere fragmentum ſub oram oſsis ſe receperit oppoſiti. Compoſiti hi modi omnes cum periculo conjuncti ſunt; minus ſimplex rima, ea potiſsimum utramque quæ non penetret tabulam; ut quæ ſcalpris deleri poteſt. at difficultates jam traditæ, quæ ſe non raro jungunt, aut pungendo membranam cum cerebro, aut idem premendo, moleſtiæ imo & periculi non parum ſecum trahunt.

[a] Simplicem nudamq́ue faciat rimam, quę quo minor, ſuperficiaria magis, minus altè penetrans, eò minus difficultatis.

[b] Hoc eſt, Eſphlaſi, ſive tertiâ vulneris capitis ſpecie ab Hipp: propoſita laboret; Deceſsionem, Depreſsionem, Introceſsionem vocant non quidem ſimplicem (nam illa in Thlaſi evenit) ſed talem qua fiſſum os ſimul intus compellitur.

[c] Quodipſum abſque Eſphlaſi ut fiat impoſsibile eſt. Si quando verò fiat, fit ut extus connivens, intus verò hians rima, ni ſcalpris patentior reddatur, fit inquam ut exitum ſa-

nies

nies non inveniens, in ſubjectam ſtillet membranam, quod periculi plenum.

d Avulſa ab uno latere oſsis pars receperit ſe ſub oſsis oppoſiti limbo. idipſum citrà cerebri compreſsionem fieri quum nequeat, oritur apoplexiæ metus.

e Quod niſi Eſphlaſi fieri nequit.

f Nam quanta eſt exterior quæ apparet lacuna, tantum intus prominens tumenſque os, motum membranæ cerebrique impediat neceſſe eſt.

g Rectè fracturam vocat, quum aculeos hoc eſt aculeata dare fragmenta nuda rima nequeat.

His ita ſuccurrendum eſt, ut tamen quàm minimum ex oſſe dematur.

Præceptum hoc univerſale eſt, in quocunque cranij vulnere: multum namque oſsis inſtrumentis ſi auferas, præterquam cerebrum aëri admodum quòd exponas, etiam nativum ei eripis tegumentum.

Ergo ſi ora alteri inſedit, a ſatis eſt id quod eminet plano ſcalpro excidere, quo ſublato jam rima hiat quantum curationi ſatis eſt.

a Hoc ſatis non eſt; auferri enim debet eminens limbus oſsis fragmentum occultantis,

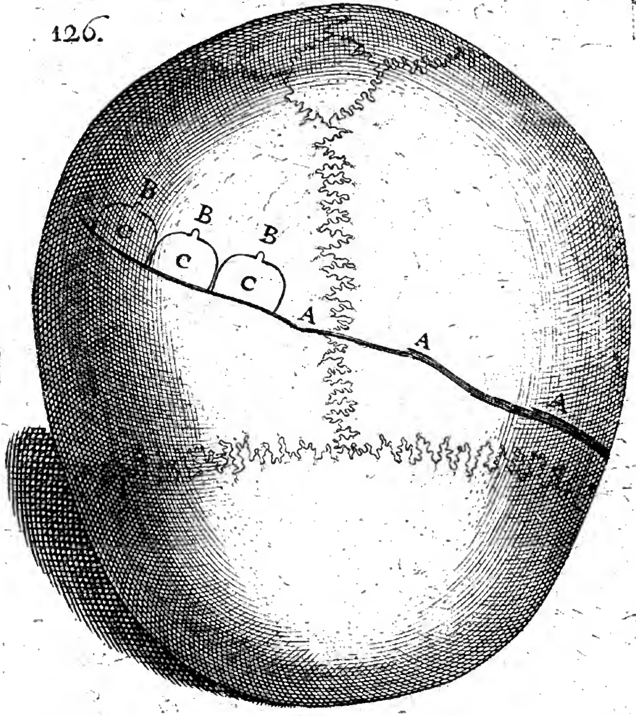
tis, non tam ut ſpatium ſuperflua ejiciendi nanciſcatur natura; verum inſuper fragmentum ſub oppoſito latens oſſe extrahi debet: hac enim ratione & hiantem effeceris locum expellendis intus latentibus ſufficientem, & quoque liberum attuleris membranæ cerebroque motum. quod bene notandum.

At ſi oræ inter ſe comprimuntur, à latere ejus interpoſito digiti ſpatio terebrâ foramen faciendum eſt, ab eoque ſcalper duabus lineis ad rimam agendus ad ſimilitudinem C *litteræ*, [a] *ſic ut vertex ejus à foramine baſis ad rimam ſit. Quod ſi rima longius patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debebit, & ita nihil latens in eo oſſe concavum eſt, abundeq; exitus datur intus lædentibus. Ne ſi fractum quidem os deſedit, totum excidi neceſſe eſt; ſed ſive totum perfractum eſt, & ab alio ex toto receſſit: ſive circumpoſitæ calvariæ inhæret exiguâ parte, ab eo quod naturaliter ſe habet, ſcalpro dividendum eſt. Deinde in eo quod deſedit juxta rimam quam fecimus, foramina addenda ſunt. Si in anguſto noxa eſt, duo: ſi latius patet, tria: ſeptaque eorum excidenda. & tum ſcalper utrimque ad rimam agendus, ſic ut lunatum ſinum faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent.*

Elegantiſsima curandi Eſphlaſin ratio, quæ cycliſ-

cycliſco citrà modiolum perficitur, quamque Hippocrates non tangit: eam ſequens aperiet pictura.

126.

Hic evidenter conſpicitur quo pacto in oſ-

 ſe in-

ſe integro fiant foraminula ſuperficiaria (vel atramento ſignare ſatis fuerit) ab ijſque ducatur duobus ſemicirculis fiſſuram verſus excisorius ſcalper, qui ſepta excidens, & naturæ expellendis ſuperfluis præbet ſpatium, & chirurgo parat aditum forficibus immittendis, ut eâ ratione prehenſum latitans fragmentum educi queat. Encheireſis convenientiſsima, quaque cum ſucceſſu non ſemel ſumus uſi.

a Vulgo legitur: *ſic ut vertex ejus à foramine baſis ad rimam ſit.* tranſpoſitas puto voces, & legendum: *ſic ut vertex ejus à baſi foraminis ad rimam ſit.* Verticem vocat foramen unde excidendi fit initium. illum vult eſſe rimæ oppoſitum, ab eoque duci cycliſcum ſinu lunato rimam verſus, ita ut ima ejus pars fracturam, cornua os integrum ſpectent.

Deinde ſi qua a labent, & ex facili removeri poſſunt, forſice ad id facta colligenda ſunt, maxumeque ea quæ acuta membranam infeſtant. Si id ex facili fieri non poteſt, b ſubjicienda lamina eſt, quam cuſtodem ejus membranæ eſſe propoſui, & ſuper eam quidquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidendum eſt: eadem laminâ quidquid deorſum inſedit attollendum. c Hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracta

fracta oſſa tamen inhærent ſolidentur: quia parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento ſub medicamentis tempore excidant, ſpatiumque inter hæc ſatis illis magnum ad extrahendam ſaniem relinquatur, pluſq; in oſſe propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit, eo exciſo.

a Forficibus per exciſos immiſsis ſinus vult fluctuantia & omnino ſoluta fragmenta extrahi, ea potiſsimum menyngem quæ premunt. monitum ſalutare, nam illa præterquam glutinari integro oſsi quòd nequeant, etiam membranam in inflammationem pręcipitabunt.

b Menyngophylacá intelligit, cujus cap: 3. iconem dedimus. hujus uſu & ſeparanda à cranio menynx, & depreſſa fragmenta attollenda, & ſi quæ ſint fruſtra nondum omni ex parte ſoluta, cycliſco ſeparanda. ita namque ab omnibus impedimentis mẽbrana, libera cũcta noxę quę cerebro eſſe poſſent excutiet.

c Sequentibus in antiquam ſuam delabitur hæreſin Author, exiſtimans fragmenta non plenè ſoluta verùm unâ parte etiamnum integro oſsi adhærentia aut ſolidari poſſe, aut ope medicamentorum paulatim ſolvi ac excidere. quæ quàm ſit periculoſa, multiſque exitioſa opinio, jam ante oſtendi. *His*

His factis, a *ea membrana acri aceto reſpergenda eſt, ut ſive aliquid ſanguinis ex eâ profluit, cohibeatur: ſive intus concretus cruor remanet, diſcutiatur.*

Fragmentis, membranam pungentibus potiſsimum, eductis, ad membranæ integritatem convertenda cura. protinus itaque videndum num ejus continuum læſerint acuta fragmenta: num quæ vaſa rupta ſanguinem fundant: num effuſus in eam ſanguis concreverit: num tumeat, doleat, inflammata ſit. hiſce namque ſymptomatis in tempore occurrendum. ijſque ſi jam urgeant, adhibenda medela.

a Aceto, ut ſuâ ſtringendi vi vaſa ſanguinem fundentia claudat: inſuperque ut ſi quid concretum, diſſolvat, eaque ratione membranam purget. verum tepidum ſit quod affunditur acetum.

Tum a *idem medicamentum eodem modo, qui ſupra poſitus eſt, mollitum, ipſi membranæ imponendum eſt. Cæteraque eodem modo facienda ſunt, quæ ad linteolum illitum & lanam ſuccidam pertinent: collocandusque is* b *loco in tepido, & curandum quotidie vulnus, bis etiam æſtate.*

a Catagmaticum aceto mollitum, addita lanâ ſuccidâ. fecit paulo ante mentionem.

Spon-

Spongiolam mollem chirurgus paret, quàm oleo roſaceo, vino ſtillatitio quibus iridis permiſtus pulvis tinctam membranæ apprimat, ut eâ ratione ſi quid ſordium membranæ inſideat auferri poſsit, depreſsâ quoties vulnus reficitur menyngophylacis ope membranâ ſimul æger ore naribuſque clauſis magno conatu expirare nitatur.

[b] Ne aut frigore aut madore (utrumque ei ſummè inimicum) membrana offendatur.

[c] Vt ſæpius ventiletur locus.

Quod ſi membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit roſa [a] *tepida.*

Topica membranæ applicanda haſce exposcunt conditiones. 1. refrigerent blandè, inflammationi uti reſiſtant. 2. pinguedinis aliquid habeant ad leniendam aſperitatem, ex quâ dolor. 3 efficaciâ ſiccent. illa namque tunicæ (χιτὼν enim quam ὑμὴν frequentius vocatur Græcis analoga. 4. aromatica polleant vi, nam fragrantia cerebro amica. omnes hæ in roſaceo oleo concurrunt indicationes. Si dolor à dictâ causâ non adſit, loco olei ſubſtituatur roſacea aqua odorata.

[a] Non calida, ne inflammationem augeat; non frigida, ne menyngem lædat.

Si uſque eo tumebit, ut [a] *ſuper oſſa quoque emineat, coërcebit eam bene trita* [b] *lenticula vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro vel adipe anſerino miſta:* [d] *cervixque molliri debebit liquido cerato ex* [e] *irino facto.*

[a] Fit ſubinde præ inflammatione uti tumida membrana ſuper foramen modiolo factum ſe attollat. res periculi plena, nam impeditur ejus motus; tum & quod prominet ab aëre alteratur.

[b] Aut lentem leguminis genus intelligit, aut paluſtrem lenticulam. utraque namque adſtringendi repremendique pollet vi. Priore hoc caſu ſi utamur, præſtabit ea addere quæ Dioſcorides cap: 99. lib: 2. ubi de lente agit. compoſitũ namque parat, quod ſic deſcribit. Δυώαμιν δὲ ἔχει συπτικήν. ὅθεν κοιλίαν ἵστησι, περιαπολεπισθεὶς καὶ ἑψηθεὶς ἐπιμελῶς, τοῦ πρώτου ἐν τῷ ἀφέψεσθαι ὕδατος ἀποχεομένου. βέλτιον δὲ τὸ ἴδιον ἔργον ἀποτελεῖ πρὸς τὰ ῥεύματα τῆς κοιλίας. μιγείσης αὐτῷ μετ᾽ ὄξους σέρεως ἢ ἀνδράχνης, ἢ σεύτλου μέλανος, ἢ μύρτων, ἢ σιδίων, ἢ ῥόδων ξηρῶν, ἢ μεσπίλων, ἢ οὔων, ἢ ἀπίων θηβαικῶν, ἢ κυδωνίων μήλων, ἢ κιχωρίου, ἢ ἀρνογλώσσου, ἢ κηκίδων ὁλοκλήρων, αἵ τινες μετὰ τὴν ἕψησιν ῥίπτονται, ἢ ῥοὸς τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα. δεῖ δὲ τὸ ὄξος ἐπιμελῶς συγκαθεψεῖν αὐτῷ. *Vim habet adſtringendi. quâ de causâ alvum cohibet ſi detracto prius cortice accuratè coquatur, aqua primâ inter coquendum effusâ. melius autem contrà fluxiones alvi ſuo fungetur munere, addito cum aceto intybo,*

intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut myrti baccis, “
aut punici tegmine, aut roſis ſiccis, aut meſpilis, ſorbiſve “
Thebaicis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut planta- “
gine, aut gallis integris, quæ poſt cocturam abjiciuntur, “
aut denique rhoe qui abſonijs aſpergitur. Verum cum ea “
diligenter aceto percoqui debet. “

[c] Vitis viniferæ folia innuit, ut quibus refrigandi adſtringendique vis. Vide Dioſcoridem Cap: 1. lib: 5.

[d] Si nimirum ob catharri defluxum in collo ſcirroſæ apparuerint glandulæ. nam paulo ante dixit malum eſſe ſi in cervicibus glandulæ oriantur; quam mobilem exiſtere, boni ſigni loco in ſequentibus habet.

[e] Ceratum cui ab iride nomen. Ejus deſcriptionem conficiendique modum tradit Dioſcorides Cap: 55. lib: 1.

At ſi parum [a] pura membrana videbitur, par modus [b] ejus emplaſtri & mellis miſcendus erit, idq; ſuper infundendum; ejuſque continendi causâ unum aut [c] alterum linamentum injiciendum, & ſuper linteolo cui emplaſtrum illitum [d] ſit contegendum. Ubi plus pura membrana eſt, eadem ratione adjiciendum emplaſtro [e] ceratum, ut carnem producat.

[a] Si ſordes lentæ ac tenaces ei adhæreant.

b Emplaſtri deſcripti; cui mel, utpote abſtergendi vi pollens, additur.

c Bene dicit, unum aut alterum linamentum. tacitè innuens, ab emplaſtris craſsis, plagularum, faſciarumq́ue copia in capitis vulneribus abſtinendum; uti idipſum monet lib: de Cap: Vulner: Hippocrates.

d Puto commodiorem fore ſenſum ſi legamus: *& ſuper linteolo cui emplaſtrum illitum, ſic contegendum.*

e Ceratum inquit. quodnam? quid ſi legamus *ſarcoticum?* Porro Galenus 2. *κατ τοπ.* Cap. 1. contra Archigenem diſputat contendentem, ſolutam membranam glutinantibus curari poſſe. negat Galenus, & ſarcotici loco ibidem commendat medicamentum ex ſucco calaminthæ & farina milij.

Quod ad abſtinentiam verò, & primos ulterioreſque cibos potioneſq́ue pertinet, eadem quæ in vulneribus præcepi, ſervanda ſunt: eò magis quo periculoſius hæc pars afficitur. Quin etiam cum jam non ſolum [a] *ſuſtineri, ſed ali hos quoque apparebit, tamen erunt vitanda quæcunque* [b] *mandenda ſunt, item fumus & quidquid excitat* [c] *ſternutamentum.*

Poſtquam, inquit, officio ſuo chirurgus ſatisfecerit, non debet partibus ſuis deeſſe

medi-

medicus, verum ea præſcribere quæ totius corporis habeant rationem, nimirum quoad ægri nutritionem, cibum, potum, aërem, reliquaque. Author eadem hic commendat quę vulneribus curandis in genere præſcripſit. locus eſt parte 23. Cap:26. lib:5. ſic inquiens:
His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus “
eſt; iſque, ſi grave vulnus eſt, abſtinere quantum vi- “
res patiuntur, ante inflammationem à cibo debet: “
bibere donec ſitim finiat, aquam calidam, vel ſi “
æſtas eſt, neque febris neque dolor eſt, etiam frigidam. “
Adeo tamen dihil perpetuum eſt. Sed ſemper pro vi- “
ribus corporis æſtimandum, ut imbecillitas etiam ci- “
bum protinus facere neceſſarium poſſit, tenuem ſcilicet “
& exiguum qui tantum ſuſtineat. multiq; etiam ex “
profluvio ſanguinis intermorientes, ante ullam cura- “
tionem vino reficiendi ſunt, quod alioqui inimiciſſi- “
mum vulneri eſt. locus egregius, quem utinam “
ſæpe inſpicerent nonnulli.

a Quam eleganter inter ſuſtineri & ali, tam hic quàm citato loco diſtinguit Author. Morborum acutorum initijs quum humorum plena ſunt corpora, aut etiam inſtante periodicorum morborum paroxyſmo, ne à pepaſmo ad pepſin avocetur natura, tenui parcoque utendum victu, qui tantum vires

 in ſuâ

in ſuâ ſervet integritate, ſuſtineatque. ubi acumen deſijt, jamque ad ſe rediens natura vires ſuas exſerit, non ſolum ſuſtentandum, verùm nutriendum inſuper.

b Hoc eſt dura, quæque dentibus frangi debent, & in quibus maſticatione opus. in illis namque quum operoſius agat petroſo oſsi juncta maxilla, laboret tam membrana quàm ipſum cranium neceſſe eſt.

c Sternutando namque magna fit capitis concuſsio, commotioque, quæ læſis partibus inimica.

Spem verò certam faciunt, membrana a *mobilis ac ſui coloris, caro increſcens rubicunda,* b *facilis motus maxillæ atque cervicis. Mala ſigna ſunt membrana* c *immobilis,* d *nigra, vel livida, vel aliter coloris corrupti,* e *dementia, acris vomitus, nervorum vel reſolutio vel diſtentio, caro livida, maxillarum rigor, atque cervicis. Cæteraq; quæ ad ſomnum, cibi deſiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem quæ in* g *cæteris vulneribus, vel ſalutaria vel mortifera ſunt.*

Hæc prognoſin ſpectant.

a Quæ liberè ſolitoque ſe movet more; nec tumore, nec facultatis motricis imbecillitate impedita.

b Significatur enim, nec maxillæ cum petroſo articulationem, nec colli glandulas

muſculoſq; à catarrho infeſtari.

c Aut quòd nimium ſe ſuſtulerit, emineatque ſuprà oras foraminis modiolo facti: aut, quia proſtrata eſt mobilis facultas.

d Hæc res non abſque ſummo conjuncta eſt diſcrimine. Vigo tali caſu alteratum locum abluit aquâ vitæ, cui ſuccum abſinthij, mel roſaceum, ægyptiacum, ſarcocollam, myrrhã, aloen miſcet. Hæc ſimul incoquit vino generoſo. Etenim efficaci remedio opus.

e Delirium, tracto in conſenſum cerebro.

f Animali facultate munere ſuo nõ fungẽte

g Vide Authoris Cap:lib:5.26.part:18.& 23.

Vbi bene res cedit, incipit ab ipſa membranâ, vel ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increſcere, eaque id quod inter oſſa vacuum eſt, replet, nonnunquam etiam ſupra calvariam excreſcit. Quod ſi incidit, inſpergenda ſquamma æris eſt, ut id reprimat, cohibeatque, ea carni ſuperdando, quæ ad [a] *cicatricem perducant.*

Symptomatis ſedatis, naturalique laborantis partis facultate recreata, prima naturæ cura eſt, novæ carnis productio. affluens enim ſanguis, in ichorem, aut pus quem hactenus, nunc in plurimum convertere ſanguinem incipit natura, ex eoque laudabilem producere carnem, qua hiaturas tam mem-

branæ quàm oſsis paulatim tegit. Evenitq́ue non raro, recreata uti partis facultas adeo luxuriet, plus uti carnis quàm requiratur producat. illam excreſcentem caſtigari jubet.

a ἐπουλώτικα græcis dicta; uti cadmia, ſpodium, balauſtium ſimiliaq́ue.

Omnibus ea locis commodè inducitur, exceptâ frontis eâ parte, quæ paulum ſuper id eſt, quod inter ſupercilia eſt. Ibi enim vix fieri poteſt, ut non per omnem ætatem ſit exulceratio, quæ linteolo medicamentum habente contegenda ſit.

Elegans, veraq́; Celſi obſervatio in vulneribus eo incidentibus loco ubi cavitas oſsis frontis eſt, ad narium radicem, in quâ aeris cerebrum petentis fit præparatio. is namque locus nihil medullæ quum contineat, neque etiam calli in ſehabet materiam. Locum hunc picturâ expreſsimus, noſtri de Oſsib. Tractatus Cap. 7. partis prioris, vbi idem ex neotericis, noſtraque monuimus obſervatione.

Illa vtique capite fracto ſeruanda ſunt, vt donec iam valida cicatrix erit ſoluenda, vitentur frequens a balneum, major vini modus.

a Eaque in genere, quæ corpus accendendo humores exagitant fluxileſque reddunt.

FINIS.